

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

Szombathely népességének fejlődése és összetétele.

Le développement et la composition de la population de Szombathely.

Résumé. Une des villes les plus célèbres de Transdanubie, Szombathely fut une cité considérable dès l'époque romaine, où elle était, sous le nom de *Sabaria*, chef-lieu de la Haute-Pannonie; les vestiges de la domination romaine témoignent de son importance en ce temps-là. Ravagée au cours des migrations des peuples, elle n'a été pendant longtemps après qu'une bien petite ville; au XVIIIe siècle encore, elle avait seulement deux ou trois mille habitants. Siège d'évêché depuis 1777, Szombathely ne prit du développement qu'à partir du milieu du siècle dernier. Ayant évolué jusqu'à la guerre mondiale avec une rapidité extrême et pour ainsi dire américaine, elle fut fort frappée par le fait que le traité de paix, mettant la nouvelle frontière trop près de Szombathely, enlevait à la Hongrie une partie de la région située à l'Ouest de cette ville. Aujourd'hui, Szombathely a près de 40 mille habitants. Autrefois, on y immigrait beaucoup, de toutes les parties de la Hongrie (tableau 2); à présent, on n'y voit plus guère d'immigrants, et l'on constate une émigration (tableau 1).

La plupart des habitants (83·9%) y sont catholiques romains; la proportion des israélites est 8·9%; celle des luthériens, 4·7%. Le nombre des protestants et des israélites a grandi par des immigrants; on voit par le tableau 4 que parmi ceux-ci, il y avait plus de protestants et d'israélites que dans la population autochtone. Au point de vue de la langue maternelle, la population est plus homogène encore, les Hongrois représentant 97·2% de la population totale. Parmi les éléments minoritaires, les Allemands sont les plus nombreux; cependant, la proportion (actuellement 2·2%) en diminue presque continuellement, surtout depuis que la partie occidentale du comitat de Vas, habitée par des Allemands, a été annexée à l'Autriche (tableau 5). C'est parmi les luthériens qu'il y a, à Szombathely, le plus d'habitants de langue maternelle allemande (tableau 6). La répartition par âge de la population montre également que le nombre des Allemands y est en régression: des habitants de plus de 60 ans, 5·7% sont de langue maternelle allemande (tableau 7), tandis que les classes d'âge les plus jeunes ne comprennent que des Hongrois. La frontière de la langue allemande étant trop près, il y a à Szombathely un assez grand nombre d'habitants parlant allemand. Pendant la guerre, la proportion de l'élément parlant cette langue a augmenté encore; elle a baissé après la délimitation de la nouvelle frontière.

par suite de laquelle Szombathely a moins de relations avec des Allemands (tableau 8). Il y a, dans cette ville, 619 habitants sachant le français et 350 sachant l'anglais.

On y trouve beaucoup de gens instruits. De la population de plus de 6 ans, 96·5% savent lire et écrire; pendant les cinquante dernières années, le nombre des illettrés y a baissé particulièrement (tableau 10). Parmi les jeunes gens, presque tout le monde a fait au moins des études primaires (tableau 11). Il y a là un nombre notable d'habitants ayant fait des études secondaires. De la population, 23·1% ont fait 4 classes dans un établissement d'enseignement secondaire (ou dans un autre établissement scolaire du second degré); 7·5% ont fait des études secondaires complètes; 2·2%, des études supérieures. Parmi les personnes instruites, il y a, naturellement, sous tous les rapports, bien plus d'hommes que de femmes, à l'exception de l'élément ayant fait 4 classes d'établissement d'enseignement secondaire, où la différence n'est pas à cet égard trop grande. On voit d'ailleurs, par les chiffres de la dernière décade, que la proportion des femmes instruites augmente rapidement (tableau 12).

La répartition par profession de la population offre un tableau éminemment urbain (tabl. 13). Les habitants de la catégorie dite „industrie et circulation“ forment la majorité absolue de la population de Szombathely, ville d'une périphérie relativement petite et ayant pour cette raison peu d'habitants se livrant à la production du sol (3·9%). La classe dite intellectuelle y a une proportion élevée (11·3%); cette proportion y dépasse d'ailleurs de très peu celle de la catégorie des retraités et rentiers, comprenant presque uniquement des retraités, qui représentent aujourd'hui 11·2% de la population. Le nombre de ces derniers a presque doublé à Szombathely depuis 1920, nombre de fonctionnaires et de cheminots s'y étant réfugiés des territoires détachés de la Hongrie, dont la plupart ont dû être mis à la retraite (les charges représentées par les pensions de retraite de tels réfugiés pèsent lourdement sur le budget, et en plusieurs villes, le nombre trop élevé de ces gens-là a changé la répartition normale par profession de la population). C'est en partie à cause de cela qu'on a vu baisser sensiblement depuis 1920 la proportion de la population industrielle et surtout celle de la catégorie professionnelle „transports et communications“ (d'ailleurs la proportion de la

population industrielle se mit à diminuer pendant la guerre) et augmenter le nombre, absolu et proportionnel, de la population commerciale et des habitants appartenant à la classe intellectuelle. Nos tableaux, et plus encore le graphique ci-dessous, offrent un tableau curieux de la répartition, suivant les différentes parties de Szombathely, des catégories de professions.

Dans les catégories industrielles, ce sont l'industrie du vêtement, la sidérurgie, la métallurgie et le bâtiment qui y ont le plus de personnes actives (tableau 15); cependant, c'est dans l'industrie textile qu'on y voit, à cet égard, le plus fort développement relatif. Parmi les branches commerciales, l'alimentation et le commerce textile ont à Szombathely le plus grand nombre de personnes actives.

La répartition sociale des habitants n'offre pas un tableau favorable (tabl. 16). L'élément ouvrier représente plus de 60·1% de la population: la bourgeoisie, seulement 25·8%; la classe intellectuelle, 14·1%. Bien que pour les 10 dernières années, les chiffres indiquent une certaine amélioration, cette amélioration n'est qu'apparente; elle s'explique surtout par le fait que les retraités, bien nombreux, figurent, dans les relevés, parmi les bourgeois. Ajoutons que le nombre des artisans et industriels a fort diminué. Pour le nombre des entreprises industrielles, et particulièrement des fabriques, on voit également une diminution; les fabriques ont aujourd'hui moins d'ouvriers qu'il y a 10 ans. Ces changements défavorables sont dus à la délimitation de la nouvelle frontière, au traité de Trianon.

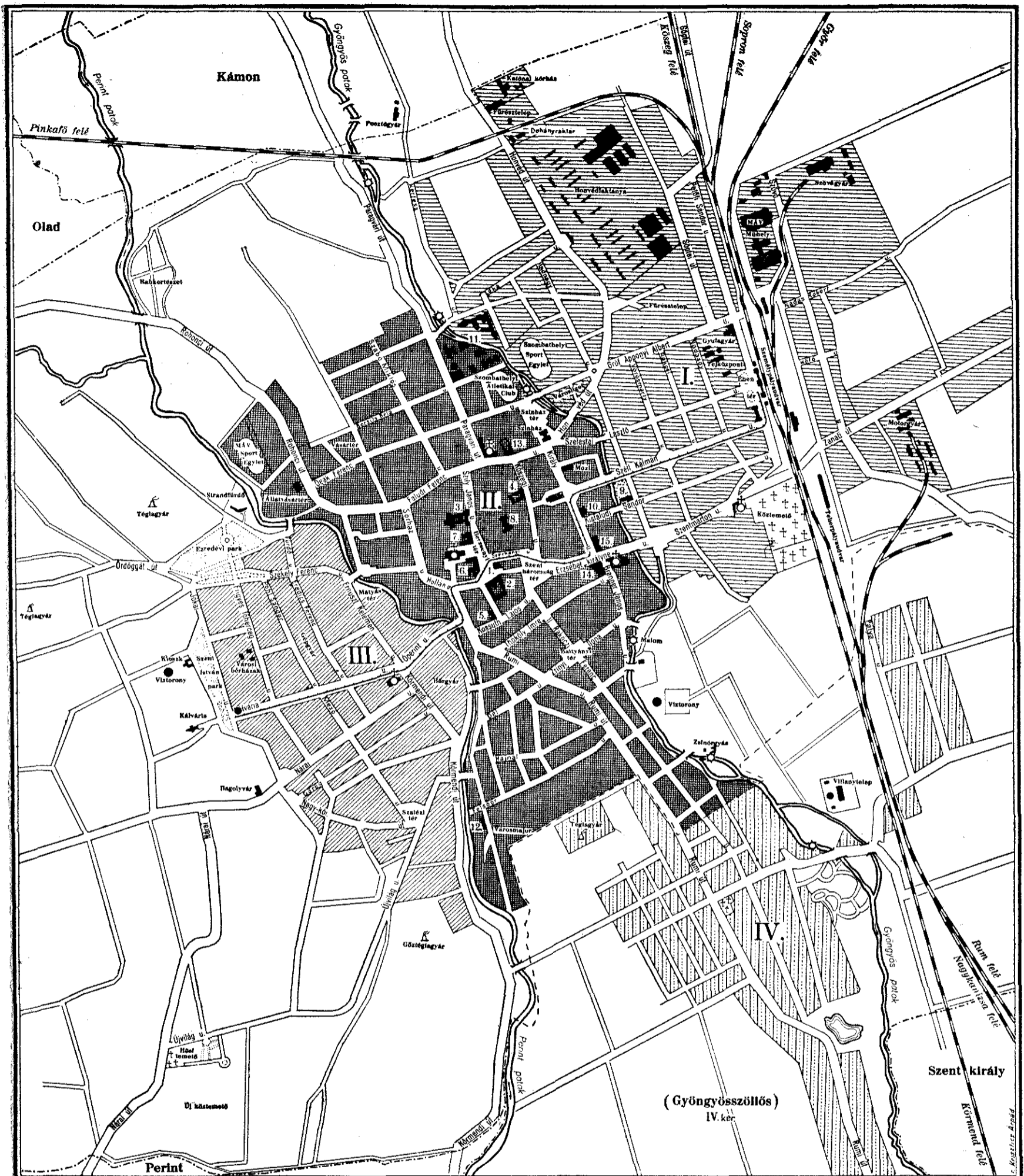
*

Annak, hogy ez alkalommal hazánk dunántúli részének erre a nagy multtal dicsekvő és szépen fejlődő városára tereljük a figyelmet, indoka az, hogy a Magyar Statisztikai Társaság ez évi vidéki ünnepi ülését Szombathelyen tartja meg. Olvasóközönségünk elé tárunk ilyenkor érdekes statisztikai adatokat abból az óriási adattömegből, amely Központi Statisztikai Hivatalunknak minden egyes községből rendelkezésre áll, de amelyből a hivatal közleményei természetesen csak jelentéktelen részt közölhetnek, mert hiszen a köteteknek százakra menő sorát kellene a hivatalnak kiadni, hogy azt a rendkívül gazdag anyagot, amely a népszámlálások alapján községenként megvan, közkinccsé tegye. Nem győzzük eleget hangsúlyozni, hogy mennyire szükséges volna, hogy a kutatók egész sora búvárkodjék ebben a gazdag anyagalmazban; a ma divatos és indokoltan szükséges „falu-

kutatás“ sem lehet el ezeknek az adatoknak a felhasználása nélkül. Dicséretre méltó példát mutat ebben a tekintetben a Magyar Szociografiai Intézet, amely egy-egy község leírásánál igyekszik ezt a mérhetetlen adatkincset a lehetőségig kihasználni. De meg-tiszteljük ez alkalommal a vendéglátó várost is azzal, hogy statisztikai leírást bocsátunk rendelkezésére, amit maguk a város lakói sem ismerhetnek minden részletében.

Szemlénk előző számát a velünk meleg baráti viszonyban álló Olaszország ismeretetésének szenteltük abból az alkalomból, hogy az olasz király és császár és felséges neje meglátogatta Magyarország kormányzóját. Ebben a számban *Thirring* Lajos dr. Olaszország népességéről szóló cikkében érdekesen ismerteti Rómának a népességfejlődését. Leírja, hogy Rómának a császárság fénykorában a Krisztus utáni első századokban egy millión felüli lakossága volt, majd arómai birodalom bukásával, azután a népvándorlások által történt pusztítások következtében lakossága folytonosan kevesbedett, úgyhogy 1600 táján sem haladta meg népessége a 100 ezer főt és még 1871-ben is csak 224 ezer lakosa volt. Azóta, illetőleg különösen az Olaszország részéről győzelmesen befejeződött világháború óta hihetetlen arányú népnövekedést ért el s ma már lakossága újra erősen meghaladja az egy milliót.

Minden hasonlat sántít egy kicsit, még sem tudunk kitérni az elől az összehasonlítás elől, hogy Szombathely népfejlődése — kicsinyben természetesen — ugyanazt a folyamatot mutatja, mint Rómáé. Tudjuk azt, hogy Szombathely igen nevezetes és népes városa volt a római uralom alatt álló Pannóniának. Az ott és a vidéken talált igen nagyszámú római lelet bizonyítja, hogy abban az időben a régi Sabaria népes és tekintélyes város lehetett. A római birodalom bukásával a város is elnéptelenedett, a népvándorlás viharai is végigszántottak rajta, később a magyar uralom alatt sem tudott jelentékeny várossá fejlődni, aminek az oka talán földrajzi fekvésében rejlett, mert nem volt olyan helyen, ahol az akkori városalapításnak legfőbb kelléke, maga az igazi védelmet nyújtó vár létesülhetett volna. Szombathelynek is volt vára, de a védelem szempontjából kisebb jelentőségű. Talán ennek tulajdonítható, hogy a vármegye központjától is távolabb eső Kőszeg sokkal nagyobb és nevezetesebb várossá lett és ezt az elsőbbségét egészen a mult század közepéig meg

**SZOMBATHELY VÁZLATOS
HELYSZINRAJZA**
*
**PLAN DE
SZOMBATHELY**

0 500 m. 1 km.

M. St. Sz. 1937.

JELMAGYARÁZAT — LÉGENDE

- I-IV közigazgatási ker. belterülete
Territoire intérieur des Ier-IVe quartiers
- Vasút — Chemin de fer
- Villamos vasút — Tramway électr.

- 1 Városháza
- 2 Várnegyháza
- 3 Törvényszék
- 4 Pénzügyigazgatóság
- 5 Főposta
- 6 Püspökvár
- 7 Papnövelde
- 8 Premontrei gimnázium
- 9 Kultúrmúzeum
- 10 Vas megyei Kaszinó
- 11 Közkórház
- 12 Közvágóhíd
- 13 Tűzoltó és mentőrség
- 14 Sabaria szálloda
- 15 Palace szálloda

R. H. de St. 1937.

tudta tartani. Szombathely fejlődésének az első nagyobb lökést a déli vasút bécs—nagykanizsai vonalának a múlt század 60-as éveiben történt kiépítése adta meg. Majd később a győr—gráci vonal megépítése és a többi kisebb szárnyvasút hatalmas közlekedési gócponttá tette Szombathelyt. Kőszeg viszont zsákutcába került azzal, hogy a sopron—szombathelyi vasútvonal elkerülte s csak később kapott összeköttetést Szombathellyel s ez a szárnyvonal is sokáig csak Kőszegig volt kiépítve. Kőszeg nemcsak népességben, de közigazgatási rangban is jóval megelőzte régebben Szombathelyt; Kőszeg szabad királyi város volt, Szombathely pedig a püspökség Mária Terézia korában történt megalapításáig a győri püspök tulajdona volt, ú. n. püspöki város, amely mint ilyen évszázados jogokkal és kiváltságokkal bírt ugyan, de mégis a vármegye fennhatósága alatt állott.

A város régebbi népességéről csak nagyon hézagos adataink vannak. A *pragmatica sanctio* idején, 1720-ban, a város mai területén a háztartások, illetőleg adózók száma alapján 2430 lélek élhetett a város mai területén (Acsádi), amiből magára a városra 2010 esett. A püspökség alapításának idején, 1777-ben, 3.000-re tették a város lakosságát. Az egész 18. század folyamán kb. csak ennyi lehetett a város lakossága. Van egy feljegyzés, amely szerint az 1710 júniustól a következő év február végéig több mint 2 ezer lélek halt meg pestis következtében, a város valósággal néptelenné lett.¹⁾ Az első hitelesebbnek mondható adatok a város lakosságáról Nagy Lajos 1828-ban megjelent munkájában (*Notitiae stb.*) található, amely szerint 1825-ben magának Szombathelynek 297 házában 3848 lakosa volt; ugyanakkor az azóta (az 1880-as években) hozzácsatolt Szt. Márton községnek 58 házában 379 lakosa, Óperint községnek 89 házában 758 lakosa volt, a legújabbban, 1933-ban Szombathelyhez csatolt Gyöngyösszöllős pedig (régebben Nagyszöllős) 32 házában csupán 239 lakost számlált. A mai Nagy-Szombathelynek tehát száz egynéhány évvel ezelőtt mindössze 476 háza, 5.224 lakosa volt. Micsoda fejlődés bontakozott ki azóta ezalatt a száz év alatt, mikor jelenleg, illetőleg 1930-ban már 3.230 ház van ugyanezen a területen, a lakosság száma pedig megközelíti a 40 ezret (1930-

ban pontosan 39.158)! A fejlődés menete részletesen a következő volt (mindig a mai területet, tehát a hozzácsatolt három községet is véve):¹⁾

Év	Ház	Lélekszám ¹⁾
1720	?	2.430
1825	476	5.224
1830	?	5.337
1857	?	8.585
1869	?	10.125
1880	939	13.765
1890	1.110	16.700
1900	1.803	25.713
1910	2.221	32.407
1920	2.248	36.327
1930	3.230	39.158

¹⁾ 1890-ig polgári, azóta összes népesség.

Kár, hogy az 1830 és 1857 közti időre megbízható adatunk nincsen a mai város lakosságának számáról. De így is látszik, hogy a múlt század elején alig fejlődött a város és csak a szabadságharc után indult erősebb fellendülésnek. A múlt század közepéig még Kőszeg népessége egymagában több volt, mint Szombathelyé az azóta hozzácsatolt községekkel együtt. Még 1857-ben is az volt a helyzet, hogy Kőszegnek 6.858 lakosa volt, magának Szombathelynek pedig a három község nélkül 6.964. A város magva tehát csak akkor érte el Kőszegnek a lakosságát. Azóta a város fejlődése rendkívül gyors, egészen a világháborúig. A trianoni megcsonkítás, amely a megye egész nyugati felét elvette s a megye lakosságának 42%-át, 183 ezer lelket csatolt Ausztriához és Jugoszláviához, lényegesen megakasztotta a város további fejlődését. S az a város, amely azelőtt a bevándorlók ezreivel dicsekedhetett, oda jutott, hogy az utolsó évtizedben, 1920 és 1930 között még természetes szaporodásából is, amely addig elég kedvező volt, leadott több mint 300 embert.

Hogy milyen szerepe volt a természetes szaporodásnak és a bevándorlásnak Szombathely népességének fejlődésében, azt csak 1900 óta tudjuk nyomon követni. Az utolsó három évtized adatai erre vonatkozólag a következők:

¹⁾ A város régi területéről más évekből is vannak szórványos adatok (l. Bauer Jenő: Ében Gyula és kora 9. l.), de minthogy u. azon évekről a csatolt községek adatai ismeretlenek, nem használtuk fel azokat, mert az összehasonlítást rontották volna.

¹⁾ L. „Magyarország vármegyéi és városai“ so-rozat, Vas vármegye 120. l.

1. A népesség természetes és tényleges szaporodása 1901-től 1930-ig.

Accroissements naturel et effectif de la population de Szombathely, de 1901 à 1930.

Időszak <i>Périodes</i>	Természetes szaporodás <i>Accroissement naturel</i>	Tényleges szaporodás <i>Accroissement effectif</i>	Vándorlási különbözet <i>Différence migratoire</i>
1901—1910	4.161	6.694	+ 2.533
1911—1920	2.050	3.920	+ 1.870
1921—1930	3.148	2.831	— 317

Amióta a népmozgalomról községenként részletezett adataink vannak, Szombathely városát mindig jellemezte nagyon egészséges természetes szaporodása, ami egy elég normális születési számból és a hazai viszonyokhoz képest igen kedvező halandósági számból tevődött össze. Ennek eredménye volt, hogy a jelen század első évtizedében, amikor Szombathely lakossága az évtized elején 25.713 volt, a város nem kevesebb, mint 4.161 főnyi természetes szaporodást mutatott fel, ami több mint 16%-nak felelt meg, tehát igazán rendkívül kedvező arány. Ugyanakkor a tényleges szaporodás 6694 főre rúgott, a vándorlási különbözet eszerint 2.533 volt. Ennyivel több embernek kellett tehát bevándorolni a tíz év alatt, mint amennyi kivándorolt. A város fejlődésének aranykora azonban nem erre az évtizedre, hanem az előzőre esik, amikor valóságos amerikai arányú méretek tűnnek a szemünkbe. Ez alatt az évtized alatt 9.013 fővel emelkedett a város lakossága. Ha ebből a természetes szaporodásra szintén 16%-ot, kb. 2.700 lelket veszünk és az 1900-ban már beszámított 1447 főnyi katonaságot is figyelembe vesszük, a bevándorlás a millenium évtizedében maga kb. 4.900 lélek. Az óriási fejlődés ebben az évtizedben a házak számán is meglátszik, 1890-ben 1110 ház volt Szombathely mai területén, 10 év múlva már 1803.

Még a háborús évtized alatt is elég erős vonzóereje volt Szombathelynek. A természetes szaporodás — a születések csökkenése és a nagy járványok pusztítása miatt — csak 2050 volt 1910-től 1920-ig, ezzel szemben a lakosság mégis 3.920 fővel növekedett. A vándorlási különbözet tehát így, papíron számítva 1870 főnyi bevándorlást mutat. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy a háborús veszteségek a természetes szaporodás adataiban nem jutnak kifejezésre, úgy a 2050 főnyi természetes szaporodást le kell csökkenteni kb. 700-zal, a lakosság

2%-ára tehető háborús veszteséggel, minek folytán a tényleges szaporodás már kb. 2.600-zal mulja felül a természetes szaporodást. Ez azt jelenti, hogy Szombathely vonzóereje a háborús évtizedben sem vesztett erejéből, vagy legfeljebb azt lehet feltételezni, hogy a népességnek a háború kitöréséig mutatkozott igen erős fejlődését szorította le normálisra a háború alatt és után történt némi visszaesés.

Az utolsó évtized szomorú képet mutat a fejlődés üteme tekintetében. A természetes szaporodás — ahhoz képest, hogy más városokban sokkal nagyobb mértékben megromlott, vagy éppen visszajára fordult (aminek legkiáltóbb példája maga a főváros) —, Szombathelyen még mindig elég tekintélyes, csak hogy ennek a természetes szaporodásnak egytized része már elfolyt az elvándorlás révén. Úgy látszik, itt is az a folyamat mutatkozik, mint magában a fővárosban: a város lakossága kezd kitelepülni a szomszédos községekbe. Ezt a kirajzást részben megmentette Szombathely azzal, hogy Gyöngyösszőlős községet, amelybe ez a kirajzás a legnagyobb mértékben történt és ahol a bevándorlási többlet 10 év alatt nem kevesebb, mint 1545 lélek volt, újabban magához csatolta. Ezzel a kirajzott néptömeget megtartotta magának. De ugyanakkor az északi oldalról közvetlen szomszédságában lévő Kámon községet, amelynek Szombathelyhez való csatolására minden indok megvan, külön községnek hagyta, pedig ennek a községnek is 654 főnyi bevándorlási többlete volt 10 év alatt, tehát kétszer annyi nyeresége volt, mint amennyi a Gyöngyösszöllőssel egyesült Szombathelynek a vesztesége. Itt tehát már megtaláljuk a szombathelyi népvesztés fő okát. Ott vannak ezenkívül a Szombathely körül, de távolabb fekvő községek, mint Gyöngyöshermán, Herény, Olad, amelyek mindegyikének nyeresége volt a vándorlások révén. Mégpedig sorrendben 23, 76, illetőleg 64 fő. Ez együttesen szintén 163 főt tesz. Végeredményben tehát Szombathely kivándorlási vesztesége csak látszólagos; ha ezeket a községeket hozzászámítjuk, amelyek Szombathely révén érhetek el vándorlási nyereséget, 500 főre lehet tenni azt a többletet, amit a természetes szaporodáson felül a város vonzóereje idézett elő. Mindenesetre jóval kisebb ez a szám, mint az előző évtizedekéi, de mégis biztató jel, hogy a város vonzóereje még

2. Szombathely lakossága születési hely szerint 1920-ban és 1930-ban a régi Magyarbirodalom egyes törvényhatóságai szerint részletezve.¹⁾

La population de Szombathely en 1920 et 1930, par lieu de naissance, suivant les comitats et villes autonomes de la Hongrie d'avant-guerre.¹⁾

Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	1920	1930	Szaporodás vagy fogyás <i>Accroissement ou diminution</i>		Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	1920	1930	Szaporodás vagy fogyás <i>Accroissement ou diminution</i>	
			absz. sz. <i>nombres absolus</i>	‰				absz. sz. <i>nombres absolus</i>	‰
Duna jobb partja <i>Rive droite du Danube</i>					Tisza jobb partja <i>Rive droite de la Tisza</i>				
Baranya vm. ²⁾	69	86	17	24·6	Abaúj-Torna vm.	34	31	— 3	— 8·8
Pécs tjt. ³⁾	47	68	21	44·7	Kassa tjt.	26	14	— 12	— 46·2
Fejér vm.	111	141	30	27·0	Bereg vm.	44	31	— 13	— 29·5
Székesfehérvár tjt.	93	66	— 27	— 29·0	Borsod vm.	22	31	9	40·9
Győr vm.	109	109	—	—	Miskolc tjt.	25	27	2	8·0
Győr tjt.	139	134	— 5	— 3·6	Gömör vm.	24	23	— 1	— 4·2
Komárom vm.	121	123	2	1·7	Sáros vm.	19	20	1	5·3
Komárom tjt.	54	47	— 7	— 13·0	Szepes vm.	43	27	— 16	— 37·2
Moson vm.	130	121	— 9	— 6·9	Ung vm.	24	24	—	—
Somogy vm.	295	326	31	10·5	Zemplén vm.	46	52	6	13·0
Sopron vm.	1.397	1.480	83	5·9	Összesen — Total .	307	280	— 27	— 8·8
Sopron tjt.	235	255	20	8·5	Tisza bal partja <i>Rive gauche de la Tisza</i>				
Tolna vm.	96	82	— 14	— 14·6	Békés vm.	43	55	12	27·9
Vas vm.	25.185	25.982	797	3·2	Bihar vm.	26	49	23	88·5
Veszprém vm.	540	546	6	1·1	Nagyvárad tjt.	30	35	5	16·7
Zala vm.	1.660	1.751	91	5·5	Hajdu vm.	25	29	4	16·0
Összesen — Total .	30.281	31.317	1.036	3·4	Debrecen tjt.	42	42	—	—
Duna bal partja <i>Rive gauche du Danube</i>					Máramaros vm.	35	30	— 5	— 14·3
Árva vm.	6	5	— 1	— 16·7	Szabolcs vm.	42	65	23	54·8
Bars vm.	61	71	10	16·4	Szatmár vm.	39	45	6	15·4
Esztergom vm.	21	38	17	80·9	Szatmárnémeti tjt.	11	10	— 1	— 9·1
Hont vm.	26	32	6	23·1	Szilágy vm.	18	7	— 11	— 61·1
Selmecbánya tjt.	4	7	3	75·0	Ugocsa vm.	12	17	5	41·7
Liptó vm.	13	9	— 4	— 30·8	Összesen — Total .	323	384	61	18·9
Nógrád vm.	57	56	— 1	— 1·8	Tisza-Maros szöge <i>Angle formé par la Tisza et le Maros</i>				
Nyitra vm.	173	139	— 34	— 19·7	Arad vm.	24	24	—	—
Pozsony vm.	199	172	— 27	— 13·6	Arad tjt.	30	33	3	10·0
Pozsony tjt.	235	185	— 50	— 21·3	Csanád vm.	16	39	23	143·7
Trencsén vm.	57	36	— 21	— 36·8	Krassó-Szörény vm.	47	49	2	4·3
Turóc vm.	16	15	— 1	— 6·3	Temes vm.	47	49	2	4·3
Zólyom vm.	24	31	7	29·2	Temesvár tjt.	26	24	— 2	— 7·7
Összesen — Total .	892	796	— 96	10·8	Versec tjt.	5	3	— 2	— 40·0
Duna-Tisza köze <i>Entre le Danube et la Tisza</i>					Torontál vm.	60	51	— 9	— 15·0
Bács-Bodrog vm.	48	77	29	60·4	Pancsova tjt.	—	3	3	—
Baja tjt.	10	11	1	10·0	Összesen — Total .	255	275	20	7·8
Szabadka tjt.	16	19	3	18·8	Királyhágóntúl <i>Transylvanie</i>				
Újvidék tjt.	13	10	— 3	— 23·1	Alsó-Fehér vm.	26	21	— 5	— 19·2
Zombor tjt.	4	8	4	100·0	Beszterce-Naszód vm.	4	7	3	75·0
Csongrád vm.	11	24	13	118·2	Brassó vm.	30	31	1	3·3
Hódmezővásárh. tjt.	8	18	10	125·0	Csik vm.	28	24	— 4	— 14·3
Szeged tjt.	34	62	28	82·3	Fogarasz vm.	9	11	2	22·2
Heves vm.	46	60	14	30·4	Háromszék vm.	22	36	14	63·6
Jász-Nkun-Szoln. vm.	57	94	37	64·9	Hunyad vm.	19	31	12	63·2
P.-P.-Solt-Kiskun vm.	222	315	93	41·9	Kis-Küküllő vm.	9	18	9	100·0
Budapest szfv.	644	727	83	12·9					
Kecskemét tjt.	18	20	2	11·1					
Összesen — Total .	1.131	1.445	314	27·8					

¹⁾ Gyöngyösszöllös nélkül. — *Non compris Gyöngyösszöllös.* — ²⁾ Vm. = comitat. — ³⁾ Tjt. = ville autonome.

Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	1920	1930	Szaporodás vagy fogyás <i>Accroissement ou diminution</i>		Országgrész, törvényhatóság <i>Régions, comitats et villes autonomes</i>	1920	1930	Szaporodás vagy fogyás <i>Accroissement ou diminution</i>	
			absz. sz. nombres absolus	%				absz. sz. nombres absolus	%
Kolozs vm.	12	7	— 5	— 41·7	Pozsega vm.	22	9	— 13	— 59·1
Kolozsvár tjv.	29	29	—	—	Szerém vm.	10	25	15	150·0
Maros-Torda vm.	18	12	— 6	— 33·3	Zimony tjv.	—	5	5	—
Marosvásárhely tjv.	3	13	10	333·3	Varasd vm.	14	15	1	7·1
Nagyküküllő vm.	16	7	— 9	— 56·2	Varasd tjv.	45	14	— 31	— 68·9
Szeben vm.	15	15	—	—	Verőce vm.	10	12	2	20·0
Szolnok-Doboka vm.	9	9	—	—	Eszék tjv.	6	4	— 2	— 33·3
Torda-Aranyos vm.	9	14	5	55·6	Zágráb vm.	32	26	— 6	— 18·8
Udvarhely vm.	18	21	3	16·7	Zágráb tjv.	46	48	2	4·3
Összesen — Total	276	306	30	10·9	Összesen — Total	206	169	— 37	— 18·0
Fiume	34	31	— 3	— 8·8	Magyarbirodalom — Hongrie entière	33.705	35.003	1.298	3·8
Magyarország — Hon- grie proprement dite	33.499	34.834	1.335	4·0	Külföldi és ismeretlen Etrangers et habi- tants dont le lieu de naissance était in- connu	994	755	— 239	— 24·0
Horvát-Szlavonország Croatie-Slavonie					Mindössze — Total général	34.699	35.758	1.059	3·1
Belovár-Kőrös vm.	10	8	— 2	— 20·0					
Lika-Krbava vm.	4	—	— 4	— 100·0					
Modrus-Fiume vm.	7	3	— 4	— 57·1					

megvan, csak az most más formában nyilatkozik meg és megvan a remény is arra, hogy a viszonyok jobbrafordultával egy új, erőteljes fejlődésnek lesz az alapja.

Hogy a belső és külső vándorlásoknak milyen óriási szerepe van egy-egy városnak a fejlődésében, azt a születési hely statisztikája mutatja meg legmeggyőzőbben. Összeállítottuk erre vonatkozólag az utolsó két népszámlálásról a háború előtti Magyarbirodalom egyes törvényhatóságaiból származók adatait. (L. 2. tábla.) Ez a táblázat azonban Gyöngyösszöllőst nem foglalja magában, bár az adatok erről a községről ugyanúgy megvannak; de itt ragaszkodnunk kell Gyöngyösszöllős kihagyásához, különben a tábla ellentétbe kerülne a későbbi 4. sz. tábla adataival. Az utóbbiba viszont Gyöngyösszöllőst *elvi okokból* nem lehetett bevenni, mert az utóbb említett táblán a helybeli születésűek is ki vannak mutatva, már pedig a helybeli születésűek fogalma más Szombathelyen, más Gyöngyösszöllősön, s így a két szám nem adható össze. A 2. sz. tábla így is érdekes képet ad arról, hogy Szombathely vonzóereje mennyire kiterjed nemcsak a szomszédos, de még a távoli törvényhatóságokra is. A 4. táblából látható, hogy a helybeli születésűek száma csupán 14.808, ami alig haladja meg a 40%-ot, a város lakosságának 60%-a tehát bevándoroltakból áll. Ezek között természetesen legtöbben vannak a

vasmegyei születésűek: 11.174-en. Azután következnek természetesen a szomszédos megyék: Zala 1751 és Sopron 1480 bevándorlóval. Az utóbbihoz csatlakozik még Sopron városa is 255 szülöttel. Nagyobb számokkal szerepel még a szintén szomszédos Veszprém (546), továbbá Somogy (326). A többi dunántúli megye már csak 200 lelken aluli bevándorlóval növelte a város népességét.

A fővárossal és környékével való élénk népcserére mutat az, hogy budapesti születésű lakos 727 van Szombathelyen. Ezen kívül a Pestmegyéből származó 315 főnyi tömegnek is valószínűleg túlnyomó része Budapest környékéről származik. Ez nem azt jelenti, mintha Budapestről kivándorlás folyna Szombathelyre, hanem ennek a jelenségnek magyarázata az, hogy Budapestre az ország minden részéből s így Szombathelyről is sokan mennek munkát keresni. Azok vagy családotul mennek oda, vagy ott házasodnak meg és később, ott született gyermekeikkel újra visszatérnek eredeti lakóhelyükre. Ezek az ott született gyermekek, akikhez azután a Szombathelyre helyezett állami tisztviselők és egyéb alkalmazottak csatlakoznak, alkotják ezt a kiemelt, meglehetősen nagyszámú budapesti származású tömeget.

Érdekes még, hogy az elcsatolt Felvidék is aránylag milyen nagy számmal részese-dik a szombathelyi bevándorlásban, bár

3. Szombathely népességének fejlődése és megoszlása vallás szerint.

Développement et répartition, suivant la confession, de la population de Szombathely.

É v Années	Népesség Population	E b b ö l — D o n t						
		róm. kat. catholiques r.	gör. kat. uniates	reform. calvinistes	ág. h. ev. luthériens	gör. kel. gréco-orient.	izraelita israélites	egyéb autres
A b s z o l ú t s z á m b a n — E n n o m b r e s a b s o l u s								
1825	5.224	5.036	—	42		—	146	—
1840	5.387	5.160	—	4	48	—	175	—
1869	10.125	8.692	2	39	238	—	1.154	—
1880	13.765	11.497	—	107	465	1	1.678	17
1890	16.700	13.957	2	162	631	1	1.939	8
1900	25.713	21.247	27	438	1.335	22	2.635	9
1910	32.407	27.067	48	537	1.590	25	3.129	11
1920	36.327	30.177	49	694	1.797	31	3.552	27
1930	39.158	32.859	68	812	1.867	31	3.495	26
S z á z a l é k b a n — %								
1825	100·0	96·4	—	0·8		—	2·8	—
1840	100·0	95·8	—	0·1	0·9	—	3·2	—
1869	100·0	85·8	0·0	0·4	2·4	—	11·4	—
1880	100·0	83·5	—	0·8	3·4	0·0	12·2	0·1
1890	100·0	83·6	0·0	1·0	3·8	0·0	11·6	0·0
1900	100·0	82·6	0·1	1·7	5·2	0·1	10·3	0·0
1910	100·0	83·5	0·1	1·7	4·9	0·1	9·7	0·0
1920	100·0	83·1	0·1	1·9	4·9	0·1	9·8	0·1
1930	100·0	83·9	0·2	2·1	4·7	0·1	8·9	0·1

kétségtelen, hogy a határok elzárása következtében a város vonzóereje ebben az irányban erősen meggyöngült. De még így is Pozsony megyéből a várossal együtt 357 ember találtatott Szombathelyen, Nyitra megyéből 139. A többi országrészekben sincs egyetlen törvényhatóság sem, ahonnan ne jött volna Szombathelyre hacsak néhány ember is. Még a legtávolabb fekvő Erdélyből is 306 lakosa származik a városnak, sőt ez a szám az utolsó évtizedben a menekülések következtében még növekvést is mutat. Horvát-Szlavonország törvényhatóságaiából is 169 lélek származik, ebből magára Zágráb városra 48 fő esik. A változások az évtized alatt, tekintettel arra, hogy a lélekszám csak kevéssé módosul, nem nagyok; a legfeltűnőbb az, hogy a külföldi születésűek száma erősen megfogyatkozott. Az Osztrák-Magyar monarchia idejében sok osztrák is vándorolt Szombathelyre, ezeknek jórésze visszatért.

Annak folytán, hogy az egyházak régi idők óta nyilvántartják híveik számát, a lakosság vallásfelekezeti megoszlásáról mennek vissza a legrégibb időkig statisztikai adataink. Mindenesetre, ha Szombathely szabad királyi város lett volna, úgy már a József-féle népszámlálás idejéből ismernők a város lakosságának felekezeti

megoszlását, legalább is a zsidók számát, akiket akkor a keresztény lakosságtól külön mutattak ki. Az 1805. évi ú. n. nemesi összeírás már az összes vallásfelekezeteket kimutatja. Erről egy országos összesítés található a Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárában, de a vármegyéken kívül itt is csak a szabad királyi városok vannak külön feltüntetve. Így az első hitelesnek látszó adat 1825-ből való, Nagy Lajos már említett munkájából. Utána a múlt század 30-as és 40-es éveiből Fényes Elek két rendbeli munkájából szerezhetünk tudomást a város lakosságának felekezeti megoszlásáról. Ezeket az adatokat Fényes a róm. kat. egyházi sematizmusokból állította össze, amelyek azonban különösen a más vallásúak számát illetően meglehetősen hézagosságúak voltak. Teljesen hibátlan adataink a vallásfelekezeti megoszlásról és az egész jelenlévő népességről csak 1869 óta vannak, amióta rendszeres népszámlálások állapítják meg ezeket az adatokat. Az egyes vallásfelekezetek fejlődését a 3. sz. tábla szemlélteti, amelybe már visszamenőleg is bevettük a Szombathelyhez csatolt három községet. Megjegyezzük továbbá, hogy az adatok 1890-ig a polgári népességre, azontúl pedig az összes (polgári és katonai) népességre vonatkoznak.

Itt is, mint minden más városban, amely főképp a belső vándorlásoknak köszönheti fejlődését, az a folyamat mutatkozik, hogy a kizárólagos vallásnak ez a kiváltsága fokozatosan megszűnik; a vándorlás új, eddig idegen vallású elemeket hoz be a városba, amelyek idővel erős kisebbséggé válnak. A különbség csak az, hogy ott, ahol katolikus volt az eredeti lakosság, a katolikus elem visszaszorul ugyan viszonylagosan, de a másvallásúak mindig csak kisebbségek maradnak. Ott ellenben, ahol pl. a reformátusoké vagy az ág. h. evangélikusoké volt régen a túlnyomó többség, a bevándorló katolikusok sok heiden idővel többségbe jutnak. Erre különösen a Felvidéken és Alföldön több példát lehet felhozni.

A száz év előtti adatok szerint Szombathely lakosságának 96·4% -a volt római katolikus, 0·8% protestáns (majdnem kivétel nélkül ág. h. evangélikus), 2·8% pedig izraelita. A zsidók bentlakása Szombathelyen, mint püspöki városban sokáig egyáltalán nem volt megengedve, csak II. József ideje óta kezdtek a városban sűrűbben letelepedni. Előzőleg a város már két ízben kitiltotta őket, sőt később is, a 19. század elején több ízben hozott a város olyan határozatot, amellyel megtiltotta a zsidóknak a letelepedést.¹⁾ A zsidók beözönlése a 19. század második felében történt nagy mértékben, amikor különösen a Rohoncon, Szalónakon, Németújváron és más Batthyányi birtokokon nagy számban élő zsidóság kezdett az amerikai módon fejlődő és kereskedelmi empóriummal lett Szombathelyre betódulni. Az 1857. évi osztrák népszámlálás csak a 4.629 főnyi honos népességről mutatja ki a vallásfelekezetet, de már akkor 486 izraelitát talált, tehát több mint 10% -ot. 12 év múlva már a szomszédos három községgel együtt számítva a lakosságot, 1154-re, vagyis 11·4% -ra növekedett a zsidó lakosság. Előnyomulásuk 1880-ig tart, amikor 12·2% -kal elérte a maximumot. Azóta, bár 1920-ig számbelileg elég jelentékenyen gyarapodtak, arányszámuk fokozatosan leszállt 8·9% -ra és az utolsó évtizedben már számszerint is megfogyatkoztak. A protestáns felekezetek közül az ágostaiak vannak nagyobb számban, mint-hogy a megye lakosságában is sokkal több

az ágostai evangélikus, mint a református. 1900-ig arányszámuk fokozatosan, sőt a múlt század utolsó évtizedében ugrásszerűleg nőtt (mindenesetre a katonaság beszámítása is növelte arányukat), azóta azonban viszonylagosan tért veszítettek. Ezzel szemben a reformátusok eddigelé úgy számszerint mint aránylag is tért nyertek, úgy hogy ma már 2·1% -át teszik Szombathely lakosságának. A túlnyomó nagy többséget tevő katolikuság, addig míg a zsidók beözönlése tömeges volt, fokozatosan vesztett túlsúlyából, 1880 óta azonban arányszáma alig változott.

Hogy a bevándorlásnak milyen része volt a vallásfelekezeti megoszlás átalakításában, azt legmeggyőzőbben a szülőhellyel való összevetés útján lehet igazolni. (L. 4. sz. tábla.) Ez a táblázat ugyan csak Gyöngyösszöllős nélkül mutatja az adatokat, de így is eléggé jellemzi a folyamatot. Látjuk, hogy a helybeliek között mennyivel magasabb a római katolikusok aránya s mennyivel kisebb minden más felekezeté, mint amennyi a város lakosságában. Pedig itt már a bevándorolt más felekezetűek Szombathelyen született gyermekei is be vannak számítva. Különösen feltűnő a különbség a reformátusoknál, akik a helybeli születésűek között csak 0·8% -kal szerepelnek, a vas megyeiek között 1·3, a más magyarországi születésűek között pedig már 5·7% -kal. Ugyancsak növekszik az ágostai evangélikusok arányszáma a távolabbról beszámítottak közt; ellenben az izraelitáknál azt a különös jelenséget látjuk, hogy a vas megyei születésűek között csak 6·2% -kal szerepelnek, viszont a más magyarországi születésűek között már 14·5% -kal. Ez annyiban érthető, hogy Vas megyében a zsidók arányszáma csak 2·2% -ot tesz; még így is háromszor nagyobb mértékben vándoroltak be a zsidók Vas megyéből Szombathelyre, mint a többi felekezetek, különösen, ha a várost magát kihagyjuk a számításból. Viszont a többi dunántúli megyében az izraeliták aránya többnyire jóval magasabb, mint magában Vasban. Érdekes, hogy még a horvátszlavonországi születésű szombathelyi lakosok közül is majdnem 18% az izraelita, a külföldiek közül pedig 12·9.

Ami a népességnek anyanyelv szerint való megoszlását illeti, el lehet mondani, hogy Szombathelynek — magyar nyelvterületen feküdvén — nemzetiségi kérdése a múltban sem volt, ma még kevésbé van. A

¹⁾ L. Magyarország vármegyéi és városai. Vas vármegye 312. l. Ugyanitt olvassuk, hogy 1848-ban már 289 főre rúgott a szombathelyi zsidóság száma, ami meglehetősen túlhaladja Fényes Elek egykorú számítását.

4. A lakosság szülőhelye összevetve a vallással és anyanyelvvel 1920-ban és 1930-ban. ¹⁾
Population de Szombathely suivant le lieu de naissance en 1920 et 1930, avec indication de la confession et de la langue maternelle.¹⁾

Vallás, anyanyelv <i>Confession et langue maternelle</i>	Összes népesség <i>Population totale</i>		Helybeli <i>Nés à Szombathely</i>		Vasvármegyei <i>Dans le comitat de Vas</i>		Más magyarországi <i>Ailleurs en Hongrie</i>		Horvát-Szlavonországi <i>En Croatie-Slavonie</i>		Külföldi <i>A l'étranger</i>	
	1920	1930	1920	1930	1920	1930	1920	1930	1920	1930	1920	1930
Abszolút szám — Nombres absolus												
R. kat. — <i>Cath. rom.</i>	28.574	29.599	12.100	12.805	9.580	9.705	5.939	6.395	162	129	793	565
G. kat. — <i>Uniates</i>	47	62	8	9	6	3	25	46	—	1	8	3
Ref. — <i>Calvinistes</i>	688	772	101	116	140	140	431	500	1	4	15	12
Ag. h. ev. — <i>Luthériens</i>	1.786	1.790	496	496	644	632	585	602	8	4	53	56
G. kel. — <i>Gréco-orient.</i>	31	27	7	1	1	1	10	8	1	1	12	16
Unit. — <i>Unitaires</i>	13	13	—	1	—	—	12	12	—	—	1	—
Izr. — <i>Israélites</i>	3.546	3.482	1.329	1.379	771	691	1.307	1.285	34	30	105	97
Egyéb vallású — <i>Appartenant à d'autres confessions</i>	14	13	1	1	1	2	5	4	—	—	7	6
Összesen — Total	34.699	35.758	14.042	14.808	11.143	11.174	8.314	8.852	206	169	994	755
Magyar — <i>Hongrois</i>	32.500	34.704	13.942	14.767	10.294	10.858	7.740	8.535	170	143	354	401
Német — <i>Allemands</i>	1.707	815	68	39	654	239	461	248	5	9	519	280
Tót — <i>Slovaques</i>	62	40	3	—	—	1	59	38	—	—	—	1
Oláh — <i>Roumains</i>	2	2	—	—	—	—	1	2	—	—	1	—
Horvát — <i>Croates</i>	215	89	11	—	132	53	34	17	31	16	7	3
Szerb — <i>Serbes</i>	4	3	3	—	—	—	1	1	—	—	—	2
Egyéb anyanyelvű — <i>Autres langues maternelles</i>	209	105	15	2	63	23	18	11	—	1	113	68
S z á z a l é k — %												
R. kat. — <i>Cath. rom.</i>	82·4	82·8	86·2	86·5	86·0	86·8	71·4	72·2	78·6	76·2	79·8	74·8
G. kat. — <i>Uniates</i>	0·1	0·2	0·1	0·0	0·0	0·0	0·3	0·5	—	0·6	0·8	0·4
Ref. — <i>Calvinistes</i>	2·0	2·1	0·7	0·8	1·3	1·3	5·2	5·7	0·5	2·4	1·5	1·6
Ag. h. ev. — <i>Luthériens</i>	5·1	5·1	3·5	3·4	5·8	5·7	7·0	6·8	3·9	2·4	5·3	7·4
G. kel. — <i>Gréco-orient.</i>	0·1	0·1	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	0·5	0·6	1·2	2·1
Unit. — <i>Unitaires</i>	0·0	0·0	—	0·0	—	—	0·2	0·1	—	—	0·1	—
Izr. — <i>Israélites</i>	10·2	9·7	9·5	9·3	6·9	6·2	15·7	14·5	16·5	17·8	10·6	12·9
Egyéb vallású — <i>Appartenant à d'autres confessions</i>	0·1	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	—	—	0·7	0·8
Összesen — Total	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0
Magyar — <i>Hongrois</i>	93·7	97·1	99·3	99·7	92·4	97·2	93·1	96·4	82·5	84·6	35·6	53·1
Német — <i>Allemands</i>	4·9	2·3	0·5	0·3	5·9	2·1	5·6	2·8	2·4	5·3	52·2	37·1
Tót — <i>Slovaques</i>	0·2	0·1	0·0	—	—	0·0	0·7	0·5	—	—	—	0·1
Oláh — <i>Roumains</i>	0·0	0·0	—	—	—	—	0·0	0·0	—	—	0·1	—
Horvát — <i>Croates</i>	0·6	0·2	0·1	—	1·2	0·5	0·4	0·2	15·1	9·5	0·7	0·4
Szerb — <i>Serbes</i>	0·0	0·0	0·0	—	—	—	0·0	0·0	—	—	—	0·3
Egyéb anyanyelvű — <i>Autres langues maternelles</i>	0·6	0·3	0·1	0·0	0·5	0·2	0·2	0·1	—	0·6	11·4	9·0

¹⁾ Gyöngyösszöllös nélkül. — *Non compris Gyöngyösszöllös.*

magyarság mindig túlnyomó volt a városban, sőt a 18. századig úgyszólván kizárólag magyar volt a lakosság. Csak az 1710. évi pestis-pusztítás után, a nagyrészen kihalt lakosság pótlására jöttek nagyobb számban német iparosok, akik azután fokozatosan megmagyarosodtak a magyar levegőjű városban. Acsádi közismert munkája szerint¹⁾ Szombathelynek 165 név sze-

¹⁾ Magyarország népessége a *pragmatica sanctio* korában.

rint felsorolt polgára közül 108 volt magyar, 35 német és 22 horvát-szerb nevű. Ha a neveket a nemzetiséggel azonosnak vesszük, ami akkor inkább lehetséges volt, mint ma, a lakosság 65%-a volt magyar, az azóta odacsatolt Perint és Szöllös községek pedig majdnem kizárólag magyarok voltak. Perinten volt ugyanis 22 magyar és 4 horvát, Szöllösön pedig 19 magyar és 2 német nevű jobbágy. Ha e községeket is Szombathelyhez számítjuk, a magyarság aránya

5. A népesség megoszlása anyanyelv szerint 1880-tól 1930-ig.

Répartition de la population suivant la langue maternelle, de 1880 à 1930.

É v Années	Összes népesség Population totale	E b b ó l — D o n t									Százalékban — %			
		magyar Hongrois	német Allemands	tót Slovaques	oláh Roumains	rutén Ruthènes	horvát Croates	szerb Serbes	egyéb Autres	magyar Hongrois	német Allemands	horvát Croates	egyéb Autres	
1880	13.765	12.056	1.486	17	5	2	76		123	87.6	10.8	0.5	1.1	
1890	16.700	15.130	1.303	25	—	—	112	1	129	90.6	7.8	0.7	0.9	
1900	25.713	23.416	1.737	93	22	—	197	11	237	91.0	6.8	0.8	1.4	
1910	32.407	30.537	1.359	71	10	1	165	6	258	94.2	4.2	0.5	1.1	
1920	36.327	34.118	1.715	62	2	2	215	5	208	93.9	4.7	0.6	0.8	
1930	39.158	38.065	842	41	2	—	92	3	113	97.2	2.2	0.2	0.4	

meghaladja a 70%-ot. Fényes Elek geográfiai szótárában a lakosokról azt mondja, hogy „nagyobbrészt magyarok, kevés németek“. 1880 óta, amióta pontos adataink vannak az egyes községek és városok lakosságának nemzetiségi megoszlásáról, a magyarságnak túlnyomó volta elvitázhatatlan, sőt a csekélyszámú németiség fokozatos beolvadása folytán aránya folytonosan növekvő (l. 5. tábla). Már 1880-ban 87.6%-ot ért el a magyarság aránya, ugyanakkor csak 10.8% volt német, a többi nemzetiség pedig egyáltalán nem volt számbavehető. Némi horvát és vend elem munkások és cselédség révén származott be Szombathelyre, de számuk mindig csak pár százat tett. Azóta a németiség aránya is fokozatosan leolvadt, úgyhogy ma már csak 2.2%-át teszi a lakosságnak. Különösen az utolsó évtizedben csökkent számuk nagy mértékben. Ezt a megye nyugati részeinek Ausztriához való csatolása idézte elő, mert pl. a vas megyei születésű németek száma

1920-tól 1930-ig 654 főről 239-re csökkent. (L. 4. sz. tábla.) A horvát elem nagy fogyását is ugyanaz a körülmény okozhatta; a szülőföldjük és Szombathely közé vont trianoni határ az elszakított területekről származó sok németet és horvátot készítetett arra, hogy szülőföldjükre visszatérjenek.

A vallásnak a nemzetiséggel való kapcsolata szempontjából érdekes összevetni az anyanyelvi adatokat a vallásfelekezettel (l. 6. tábla). A legújabb adatokat véve kitűnik, hogy itt is a legmagyarabb felekezet a református, amelyből 98.4% magyar és csak 1.5% a német. A németek aránya azonban a katolikusok között sem sokkal nagyobb, csupán 1.8%, az ágostai h. evangélikusok között azonban még 6.6% német anyanyelvű található. 1900-tól kezdve, ameddig visszamentünk az adatokkal, minden vallásfelekezetenél erős magyarosodást látunk, csupán 1920-ban mutatkozik egy kis zökkenő a római katolikusok és az ágostai h. evangélikusok körében, akik között

6. A négy főfelekezet összevetve az anyanyelvvél 1900-tól 1930-ig.

Les fidèles des 4 principales confessions et leur langue maternelle, de 1900 à 1930.

Felekezet, anyanyelv Confession et langue maternelle	Abszolút számokban — Nombres absolus				Százalékokban — %			
	1900	1910	1920	1930	1900	1910	1920	1930
Római katolikus: — Catholique rom.								
magyar — Hongrois	19.505	25.639	28.479	32.087	91.8	94.7	94.4	97.7
német — Allemands	1.273	1.016	1.341	593	6.0	3.8	4.4	1.8
horvát — Croates	187	156	206	85	0.9	0.6	0.7	0.3
Református: — Calviniste								
magyar — Hongrois	418	516	674	799	95.4	96.1	97.1	98.4
német — Allemands	18	15	12	12	4.1	2.8	1.7	1.5
Ágostai hitv. evang.: — Luthérienne								
magyar — Hongrois	1.092	1.413	1.569	1.721	81.8	88.9	87.3	92.2
német — Allemands	193	128	174	123	14.5	8.1	9.5	6.6
Izraelita: — Israélite								
magyar — Hongrois	2.372	2.907	3.340	3.370	90.0	92.9	94.0	96.4
német — Allemands	251	197	181	113	9.5	6.3	5.1	3.2

7. A magyar és a német anyanyelvűek száma és arányszáma korcsoportok szerint 1900-tól 1930-ig.
Nombre et proportion des habitants ayant pour langue maternelle le hongrois et de ceux de langue maternelle allemande, suivant les classes d'âge, de 1900 à 1930.

Korcsoport Classes d'âge	Abszolút számokban — Nombres absolus								Százalékban — %							
	magyar — Hongrois				német — Allemands				magyar — Hongrois				német — Allemands			
	1900	1910	1920	1930	1900	1910	1920	1930	1900	1910	1920	1930	1900	1910	1920	1930
0—3 éves — de 0 à 3 ans	1.862	2.340	1.956	1.901	26	15	37	10	98.3	99.2	97.9	99.5	1.4	0.6	1.9	0.5
3—6 " — ans . . .	1.627	2.214	1.545	2.026	42	19	28	7	97.0	98.9	97.9	99.6	2.5	0.8	1.8	0.3
6—12 " — " . . .	2.736	3.948	4.553	4.396	59	48	64	20	97.2	98.6	98.5	99.5	2.1	1.2	1.4	0.5
12—15 " — " . . .	1.482	2.022	2.359	1.422	77	64	57	11	93.9	96.4	96.8	98.9	4.9	3.0	2.3	0.8
15—20 " — " . . .	2.806	3.451	3.835	4.158	164	136	186	51	92.6	94.5	93.9	98.2	5.4	3.7	4.6	1.2
20—30 " — " . . .	5.073	10.031	6.800	7.581	458	564	440	101	88.3	92.3	92.0	98.2	8.0	5.2	6.0	1.3
30—40 " — " . . .	3.014	—	4.946	5.713	238	—	281	149	89.8	—	93.0	96.4	7.1	—	5.3	2.5
40—50 " — " . . .	2.159	—	—	4.612	226	—	—	160	88.1	—	—	95.7	9.2	—	—	3.3
50—60 " — " . . .	1.395	4.767	5.882	3.165	202	295	383	146	85.8	92.2	92.4	94.7	12.4	5.7	6.0	4.4
60 éven túl — plus de 60 ans	1.262	1.758	2.229	3.063	237	218	239	186	82.2	87.4	88.6	93.3	15.4	10.8	9.5	5.7
Ismeretlen korú — Habitants d'âge inconnu	—	6	13	28	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — Total	23.416	30.537	34.118	38.065	1.737	1.359	1.715	842	91.1	94.5	93.9	97.2	6.8	4.2	4.7	2.2

¹⁾ 8 német anyanyelvű korcsoport szerint nem részletezhető. — 8 habit. de langue matern. allemande, pour lesquels on n'a pas de données détaillées.

ekkor a németek száma nemcsak számbeli-
leg, de aránylagosan is megnövekedett.

Érdekes képet mutat a magyarosodási
folyamatnak korcsoportok szerint való meg-
figyelése (l. 7. tábla). Csak az 1900. évi
arányszámokat vetve össze az 1930. évek-
kel, látjuk, hogy minden korcsoportban
erősen növekedett a magyarság arányszáma
és minél idősebb korcsoportok felé me-
gyünk, annál nagyobb ez a növekedés. A
magyarosodás folyamatát mutatja az is,
hogy a 12 éven aluli gyermekek körében
már alig van más anyanyelvű, mint ma-
gyar, s minél feljebb haladunk a korcsop-
portokon, annál inkább kisebbedik a ma-
gyarság arányszáma s növekszik a néme-
teké. Jellemző pl., hogy a 60 évnél időseb-
bek között 1900-ban még 15.4% volt a né-
met, 1930-ban már itt is 5.7%-ra süllyedt
arányszámuk. Egészen világos, hogy mire
a felnőtt generáció kihal, Szombathely la-
kossága úgyszólván kivétel nélkül magyar
anyanyelvű lesz.

A magyarul tudás tekintetében is termé-
szetesen nagy a haladás, 1880-ban a város
lakosságának 93.5%-a tudott magyarul, ma
már 0.3% kivételével mindenki, vagyis
99.7%.

A háború és a háború utáni viszonyok
hatása a népesség idegen nyelvtudásán is
meglátászik (l. 8. tábla.) A városban an-
nak ellenére, hogy a lakosság majdnem ki-
zárólag magyarnyelvű, részint a német
nyelvhatár közelsége, részint a népesség

magasabb műveltsége folytán mindig sok
volt a németül tudó ember. 1910-ben a
32.407 főnyi lakosságból (Gyöngyösszöllőst
is ideszámítva) 8.581-en tudtak németül,
tekintet nélkül az anyanyelvre. Ez megfelel
26.5%-nak, ami a város magyar jellege
mellett igen jelentékeny arány.

1920-ban, valószínűleg a világháború
hatása alatt, ez az arányszám még emelke-
dett is, amikor 27.1%-ra rúgott. Abszolút
számban akkor már majdnem tízezren
(9.843) tudtak németül. Az utolsó évtized-
ben a mondott okból nagy változás történt,
a népesség növekvése dacára 1.739-cel csök-

**8. Szombathely lakosságának idegen nyelvtudása
a három utolsó népszámlálás szerint.**

*Habitants de Szombathely parlant des langues étran-
gères, d'après les trois derniers recensements.*

Nyelvismeret Connaissance de langues	1910	1920	1930
Összes népesség — Popula- tion totale	32.407	36.327	39.158
Ebből németül tud			
Dont habit. sachant l'allemand	8.581	9.843	8.104
tótul tud — le slovaque .	261	444	334
oláhul tud — le roumain	90	181	142
horvát-szerbül tud — le			
croate-serbe	688	837	607
olaszul tud — l'italien . .	113	208	129
franciául tud — le français	522	639	619
angolul tud — l'anglais .	200	311	350
oroszul tud — le russe .	15	175	237

9. Vallás szerinti megoszlás kerületenként 1930-ban.

Répartition par confession de la population, suivant les quartiers, en 1930.

Kerület Quartiers	Róm. kat. Catholiques rom.	Gör. kat. Uniates	Reform. Calvinistes	Ág. ev. Luthériens	Gör. kel. Gréco-orientaux	Izraelita Israélites	Egyéb Autres
Abszolút számban — Nombres absolus							
I. Szentmártoni városrész Quartier St-Martin	9.185	15	258	686	6	1.026	8
II. Belváros — Quartier central	13.160	36	346	734	11	2.205	12
III. Perinti városrész Quartier de Perint	6.496	10	158	341	10	236	6
IV. Gyöngyösszöllős	3.260	6	40	77	4	13	—
Külterület — Périphérie	758	1	10	29	—	15	—
Összesen — Total	32.859	68	812	1.867	31	3.495	26
Százalékban — %							
I. Szentmártoni városrész Quartier St-Martin	82·1	0·1	2·3	6·1	0·1	9·2	0·1
II. Belváros — Quartier central	79·7	0·2	2·1	4·4	0·1	13·4	0·1
III. Perinti városrész Quartier de Perint	89·5	0·1	2·2	4·7	0·1	3·3	0·1
IV. Gyöngyösszöllős	95·9	0·2	1·2	2·2	0·1	0·4	—
Külterület — Périphérie	93·2	0·1	1·2	3·6	—	1·9	—
Összesen — Total	83·9	0·2	2·0	4·8	0·1	8·9	0·1

kent a németül tudók száma, arányszáma pedig 20·7%-ra esett. A többi nyelv ismerete a németéhez képest elenyésző csekély. A hazai nyelvek közül még legelterjedtebb természetesen a horvát-szerb nyelv, mint-hogy magában Szombathelyen is vannak horvátok és a megyében pedig horvát nyelvű lakosok, akiktől a bevándoroltak nyelvüket megtanulhatták. A horvát-szerb nyelv ismerete is azonban meglehetősen megcsökkent 1920 óta. A nyugati nagy nyelvek közül legelterjedtebb a francia, amelyen 619-en beszélnek (1920-ban 639-en), angolul tudnak 350-en; ennek a nyelvnek a terjedése fokozatos: 1910-ben még csak 200-an, 1920-ban már 311-en tudtak angolul. Érdekes az orosz nyelv ismerete, amelyet a világháború után sok volt orosz fogoly hozott magával. Minthogy oroszok messze vidéken nincsenek, itt csak megtanult nyelvről lehet szó; 1910-ben Szombathelyen még csak 15 ember akadt, aki oroszul tudott, 1920-ban már 175 és 1930-ban 237 oroszul tudót talált a népszámlálás. Úgy látszik, hogy még 1920 után is tértek vissza sokan orosz fogságból, vagy a bolsevisták elől menekült oroszok szaporították meg ezt a számot.

Városrészenként csak a lakosság vallási megoszlását érdemes bemutatni, mert az anyanyelvi tagozódás nagyon egyenletes; a magyarok kívül legszámosabb nemzetiség a német, amely maga is csak 2·2%, majdnem egyformán van eloszolva a városban.

A nem római katolikus elemek főképp a Belvárosban és a szentmártoni városrészben tömörülnek. A protestánsok, úgy a reformátusok, mint az evangélikusok az utóbbi városrészben vannak aránylag legtöbben, a zsidók pedig a Belvárosban, ahol 13·4%-ra megy fel az arányuk. Ellenben ugyanők Gyöngyösszöllősön csak 0·4%-kal, 13 lélekkel szerepelnek. Minthogy itt a protestánsok is legkevesebben vannak, Gyöngyösszöllős a város legkatolikusabb kerülete, ahol a katolikusok arányszáma 95·9%-ra megy fel. Az ellenkező szélsőséget ebben a tekintetben a Belváros alkotja 79·7% katolikus-sal. (L. a 9. táblát és a grafikont.)

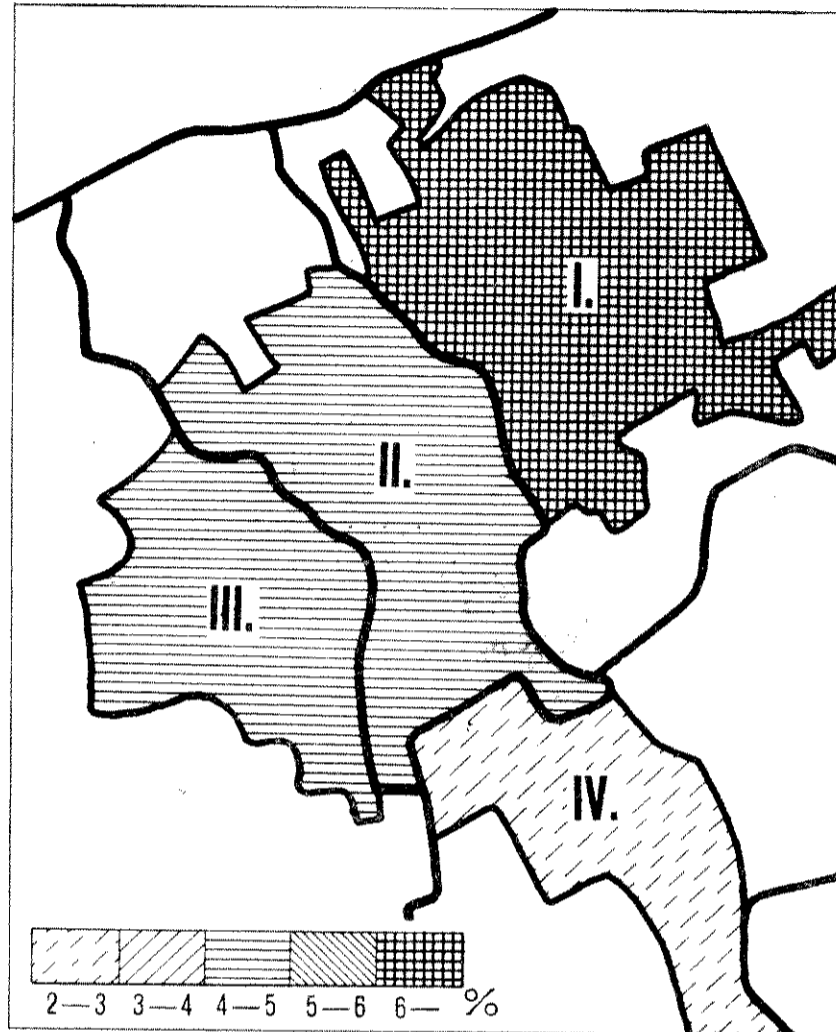
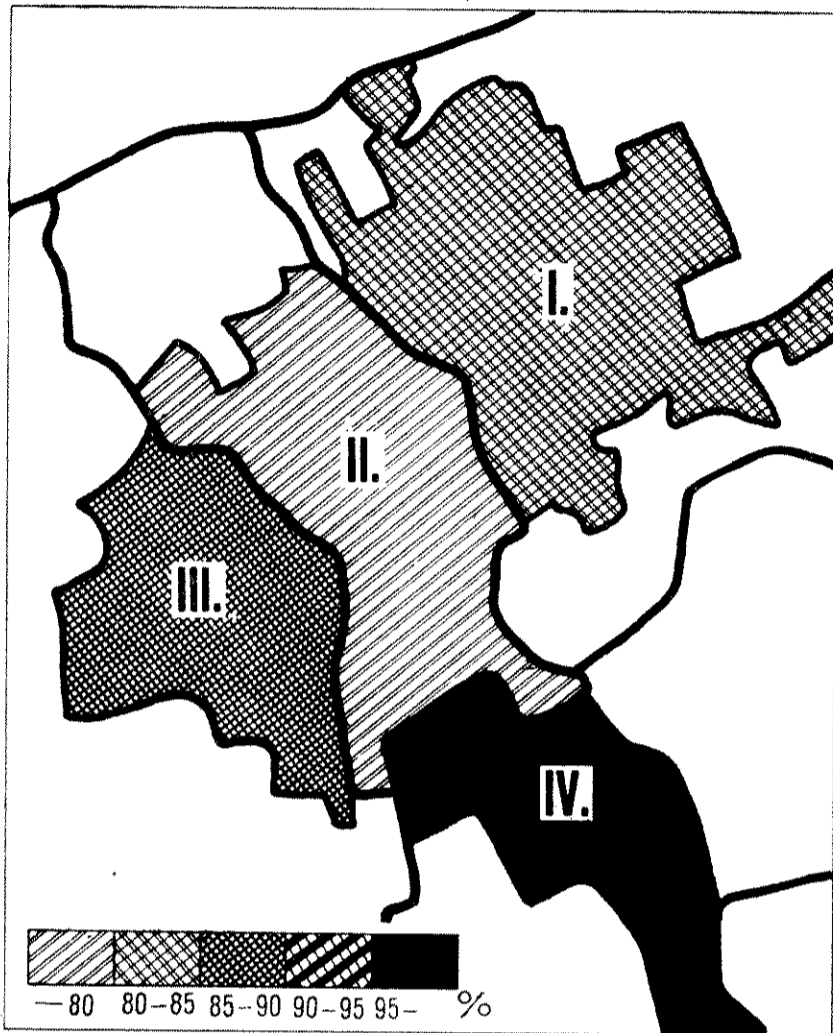
Rendkívüli fejlődést mutat Szombathely lakossága az általános műveltség terjedése tekintetében. Tudjuk azt, hogy a műveltségi arány keletről nyugatra menve folyton fokozódik s így Szombathelynek, minthogy az ország nyugati szélén van, már földrajzi helyzeténél fogva az általános műveltség magasabb kategóriájába kell tartoznia. Akár az országos arányhoz, akár Dunántúl, vagy Vasvármegye arányához viszonyítjuk Szombathely műveltségi arányát a múltban és a jelenben, meg lehet állapítani, hogy Szombathely városa mindenkor kitűnt műveltségének magasabb fokával. A mai helyzet az, hogy a hat éven felüli népességéből, amint azt a 10. tábla mutatja, már 96·5% tud írni-olvasni. Az országos átlag ugyanekkor 90·4%, Dunántúlé 91·7, Vas megyéé 94·5%. Tehát mindezeknél jó-

I. A FŐBB HITFELEKEZETEK ÉS FOGLALKOZÁSOK ARÁNYA SZOMBATHELY BELTERÜLETÉN, KERÜLETEK SZERINT.

PROPORTION DES PRINCIPALES CONFESSIONS ET PROFESSIONS SUR LE TERRITOIRE INTÉRIEUR DE SZOMBATHELY, SUIVANT LES QUARTIERS.

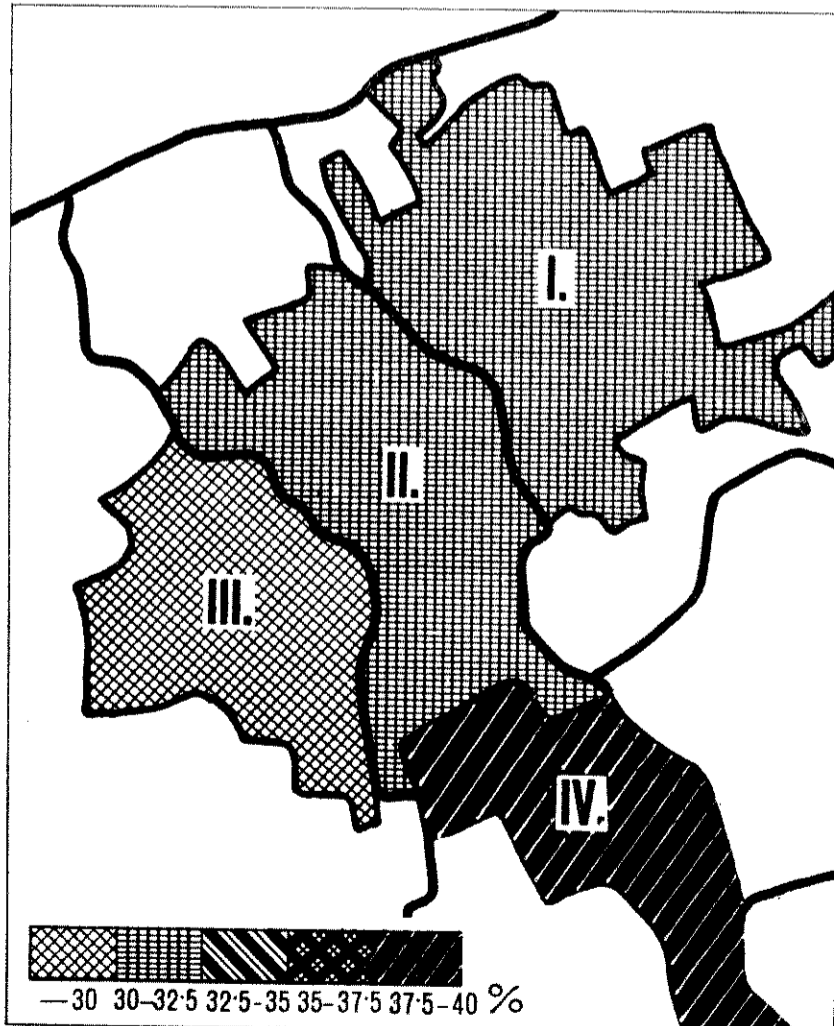
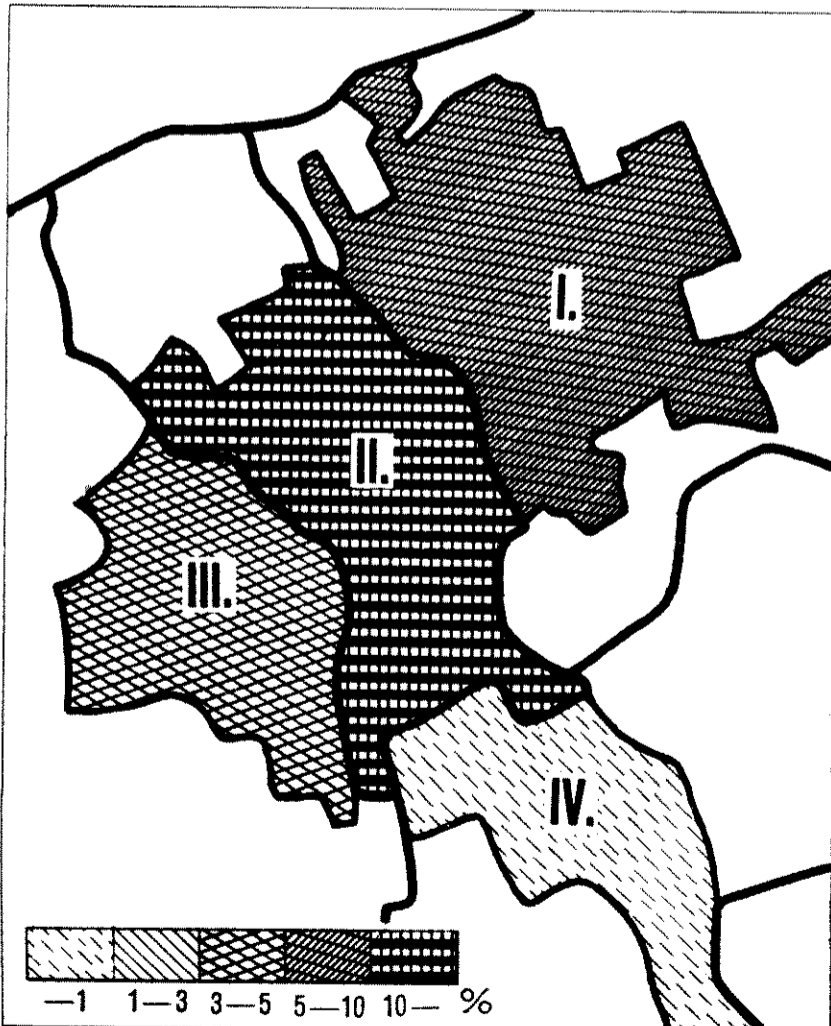
A róm. katolikusok aránya
Proportion des catholiques romains

Az ág. hitv. evangélikusok aránya
Proportion des luthériens

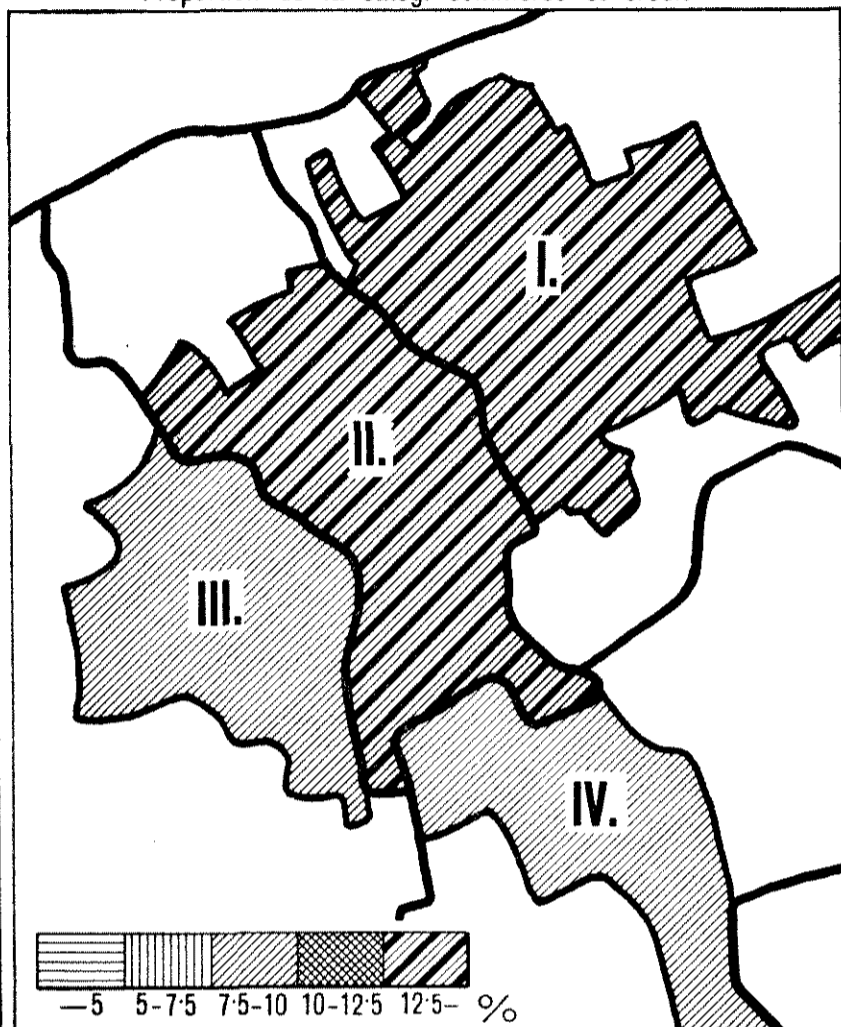
Az izraeliták aránya
Proportion des israélites

Az iparral foglalkozók aránya
Proportion de la population industrielle

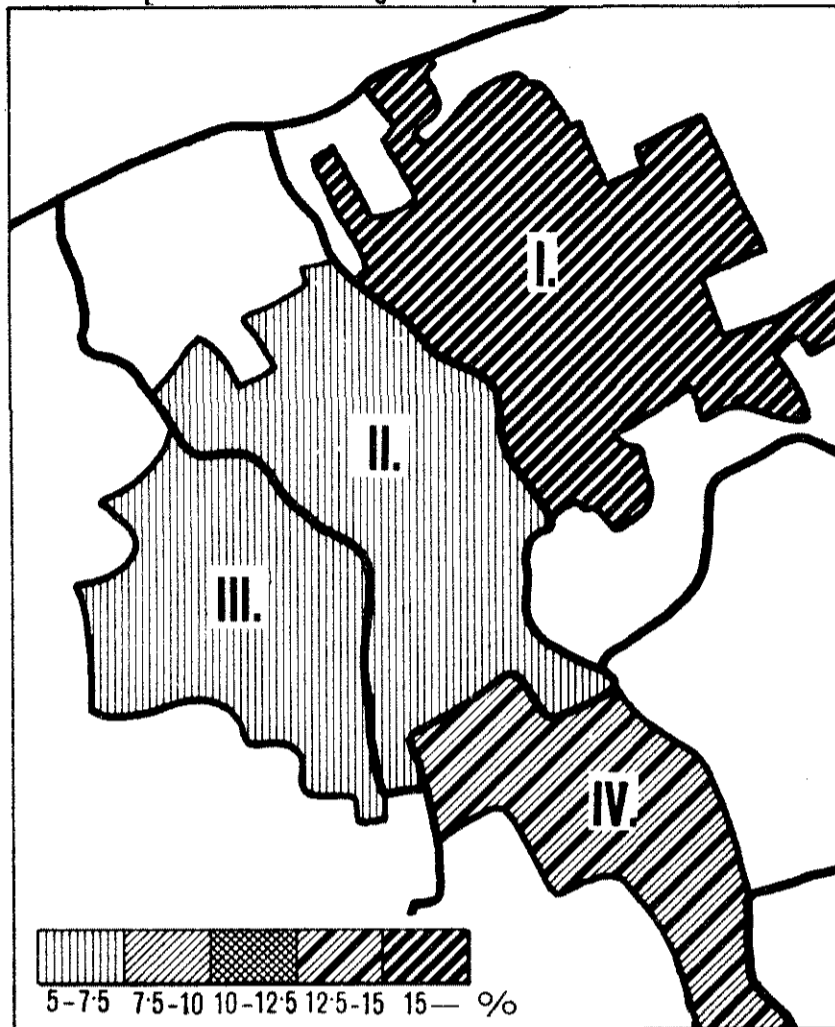

II. A FŐBB HITFELEKEZETEK ÉS FOGLALKOZÁSOK ARÁNYA SZOMBATHELY BELTERÜLETÉN, KERÜLETEK SZERINT. PROPORTION DES PRINCIPALES CONFESSIONS ET PROFESSIONS SUR LE TERRITOIRE INTÉRIEUR DE SZOMBATHELY, SUIVANT LES QUARTIERS.

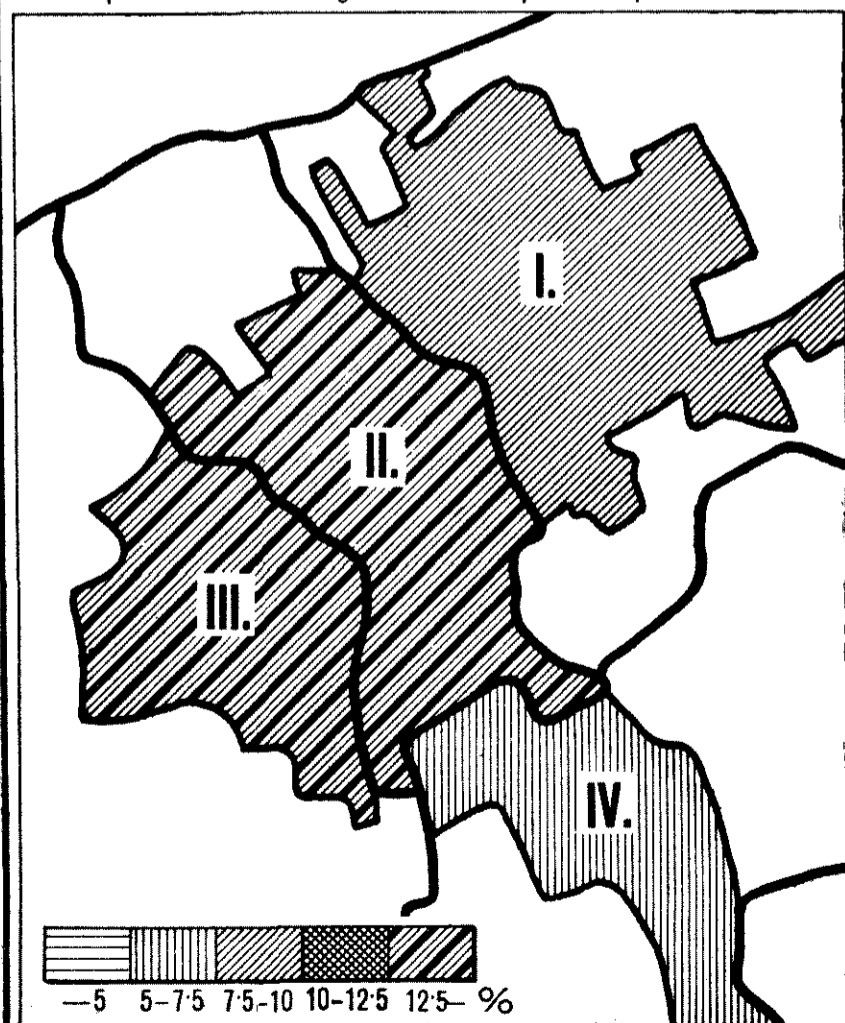
A kereskedelem és hitellel foglalkozók aránya
Proportion de la catég. commerce et crédit

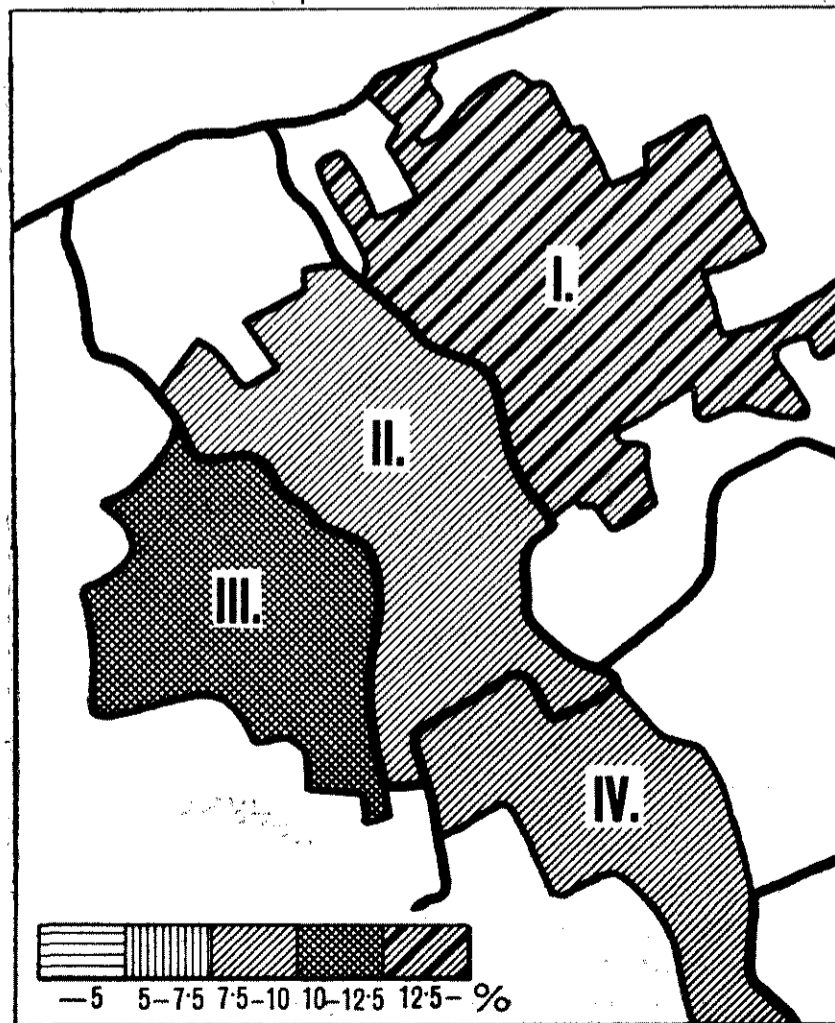
A közlekedéssel foglalkozók aránya
Proportion de la catég. transports et communicat.

A közszolg.- és szabadfogl.-hoz tartozók aránya
Proportion de la catégorie services publ. et professions lib.

A nyugdíjasok aránya
Proportion des retraités

10. Az írni-olvasni tudás fejlődése 1880-tól 1930-ig.

Augmentation, de 1880 à 1930, de la proportion de la population sachant lire et écrire.

Év Années	Írni, olvasni tud — Proportion des habitants sachant lire et écrire		Az arányszám javulása Augmentation de la proportion	
	az összes népességből dans la population totale	a 6 éven felüliek közül dans la population de plus de 6 ans	az összes népességben dans la population totale	a 6 éven felüliek közül dans la population de plus de 6 ans
	%o-ban — %o			
1880	63·5	74·2	—	—
1890	69·2	80·4	5·7	6·2
1900	75·6	87·8	6·4	7·4
1910	78·5	91·5	2·9	3·7
1920	84·4	93·6	5·9	2·1
1930	86·8	96·5	2·4	2·9

val magasabb Szombathely átlaga. De erősen meghaladja a megyei városoknak átlagos műveltségi arányát, a 91·6%-ot, sőt még a tj. városok 95·0%-ot tevő arányszámát is. Ez utóbbiak közül mindössze két város van, Sopron és Budapest, amelynek általános műveltsége valamivel magasabb, mint Szombathelyé. Az előbbiben 97·5, a fővárosban pedig 96·7% az írni-olvasni tudók aránya a hat éven felüli népességben.

Érdekes megfigyelni a haladást is, ami ezen a téren az utolsó 50 évben történt. Csak a 6 éven felüli népességet véve, 1880-ban még csak 74·2% tudott a lakosságból írni-olvasni, tehát a népességnek egynegyed része nélkülözötte a műveltség legalacsonyabb mértékét. Az írni-olvasni tudók arányszáma eleinte 6—7%-kal ment feljebb tízévenként, később, amint közeledett a 100-hoz, a növekvés már természetesen kisebb arányú. Ma már el lehet mondani, hogy a hat éven felüli lakosságból csak minden harmincadik ember írástudatlan. Idővel természetesen ezek is el fognak tűnni; látható ez a 11. sz. összeállításból, amely korcsoportonként mutatja be az írni-olvasni tudók százalékát a két utolsó népszámlálás szerint.

A mindennapi iskolából kikerült 12—14 éves korcsoportból 99·6% tud írni-olvasni. Ez azt jelenti, hogy ebben a korcsoportban úgyszólván már mindenki bír ezzel az elemi ismerettel, csupán néhány fejlődésben elmaradt beteg, vagy születésétől gyengeelméjű gyermek lehet olyan, aki nem sajátította el az írni-olvasni tudást. Már a mindennapi iskolaköteles korban is gyorsabb a haladás, ami abból látszik, hogy a 6—11 éves gyermekek között 10·1-del ja-

vult az arányszám. A háborús oktatás hiányára mutat az, — ami egyébként az ország más részeiben sokkal jobban feltűnik, de még itt a művelt nyugati részekben is jelentkezik, — hogy t. i. a 20—29 éves korcsoportban, ha nem is számbavehető módon, de mégis csökkent az írni-olvasni tudók aránya. Ez a korcsoport 1920-ban még 10—19 éves volt és zömét ennek a korcsoportnak azok tették, akik a háborús években jártak iskolába. Azért van ennél a korcsoportnál némi kis csökkenés az előző népszámlálás 20—29 éves korcsoportjával szemben, akik még a boldog békeidőben tanultak meg írni-olvasni. Nagy fejlődés mutatkozik még a 60 éven felüliek csoportjában; ma már ezeknek az öregeknek is 86·6%-a írástudó.

11. Az írni-olvasni tudók aránya korcsoportonként 1920-ban és 1930-ban.

Proportion, par classes d'âge, des habitants sachant lire et écrire, en 1920 et 1930.

Korcsoport Classes d'âge	Írni, olvasni tudók %o-a — Proportion des habitants sachant lire et écrire		Javulás Amélioration
	1920	1930	
6—11-ans	82·4	92·5	10·1
12—14 "	98·6	99·6	1·0
15—19 "	98·6	99·1	0·5
20—29 "	98·8	98·7	—0·1
30—39 "	97·6	98·9	1·3
40—49 "	94·1	97·6	97·1
50—59 "		96·4	
60 éven felül plus de 60 ans	76·3	86·6	10·3
6 éven felüli általában Population de plus de 6 ans	93·6	96·5	2·9

Tudvalevő, hogy az analfabetizmus a nők között mindenütt jobban el van terjedve, mint a férfiak között, ami arra vezethető vissza, hogy régebben a lányok iskoláztatására nem fordítottak olyan gondot, mint napjainkban. A fiatalabb korcsoportokban ma már alig van különbség a férfiak és nők általános műveltségei között. Ezekre az adatokra itt a térszűke miatt nem terjeszkedünk ki, ellenben bemutatjuk a magasabb műveltségi fokot elért egyének arányát nemek szerint a két utolsó népszámlálásról, hogy a fejlődés ebben a tekintetben is látható legyen.

Az arányszámok itt az összes férfi, illetőleg női népességhez vannak viszonyítva áttekinthetőség kedvéért, mert különben minden műveltségi fokozatra más korcsoportot kellett volna alapul venni. Látjuk, hogy

12. A főiskolát és a középiskola kisebb-nagyobb fokozatait végzettek százalékos aránya nemek szerint 1920-ban és 1930-ban.

Pourcentage, par sexes, en 1920 et 1930, de la population ayant fait les études secondaires ou supérieures indiquées ci-dessous.

Év Années	Proportion des habitants ayant fait											
	Főiskolát <i>une école supérieure</i>			A középiskola								
				8 osztályát — 8 classes			6 osztályát — 6 classes			4 osztályát — 4 classes		
	d'établissement d'enseignement secondaire											
végzettek aránya %ban — %												
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	együtt <i>ensemble</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fem.</i>	együtt <i>ensemble</i>
1920	4.0	0.3	2.1	10.3	2.0	6.1	12.8	4.5	8.6	22.3	18.0	20.1
1930	4.2	0.4	2.2	12.0	3.5	7.5	14.3	6.1	10.0	25.1	21.3	23.1

Szombathely lakosságából főiskolát végzett 2.2%, a középiskola nyolc osztályát elvégezte 7.5%, hat osztályát 10.0% s a középiskola négy osztályát, ahová a polgári iskola elvégzése is be van számítva, 23.1%. A nők aránya itt is minden fokozatban kisebb, mint a férfiaké, de minél lejjebb megyünk az iskolázottság mértékén, az arányszámok annál közelebb kerülnek egymáshoz. Így pl. a középiskola négy osztályát végezte a férfiak közül 25.1%, a nők közül 21.3%. Itt a különbség tehát nem jelentékeny, ellenben a főiskolai végzettségig jutott fel a férfiaknak 4.2, a nőknek már csak 0.4%-a. Megjegyzendő, hogy ezekben az arányszámokban az alacsonyabb iskolai fokozatokban mindig benne vannak azok is, akik magasabb iskolát végeztek.

Ha ezeket a magasabb műveltségre vonatkozó arányszámokat más városok hasonló arányszámaival összehasonlítjuk, akkor is kitűnik Szombathely nagy előnye az iskolázottság terén. Ezt, amint a foglalkozási adatokból látni fogjuk, főképp az aktív és nyugdíjas értelmiségi elem magas aránya idézi elő. Ugyancsak e társadalmi rétegnek nagy megnövekedése, de általában a lakosságnak magasabb műveltségre való törekvése okozza, hogy az utolsó évtizedben minden műveltségi fokozatban erőteljes fejlődés mutatkozik. Ebben a tekintetben a nők járnak elől, jóval kisebb arányszámukat több esetben még nagyobb mértékben növelték tíz év alatt, mint a férfiak. Így pl. a középiskola négy osztályát végzett nő volt 1920-ban 18.0%, 1930-ban már 21.3%, a növekedés tehát 3.3. A férfiak között négy középiskolai osztályt végzett volt 1920-ban 22.3,

tíz év múlva 25.1%, az arányszám növekedése tehát csak 2.8, vagyis kisebb, mint amennyi a nőknél mutatkozik. Különösen feltűnő az érettségizett, vagyis a középiskola nyolc osztályát végzett nők arányának nagy megnövekedése 2.0%-ról 3.5%-ra. Magyarázatul meg kell jegyeznünk, hogy ide a tanítóképezdét végzett nők is be vannak számítva, már pedig a múlt évtized folyamán tudvalevőleg tömegesen tódultak a nők a képzőintézetekbe, ami azután — sajnos — a képzett tanítónők ezreinek állástalanságára vezetett.

A lakosság foglalkozás szerint való megoszlásáról visszamenőleg 1900-ig rendelkezünk adatokkal. (L. 13. tábla.) Elsősorban megállapíthatjuk, hogy Szombathely tipikusan ú. n. „városias jellegű“ város, mert az östermelés arányszáma a lakosságban mindössze 3.9%. Ennek is egyharmad-része a legújabbban hozzácsatolt Gyöngyöszöllőn van. Ezzel szemben az iparforgalmi népesség 56.2%-ot képvisel, amiből 33.6% esik az iparra, 12.2% a kereskedelemre és hitelre, végül 10.4% a közlekedésre. A közszolgálat és szabadfoglalkozások aránya nem kevesebb, mint 11.3%, a véderő 3.6%-ot képvisel, a különböző napszamosok aránya 3.0%, a házi-cselédeké pedig 4.6%. Feltűnő nagyszámú Szombathelyen a nyugdíjasok, tőkepénzesek csoportja, ami alatt természetesen főképp nyugdíjasokat kell érteni. Ezek a lakosságnak nem kevesebb, mint 11.2%-át teszik. Végül 6.2%-ot képviselnek az egyéb és ismeretlen foglalkozásúak.

Szombathely népességének foglalkozási viszonyait összehasonlítva más városokéival,

13. A népesség megoszlása foglalkozási főosztályok szerint 1900—1930-ig.

Répartition de la population de 1900 à 1930, suivant les grandes catégories de professions.

Év Années	Összes népesség Population totale	Östermelés Production du sol	Bányászat és kohászat — Mines et hauts fourneaux	Ipar Industrie	Kereskedelem és hitel — Commerce et crédit	Közlekedés Transports et voies de communication	Bányászat, iparforgalom együtt Mines, industrie, commerce, crédit, transports et voies de c., au total	Köszölgélat és szabadfoglalkozások — Services publ. et professions libérales	Véderő Défense nationale	Napszámosok k. m. n. Journaliers s. a. i.	Házicselédek Domestiques	Egyéb és ismeretlen foglalkozások Autres professions et habitants de prof. inconnue
A b s z o l ú t s z á m — N o m b r e s a b s o l u s												
1900	25.713	1.813	—	8.810	2.198	3.149	14.157	2.239	1.571	2.228	1.536	2.169
1910	32.407	1.600	1	12.826	3.008	4.536	20.371	2.803	1.604	1.014	1.770	3.245
1920	36.327	2.086	1	12.820	3.944	5.186	21.951	3.883	1.955	635	1.622	4.195
1930	39.158	1.540	—	13.175	4.789	4.054	22.018	4.406	1.392	1.191	1.795	6.816
S z á z a l é k — %												
1900	100.0	7.1	—	34.3	8.6	12.2	55.1	8.7	6.1	8.6	6.0	8.4
1910	100.0	4.9	0.0	39.6	9.3	14.0	62.9	8.6	5.0	3.1	5.5	10.0
1920	100.0	5.7	0.0	35.3	10.8	14.3	60.4	10.7	5.4	1.8	4.5	11.5
1930	100.0	3.9	—	33.6	12.2	10.4	56.2	11.3	3.6	3.0	4.6	17.4

¹⁾ Ebből „nyugdíjas, tőkepénzes stb.“ 1920-ban 2.205, vagyis 6.00%, 1930-ban 4.379, vagyis 11.20%... Dont „retraités, rentiers, etc.“ : en 1920, 2.205, soit 6.00%; en 1930, 4.379, soit 11.20%.

megállapíthatjuk, hogy ú. n. városiasság tekintetében kevés magyarországi város tesz túl rajta. A megyei városok átlagában az ipari népesség aránya 31.1%, Szombathelyen 33.6%. A tj. városok közül is csak Győr, Budapest és Miskolc haladja meg Szombathely ipari arányszámát. Ellenben a kereskedelem már csak Budapesten és Miskolcon van erősebben képviselve, mint Szombathelyen, a megyei városok átlaga (7.5) messze alatta marad Szombathelyének (12.2). Egészen kivételes helyzete van a városnak a közlekedési népesség tekintetében, amely Szombathelyen 10.4%-ra rúg, holott a megyei városok átlaga csak 5.9%-ot mutat, még a törvényhatósági jogú városoké is csak 6.0%-ot. Az utóbbiak közül Székesfehérvár tűnik ki ebben a tekintetben legmagasabb aránnyal (8.9%). Az értelmiség részesedése szintén igen magas Szombathelyen, meghaladja úgy a megyei, mint a tj. városok átlagát. Ugyancsak erősen kiemelkedik Szombathely a nyugdíjasok magas aránya tekintetében a többi város közül. Még a tj. városok közt is csak Miskolcon van több nyugdíjas (12.8%), mint Szombathelyen (11.2%). A vagyoni jólét bizonyos fokára mutat, hogy a házi cselédek száma is magas a városban. Ebben a tekintetben csak a főváros mutathat fel nagyobb arányszámot (6.5%), míg a törvényhatósági jogú városok közül csak Győr és Miskolc van vele egy szinten.

Érdekes az időközi változások megfigyelése a népesség foglalkozási megoszlásában. A háborúelőtti időkben az irányzat általában az volt, hogy az iparforgalmi népesség és az értelmiség arányszáma fokozatosan növekedett a városokban, vagyis tért foglalt a tulajdonképeni városias lakosság. Különösen azokban a városokban, amelyeknek nagyobb számú östermelő népessége volt. Szombathelyen sohasem volt ez utóbbi helyzet s így ez a folyamat csak kisebb mértékben mutatkozott. A háború óta ez a helyzet csak annyiban változott, hogy a háború alatt és után is az ipari népesség egy része visszatért az östermeléshez. Az ipari népesség ennek folytán meggyengült; az ipari munkáságból sokan a kereskedelemre is áttértek. Szombathelyen azonkívül — nagy közlekedési gócpont lévén — igen nagyszámú volt a vasutasság, akiknek jórészt a forgalom megcsökkenése következtében, amit a trianoni békekötés okozott, el kellett bocsátani, vagy nyugdíjazni. Ugyanez történt a közszolgálati alkalmazottak egy részével és a menekült tisztviselőknek és vasutasoknak a tömegeivel, ami azután a nyugdíjasok számát növelte meg hihetetlen mértékben. Ezek a körülmények okozták, hogy 1920-tól 1930-ig egészen más irányú változások mutatkoznak a lakosság foglalkozási megoszlása tekintetében, mint amilyen irányú módosulásokat a háború előtti időben láttunk.

A foglalkozásoknak az egyes városrészekben való eloszlása természetesen nem

14. Foglalkozási főcsoportok kerületek szerint 1930-ban.

Grandes catégories de professions suivant les quartiers de Szombathely, en 1930.

Kerület Quartiers	Jelenlevő összes népesség Population totale	Östermelés Production du sol	Bányászat és ko- házat — Mines et hauts fourneaux	Ipar — Industrie	Kereskedelem és hitel — Com- merce et crédit	Közlekedés Votes de commu- nicat. et trans- ports	Közszolgálat és sza- bad foglalkozások Services publ. et professions libér.	Véderő Défense nationale	Napszámosok k. m. n. — Journal. s. a. i.	Nyugdíjasok, tőke- pénzesek stb. Retraités, ren- tiers, etc.	Házi cselédek Domestiques	Egyéb és ismeret- len foglalkozások Autres professions et habitants de profession inconn.
Abszolút számokban — Nombres absolus												
I. Szentmártoni városrész Quartier St.-Martin . . .	11.184	287	—	3.436	1.421	2.101	870	560	107	1.593	530	279
II. Belváros — Quartier central	16.504	357	—	5.344	2.329	864	2.285	596	532	1.649	962	1.586
III. Perinti városrész — Quar- tier de Perint	7.257	315	—	2.719	698	495	1.011	166	356	776	259	462
IV. Gyöngyösszöllős	3.400	446	—	1.318	324	462	219	45	183	331	28	41
Külterület — Périphérie	813	135	—	358	17	132	21	25	13	30	16	66
Összesen — Total . . .	39.158	1.540	—	13.175	4.789	4.054	4.406	1.392	1.191	4.379	1.795	2.437
S z á z a l é k o k b a n — %												
I. Szentmártoni városrész Quartier St.-Martin . . .	100.0	2.6	—	30.7	12.7	18.8	7.8	5.0	1.0	14.2	4.7	2.5
II. Belváros — Quartier central	100.0	2.2	—	32.4	14.1	5.2	13.9	3.6	3.2	10.0	5.8	9.6
III. Perinti városrész — Quar- tier de Perint	100.0	4.3	—	37.5	9.6	6.8	13.9	2.3	4.9	10.7	3.6	6.4
IV. Gyöngyösszöllős	100.0	13.1	—	38.8	9.5	13.6	6.5	1.3	5.4	9.7	0.8	1.3
Külterület — Périphérie	100.0	16.6	—	44.0	2.1	16.2	2.6	3.1	1.6	3.7	2.0	8.1
Összesen — Total . . .	100.0	3.9	—	33.6	12.2	10.4	11.3	3.6	3.0	11.2	4.6	6.2

egyenletes. Minden városnak megvan az a jellegzetessége, hogy bizonyos foglalkozások a helyi viszonyok adottságai szerint a városnak egyik, vagy másik részében helyezkednek el. Megvan ez Szombathely esetében is. Különösen azok a foglalkozási csoportok, amelyek aránylag kisebb számban fordulnak elő, mutatnak ebben legnagyobb változatosságot; viszont a legegyszerűsebb az ipari népesség eloszlása, amely a legnagyobb tömegét adja a város lakosságának. Érdekes, hogy a mezőgazdasági jellegű, vagy nagyobb mezőgazdasági foglalkozású lakossággal bíró városoktól eltérőleg Szombathelyen éppen a külterületen van aránylag a legtöbb iparos: 44.0%, de a nem régen odcsatolt Gyöngyösszöllősön is 38.8% az iparos elem. Ugyanebben a két városrészben legtöbb aránylag az östermelő lakosság, a külterületen 16.6%, Gyöngyösszöllősön 13.1 százalék, míg a Belvárosban természetesen alig van östermelő, csupán 2.2%. Ugyanitt legtöbb a kereskedő elem, 14.1%, ellenben a külterületen csupán a lakosság 2.1%-a tartozik a kereskedelemhez. A közlekedés tekintetében fordított a viszony e két utóbbi városrész között, a külterületen igen magas ez az arány, 16.2%, a Belvárosban csak 5.2

százalék. A közlekedéssel foglalkozók mégsem a külterületen vannak legnagyobb arányban, hanem a Szentmártoni városrészben, a vasúti pályaudvar környékén, ahol arányuk 18.8%-ra megy fel. Az értelmiségi elem a Belvárosban és a Perinti városrészben tömörül főképp. Mindkettőben 13.9% a közszolgálathoz és a szabadfoglalkozásokhoz tartozó népesség. A külterületen természetesen az utóbbiak ismét csak igen igen csekély számban vannak (2.6%). A nyugdíjasok eloszlása a külterület kivételével, ahol csak 3.7%-ot tesznek, a többi városrészben elég egyenletes, még az eredetileg falusi községet alkotó Gyöngyösszöllősön is majdnem 10%-ra megy fel arányuk; legtöbbben vannak mégis a Szentmártoni városrészben 14.2%-kal, valószínűleg az ottlakó nyugdíjas vasutasok nagy száma miatt. Igen nagy különbségek mutatkoznak a házcselédek eloszlása tekintetében. Rendszeren ott szokott sok házcseléd lenni, ahol tömegesebben laknak az értelmiségi elemek és a kereskedők, mert leginkább ezek tartanak házcselédet. Ennélfogva a Belvárosban és a Szentmártoni városrészben legnagyobb a házcselédek aránya, viszont Gyöngyös-

15. A keresők száma foglalkozási főosztályok és főcsoportok szerint a férfiak és nők megkülönböztetésével 1920-ban és 1930-ban.

Population active de Szombathely, suivant les grandes catégories de professions et le sexe, en 1920 et 1930.

Megnevezés — <i>Catégories de professions</i>	A keresők száma <i>Nombre des personnes dites actives</i>					
	férfi <i>Sexe masc.</i>		nő <i>Sexe fem.</i>		összesen <i>Total</i>	
	1920	1930	1920	1930	1920	1930
I. Őstermelés — <i>Production du sol:</i>						
A) Mezőgazdaság és kertészet — <i>Agriculture et horticulture</i>	670	536	231	142	901	678
B) Erdészet, vadászat, szénégetés — <i>Exploitations forestières, chasse, carbonisation de bois</i>	3	10	—	—	3	10
C) Méhészet, selyem- és haltenyésztés — <i>Apiculture, séricicult., pisciculture</i>	1	—	—	—	1	—
D) Halászat — <i>Pêche</i>	—	—	—	—	—	—
I. Őstermelés összesen — <i>Production du sol, au total</i>	674	546	231	142	905	688
II. Bányászat, ipar és forgalom — <i>Mines, industrie, commerce, etc.</i>						
A) Bányászat és kohászat — <i>Mines et hauts fourneaux</i>	1	—	—	—	1	—
B) Ipar — <i>Industrie</i> — a) Tulajdonképeni ipar. — <i>Industrie propr. dite:</i>						
I. Vas- és fémipar — <i>Sidérurgie et métallurgie</i>	484	500	4	6	488	506
II. Gépgyártás és közlekedési eszközök gyártása stb. — <i>Construction mécanique, fabricat. de moyens de transport, etc.</i>	1.320	985	53	35	1.373	1.020
III. Kő-, föld-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar — <i>Céramique, ind. de l'asbeste, verreries</i>	127	174	35	9	162	183
IV. Fa- és csontipar — <i>Ind. du bois et de l'os</i>	296	423	12	11	308	434
V. Bőr-, sörte-, szőr-, toll, stb. ipar — <i>Ind. du cuir, du crin, du poil, des plumes, etc.</i>	151	105	13	28	164	133
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Ind. textile</i>	80	167	51	95	131	262
VII. Ruházati ipar — <i>Ind. du vêtement</i>	815	955	616	692	1.431	1.647
VIII. Papirosipar — <i>Ind. du papier</i>	8	11	—	19	8	30
IX. Élemezési és élvezeti cikkek gyártása — <i>Fabrication d'objets d'alimentation et de boissons, etc.</i>	418	517	38	49	456	566
X. Vegyészeti ipar — <i>Ind. chimique</i>	48	45	31	16	79	61
XI. Építőipar — <i>Ind. du bâtiment</i>	397	648	16	14	413	662
XII. Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. polygraphiques</i>	126	108	29	31	155	139
XIII. Szállodás-, vendéglős- és kávéipar — <i>Hôtels, restaurants, cafés</i>	279	286	155	152	434	438
XIV. Egyéb és ismeretlen ipari foglalkozások — <i>Autres professions et personnes de profession industr. inconn.</i>	9	35	—	7	9	42
a) Tulajdonképeni ipar össz. — <i>Total de l'industrie propr. dite</i>	4.558	4.959	1.053	1.164	5.611	6.123
b) Házi- és népipar — <i>Ind. à domicile et ind. du peuple</i>	1	—	4	—	5	—
c) Vándoripar — <i>Ind. ambulante</i>	5	5	2	—	7	5
B) Ipar összesen — <i>Industries, au total</i>	4.564	4.964	1.059	1.164	5.623	6.128
C) Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit.</i>						
a) Tulajdonképeni keresk. — <i>Commerce propr. dit:</i>						
I. Állatokkal stb. való keresk. — <i>Comm. des animaux, etc.</i>	146	114	32	27	178	141
II. Fával és egyéb erdei term. stb. való keresk. — <i>Comm. du bois et des autres produits forestiers, etc.</i>	45	98	6	12	51	110
III. Vas- és fémárukkal való kereskedés — <i>Comm. des articl. en fer et en métal</i>	54	94	6	20	60	114
IV. Agyag- és üvegipar készítm. való keresk. — <i>Comm. des articl. céramiques et des articles de verreries</i>	22	18	7	5	29	23
V. Fa és faragott árukkal való kereskedés — <i>Comm. des articl. en bois et des ouvrages sculptés</i>	51	60	14	5	65	65
VI. Fonó- és szövőip. árukkal való ker. — <i>Comm. textile</i>	209	249	42	104	251	353
VII. Élemezési és élvezeti cikkekkel való kereskedés — <i>Comm. des objets d'alimentat. et des boissons, etc.</i>	314	367	109	93	423	460

Megnevezés — <i>Catégories de professions</i>	A keresők száma <i>Nombre des personnes dites actives</i>					
	férfi <i>Sexe masc.</i>		nő <i>Sexe fém.</i>		összesen <i>Total</i>	
	1920	1930	1920	1930	1920	1930
VIII. Gyógy- és vegyészeti árukkal való kereskedés — <i>Comm. des articl. pharmaceut. et chimiques</i>	23	38	3	7	26	45
IX. Könyv- és műker. — <i>Comm. des livres et des ouvr. de musique</i>	14	38	9	16	23	54
X—XVIII. Egyéb kereskedelmi főcsoportok — <i>Autres grandes catégories commerciales</i>	167	234	39	58	206	292
a) Tulajdonképeni keresk. összesen — <i>Commerce propr. dit, au total</i>	1.045	1.310	267	347	1.312	1.657
b) Kofák és egyéb piaci és utcai árusok — <i>March. des quatre-saisons, autres débitants de marchés et de rues</i>	67	58	64	60	131	118
c) Házalókereskedők — <i>Marchands ambulants</i>	19	19	5	1	24	20
d) Ügynökök és alkuszok — <i>Placiers et courtiers</i>	37	47	3	—	40	47
e) Pénz-, hitel- és biztosításügy — <i>Monnaie, crédit, assurances</i>	140	193	64	57	204	250
f) Közraktári vállalatok — <i>Entreprises d'entrepôts</i>	—	11	—	—	—	11
C) Kereskedelem és hitel összesen — <i>Commerce et crédit, au total</i>	1.308	1.638	403	465	1.711	2.103
D) Közlekedés — <i>Transports et voies de communication</i> :						
I. Közutak — <i>Routes</i>	69	100	3	3	72	103
II. Vasutak — <i>Chemins de fer</i>	1.159	895	35	24	1.194	919
III. Kikötői és folyamszolgálat, hajózás — <i>Services de ports, services fluviaux, navigation</i>	2	—	—	—	2	—
IV—VI. Egyéb közlekedési főcsoportok — <i>Autres grandes catégories de transports et de voies de c.</i>	158	149	59	37	217	186
D) Közlekedés összesen — <i>Transports et voies de c., au total</i>	1.388	1.144	97	64	1.485	1.208
II. Bányászat, ipar és forgalom összesen — <i>Mines, industrie, commerce, etc., au total</i>	7.261	7.746	1.559	1.693	8.820	9.439
III. Polgári és egyházi közszolgálat, stb. — <i>Services publics et ecclésiast., etc.</i>	1.229	1.364	536	579	1.765	1.943
IV. Véderő — <i>Défense nationale</i>	1.376	761	—	—	1.376	761
V. Különböző gazd. és k. m. n. napszámosok — <i>Journaliers agricoles et autres journaliers</i>	179	452	64	78	243	530
VI. Nyugdíjasok, tőkepénzesek stb. — <i>Retraités, rentiers, etc.</i>	464	1.029	605	810	1.069	1.839
VII—VIII. Egyéb és ismeretlen foglalkozásúak — <i>Autres professions et personnes de prof. inconn.</i>	149	134	253	399	402	533
Házicselédek az I—VIII-ban — <i>Domestiques dans les catégories I—VIII.</i>	42	56	1.520	1.639	1.562	1.695
Mindössze — <i>Total général</i>	11.374	12.088	4.768	5.340	16.142	17.428

szőlősön csak 0,8%. Aszóbanforgó adatokat a 14. sz. tábla és a grafikon szemlélteti.

Bemutatjuk még — csupán a keresőkre szorítkozva — a foglalkozási adatokat az őstermelésre és az ipar-forgalomra vonatkozólag részletesebb foglalkozási csoportok szerint a két utolsó népszámlálásról, figyelemmel a keresőknek nemi megoszlására is (L. 15. tábla). Különösen érdekes ebben az iparforgalmi népesség számának a különböző változása. Az ipari foglalkozásokban most is a ruházati ipar vezet, amely maga 1.647 embert (önállót, tisztviselőt és munkást) foglalkoztat. Utána

következik a gépgyártás 1.020, majd az építőipar 662 keresővel. Az 500-at meghaladja még a vas- és fémipar, továbbá az élelmezési és élvezeti cikkek gyártása című alcsoport. Ezek a legnépesebb ipari alcsoportok az egyetlen gépgyártás kivételével mind növelték munkásaik számát az előző népszámlálás óta. A legfeltűnőbben növekedett azonban a fonó- és szövőipar keresőinek száma, amely éppen megkétszereződött, 131-ről 262-re, nem szólva a papirosiparról, amely ma is csak 30 embert foglalkoztat. Egyébként a gépgyártáson kívül csak a bőr stb., azután a vegyészeti ipar és a sokszoro-

sítőipar mutat némi hanyatlást, legalább is a keresők számát tekintve. A 6.128 kereső között 1.164 nőt jegyzett fel a statisztika; ezeknek túlnyomó nagy része, 692 a ruházati iparban foglalatostkodik. De a keresőknek több mint egyharmadrésze nő a szállodás, stb. iparban is (152).

A tulajdonképeni kereskedelemmel foglalkozók száma igen erősen megnőtt 10 év alatt, 1.312-ről 1.657-re. A legnépesebb ág itt is az élelmezési cikkekkel való kereskedés, amely 460 embert foglalkoztat, továbbá a fonó- és szövőipar áruival való kereskedés, amely 353 embernek ad kenyeret. Az utóbbiban vannak a női keresők legnagyobb számmal (104). Piaci és utcai árusok 118-an vannak (több mint fele nő); a pénz és hitel keretében pedig 250 ember foglalatostkodik.

A közlekedés hanyatlását már láttuk ott, ahol az összes népesség megoszlását vizsgáltuk. A visszafejlődés természetesen a legnagyobb létszámú vasutasoknál mutatkozik, akiknek száma tíz év alatt 1.194-ről 919-re csökkent. Ellenben a közutak szolgáltatásában ma több ember áll (103), mint tíz évvel előbb (72).

A többi foglalkozási főcsoportok keresőinek száma hasonló mértékben csökkent vagy növekedett, mint az eltartottakkal együtt számított összes népességé. Legfeltűnőbb itt is a nyugdíjasok stb. számának 1.069-ről 1.839-re való ugrása, ami, ha csak a férfiakat tekintjük, még feltűnőbb, mert ezek száma egyedül 464-ről 1.029-re növekedett.

Kétségtelen, hogy az ipari fejlődés Szombathelyen az elmúlt évtizedben nem volt kedvező. Mutatja ezt az ipari keresőknek is elég mérsékelt szaporodása, 5.623-ról 6.128-ra. Kedvezőtlen jelenség a napszamosoknak is 243-ról 530-ra, tehát több mint kétszeresére való növekvése, mert tapasztalat szerint ezeknek a különböző ágbeli napszamosoknak a száma akkor szokott megnövekedni, ha nincs ipari konjunktúra. A gyárakból és ipari munkákból kiszorult, vagy általában munkanélküli ipari munkások vállalnak alkalmi napszamos munkát. A helyzet rosszabbodását mutatja az is, hogy az önálló iparosok száma megfogyott, még pedig 1.413-ról 1.298-ra. Ezzel szemben a segédszemélyzet szaporodott. Az önállók számának csökkenése következtében maguk az iparvállalatok is megfogyatkoztak, 1920-ban még 1.581 iparvállalat volt, 1930-ban csak 1.443. Húsznál több segédszemélyzetet foglalkoztató, tehát nagy-

16. A lakosság társadalmi tagozódása 1920-ban és 1930-ban.

Répartition sociale de la population en 1920 et 1930.

Év <i>Années</i>	Száz lakos közül — <i>Proportion pour cent habitants</i>		
	önálló (polgárság) — <i>des indépendants (bourgeoisie)</i>	tisztviselő (értelmiség) — <i>des fonct. publ. et des empl. (classe intellect.)</i>	segédszemélyzet (munkásság) <i>du personnel auxiliaire (ouvriers)</i>
1920	24·0	14·6	61·4
1930	25·8	14·1	60·1

ipari vállalat 1920-ban még 24 volt, tíz év múlva már csak 21. Ezek munkásainak és tisztviselőinek száma is nagyon megcsökkent, mert 1920 még 2.111 volt, 1930-ban pedig csak 1.767. A legnagyobb gyárak és vállalatok voltak az 1930. évi statisztika szerint: a vasúti műhely 612, fonó- és szövőgyár 194 (az utóbbi 1920-ban még csak 38), az áramfejlesztő 162 és egy építészeti vállalat 142 alkalmazottal.

Még kísérletet tehetünk arra, hogy a foglalkozási adatok alapján a lakosság társadalmi tagozódása milyen. Természetesen ezt csak hozzávetőlegesen lehet megállapítani, ha az önállót a *polgárság* gyanánt, a tisztviselő elemet minden foglalkozási ágból kivéve az *értelmiség* gyanánt és a megmaradó népességet a *munkásság* gyanánt vesszük. Átmenetek a három kategória között mindenestre lehetségesek, nagyjából azonban mégis a mondott csoportok egynek vehetők a társadalom három nagy rétegével. Ilyen módon megtéve a csoportosítást, meglehetősen kedvezőtlen kép alakul ki Szombathely társadalmának rétegződéséről (l. 16. tábla). Kiderül ugyanis, hogy a népességnek 60·1 százaléka tartozik a munkássághoz, az önálló elemet, a polgárságot csak 25·8% képviseli, végül az értelmiségi réteg 14·1%-ot alkot. Az 1920. évi hasonló adatokkal összehasonlítva látszatra mindenestre valami javulás mutatkozik, mert a *polgárság aránya növekedett, a munkásságé pedig csökkent*. Láttuk, hogy ma kevesebb az önálló iparos, mint tíz év előtt, viszont szaporodott a függő munkáselem. Hogy mégis ma nagyobb arányú a polgárság, azt csak azzal lehet magyarázni, hogy a túlságosan megszorított nyugdíjasokat ebben a csoportosításban a polgársághoz számítjuk, mert inkább vehetők önállóknak, mint függésben levőknek. Tudjuk azonban, hogy ez a réteg nem jelenti az igazi független, tőkeerős, jómódú

polgárságot, csak bizonyos jóakarattal számíthatók oda.

Mindezekon az adatokon veres fonálként húzódik a trianoni csapás okozta változás, amely úgylátszik, Szombathelyt, mint a határhoz közel eső várost, sokkal érzékenyebben érintett, mint más várost, mert megfosztotta fejlődésének sok feltételétől. Micsoda óriási fejlődés bontakozott ki Szombathelyen a háború előtt és milyen gyenge és elmaradt a fejlődés azóta! Az új határ a vá-

rost elvágta a megye nyugati felétől és azok a gazdasági értékek, amelyek onnan gyarapították a város vagyonát és azok az embertömegek, amelyek azokról a részokről növelték a várost, mind elmaradtak s a város egy jóval kisebb gazdasági területre van utalva, ami forgalmát is jórészen megbénítja. Dehát remélnünk kell a jövőben, amely ezeket a viszonyokat megváltoztatja és akkor Szombathely is egy új, s talán nagyobb arányú fejlődésnek néz elébe.

Kovács Alajos dr.

Szombathely város adózó lakossága 1828-ban, Ó-Perént és Szent-Márton községekkel együtt.

Les contribuables de Szombathely en 1828, y compris ceux des communes d'Ó-Perént et de Szent-Márton.

Résumé. En vertu de la loi VII de 1825, un recensement a été exécuté en Hongrie en 1828, afin d'avoir des données pour asseoir judicieusement les impôts. Les communes d'Ó-Perént et de Szent-Márton, quoique s'étendant jusqu'à Szombathely, n'étaient pas encore réunies à cette ville (elles ne l'ont été que plus tard, en 1885), et le recensement a été fait séparément pour chacune des trois localités.

Si l'on compte ces communes avec Szombathely, il avait à cette époque 4.985 habitants, et sans elles, 3.848; donc, la population y était peu considérable. Szombathely n'avait alors que 1.230 contribuables (avec ceux d'Ó-Perént et de Szent-Márton, 1.530); il est à remarquer qu'à cette époque, l'obligation de payer l'impôt commençait à 18 ans et que les gens de plus de 60 ans en étaient exemptés. Les nobles, exempts d'impôts, ne représentaient qu'un cinquième de la population, mais ils avaient plus d'un tiers des terres labourables. En 1828, on comptait 480 chefs de famille assujettis à l'impôt. Parmi ceux-ci, il y avait 256 artisans ou industriels et 24 marchands; ils ne fournissaient que des objets de première nécessité. Ó-Perént, situé à l'Ouest de Szombathely (qui ne s'étendait pas alors au delà du quartier central actuel), avait déjà un caractère urbain; Szent-Márton, à l'Est de cette ville, avait une population uniquement agricole.

Dans la deuxième moitié du XIXe siècle, après la construction des voies ferrées, Szombathely prit un rapide développement, et les communes d'Ó-Perént et de Szent-Márton y ont été réunies en 1885. Le nombre des habitants (environ 5.000 en 1828) a septuplé; le commerce et l'industrie y ont fait de puissants progrès.

*

Szombathely, a római mult emlékeit őrző Sabaria elnevezés száz évvel ezelőtt csak a mai város Belvárosát jelentette. Szombathely püspöki város a majdnem teljesen párhuzamosan folyó Gyöngyös és Perént patakok között terült el és a két pataktól keletre, illetve nyugatra önálló községi életét élte Szent-Márton és Ó-Perént falu, megszabva Szombathely városának korlátolt terjeszkedési, fejlődési lehetőségeit, melynek észak-déli irányban igen szűk keretekkel kellett számolnia. Részben ez a helyzeti adottság, részben a főbb kereskedelmi útvonaltól való távolabbi fekvése magyarázza meg, hogy a város jelentékeny fejlődése a Szombathelyen keresztül vezető vasutvonalak megépítése és Ó-Perént és Szent-Márton községekkel 1885-ben történt egyesítése után következett csak be.

1828-ban tehát, amikor az 1825. évi VII. törvénycikk által az adó egyenletes kivetése céljából elrendelt összeírást ország-szerte végrehajtották, Szombathely püspöki város, Ó-Perént és Szent-Márton falvak adózó lakosságát külön-külön írták össze. Ez azonban a legkevésbé sem lehet akadálya annak, hogy Szombathely város adózó lakosságának gazdasági és társadalmi helyzetét az 1828. évi összeírás alapján vizsgálva figyelembe ne vegyük e két — már ekkor is a várossal szinte egybeépült — falu adatait is.

Az 1828. évi összeírás csak az adózó családfők adatait részletezi. Feltűnőti ugyan a város belterületén és határában a nemesek tulajdonában lévő ingatlano-

polgárságot, csak bizonyos jóakarattal számíthatók oda.

Mindezek az adatokon veres fonálként húzódik a trianoni csapás okozta változás, amely úgylátszik, Szombathelyt, mint a határhoz közel eső várost, sokkal érzékenyebben érintett, mint más várost, mert megfosztotta fejlődésének sok feltételétől. Micsoda óriási fejlődés bontakozott ki Szombathelyen a háború előtt és milyen gyenge és elmaradt a fejlődés azóta! Az új határ a vá-

rost elvágta a megye nyugati felétől és azok a gazdasági értékek, amelyek onnan gyarapították a város vagyonát és azok az embertömegek, amelyek azokról a részekről növelték a várost, mind elmaradtak s a város egy jóval kisebb gazdasági területre van utalva, ami forgalmát is jórészen megbénítja. Dehát remélnünk kell a jövőben, amely ezeket a viszonyokat megváltoztatja és akkor Szombathely is egy új, s talán nagyobb arányú fejlődésnek néz elébe.

Kovács Alajos dr.

Szombathely város adózó lakossága 1828-ban, Ó-Perént és Szent-Márton községekkel együtt.

Les contribuables de Szombathely en 1828, y compris ceux des communes d'Ó-Perént et de Szent-Márton.

Résumé. En vertu de la loi VII de 1825, un recensement a été exécuté en Hongrie en 1828, afin d'avoir des données pour asseoir judicieusement les impôts. Les communes d'Ó-Perént et de Szent-Márton, quoique s'étendant jusqu'à Szombathely, n'étaient pas encore réunies à cette ville (elles ne l'ont été que plus tard, en 1885), et le recensement a été fait séparément pour chacune des trois localités.

Si l'on compte ces communes avec Szombathely, il avait à cette époque 4.985 habitants, et sans elles, 3.848; donc, la population y était peu considérable. Szombathely n'avait alors que 1.230 contribuables (avec ceux d'Ó-Perént et de Szent-Márton, 1.530); il est à remarquer qu'à cette époque, l'obligation de payer l'impôt commençait à 18 ans et que les gens de plus de 60 ans en étaient exemptés. Les nobles, exempts d'impôts, ne représentaient qu'un cinquième de la population, mais ils avaient plus d'un tiers des terres labourables. En 1828, on comptait 480 chefs de famille assujettis à l'impôt. Parmi ceux-ci, il y avait 256 artisans ou industriels et 24 marchands; ils ne fournissaient que des objets de première nécessité. Ó-Perént, situé à l'Ouest de Szombathely (qui ne s'étendait pas alors au delà du quartier central actuel), avait déjà un caractère urbain; Szent-Márton, à l'Est de cette ville, avait une population uniquement agricole.

Dans la deuxième moitié du XIXe siècle, après la construction des voies ferrées, Szombathely prit un rapide développement, et les communes d'Ó-Perént et de Szent-Márton y ont été réunies en 1885. Le nombre des habitants (environ 5.000 en 1828) a septuplé; le commerce et l'industrie y ont fait de puissants progrès.

Szombathely, a római mult emlékeit őrző Sabaria elnevezés száz évvel ezelőtt csak a mai város Belvárosát jelentette. Szombathely püspöki város a majdnem teljesen párhuzamosan folyó Gyöngyös és Perént patakok között terült el és a két pataktól keletre, illetve nyugatra önálló községi életét élte Szent-Márton és Ó-Perént falu, megszabva Szombathely városának korlátolt terjeszkedési, fejlődési lehetőségeit, melynek észak-déli irányban igen szűk keretekkel kellett számolnia. Részben ez a helyzeti adottság, részben a főbb kereskedelmi útvonaltól való távolabbi fekvése magyarázza meg, hogy a város jelentékeny fejlődése a Szombathelyen keresztül vezető vasútvonalak megépítése és Ó-Perént és Szent-Márton községekkel 1885-ben történt egyesítése után következett csak be.

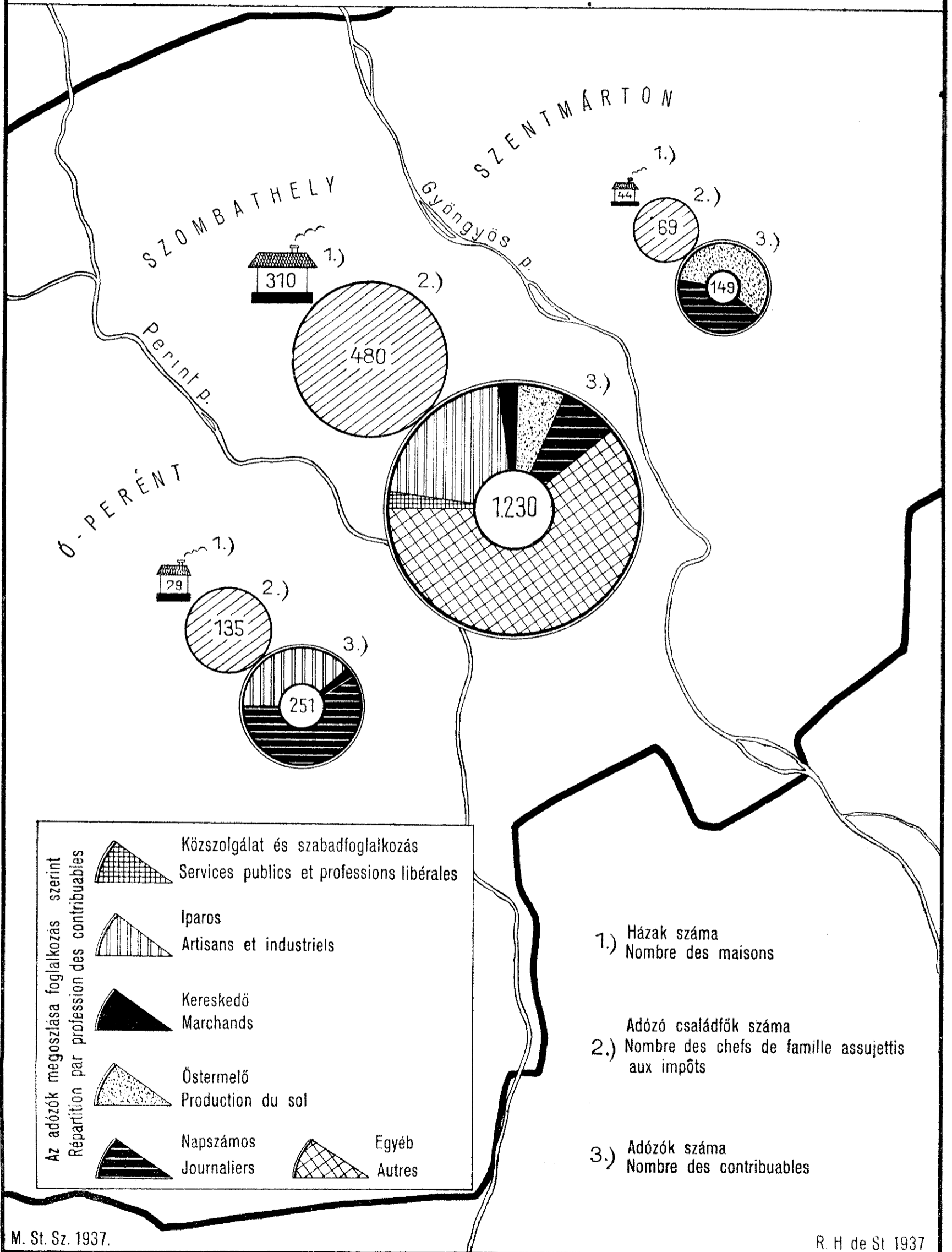
1828-ban tehát, amikor az 1825. évi VII. törvénycikk által az adó egyenletes kivetése céljából elrendelt összeírást ország-szerte végrehajtották, Szombathely püspöki város, Ó-Perént és Szent-Márton falvak adózó lakosságát külön-külön írták össze. Ez azonban a legkevésbé sem lehet akadálya annak, hogy Szombathely város adózó lakosságának gazdasági és társadalmi helyzetét az 1828. évi összeírás alapján vizsgálva figyelembe ne vegyük e két — már ekkor is a várossal szinte egybeépült — falu adatait is.

Az 1828. évi összeírás csak az adózó családfők adatait részletezi. Feltűnőti ugyan a város belterületén és határában a nemesek tulajdonában lévő ingatlano-

AZ ADÓZÓ LAKOSSÁG MEGOSZLÁSA SZOMBATHELYEN, Ó-PERÉNT ÉS SZENTMÁRTON KÖZSÉGEKKEL EGYÜTT 1828-BAN.

RÉPARTITION, EN 1828, DES CONTRIBUABLES A SZOMBATHELY, Y COMPRIS LES
COMMUNES D'Ó-PERÉNT ET DE SZENTMÁRTON.

ségük, családi és vagyoni viszonyaik részletezésével.
la nationalité ethnique, l'état matrimonial et la situation matérielle.

Házulajdonosok száma — Nombre de propriétaires de maisons	Házak száma — Nombre de maisons	Saját házában Ayant une maison		A házbéradó átlagos összege — Montant moyen de l'impôt sur les maisons		Lakást bérel Ayant loué un logement	Szántója van Ayant des terres lab.					Szőlője van Ayant de la vigne					Erdeje van Ayant des bois ou forêts				Házi állata van Ayant des				Branches d'industrie				
		maga lakik — et y habitant sans locataire	maga lakik és bérbead - y habitant et en ayant loué une partie	frt. flo-rins	kr. kreut-zers		2/3—5	5 1/3—10	10 1/3—20	20 1/3—30	30 1/3—66 2/3	1/4—1	1 1/4—2	2 1/4—3	3 1/4—4	4 1/4—6	1/4	2/4	1	1 1/2	2—4	ökör — boeufs	tehén — vaches	ló — chevaux		sertés — porcs			
1	1	—	1	8	00	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	Charpentiers		
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Orfèvres		
3	2 1/2	1	2	4	53	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ménuisiers		
2	1 1/2	—	2	6	18	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ferblantiers		
5	3 1/2	2	3	8	45	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Tonneliers		
14	12 1/4	5	9	2	48	14	7	1	2	1	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Cordonniers		
6 25	24 2/3	10	6 16	3	50	12	13	5	—	1	—	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Bottiers		
4	2 1/4	1	3	1	56	6	1	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Fouleurs		
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Couvreurs		
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Tourneurs		
4	4	2	2	2	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Poigniers		
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Peigniers	
2	2	1	1	0	05	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Boutonniers		
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Faiseurs de chaussettes, de bas	
1	1	—	1	3	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Fondeurs de cloche	
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Chapeliors	
—	—	—	—	—	—	8 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Cafetiers (et restaurateurs)	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Brossiers	
2	2	1	1	2	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Teinturiers en bleu	
1	1	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Ramoneurs	
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Couteliers	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Gantiers	
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Aubergistes	
4	3 1/4	1	3	3	26	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Maréchaux ferrants, serruriers	
6 1	2	1	6 1	4	00	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Relieurs	
2	2	—	2	8	01	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Cordiers	
4	4	1	3	8	56	9 1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Bouchers	
2	1 1/2	—	2	4	25	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Faiseurs de pains d'épice	
3	3	2	1	2	24	7 2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Meuniers	
1	1	—	1	8	00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Selliers	
1	1	—	1	16	00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Imprimeurs	
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Fondeurs de plomb (vétameurs)	
—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Horlogers	
3	2	1	2	3	45	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Boulangers	
1	1 1/2	1	—	—	—	5 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Faiseurs de drap	
1	1 1/2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Tondeurs de drap
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Artisans
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Artisans en cuivre
15	11 3/4	6	9	4	20	17	8	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Brasseurs	
1	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Taillieurs
2	2	1	1	4	48	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Savonniers
3	3	1	2	2	12	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Corroyeurs
6 9	11 1/3	5	6 4	1	50	7	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Tamisiors
8	6 1/2	4	4	1	50	7	6	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Fourreurs
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Taillieurs faisant des manteaux appelés „szür“s
4	2 3/4	2	2	—	54	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Tisserands
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Tanneurs
1	1	—	1	9	36	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Verriers
6 180	115 3/4	52	6 79	4	56	16 126	52	23	7	3	3	22	16	7	—	1	14	37	36	3	7	10	95	49	92	—	—	—	Total

¹¹ Egynek 1 1/2 p. m. (3 kaszáló), egynek 6 p. m. (12 kaszáló) rétje is van.

¹² Mint a vármegye szegődményes nyomdása adómentes és a mesteremberek közé nincs felvéve.

¹³ Városi tanácsos.

¹⁴ Egy fiú nős.

¹⁵ Gyümölcsös.

¹⁶ Egy ács, egy bognár, két cipész, három csizmadia, egy mézeskalácsos, egy szabó és egy szűcs nemes ember házában lakik.

mértékben gyarapodott,¹⁾ hogy száz év múlva az 1825—30-as évek lélekszáma-

nak hétszeresével dicsekedhessen (1930-ban 34.945).

¹⁾ Épen az ellenkező fejlődést tapasztalhatuk Veszprémnél, melynek lakossága már az 1828—30-as években elérte a 10.000-es lélekszámot

és a további 100 év alatt mindössze 8.000-rel növekedett. (M. Stat. Sz. 1936. évf. 387. I.)

1828-ban tehát, mely évben az országos összeírás módot nyújt az adózó lakosság helyzetének vizsgálatára, Szombathely teljes lakosságát — Ludovicus Nagy és a sematizmusok egybehangzó adatai alapján — 3848-ra tehetjük. Az adózók száma azonban mindössze 1230, egy harmada tehát a teljes lakosságnak. Ó-Perénten 758 főnyi lakosságból 251, Szent-Mártonban pedig 379-ből 149 adózik — 135, illetve 69 családfő háztartásában élve. E két falu lakossága teljes egészében az adózó népességhez tartozik. Ismervén tehát itt a teljes lélekszámot és az adózó családfők számát, megállapíthatjuk az egy-egy családfőre eső családtagok számát is. Ezt az 5·5-es szorzószámot Szombathelyre vonatkozóan is elfogadhatjuk, hogy hozzávetőleg megállapít-

hassuk a város adózó és nem adózó lakosságának számarányát. Így 700-ra tehetjük a Szombathelyen lakó családok számát, melyből 480 az adózó családfők száma (2720 lélekkel) és 120 a nem adózóké (770 lélekkel), vagyis a lakosság adómentes $\frac{1}{5}$ részével szemben $\frac{4}{5}$ rész tartozik az 1230 főnyi adózóhoz. Ez a megoszlás a rendiség korában még egészen kedvezőnek mondható, de annál kedvezőtlenebb képet mutat a szántó- és szőlőbirtok megoszlása az adózó és az adómentes lakosság között. A város határában fekvő 1781 pozsonyi mérő (890 $\frac{1}{2}$ magyar hold) szántóból ugyanis 536 $\frac{2}{3}$ (268 $\frac{1}{3}$ hold), tehát több, mint egy harmad rész az adómentes nemesek tulajdonában van; ugyanígy a szőlő is, mivel 189 pozsonyi mérő szőlő-

4. A kereskedők megoszlása kereskedelmi ágak szerint, nemzetiségük, családi és vagyoni viszonyaik részletezésével.

Répartition des marchands suivant la branche commerciale, la nationalité ethnique, l'état matrimonial et la situation matérielle.

A kereskedelmi ágak megnevezése <i>Branches de commerce</i>	A családfő <i>Chefs de famille</i>							A családfő háztartásában él <i>Membres de ménage</i>							Marchands de					Saját házában <i>Ayant une maison</i>		A házbéradó átlagos összege <i>Montant moyen de l'impôt sur les maisons</i>		Lakást bérlet <i>Habitant dans un logement loué</i>		Szántója van <i>Ayant des terres labourables</i>		Rétje van <i>Ayant des prairies</i>		Szőlője van <i>Ayant de la vigne</i>		Házi állata van <i>Ayant des bœufs ou forêts</i>									
	nemzetisége <i>suyvant la nationalité ethn. :</i>				családi állapota <i>suyvant l'état matrimonial</i>										osztályú kereskedő <i>classe</i>					maga lakik <i>et y habitant sans locataire</i>		maga lakik és bére ad — y habitant et en ayant loué une partie		frt. flo. kr. kreuzers		Lakást bérlet <i>Habitant dans un logement loué</i>		pozsonyi mérőben <i>en mesure de Pozsony</i>		Erdeje van — Ayant des bois ou forêts telén — vaches ló — chevaux disznó — porcs											
	A kereskedők száma <i>Nombre des marchands</i>	magyar — Hongrois	német — Allemands	szláv — Slaves	egyéb — Autres	zsidó — Israélites	nős — mariés	nőtlen — célib.	özvegy — veufs	Az adózók száma összesen <i>Nombre total des contribuables</i>	feleség — épouses	fiú — garçons	leány — filles	szolga — domestiques hommes	szolgáló — servantes	segéd — commis	4 segéddel - commis	2 segéddel - commis	1 segéddel - commis	segéd nélkül <i>n'ayant pas de commis</i>	Ház tulajdonosok száma <i>Nombre de propriét. de maison</i>	Házak száma — Nombre de maisons	maga lakik <i>et y habitant sans locataire</i>	maga lakik és bére ad — y habitant et en ayant loué une partie	frt.	kr.	Lakást bérlet <i>Habitant dans un logement loué</i>	Szántója van <i>Ayant des terres labourables</i>	Rétje van <i>Ayant des prairies</i>	Szőlője van <i>Ayant de la vigne</i>	Erdeje van — Ayant des bois ou forêts telén — vaches ló — chevaux disznó — porcs										
Bor- és gabonakereskedő <i>Marchands de vin et de blé</i>	1 ¹⁾	1	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Borkereskedő <i>Marchands de vin</i>	2 ²⁾	1	1	—	—	2	—	—	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Bőrkereskedő <i>Marchands de cuir</i>	1 ³⁾	—	1	—	—	1	—	—	7	1	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Posztókereskedő <i>Marchands de draps</i>	1	—	—	1	—	—	—	—	5	1	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Rövidárúkereskedő <i>Merciers</i>	2	—	2	—	—	2	—	—	8	2	—	1	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Ruhakereskedő <i>Marchands de vêtements</i>	1	—	1	—	—	1	—	—	3	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Vaskereskedő <i>Quincailliers</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Vegyéskereskedő <i>Epiciers</i>	15	2	6	2	—	4	5	9	1	5	60	9	6	3	2	15	10	1	2	2	9	1	7	6 $\frac{1}{2}$	3	4	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen <i>Total</i>	24	5	11	3	—	5	16	1	7	98	16	7	5	8	25	13	1	3	5	14	1	14	13	5	9	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

1) Városi tanácsos; segédet nem tart, de 2. osztályú kereskedőnek van felvéve.

2) Az egyik városi tanácsos.

3) Árvagyám.

4) Négy közülük a Batthyány hercegek szőkeföldi pusztáján lakik.

5. Közzolgálatban állók és szabadfoglalkozásúak megoszlása állás és foglalkozás szerint, nemzetiségük, családi és vagyoni viszonyaik részletezésével.

Répartition des employés publics et des habitants exerçant une profession libérale, suivant la profession, la nationalité ethnique, l'état matrimonial et la situation matérielle.

Foglalkozás; állás Professions et charges	Nombre des chefs de famille			A családfő				A családfő háztartásában él							Saját házában Ayant une maison	A házbéradó átlagos összege Montant moyen de l'impôt sur les maisons	Lakást bérrel — Habitant dans un logement loué	Szántója van Ayant des terres labourables	Rétje van — Ayant des prairies	Szőlője van — Ayant de la vigne	Háziállata van Ayant des																			
	Adózó — assujettis à l'impôt Adómentes — exempts d'impôt Összes — au total	nemzeti-sége suivant la nationalité ethn.:	családi állapota suivant l'état matrimonial	60 évnél idősebb de plus de 60 ans	feleség 60 évnél épouses		Házulajdonosok száma Nombre de propriétaires de maison	Házak száma — Nombre de maisons	maga lakik maga lakik és bérbe ad — y habitant et en ayant loué une partie	frt. flo-	kr. kreuzers	Lakást bérrel — Habitant dans un logement loué	Szántója van Ayant des terres labourables	Rétje van — Ayant des prairies							Szőlője van — Ayant de la vigne	Háziállata van Ayant des																		
					idősebb — de plus de 60 ans	fiatalabb — de moins de 60 ans																fiú — garçons	leány — filles	szolga — domestiques hommes	szolgáló — domest. femmes	segéd — commis	egyéb — autres	Erdeje van — Ayant des bois ou forêts	ökör — boeufs	tehén — vaches	borjú — veaux	ló — chevaux	sertés — porcs							
																																		Az adózók száma össz. — Nombre total des contribuables						
család-fők száma	magyar — Hongrois	német — Allemands	szláv — Slaves	egyéb — Autres	nős — mariés	nőtlen — célib.	özvegy — veufs	férfi — hommes	asszony — femmes	Az adózók száma össz. — Nombre total des contribuables	idősebb — de plus de 60 ans	fiatalabb — de moins de 60 ans	fiú — garçons	leány — filles	szolga — domestiques hommes	szolgáló — domest. femmes	segéd — commis	egyéb — autres	Házulajdonosok száma Nombre de propriétaires de maison	Házak száma — Nombre de maisons	maga lakik maga lakik és bérbe ad — y habitant et en ayant loué une partie	frt. flo-	kr. kreuzers	Lakást bérrel — Habitant dans un logement loué	Szántója van Ayant des terres labourables	Rétje van — Ayant des prairies	Szőlője van — Ayant de la vigne	Erdeje van — Ayant des bois ou forêts	ökör — boeufs	tehén — vaches	borjú — veaux	ló — chevaux	sertés — porcs							
Megyei tisztviselők, és pedig: Fonctionnaires département.: főjegyző - secrétaire génér. földmérő - arpenteur (géomètre-expert) írnok - scribe szolga - garçons de bureau	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	00	22/3	—	12/4	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Városi tanácsos - Conseiller ¹⁾	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	8	48	71/3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
Városi árva-gyám - Tuteur d'orphelins ²⁾	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	00	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7				
Városi szolgáló - Garçons de bureau	3	3	2	1	1	1	1	1	1	8	1	1	1	1	1	1	1	1	1 1/2	1	1	1	26	2	102/3	3	3/4	2	3	2	1	1	1	1	1	1				
Ügyvéd - Avocats	4	4	2	2	2	2	2	2	2	58	2	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	61	2	48	7	7	16	6	4	2	2	2	2	2	2	2				
Tanár, tanító Professeurs et instituteurs	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2 1/2	2	2	—	—	—	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
Orvos - Médecins	5	5	2	3	5	5	5	5	5	17	5	5	5	5	5	5	5	5	1	1	1	4	00	4	51/3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Gyógyszerész Pharmaciens	2	2	2	2	1	1	1	1	1	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
A káptalan jegyzője - Secrétaire du chapitre cathol.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	5	8	3	1	1	1	1	1	1	1	1				
Uradalmi tisztviselő - Employés de domaine	2	2	2	2	1	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	00	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
Összesen Total	29	433	19	12	1	1	18	9	6	4	185	—	18	22	1	10	24	6	1	6	23	21	12	6	11	4	10	59	186	2/3	6	9	43	27	1/4	2	18	3	9	16

¹ Egy közülük borral és gabonával, egy borral kereskedik, egy pedig pék.

² Az egyik fiú nő.

³ Ebből 2/3 p. m. (2 kaszáló) gyümölcsös.

⁴ Finom bőrkereskedő.

⁵ Két ügyvéd özvegy édesanyja háztartásában él, ott is adózik.

⁶ A tulajdonos özvegy anyja háztartásában él; egész házat bérbeadja.

⁷ Ebből 5 1/3 p. m. (16 kaszáló) gyümölcsös.

⁸ Ebből 1 p. m. (3 kaszáló) gyümölcsös.

⁹ Ebből 7 p. m. (21 kaszáló) gyümölcsös.

ből 58 1/2-et találunk nemesi kézben.¹⁾ S ezzel máris igazoltuk az összeíróbiztosok

¹⁾ 2 pozsonyi mérő szántó = 1 magyar hold,
1 kaszáló rét = 2 p. m. = 1 magyar hold,
8 kapás szőlő = 2 p. m. = 1 magyar hold,
6 kaszáló gyümölcsös = 2 p. m. = 1 magyar hold.

megállapítását, tudniillik „hogy ezen városnak lakosai többnyire mesteremberek, kereskedők és kalmárok lévén, más különös élelemkeresés módjok nincs“. Valóban a 480 adózó családfőből 256 iparos és 24 kereskedő.

6. Az őstermelők megoszlása a szántó nagysága szerint,
Répartition des habitants de la catégorie de la production du sol, suivant l'importance de

A szántó nagysága pozsonyi mérőben <i>Superficie des terres labourables en mesure de Pozsony</i>	Családfők száma <i>Nombre des chefs de famille</i>	A szántó nagysága összesen <i>Superficie totale des terres labourables</i>	A családfő — <i>Chefs de famille</i>											A családfő háztartásában él —						
			nemzetisége <i>suyvant la nationalité ethn. :</i>				családi állapota <i>suyvant l'état matrimonial</i>				adómentes mert <i>d'exempt. d'impôts</i>			feleség 60 évnél <i>épouses</i>		testvér <i>frères</i>		fiú <i>garçons</i>		
			magyar — <i>Hongrois</i>	német — <i>Allemands</i>	szláv — <i>Slaves</i>	egyéb — <i>Autres</i>	nős — <i>mariés</i>	nőtlen — <i>célibataires</i>	özvegy — <i>veufs</i>	özvegyasszony <i>veuves</i>	60 évnél idősebb <i>en raison de leur âge :</i> au-dessus de 60 ans	férfi <i>hommes</i>	asszony <i>femmes</i>	elbocsátott katoná <i>comme soldats licenciés</i>	idősebb <i>de plus de 60 ans</i>	fiatalabb <i>de moins de 60 ans</i>	nős — <i>mariés</i>	nőtlen — <i>célibataires</i>	nős — <i>mariés</i>	nőtlen — <i>célibataires</i>
53 ¹ / ₃	1	53 ¹ / ₃	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	
26 ² / ₃	2	53 ¹ / ₃	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
25 ¹ / ₃	1	25 ¹ / ₃	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
23 ¹ / ₂	1	23 ¹ / ₂	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
21 ¹ / ₃	1	21 ¹ / ₃	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	3	60	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
16 ² / ₃	1	16 ² / ₃	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
14	2	28	2	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
13 ¹ / ₃	3	40	2	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12 ² / ₃	1	12 ² / ₃	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
12	3	36	2	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10 ² / ₃	2	21 ¹ / ₃	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
10	1	10	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9 ¹ / ₃	1	9 ¹ / ₃	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8	5	40	4	1	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
6 ² / ₃	5	33 ¹ / ₃	4	1	—	—	—	1	2	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	
5 ¹ / ₃	9	48	3	4	2	—	—	4	1	3	1	4	1	1	1	1	—	—	—	
4 ² / ₃	3	14	2	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
4	3	12	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3 ¹ / ₃	5	16 ² / ₃	2	3	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
2 ² / ₃	10	26 ² / ₃	7	1	1	1	—	6	2	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	
2	3	6	2	1	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1 ¹ / ₃	7	9 ¹ / ₃	5	1	1	—	—	3	1	—	3	1	1	—	—	—	—	—	—	
1	2	2	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
² / ₃	3	2	3	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Szántója nincs csak szőlője van. — <i>Ayant seulement de la vigne, mais ne possédant pas de terres labourables . . . .</i>	6	—	4	1	1	—	—	1	2	—	3	1	2	—	—	—	—	—	—	
Összesen Total	84	620²/₃	51	23	7	3	41	12	8	23	15	11	5	155	7	34	2	1	4	

¹ Egy szolgáló öreg. — ² 1 p. m. (3 kaszáló) gyümölcsös. — ³ Egy-egy nemes ember telkén lakik.

Szombathely megye- és püspöki székhely lévén a közszolgálatban álló vagy szabad foglalkozású (honoratior) 33 özszeirt családfőn kívül nagy számmal kötötte a városhoz a tisztséget viselő nemesiséget is, akik részben bérelt házban kellett lakjanak, hiszen mindössze 43 házról ál-

lapította meg az összeírást végrehajtó bizottság, hogy „nemes bírja“. Igaz viszont, hogy 20 ház tulajdonosa nem lakik Szombathelyen és egész házat bérbeadja, amint 13 szombathelyi lakos is, maga máshol bérelve lakást.

nemzetiségük, családi és vagyoni viszonyaik részletezésével.

leurs terres labourables, la nationalité ethnique, l'état matrimonial et la situation matérielle.

Membres de ménage					Ház tulajdonosok száma Nombre de propriét. de maison	Házak száma Nombre de maisons	Saját házában Ayant une maison		A házbéradó átlagos összege Montant moyen de l'impôt sur les maisons		Lakást bérel Habitant dans un logement loué	Rétje van Ayant des prairies	Szőlője van Ayant de la vigne	Erdeje van Ayant des bois ou forêts	Házi állata van Ayant des					
leány filles	férfjes — mariées	hajadon — célibat.	szolga — domestiques hommes	szolgáló — domest. femmes			egyéb — autres	maga lakik et y habitant sans locataire	maga lakik és bére ad y habitant et en ayant loué une partie	frt. florins					kr. kreuzers	pozsonyi mérőben en mesure de Pozsony	ökör — boeufs	tehén — vaches	borjú — veaux	ló — chevaux
—	—	1	2	2	—	—	1	17	12	—	—	4	3	—	—	—	2	1	4	2
—	—	—	1	1	—	—	2	3	23	—	2	6	3	—	—	—	—	4	4	5
—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
—	—	—	1	1	—	—	1	2	24	—	—	2	1	—	—	—	—	1	1	—
—	—	—	—	—	—	—	1	1	36	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—	1
—	1	1	1	—	—	—	2	6	—	—	2	2 ^{3/4}	3 ^{2/4}	2	5	2	—	—	—	4
—	1	1	1	1	—	—	1	2	—	—	—	1	2	—	1	—	—	2	—	—
—	—	—	—	1	—	—	2	2	20	—	—	2	1	—	2	4	1	—	—	1
1	—	—	—	—	—	—	2	1	31	—	—	3	2	—	6	7	—	2	—	7
—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	2	1	—	—	—	—
—	—	—	2	—	1	—	3	5	22	—	—	2	2 ^{1/4}	—	2	1	1	3	3	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2 ^{1/4}	—	—	1	1	3	3	1
—	—	—	—	—	—	—	1	2	24	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1
—	—	—	2	2	—	—	2	2	24	1	—	1 ^{1/4}	2	—	7	2	4	4	9	9
—	—	—	—	1	—	—	3	8	33	1	—	2 ^{3/4}	2	—	5	2	3	3	5	5
1	—	4	4	—	—	—	6	2	35	1	2	3	5 ^{3/4}	4	6	1	6	6	6	6
—	1	—	—	1	—	—	3	5	14	—	—	2 ^{1/4}	1 ^{2/4}	—	1	1	—	—	2	2
—	1	—	—	—	3	—	2	1	36	—	—	1	1 ^{3/4}	—	2	—	—	—	—	2
—	1	1	—	—	1	—	4	2	25	—	—	1	2	—	2	2	—	5	4	4
—	—	—	1	—	—	—	3	4	—	4	—	7 ^{1/4}	3 ^{3/4}	—	3	—	6	6	4	4
—	—	2	—	1	1	—	3	6	04	—	—	3 ⁴	1	—	1	—	—	—	—	5
—	1	—	—	2	1	—	6	3	03	—	—	3 ^{1/4}	4 ^{3/4}	—	2	2	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	1	1	36	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2
—	1	—	—	—	—	—	3	1	01	—	—	—	1	—	—	—	2	2	—	1
3	12	16	18	9	72	58 ^{11/12}	20	3	55	12	6	64	48 ^{1/4}	24	63	15	48	73		

Megnevezés	Ház tulajdonosok száma	Házak száma	A házbéradó átlagos összege	Szántó tulajdonosok száma	A szántó nagysága p. m.	Szőlő tulajdonosok száma	Szőlő nagysága p. m.	Erdő tulajdonosok száma	Erdő nagysága
20 ház- és ingatlantulajdonos nem lakik a városban	15	12 ^{3/4}	9 fr. 8 kr.	9	57 ^{1/3}	5	7 ^{1/2}	10	6 ^{3/4}
13 háztulajdonos a házat bére adja; maga máshol lakik	13	9 ^{11/12}	6 fr. 33 kr.	5	36	4	6 ^{1/2}	13	10 ^{3/4}

Azt a 84 adózó családfőt, akinek szántója vagy legalább is szőlője van, őstermelőnek vettük fel, s még így is 87 maradt, akinek sem földje nincs, sem foglalkozása nincs megadva. Kétségkívül felmerülhet a kérdés, hogy a napszámosok viszonylagosan nagy száma mivel keresheti kenyerét? Itt segítségünkre jöhet az, hogy az összeíróbizottság az összeírásnak egyik olyan rovatát is kitöltötte, amelyet pedig az országos utasítás 9. §-a értelmében csak a szab. kir. városokban kellett kitölteni, és pedig a bérbeadott házak, házrészek, lakások házbére után fizetett adó rovatát. A bérbeadott lakásokról sajnos a bér összegén¹⁾ kívül további adatokat az összeírók nem jegyeztek fel, de a házbér magasabb vagy alacsonyabb összege önmagában is módot nyújt bizonyos következtetésekre.

Így nem lehet véletlen, hogy épen a kereskedő háztulajdonosok házbéradója mutatja a legmagasabb (11 fr.) átlagot (l. 4. tábl.), ami után az egész házat bérbeadók 9·08, illetve 6·33 fr-os átlaga következik. Meglepő azonban, hogy a napszámosoknál is meghaladja az átlag a 6 forintot (l. 7. tábl.), míg az iparosoknál csak 4 fr. 56 kr. (l. 3. tábl.), a közszolgálatban álló és szabad foglalkozásúaknál 4 fr. 10 kr. (l. 5. tábl.) és az őstermelőknél mindössze 3 fr. 55 kr. (l. 6. tábl.). Ha meggondoljuk azonban,

¹⁾ A házbér után fizetett adó tizedrésze a házbér összegének.

hogy a jobb helyen fekvő nagyobb lakás bére kétségtelenül jóval magasabb kellett legyen az átlag lakások bérösszegénél, világos, hogy a kereskedők házai a város középpontjában állottak, nagyobbak voltak és a háztulajdonos is valószínűleg csak abban az esetben adta bérbe háza egy részét, ha az családja kényelmét nem veszélyeztette. Természetes tehát, hogy ezek bérösszege jóval magasabb volt az átlagos lakások bérösszegénél. Ezzel szemben épen ellenkező megfontolás alapján juthatunk a háztulajdonos napszámosok által bérbeadott lakások bérösszege aránylag magas átlagának magyarázatához. Ezeknek ugyanis egyetlen ingatlan vagyonuk a ház lévén, maguk kényelmének feláldozásával iparkodtak abból minél több helyiséget, minél nagyobb lakást kiadni, ezzel biztosítva maguknak valami biztos és állandó jövedelmet. Ezt a megállapítást igazolja az is, hogy ebben a kategóriában találjuk aránylag a legtöbb asszony családfőt, sőt a legtöbb 60 évnél idősebbet.

E két véglet közé eső többi foglalkozási ágnál is hasonló helyzetet találunk az adatok részletes egybevetése után. Pl. az 53¹/₃ pozsonyi mérő szántó tulajdonosa jóval drágábban ad bérbe lakást, mint azok, akiknek kevesebb a földjük s házuk is bizonyára kisebb, mint amazé. De hogy a házbérből folyó biztos és állandó jövedelem az őstermelőknél is fontos szempont lehetett, látszik abból, hogy 72 háztulaj-

7. A napszámosok megoszlása nemzetiségük, családi és vagyoni viszonyaik részletezésével.

Répartition des journaliers suivant la nationalité ethnique, l'état matrimonial et la situation matérielle.

Napszámosok Journaliers	A családfő Chefs de famille												A családfő háztartásában él Membres de ménage										Házak száma — Nombre de maisons	maga lakik - et y habit, sans locat. maga lakik és bérbead y habit, et i. une partie	A házbéradó átlagos összege Montant moyen de l'impôt sur les maisons	Lakást bérel Habitant dans un logement loué	Erdeje van Ayant des bois ou forêts	Házi állata van Ayant des															
	nemzetisége suivant la nationalité ethn.			családi állapota suivant l'état matrimonial			adómentes mert exempt. d'impôts			feleség 60 évnél épouses		fiatalabb moins de 60 ans	testvér — frères fiú — garçons	leány — filles	szolga - domestiq. hommes	szolgáló — domest. femmes	egyéb — autres	Háztulajdonosok száma — Nombre des propriétaires de maison	frt. florins	kr. kruzers	örök — boeufs	tehén — vaches						borjú — veaux	ló — chevaux	sertés — porcs													
	magyar - Hongrois	német - Allemands	szláv — Slaves	egyéb — Autres	zsidó — Israélites	nős — mariés	nőtlen - célibataires	özvegy — veufs	özv.-asszony - veuves	60 évnél idősebb — en raison de leur âge: hommes	60 évnél idősebb — en raison de leur âge: femmes																				elbocsátott katonák comme soldats licenciés	Az adózók száma összesen Nombre total des contribuables											
																												idősebb de plus de 60 ans															
Zsellér - Zsellérs	49	18	27	3	1	—	25	4	4	16	6	10	—	88	1	24	2	2	6	6	7	1)	8	49	40 ¹¹ / ₁₂	15	34	6	01	—	19 ¹ / ₄	2	9	3	17	12							
Háználküli zsellér - Zsellérs ne possédant pas de maison.	38	17	16	1	—	24	26	3	5	4	4	1	2	75	1	25	—	2	7	3	2	5	—	—	—	—	—	—	2	38	—	4	2	2	9	11							
Összesen Total	87	35	43	4	1	24	51	7	9	20	10	11	2	163	2	49	2	4	13	9	9	1)	13	49	40	11 / ₁₂	15	34	6	01	2	38	19	1 / ₄	6	11	5	26	23				

1) Közülük kettő két fiú felesége; egy pedig egy leány férje.

2) Kettő közülük a Batthyány hercegek szőkeföldi pusztáján lakik.

3) Egy közülük remes ember házában lakik.

9. A szent-mártoni adózók megoszlása társadalmi osztály szerint, nemzetiségük, családi és vagyoni viszonyaik részletezésével.

Répartition des contribuables de Szent-Márton suivant la classe sociale, la nationalité ethnique, l'état matrimonial et la situation matérielle.

Társadalmi osztály Classes sociales	A sántó nagysága pozsonyi mérőben Superficie des terres l., en mesure de Pozsony	A családfő Chefs de famille										Adómentes, mert exemptes d'impôt	Az adózók száma összesen Nombre total des contribuables	A családfő háztartásában él Membres de ménage					Saját házában Ayant une maison		A házbéradó átlagos összege Montant moyen de l'impôt sur les maisons			Rétje van pozsonyi mérőben — Ayant des prairies, en mesure de Pozsony			Erdeje van — Ayant des bois ou forêts			Házi állata van Ayant des		
		nemzetisége leur nationalité ethn.					családi állapota leur état matrimon.							férfi hommes	asszony femmes	feleség — épouses	fiú — garçons	leány — filles	szolgá — domest. hommes	szolgá — domest. femmes	egyéb — autres	maga lakik — et y habitant sans locataire	maga lakik és bérbé ad — y habitant et en ayant loué une partie	fo-rint flo-rins	kraj-cár kreutzers	Rétje van pozsonyi mérőben — Ayant des prairies, en mesure de Pozsony	Erdeje van — Ayant des bois ou forêts	ökör — boeufs	tehen — vaches	borjú — veaux	ló — chevaux	
		magyar — Hongrois	német — Allemands	szláv — Slaves	egyéb — autres	zsidó — Israélites	nős — mariés	nőtlen — célibataires	özvegy — veufs	özvegyassz. — veuves.	60 évnél idősebb — en raison de leur âge : au-dessus de 60 ans																					szolgá — domest. hommes
Jobbágy, éspedig Serfs ayant des terr. labourables pour	17 ¹ / _a p. m. szántója van mesures de Pozsony .	156	9	4	3	2	—	—	5	3	1	—	—	17	5	—	1	—	1	1	3	6	2	57	—	—	—	14	—	29		
	16 p. m. szántója van mesures de Pozsony .	320	20	16	2	2	—	—	14	2	2	2	2	48	14	6	3	4	—	4	5	15	1	56	80	236	28	33	25	21		
	8 ² / _a p. m. szántója van mesures de Pozsony .	34 ² / _a	4	3	—	—	—	—	1	1	1	—	—	5	1	—	1	—	—	—	—	4	2	58	—	—	—	3	—	6		
	8 p. m. szántója van mesures de Pozsony .	40	5	2	2	1	—	—	5	—	—	—	1	12	5	1	—	1	—	1	1	4	2	34	10	32	4	3	—	11		
Jobbágy összesen — Ensemble des serfs . . .		550 ² / _a	38	25	7	5	—	—	25	6	4	2	3	82	25	7	5	5	1	6	9	29	2	31	90	268	32	53	25	67		
Zsellér — „Zsellérs“		5	2	3	—	—	—	—	4	—	—	1	1	9	4	—	—	—	—	3	3	2	1	56	4	14	—	2	1	—		
Háználküli zsellér — Zsellérs ne possédant pas de maison . . .		3 ² / _a	26	3	5	—	—	—	18	25	—	1	—	58	25	2	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	7	2	—		
Összesen — Total . . .		550²/_a	1¹/_a69	30	15	5	—	—	18	54	6	5	3	4	2	149	3²/_a54	9	6	7	2	10	12	31	2	29	94	282	32	62	28	67

¹⁾ Egy nem lakik a telkén; máshol van összeírva.

²⁾ Egy feleség 60 évnél idősebb.

³⁾ Három közülük néha kereskedik (szatócs).

ekkor még semmi nyomát nem viseli a későbbi szent-mártoni városrésznek.

Ó-Perénten ugyanúgy, mint Szombathelyen magán csak lakosokat találunk (az összeírás zsellér és háználküli zsellér rovataiba bevezetve), míg Szent-Mártonban a földesúr (a püspök és a dominikánusok) jobbágylakossága jobbágy, zsellér és háználküli zsellér rétegekre oszlik.

Az összeírás Szombathely városát a két faluval együtt, különösen pedig önmagában igen szerény viszonyok között mutatja be. Igaz, hogy évenként öt országos vásár hoz mozgást a város életébe s a hetenként kétszer tartott hetivásárok adnak alkalmat az iparcikkek nagyobb forgalmára, de a kereskedelmi élet még így is helyi jellegű, mert az országos forgalmat Kőszeg ragadta volt magához.

A kőszegi piacárak befolyásolják a szombathelyi árakat is, amelyek valamivel alacsonyabbak a kőszegi piacon elérhető áraknál.

	Kőszeg	Szombathely
buza . . .	1 fr. 53 kr.	1 fr. 42 ² / ₅ kr.
rozs . . .	1 „ 23 „	1 „ 17 ² / ₅ „
árpa . . .	1 „ 8 „	1 „ 2 „
zab . . .	47 „	38 „

S ha ehhez hasonló kimutatást az összeíróbizottság az iparcikkek nézve nem is állított össze, ezeknél sem lehet kedvezőbb helyzetet feltételezni. A piac nagyobb felvevő képessége kétségtelenül előnyösebben befolyásolta volna az iparcikkek termelését s munkára serkentette volna azokat a mesterembereket is, akik az összeírás megjelvése szerint „céhben vannak, de mesterségüket nem folytatják“.

Szombathely magyar és német lakossága között a nemzetiségi megoszlás nemcsak a név magyar vagy német voltában mutatható ki, hanem a foglalkozási megoszlásban is. A 84 őstermelő családfő közül 51 a magyar, míg a 256 iparos közül csak 100. Ezek is elsősorban azokat a mesterségeket üzik, amelyeknél — más városokban is — a magyar nemzetiségűeket találhatjuk többségben. Közülük kerülnek ki pl. a csizmadiák, a szűrszabók, a csapók. Ez utóbbi mesterség már kiveszőben látszik, hogy átadja helyét a posztókészítő iparnak. 10 csapó közül ugyanis öt már nem folytatja mesterségét s a másik öt is csak maga dolgozik. S ezek a mesteremberek azok, kiknek soraiban a legtöbb

szántó- és szőlőtulajdonost találjuk.¹⁾ S amíg a kizárólag őstermelő Szent-Mártonban (a 18 zsidó családfőt leszámítva) több, mint a fele magyar a családfőknek, addig Ó-Perénten a nem magyar nemzetiségű lakosság van tulsúlyban.

A nemzetiséget az összeírás nem tünteti fel és így meg kell elégednünk annak a nevek alapján való megállapításával; a zsidókat azonban mindenkor feltüntetik. Szombathelyen mindössze 9 zsidó családfőt találunk, köztük öt szatócsot, akik közül négy a 4., egy pedig az 5. osztályú kereskedők közé tartozik, jeléül annak, hogy a város igyekezett őket a kereskedelmi életből kiszorítani. A zsidók azonban a Batthyány hercegekben mindenkor erős pártfogót találtak.²⁾ A 9 szombathelyi zsidó család közül is 6 a Batthyány hercegek szőkeföldi pusztáján lakott. A városba le nem telepedhető zsidók a szomszédos falvakban igyekeztek megtelepedni, elsősorban Szent-Mártonban, ahol az 1828. évi összeírás 18 zsidó családfőt talált.

Szombathely püspöki város és megyeszékhely is volt, mégis igen kevés az összeírt honoratiorok száma, mutatva, hogy ezeket a helyeket elsősorban a nemesség töltötte be. Az öt orvos közül is négy seb- orvos, chyrurgus, egy pedig a kórház orvosa, aki mellett 2 gyógyszerész képviseli a közegészségügy előharcosait. Az iparosok között egy nyomdász, két könyvkötő, egy harangöntő, az ó-perénti egy orgonakészítő és az órások azok a mesteremberek, akik nem a mindennapi élet iparcikk-szükségleteinek előállításával foglalkoznak.

De a mezőgazdaság sem áll az iparnál fejlettebb fokon. A szántókat még minden évben vetik pihentetés és kellő trágyázás nélkül. „Minthogy a szántóföldek esztendőnként többnyire bé vettetnek, a trágyázást minden harmadik esztendőben megkívánják, azonban rétjek nem lévén, szalmájukat is a marhájokkal etetik meg,

ugyan ezért alig van annyi trágyájuk, hogy kivált a messzebb lévő földeiket hat esztendőn belül rendesen trágyázhatnák, a közel lévőket illendően trágyázzván. — A szántást két marhával teszik; buza alá négyszer, rozs alá háromszor és tavaszi alá is háromszor szoktak szántani.¹⁾

Ilyen művelés mellett nem is hoz többet a föld, mint egy pozsonyi mérő vetés után (a kilenced és tized levonásával) búzából $3 \frac{7}{10}$, rozsból $2 \frac{4}{10}$, árpából $2 \frac{6}{10}$, zabból pedig $3 \frac{7}{10}$ mérőt.

Egy pozsonyi mérő szőlőt négy ember kapál meg és pedig háromszor.²⁾ Tisztán megterem 3 akó bort, melynek akóját 1 fr. 24 kr.-ért értékesíthetik.

Szent-Márton határában még kedvezőtlenebb viszonyokat találunk. Ott két marhával őszi alá háromszor, tavaszi alá kétszer szántanak s ugyancsak hat évenként trágyáznak. Egy pozsonyi mérő vetés után a termés búzából 3, rozsból $2 \frac{1}{5}$, árpából 2 és zabból 3 mérő.

Az 1828. évi összeírás mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, egészségügyi vonatkozásban egyaránt igen szerény keretek között élő városnak ismertette meg velünk Szombathelyet, melynek fejlődése az adott körülmények között nem is látszott nagyon biztatónak. „Ezen város kiterjedése ugyan reménylhető, hanem ha azt a Méltóságos Püspök azon okból, ne hogy a szántó földekre építendő házak által a tizedje meg kevesbedjen, akadályoztatja.“

A város „kiterjedése“ elé gördülő ez az akadály 1848 után megszűnt és 1828 után fél évszázaddal Szombathely rohamos fejlődésnek indult, hogy újabb ötven esztendő alatt egyaránt pótolja a mult század elején elmaradt népesedési és gazdasági gyarapodását.

H. Pálffy Ilona dr.

¹⁾ Ugyanígy Veszprémben is. M. Stat. Sz. 1936. évf. 388—391. l.

²⁾ L. Vas vármegye monográfiája, 311—312. l. (a „Magyarország Vármegyéi és Városai“ sorozatban).

¹⁾ A mezőgazdaság állapota másutt sem mutat magasabb fokot. Veszprémben pl. bár „trágyázási akadály nincs“, csak négy évenként trágyázták a földeket (M. Stat. Sz. 1936. évf. 387. l.), míg Kecskeméten a szőlők kellő trágyázása miatt a szántók trágyázása nem volt szokásban (M. Stat. Sz. 1935. évf. 393. l.).

²⁾ Kecskeméten pl. négyszer kapálták a szőlőt, de az csak 2 akó bort termett. (M. Stat. Sz. 1935. évf. 393. l.).

Szombathely közoktatásügye.

Les établissements scolaires de Szombathely.

Résumé. Szombathely, une des villes les plus populeuses de la Transdanubie, et qui a fait ces derniers temps de si rapides progrès, a également une grande importance au point de vue de ses établissements scolaires. Il est le centre d'une des 6 nouvelles régions scolaires créées en province, pour l'enseignement secondaire, par une loi mise en vigueur naguère. Siège d'évêché, ayant un grand nombre d'habitants catholiques romains (84% de la population totale), il a plusieurs écoles catholiques r. (10 sur 39, comme on peut le voir par le tableau ci-dessous). L'Etat y entretient 7 établissements scolaires (parmi lesquels 2 gymnases, 1 école de commerce dite supérieure, 3 écoles professionnelles); la municipalité, subventionnée par l'Etat, entretient 17 écoles; on y trouve encore 5 écoles d'autre sorte (fondées par le consistoire israélite ou par des particuliers). En ce qui concerne les établissements qui ne s'occupent pas uniquement d'enseignement, il y a à Szombathely un orphelinat et un établissement pour l'éducation des aveugles. Parmi les établissements d'enseignement secondaire, il n'y a là que 5 qui aient été créés au XXe siècle. Le gymnase des prémontrés fut fondé en 1773; l'Ecole supérieure de théologie, par l'évêché, en 1779.

*

Szombathely megyei városnak, mint a Dunántúl egyik legnépesebb (kb. 40 ezer lakosú) és legerősebben fejlődő városának, a művelődés terén mindig kiemelkedő sze-

repe volt. A háború előtt különösen az 1890—1910. évek közé eső időszakban, amikor a város népessége is szokatlanul erős mértékben gyarapodott, mutatkozott erős fellendülés kulturális téren is; ez a fejlődés a háború után újabb lendületet vett és a város közoktatási szervezete is ehhez mértén megfelelően kiépült és magas nívóra emelkedett.

A közoktatásügyi igazgatásnak nemrég történt újjászervezése 8 tankerületi főigazgatóságra osztotta fel az országot; 6 tankerületnek a vidéken van a székhelye s ezek közül egyik (Szombathely székhellyel) a szombathelyi kerület, amelynek hatásköre Sopron, Vas és Zala vármegyékre, valamint Sopron tjv.-ra terjed ki. Ezenkívül természetesen tanfelügyelőség is van Szombathelyen, mint vármegyei székhelyen.

A Szombathelyen fennálló 39 tanintézet főbb adatait az alábbi összeállításban közöljük.

Ezenkívül az emberbaráti és gyógypedagógiai intézetek sorából is jut Szombathelyre egy-egy tanintézet s ezek szintén a közoktatásügyi intézmények körében említhetők; az egyik az 1878 óta fennálló vármegyei árvaotthon, amelynek 1935/36-ban 4 vezető mellett 90 növendéke volt, a másik a vakok államilag segélyezett ipariskolája és foglalkoztató intézete, amely 1904 óta

Szombathely mv. tanintézetei 1935/36-ban.

Etablissements scolaires dans la ville départementale de Szombathely en 1935—36.

A tanintézetek — Etablissements scolaires			
neme — spécification des établissements	száma leur nombre	tanerőinek	tanulóinak
		membres du per- son. enseignant	élèves
		száma — leur nombre	
1. Óvóintézet — Ecoles maternelles	5	5	335
2. Elemi mindennapi iskola — Ecoles primaires dites quotidiennes	13	77	3.393
3. Általános továbbképző (ismétlő) iskola — Ecoles primaires complémentaires	3	7	695
4. Tanonciskola — Ecoles d'apprentis	4	30	648
5. Polgári iskola — Ecoles primaires supérieures	3	48	1.580
6. Középiskola — Etablissements d'enseignement secondaire .	3	56	1.271
7. Felső kereskedelmi iskola — Ecoles de commerce, dites supérieures	2	31	425
8. Esti kereskedelmi szaktanfolyam — Cours professionnel de commerce, du soir	1	5	10
9. Téli gazdasági iskola — Ecole d'agriculture, dite d'hiver .	1	9	72
10. Bábaképző intézet — Ecole de sages-femmes	1	8	27
11. Közigazgatási tanfolyam — Cours d'administration publique	1	24	123
12. Róm. kat hittudományi főiskola — Ecoles supérieures de théologie catholique r.	2	15	56

áll fenn s amelynek 1935/36-ban 3 vezető mellett 64 növendéke volt. Vakokat foglalkoztató intézet a vidéken ezenkívül csak két városban van: Szegeden és Miskolcon.

Az 1933-ban (3.400 lakossal) a városhoz csatolt Gyöngyösszőlősen egy (3 tanítós) róm. kat. elemi iskolán kívül másféle tanintézet nem volt.

A *kisdedová*s intézménye Vas vármegyében már kezdettől fogva fejlett volt; Szombathelyen nyílt meg a vármegyében legelőször kisdedóvóintézet 1840-ben. A vasvármegyei kisdedóvó-egylet viszont 1883-ban alakult meg Szombathelyen. A kisdedóvóintézetek közül egy községi, kettő róm. katolikus és kettő magánjellegű. A két magánjellegű intézet újabb keletű, az egyik 1928/1929-ben, a másik pedig a múlt tanévben nyílt meg. A két magánóvoda napközi otthonnal is el van látva. A gondozottak száma az utolsó tanévben eléggé gyarapodott ugyan, de az óvóintézetekbe járó gyermekek száma, éppen a városias település miatt, elég kevés, az óvóköteles korban levő (3—5 éves) gyermekek számához viszonyítva legfeljebb 16—18%-ot tesz; újabb óvóintézetek felállítása különösen a külső területeken volna kívánatos.

Az *elemi iskolai* építési akció során Szombathelyen 2 községi iskola épült 8—8 tanteremmel; ezenkívül az 1908-ban épült (szintén községi) erdei iskola 1926-ban kb. 60 személyes modernigényű internátussal bővült. Ez az iskola nyáron gyermeknyaralattási célt szolgál. Az 1935/36. tanévben 8 községi, 3 róm. kat. és 2 izraelita jellegű elemi iskola működött. (Ezenkívül 1 vármegyei iskola is volt szervezve, de az szünetelt.) A községi iskolák általában 8 tanteremmel rendelkeznek, de van egy 12 tantermes iskola is; az *erdei* iskola 2 tanerővel és 2 tanteremmel működik; internátusát a tuberkulózis ellen védekező vasvármegyei egyesület tartja fenn. A község tartja fenn a *kisegítő* iskolát is, amely a gyöngébb tehetségű (értelmi fogyatékos) tanulók tanításával foglalkozik. A róm. kat. és izr. jellegű iskolák kisebbek a községiéknél; míg ezek egyenként átlag 400 tanulót fogadnak be, a felekezeti iskolák 100—200 tanuló tanítását látják el; nagyobb (8 tanerős) iskola ezek közt csak a püspöki *fiúiskola*, amely még 1872-ben jött létre az akkor községivé lett felekezeti iskolák pótlásaként; a róm. kat. iskolák közt szerepel a domokosrendi leányiskola. Az izraelita iskolák közül az egyik kongresszusi, a másik orthodox jellegű.

Az elemi iskolai tanulók száma a tanév elején természetesen jóval (kb. 200 tanulóval) nagyobb s ha ezt a létszámot vesszük figyelembe s ehhez hozzászámítjuk az egyéb (középfokú) iskolába beírt tanköteles (9—11 éves) tanulóknak közel 800 főt tevő létszámát, a tankötelesek beiskolázásának Szombathelyen alig látjuk hiányát; a 6—11 éves gyermekek száma ugyanis az 1930. évi népszámlálás idején (Gyöngyösszöllőssel együtt) 4.420-at tett s az iskolába beírt 6—11 éves gyermekek száma ennél nem sokkal kevesebb.

Az elemi iskolák (a kisegítő iskola kivételével) valamennyien kapnak államsegélyt. Ennek az együttes összege 1935/36-ban 108 ezer pengő volt.

Gazdasági továbbképző iskola nem működik az elemi iskolák mellett; *általános* továbbképző iskola a korábbi években 7 elemi iskola mellett állott fenn; az 1935/36. tanévben azonban ezen a téren összevonás történt, úgyhogy a községi, a róm. kat. és az izr. jellegű iskolák csak egy-egy továbbképző tanfolyamot tartanak fenn; a *községi* továbbképző iskola természetesen a legnépesebb: tanulóinak száma meghaladja a 600-at.

Szombathely lakossága nagyjából (83%-ban) a róm. kat. valláshoz tartozik; ezzel kapcsolatban megemlíthetjük, hogy az óvóintézetekben mindössze 6,3% s az elemi iskolákban 10,6% tartozik a tanulók közül más valláshoz.

A *tanonciskolák* között egy állami (MÁV. műhelyi) iskolát találunk; a többi három községi jellegű. A MÁV. műhelyi iskola fémszakirányú; a MÁV. műhelytelepén két tanteremmel, 7 tanerővel működik; legutóbb 24 volt a tanulók száma. Kisebb iskola a kereskedőtanonciskola is (5 tanerővel, 34 tanulóval); működését a felső kereskedelmi fiúiskolában folytatja. Ezzel szemben a két községi iparostanonciskola már a nagyobbszabású iskolák közé tartozik: az egyik 11 osztállyal, 14 tanerővel, 428 tanulóval, a másik 5 osztállyal, 4 tanerővel és 162 tanulóval működött az 1935/36. tanévben; mindkét iskola szakirányú: a népesebbik iskolában kb. 40-féle, a másik iskolában pedig 10-féle iparág szerint képezik ki a tanulókat.

A tanonciskolai tanulók száma 10 év alatt elég erősen apadt; 1925/26-ban még ezren felül volt a számuk, 1932/33-ban pedig csak 553 tanonctanulót vehettünk számba. A legutóbbi tanévben ismét erő-

sebben emelkedett a létszám. Ezt a létszám-hullámzást részben a háborús születések hatása okozta. A tanulók magasabb értelmi színvonalára mutat az, hogy több mint fele részük a polgári vagy középiskola padjaiból került a tanonciskolába. Az egy év folyamán felszabadult tanoncok száma 190 volt, azaz 29%.

A három *polgári iskola* közül legrégebb a községi polgári leányiskola (1876-ban nyílt meg); a községi polgári fiúiskola 10 évvel később (1886-ban) keletkezett, ugyanakkor, amikor a felső kereskedelmi fiúiskola. A másik polgári leányiskola róm. kat. jellegű (szt. domokosrendi); 1905-ben alakult. A két községi iskola ebben az iskolafajban valóban nagy egységet képvisel: a fiúiskolának 16 tanterme volt 23 tanerővel és 810 tanulóval, a leányiskolának 12 tanterme 17 tanerővel és 517 tanulóval. A két községi iskola együttesen 68 ezer pengő államsegélyt kapott. A háború utáni magas születési számhoz képest a tanulók száma 1930/31 óta állandóan növekszik: 1929/30-ban csak 1.200 volt a tanulók száma; a háború előtt szintén 1.100—1.200 között mozgott a polgári iskolai tanulók száma.

A *középkolák* közt szerepel Szombathely s egyúttal az ország egyik legrégebb és legnevesebb tanintézete, a csornai premontrai rend által fenntartott Szent-Norbert gimnázium, amelyet Zichy Ferenc gróf megyéspüspök 1768-ban alapított; működését azonban csak 1773-ban kezdte meg. Az intézet II. József idejében kir. gimnázium címet kapott; ezidőben a ferencrendi szerzetesek tanítottak a gimnáziumban; 1793-tól kezdve kétéves ú. n. bölcséleti tanfolyammal volt kapcsolatos. (Ennek a bölcséleti iskolának Széchenyi István is tanulója volt.) A premontrai rend 1850-ben vette át a gimnáziumot. A jelenlegi épületbe 1894-ben költözött az intézet, amely ezidő szerint mint államsegélyes r. kat. gimnázium működik. Az 1912. évben alakult a Faludi Ferencről nevezett állami reáliskola, amelyben az első érettségi vizsgát 1920-ban tartották. Az intézet 1930-ban költözött át saját épületébe s 1932/33-tól kezdve mint reál-gimnázium működött. Ezidő szerint, mint minden középiskola, ez is gimnázium. A leánygimnázium 1917-ben kapott nyilvánossági jogot; korábban (1902-től) mint magán-leánygimnázium működött. Az intézet 1927/28-ban lett leányliceummá, majd az új törvény szerint ismét leánygimnáziummá alakult. A három középiskola közül legtöbb

tanítványa az állami gimnáziumnak van (1935/36-ban 517), mely 12 osztállyal működik.

A *felső kereskedelmi* (községi) fiúiskola ugyan még 1886-ban jött létre, mint a polgári iskolával kapcsolatos iskola, de működését csak 1890-ben kezdte meg az ottani új polgári iskola IV. osztályt végzett növendékeivel. Saját külön épületébe 1901-ben költözött át. Jelenleg 8 osztállyal működik és államsegélyt is élvez. A szintén községi felső kereskedelmi leányiskola 1921-ben alakult és ugyancsak 8 osztállyal működik. A fiúiskolának 273, a leányiskolának 152 tanulója volt 1935/36-ban. A fiúiskola keretében működik a 6 hónapos esti kereskedelmi tanfolyam.

A *szakiskolák* közt szerepel a m. kir. téli gazdasági iskola (mezőgazdasági szaktanácsadó állomással), mely 1927/28-ban alakult, 2 osztálya van, szorgalmi ideje pedig novembertől március hó elejéig tart. Az oktatás céljaira földterület is áll rendelkezésre; a rendes tanfolyamon kívül méhészeti és egyéb tanfolyamokat is tart. Az állami bábaképző intézet 1897 óta áll fenn. Ezenkívül még 5 ilyen intézet van az országban. A tanfolyam tartama 10 hónap, de ezenkívül rövidebb ismétlő tanfolyamokat is tart az intézet. A községi közigazgatási tanfolyamok 1900-ban alakultak meg; összesen 3 ilyen tanfolyam áll fenn az országban; a másik kettőnek Eger és Nyíregyháza a székhelye.

A *felsőfokú* oktatást a közigazgatási tanfolyamon kívül a két hittudományi főiskola képviseli. Az egyik a püspöki szeminárium, amely közvetlenül a szombathelyi püspökség felállítását követően (1779) épült, de működését csak 1790-ben kezdte meg. A másik a Ferences-rend hittudományi főiskolája, amely egyike a legrégebben alapított iskoláknak; korábban Pozsonyban működött, Szombathelyen 1926-ban kezdte meg működését. Az előbbi intézetnek 33, az utóbbinak 23 hallgatója volt.

Ha a polgári iskolákon, a középiskolákon és felső kereskedelmi iskolákon kívül a tanonciskolákat és a téli gazdasági iskolát is a középfokú iskolák sorába emeljük, kereken 4.000 tanulónak a közelebbi adatait vizsgálhatjuk. Ennek a tanulócsoportnak mintegy $\frac{3}{4}$ része helybeli lakos. *Korra* nézve 19%-a 9—11, 42%-a 12—14, 28%-a a 15—17 évesek és 11%-a a 18 éven felüliek korcsoportjába tartozott. A *vallási* ada-

tok szerint 84% róm. kat. tanulón kívül 8% protestáns és 8% izr. vallású tanulót találunk; a szülők foglalkozását feltüntető adatok a következők: 13% az őstermelés, 20% az ipar, 10% a kereskedelem, 21% a közlekedés, 21% a közszolgálat és egyéb értelmiség, 15% pedig a nyugdíjasok stb. csoportjába tartozott.

A 39 tanintézet adatait összefoglalva kitűnik, hogy ezek kötelékében 1935/36-ban összesen 315 tanerő és 8.635 tanuló (növendek, hallgató stb.) állott. Ha a felsőfokú tanintézeteket nem számítjuk, kerekszámokban 8.500 tanulóról beszélhetünk és ez a

megfelelő (3—19 éves) lakosságnak mintegy 70%-át teszi. Általában mondhatjuk, hogy e tanintézetek mindenféle pályára való törekvési igényeket kielégítenek; legfeljebb az elemi gazdasági oktatás hiányára és a középfokú gazdasági szakoktatás elégtelenségére mutathatunk itt rá. Az óvónő- és a tanítóképzés intézményei sincsenek képviselve az iskolák sorában. Korábban (1923/24-ig) óvónőképző intézet is állott fenn Szombathelyen és ha ilyenmű intézetre ezidőszerint nincs is feltétlenül szüksége a városnak és környékének, tanítóképző-intézetet joggal igényelhetne magának.

Asztalos József dr.

● SZOCIÁLIS STATISZTIKA ●

Szombathely, Kőszeg és Vas vármegye járásainak lakóházépítkezése 1930—1936 között.

Les constructions d'habitations entre 1930 et 1936 à Szombathely, à Kőszeg et dans les arrondissements du comitat de Vas.

A mindenkori népszámlálások évtizedről-évtizedre megállapítják egyúttal a lakóházak, lakások és lakószobák számát is. Lakóházépítkezési statisztikai adatgyűjtésünk 1930 óta az egész országra kiterjedvén nem csupán az évenkénti szaporulatot van módunkban állandóan figyelemmel kísérni, hanem a legutóbbi népszámlálás lakóházakra vonatkozó adataival egyesítve a lakóházak, lakások és lakószobák száma két népszámlálás közötti idő bármely esztendejében, vagy az évtizeden belül több éves összefoglalásban is rendelkezésre áll.

A legutóbbi népszámlálás idején, 1930 december végén Vas vármegyében 44.195 lakóház volt 61.326 lakással és 87.345 szobával. A vármegye minden lakóházára tehát átlagosan majdnem pontosan 2 szoba (1.98) esett. Nagy különbségek mutatkoznak azonban, ha a két várost, Szombathelyet és Kőszeget külön vizsgáljuk és ismét külön a vármegye többi részét. A két város leszámításával ugyanis a járásokban már csak 1.7 szoba esik átlagosan egy-egy lakóházra, vagyis a lakóházak jelentékeny száma a vidéken csupán egyszobás lakóház, Kőszegen ellenben már minden lakóházra 3.7 szoba, Szombathelyen pedig 5.1 szoba jut. Azt jelenti ez, hogy Kőszegen is már a városias, téresebb építkezés volt a

norma és Szombathelyen, a megye székhelyén még inkább. A városias nagyobb kényelmet nyújtó építkezési módot jelzi továbbá még az is, hogy az 1930-ban a vármegyében összeírt fürdőszobák közel háromnegyede és a cselédszobák számának a fele e két városban találtatott.

Az 1930 vége óta eltelt 6 esztendő alatt az építkezés mérvét jelző adatok elég jelentékeny hullámzást mutatnak. Az első esztendőben, 1931-ben viszonylag igen sok lakóház épült, azóta egyetlen évben sem érte el a lakóházépítkezés mérve az 1931. évit, de már a következő esztendőben erősen megcsökkent az építkezések száma és a lanyhulás az 1933. év végéig elhúzódott. 1934-ben csekély mérvű fellendülés volt tapasztalható, mely azonban a rákövetkező évben ismét csak ellankadt, az utolsó esztendőben ellenben igen erős lakóházépítkezési tevékenység volt észlelhető, mely ugyan az 1931. évit el nem érte, de az 1932. évit már erősen megközelítette.

A járásokban e hat esztendő alatt épült lakóházak túlnyomórészt egylakásos és egyszobás építkezések voltak, mert a hat évi lakóházszaporulat minden lakóházára átlag csak 1.4 lakószoba esik. A két városban ezzel szemben a téresebb, városiasabb építkezése volt a túlsúly, mindamellett már

tok szerint 84% róm. kat. tanulón kívül 8% protestáns és 8% izr. vallású tanulót találunk; a szülők foglalkozását feltüntető adatok a következők: 13% az őstermelés, 20% az ipar, 10% a kereskedelem, 21% a közlekedés, 21% a közszolgálat és egyéb értelmiség, 15% pedig a nyugdíjasok stb. csoportjába tartozott.

A 39 tanintézet adatait összefoglalva kitűnik, hogy ezek kötelékében 1935/36-ban összesen 315 tanerő és 8.635 tanuló (növendek, hallgató stb.) állott. Ha a felsőfokú tanintézeteket nem számítjuk, kerekszámokban 8.500 tanulóról beszélhetünk és ez a

megfelelő (3—19 éves) lakosságnak mintegy 70%-át teszi. Általában mondhatjuk, hogy e tanintézetek mindenféle pályára való törekvési igényeket kielégítenek; legfeljebb az elemi gazdasági oktatás hiányára és a középfokú gazdasági szakoktatás elégtelenségére mutathatunk itt rá. Az óvónő- és a tanítóképzés intézményei sincsenek képviselve az iskolák sorában. Korábban (1923/24-ig) óvónőképző intézet is állott fenn Szombathelyen és ha ilyenmű intézetre ezidőszerint nincs is feltétlenül szüksége a városnak és környékének, tanítóképző-intézetet joggal igényelhetne magának.

Asztalos József dr.

● SZOCIÁLIS STATISZTIKA ●

Szombathely, Kőszeg és Vas vármegye járásainak lakóházépítkezése 1930—1936 között.

Les constructions d'habitations entre 1930 et 1936 à Szombathely, à Kőszeg et dans les arrondissements du comitat de Vas.

A mindenkori népszámlálások évtizedről-évtizedre megállapítják egyúttal a lakóházak, lakások és lakószobák számát is. Lakóházépítkezési statisztikai adatgyűjtésünk 1930 óta az egész országra kiterjedvén nem csupán az évenkénti szaporulatot van módunkban állandóan figyelemmel kísérni, hanem a legutóbbi népszámlálás lakóházakra vonatkozó adataival egyesítve a lakóházak, lakások és lakószobák száma két népszámlálás közötti idő bármely esztendejében, vagy az évtizeden belül több éves összefoglalásban is rendelkezésre áll.

A legutóbbi népszámlálás idején, 1930 december végén Vas vármegyében 44.195 lakóház volt 61.326 lakással és 87.345 szobával. A vármegye minden lakóházára tehát átlagosan majdnem pontosan 2 szoba (1.98) esett. Nagy különbségek mutatkoznak azonban, ha a két várost, Szombathelyet és Kőszeget külön vizsgáljuk és ismét külön a vármegye többi részét. A két város leszámításával ugyanis a járásokban már csak 1.7 szoba esik átlagosan egy-egy lakóházra, vagyis a lakóházak jelentékeny száma a vidéken csupán egyszobás lakóház, Kőszegen ellenben már minden lakóházra 3.7 szoba, Szombathelyen pedig 5.1 szoba jut. Azt jelenti ez, hogy Kőszegen is már a városias, téresebb építkezés volt a

norma és Szombathelyen, a megye székhelyén még inkább. A városias nagyobb kényelmet nyújtó építkezési módot jelzi továbbá még az is, hogy az 1930-ban a vármegyében összeírt fürdőszobák közel háromnegyede és a cselédszobák számának a fele e két városban találtatott.

Az 1930 vége óta eltelt 6 esztendő alatt az építkezés mérvét jelző adatok elég jelentékeny hullámzást mutatnak. Az első esztendőben, 1931-ben viszonylag igen sok lakóház épült, azóta egyetlen évben sem érte el a lakóházépítkezés mérve az 1931. évit, de már a következő esztendőben erősen megcsökkent az építkezések száma és a lanyhulás az 1933. év végéig elhúzódott. 1934-ben csekély mérvű fellendülés volt tapasztalható, mely azonban a rákövetkező évben ismét csak ellankadt, az utolsó esztendőben ellenben igen erős lakóházépítkezési tevékenység volt észlelhető, mely ugyan az 1931. évit el nem érte, de az 1932. évit már erősen megközelítette.

A járásokban e hat esztendő alatt épült lakóházak túlnyomórészt egylakásos és egyszobás építkezések voltak, mert a hat évi lakóházszaporulat minden lakóházára átlag csak 1.4 lakószoba esik. A két városban ezzel szemben a téresebb, városiasabb építkezése volt a túlsúly, mindamellett már

Szombathely Kőszeg és Vas megye járásainak főbb lakóházépítkezési adatai 1930—1936 között.
Données sur les constructions d'habitations à Szombathely, à Kőszeg et dans les arrondissements du comitat de Vas, entre 1930 et 1936.

Vármegye, járás <i>Le comitat et les arrondissements</i>	Lakóházak <i>Maisons d'habitation</i>			Lakások <i>Logements</i>			Lakószobák <i>Pièces</i>			Fürdőszobák <i>Salles de bains</i>			Cselédszobák <i>Chambres de domestique</i>		
	száma <i>nombre</i>	szaporulata <i>accroissement.</i>	száma <i>nombre</i>	száma <i>nombre</i>	szaporulata <i>accroissement.</i>	száma <i>nombre</i>	száma <i>nombre</i>	szaporulata <i>accroissement.</i>	száma <i>nombre</i>	száma <i>nombre</i>	szaporulata <i>accroissement.</i>	száma <i>nombre</i>	száma <i>nombre</i>	szaporulata <i>accroissement.</i>	száma <i>nombre</i>
	1930	1931 1936	1936	1930	1931 1936	1936	1930	1931 1936	1936	1930	1931 1936	1936	1930	1931 1936	1936
Szombathely mv. — <i>ville départem.</i>	2.743	682	3.425	8.376	932	9.308	14.002	1.897	15.899	1.330	467	1.797	859	217	1.076
Kőszeg mv. — <i>ville départem.</i>	1.034	74	1.108	2.131	77	2.208	3.803	161	3.964	170	30	200	120	7	127
Arrondissement de { Celdömölki j. Körmend-német- újvári j. Sárvári j. Szentgotthárd- muraszombati j. Szombathelyi j. Vasvári j.	8.038	218	8.256	10.176	219	10.395	13.860	345	14.205	135	17	152	164	5	169
	5.784	186	5.970	7.316	191	7.507	9.772	292	10.064	83	9	92	97	4	101
	7.490	465	7.955	10.078	482	10.560	13.940	594	14.534	171	9	180	243	6	249
	5.065	214	5.279	5.935	225	6.160	7.936	362	8.298	61	11	72	85	3	88
	7.663	433	8.096	9.938	438	10.376	14.407	654	15.061	127	17	144	192	8	200
Vasvári j.	6.378	300	6.678	7.376	302	7.678	9.625	332	9.957	69	4	73	88	1	89
Vármegye összesen <i>Comitat de Vas</i>	44.195	2.572	46.767	61.326	2.866	64.192	87.345	4.637	91.982	2.146	564	2.710	1.848	251	2.099

nem az 1930 előtti építkezések mérvében, mert az 1930 vége óta eltelt hat esztendő alatt épült lakóházak mindegyikére csak 2·7 lakószoba jutott, ezzel tehát a városok és a vidék között 1930-ig fennállott arány is változott némileg a városok hátrányára.

Habár terjedelemre nézve kisebb házak, lakások is épülnek az újabb időkben a városokban, de a modern életviszonyoknak és a higiénikus követelményeknek megfelelőbb építkezés az uralkodó. Tanúsítja ezt, hogy míg az 1930 előtt épült házakban a lakásoknak Szombathelyen csak 15·9% -a, Kőszegen meg éppenséggel csupán 8·0% volt fürdőszobával ellátva, addig az 1931—1936 között keletkezett lakásoknak Szombathelyen több mint a feléhez (50·1%), Kőszegen is több mint harmadához (39·0%) épült fürdőszoba is. A járásokban kevés fürdőszoba (67) keletkezett e hat esztendő alatt, de ott, ahol a fürdőszobák létesítésének fő előfeltétele, a vízvezeték még nincs megépítve, nem is lehet

számítani a fürdőszobák tömeges megszorodására, mert minden ilyen fürdőszobás lakáshoz tetemes költséggel járó házi vízvezeték is be kell rendezni.

Cselédszobával szűkösebben vannak ellátva a városi lakások is mint fürdőszobával és az új lakásoknak is jóval csekélyebb számához épült cselédszoba mint fürdőszoba. Úgy látszik, hogy e két városban is még régi szokás szerint többnyire a konyha szolgál a háztartási alkalmazottak lakó- és hálóhelyéül, holott ez higiénikus szempontból is kerülendő volna.

Végül Szombathelyre vonatkozóan megemlítjük még, hogy az utóbbi hat esztendő építkezései egy, bár igen csekély árnyalattal kedvezőbbé is tették a laksűrűséget, mert míg 1930-ban egy-egy szobára 2·55 volt a laksűrűség jelzőszáma a város akkori 35.758 főnyi népessége mellett, 1936-ban 40.069 főnyi lélekszám mellett a laksűrűségi jelzőszám szobánként 2·52-re javult.

Mozolovszky Sándor dr.

● KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ●

Külkereskedelmi forgalmunk az 1937. év első negyedében.

Le commerce extérieur de la Hongrie pendant les trois premiers mois de 1937.

Résumé. Pendant les 3 premiers mois de 1937, pour la plupart des matières dites de base, l'importation industrielle a progressé, ce qui indique une certaine augmentation de la production intérieure. Même pour les matières industrielles où l'importation a diminué, la régression n'a été due à une baisse de la consommation intérieure, mais aux conditions des marchés mondiaux (pour la fonte et la cellulose, par exemple), ou à des causes locales spéciales (ainsi qu'on l'a vu pour l'huile minérale brute).

Pendant ces trois mois, la balance commerciale de la Hongrie a été très favorable. Bien que les importations (98.1 millions de pengős) accusent une régression de 7.7 millions de p. par rapport au chiffre de l'année dernière, cela ne tient qu'au fait que, cette année, on n'avait pas besoin de maïs étranger, dont on a dû importer pour 11.1 millions de p. pendant la période correspondante de l'année dernière (en tenant compte de ce chiffre, on voit que les autres importations ont dépassé — de 3.4 millions de p. — celles de 1936). Les exportations, représentant 150 millions de pengős (+35.9 millions par rapport au chiffre de l'année précédente) ont atteint le niveau le plus haut depuis la crise. La balance commerciale s'est soldée par un excédent de 51.9 millions de p. (dépassant de 43.6 millions celui de l'année dernière); c'est le chiffre le plus élevé depuis la fin de la guerre.

En ce qui concerne les marchandises importées de l'étranger, la plupart des importations industrielles de matières de base ont, par rapport à l'année dernière, augmenté en quantité. L'accroissement a été particulièrement fort (+43%) quant aux bois bruts et ouvrés, les plus importants articles d'importation. L'importation de l'industrie textile a été également considérable. Les marchés mondiaux ayant peu de fonte et de ferraille, l'industrie lourde n'y a pu acheter que moins le quart de ce qu'elle avait importé l'année dernière. Le fait que les importations de minerais de fer et de coke ont fort progressé (+57% et +26%), indique que l'industrie lourde, ne trouvant pas assez de fonte à l'étranger, a augmenté, pour cet article, la production intérieure, pour avoir au moins une partie de ce qu'elle n'a pu acheter à l'extérieur. On voit, par contre, un accroissement considérable (+43%) pour les importations de métaux bruts. Les fabriques de cuir ont fort augmenté (+46%) les importations

de peaux brutes. L'offre étrangère ayant diminué, les fabriques de papier ont importé moins de cellulose (—19%) que l'année dernière; il en a été de même des raffineries de pétrole pour l'huile minérale brute (—27%).

L'exportation, nous l'avons déjà dit, a été favorable. Cela tenait d'une part au fait que la récolte a été bonne en 1936 et d'autre part à la hausse des prix mondiaux. Par rapport au premier trimestre de l'année dernière, les exportations de froment s'élevèrent de 15.3 millions de pengős. Celles de seigle ont produit 7.6 millions (à l'époque correspondante de 1936, on n'a point exporté de seigle, la récolte n'étant pas suffisante). Les exportations de maïs (5.974 wagons) ont représenté 5.8 millions de pengős (l'année dernière on a dû importer beaucoup de maïs: 8.600 wagons). Pour ces trois céréales, grâce à la bonne récolte de 1936, les exportations ont augmenté de 28.7 millions de pengős. Pour les graines de trèfle et de luzerne, les légumineuses, les graines oléagineuses, les pommes de terre, l'exportation offre, pour les 3 premiers mois de l'année en cours, un tableau favorable.

Pour les produits agricoles que nous venons d'indiquer, l'exportation, comparativement au chiffre de l'année dernière, augmenta de 36.1 millions de pengős.

Mais l'exportation d'animaux vivants a notablement baissé, et celle de certains produits animaux a diminué extrêmement. La régression tenait surtout à la hausse des prix intérieurs de porcs, de viande, de lard et de graisse. Ceci ressort du fait que les exportations de viandes fraîches et préparées, de saindoux et de lard ont baissé de 16 millions de pengős, tandis que celles d'animaux vivants diminuaient bien moins (—860 mille p.). Les exportations de volaille ont fléchi d'environ 900 mille p. Parmi les produits animaux exportés, le beurre, les oeufs et les plumes ont, surtout du fait d'achats d'Allemagne, donné 5.1 millions de p. Cela compense en partie les régressions dont nous venons de parler, lesquelles, si l'on tient compte de ces 5.1 millions, se réduisent à 12.7 millions.

Ainsi donc, les exportations des principaux produits agricoles accusent un accroissement (+23.2 millions de pengős).

Il en est de même de celles des produits d'industrie agricole (malt, alcool, farine, sucre), de

tissus, de vêtements de dessus pour femmes et jeunes filles, de pelleteries apprêtées et de certains articles de l'industrie du cuir et de l'industrie lourde. Pour l'ensemble de ces exportations, on constate une augmentation de 16·5 millions de pengős sur le chiffre de l'année dernière.

C'est avec l'Allemagne que le commerce de la Hongrie est le plus considérable. Pour le premier trimestre de l'année en cours, l'Allemagne y figure pour une proportion légèrement inférieure à celle de l'année dernière (28·69%). La proportion de l'Autriche y a monté (de 13·79 à 16·43%), ainsi que celle de l'Italie (de 12·9 à 13·49%). Ce qui caractérise le commerce de la Hongrie avec ces trois pays, c'est que l'exportation hongroise y accuse une augmentation et qu'envers eux notre balance commerciale est excédentaire. Celle-ci, se soldant pour le premier trimestre de 1937 par un excédent de 51·9 millions de pengős, indique, pour l'ensemble de ces trois pays, un actif de 40·7 millions, soit 78% (réglé avec des devises non convertibles). Dans le commerce de la Hongrie, ces trois pays figurent ensemble, pour les 3 premiers mois de cette année, pour 56·17% (contre 54·57% l'année dernière).

Avec l'ensemble des trois pays de la Petite Entente, le commerce de la Hongrie représente une valeur inférieure à celle qu'elle a à l'égard de chacun des pays dont nous venons de parler (Allemagne, Autriche, Italie). La part globale des pays de la Petite Entente y a baissé, de 17·59% l'année dernière, à 10·54%, en raison du fait que cette année, nous n'avons pas acheté de maïs à la Roumanie. A leur égard, la balance commerciale hongroise est déficitaire, accusant pour le premier trimestre de 1937 un passif de 5·4 millions contre 14·1 millions l'année dernière.

Dans le commerce extérieur de la Hongrie, la part des pays occidentaux (Suisse, France, Belgique, Hollande, Grande-Bretagne) représente, pour les 3 premiers mois de 1937, 15·72% contre 13·79% l'année dernière. A l'égard de l'ensemble de ces 5 pays, la balance commerciale hongroise accuse pour le premier trimestre de cette année un excédent de 8·7 millions de p. (contre 5·7 millions en 1936). Parmi ces pays, c'est avec la Grande-Bretagne que le commerce de la Hongrie a été, cette année aussi, le plus considérable (la participation britannique y représente 6·36% pour le premier trimestre de 1937, contre 7·41% en 1936); ainsi donc, la Grande-Bretagne y occupe maintenant la quatrième place, immédiatement après l'Italie. A l'égard de ces 5 pays, c'est avec la Suisse que la balance commerciale de la Hongrie a été cette année la plus favorable, montrant un excédent de 5 millions de pengős, contre un déficit (200 mille pengős) l'année dernière. Avec la France, le

commerce de la Hongrie montre quelque accroissement en ce qui concerne l'exportation hongroise et une régression croissante quant aux importations d'origine française. La part des Etats-Unis dans le commerce de la Hongrie représente pour les 3 premiers mois de cette année 3·73% (contre 3·26% en 1936); envers eux, on a vu fort diminuer le déficit de notre balance commerciale (pour le premier trimestre de 1937, il est de 600 mille pengős, contre 3·8 millions en 1936).

*

A világgazdasági konjunktúra az 1937. év I. negyedében tovább folytatódott. A fokozott ipari termelés növekvő nyersanyag-szükséglete megnövelte a külkereskedelmi forgalom volumenét, de áremelkedést is idézett elő. A fémek, pamut, gyapjú, kaucsuk, olajos magvak, celluloze kisebb-nagyobb mértékben mind résztvettek az áremelkedésben. Különösen a nyers- és ócskavas iránt mutatkozott nagy kereslet az angol hadfelszerelési ipar abnormisan nagy szükségletéből kifolyóan annyira, hogy — amint ez már az elmúlt év végén is érezhető volt — e nyersanyagokban egyenesen hiány jelentkezett. Anglia, az egyik legnagyobb vastermelő és exportáló ország, az Amerikai Egyesült Államokból igyekezett nyers- és ócskavasat beszerezni azért, hogy saját belső vasárú-szükségletéhez a nyersanyagot előteremtse, másrészt pedig kénytelen Oroszországból vasércet vásárolni. Egyes fémeknél — átmenetileg — a kereslet szintén meghaladta a kínálatot, amit azután a spekuláció arra használt fel, hogy az árakat még jobban felhajtja. Így a felfelé ívelő árakban általában a hullámozás is jelentékeny volt. A gabonaneműek gyenge világtermése pedig ezeknek az árát emelte fel.

A világ külkereskedelmi forgalmának alakulására vonatkozó adatok, amelyek a Népszövetség „Bulletin Mensuel de Statistique“ c. kiadványának folyó évi május havi számában közöltettek, jól visszatükrözik azt a hatást, amit ezek az okok a nemzetek közötti árucserében kiváltak. A Népszövetség által begyűjtött adatok szerint a világ 74 állama (Spanyolország nélkül) a következő forgalmat érte el:

	Érték millió P-ben		Emelkedés %
	1936	1937	
	I. negyedében		
Bevitel . .	17.021	19.888	16·8
Kivitel . .	16.036	19.111	19·2

1. A külkereskedelmi forgalom hónapok szerint.
Commerce extérieur de la Hongrie, par mois.

Hónap Mois	A behozatal alakulása az <i>Variations des importations</i>					
	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	évben, millió pengő — millions de pengős					
I.	27.3	22.3	23.1	27.5	40.6	28.0
II.	25.5	21.6	22.0	27.7	30.2	32.2
III.	30.5	26.0	29.5	29.8	35.0	37.9
I—III. . .	83.3	69.9	74.6	85.0	105.8	98.1
	A kivitel alakulása az <i>Variations des exportations</i>					
	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	évben, millió pengő — millions de pengős					
I.	24.1	23.2	28.6	29.4	34.9	45.8
II.	23.6	25.7	28.8	28.8	41.2	50.7
III.	25.4	29.2	38.6	40.3	38.0	53.5
I—III. . .	73.1	78.1	96.0	98.5	114.1	150.0
	A külkereskedelmi mérleg alakulása az <i>Variat. de la balance du commerce extérieur</i>					
	1932	1933	1934	1935	1936	1937
	évben, millió pengő — millions de pengős					
I.	- 3.2	+ 0.9	+ 5.5	+ 1.9	- 5.7	+ 17.8
II.	- 1.9	+ 4.1	+ 6.8	+ 1.1	+ 11.0	+ 18.5
III.	- 5.1	+ 3.2	+ 9.1	+ 10.5	+ 3.0	+ 15.6
I—III. . .	- 10.2	+ 8.2	+ 21.4	+ 13.5	+ 8.3	+ 51.9

A bevitt áruk értéke 16.8%-kal, a kivitt áruké 19.2%-kal volt ezek szerint magasabb az 1936. évinél. E rohamos emelkedés ellenére a forgalom aranyérték szerint 1937-ben még mindig csak 41.9%-át, valamivel több mint $\frac{2}{5}$ -ét teszi az 1929. évi világválság előtti értéknek. De mégis jelentős a haladás az 1935. és 1936. évi állapotokhoz viszonyítva, amikor ez az arány csak 33.1, illetőleg 35.5 volt, vagyis az 1929. évi érték $\frac{1}{3}$ -a körül mozgott.

*

A magyar külkereskedelmi statisztikai adatok szerint is a belföldi ipar foglalkoztatottsága emelkedett a mult évvel szemben, mert a legtöbb fontos ipari alapanyagunk behozatala növekvő irányzatot mutatott. Még azoknál az alapanyagoknál is, amelyeknél jelentékeny visszaesés jelentkezett, vagy a világpiaci helyzet (nyersvasnál, papírosanyagnál), vagy helyi jellegű külső okok (nyers ásványolajnál) idézték azt elő, nem pedig a belső kereslet megcsappanása.

Adataink a kereskedelmi mérleg igen kedvező alakulásáról számolnak be (1. sz. tábla). A behozatal 98.1 millió pengős értéke ugyan 7.7 millióval alacsonyabb a mult évinél, ennek oka azonban az, hogy az idén nem volt

szükség tengeri behozatalára, ami tavaly 11.1 millió pengővel terhelte a mérlegünket. (Ennek leszámításával tehát tulajdonképpen 3.4 millió pengővel nagyobb összeget fordíthattunk egyéb áruk vásárlására). Az előző évit 35.9 millióval meghaladó 150 millió pengős kiviteli érték már olyan eredmény, aminőt a világválság kitörése óta még nem értünk el. Az 51.9 millió pengős aktív egyenleg pedig, amely 43.6 millióval kedvezőbb a mult évinél, a világháború befejezése után ez időszak maximumát jelenti.

A behozatal oldalán a legtöbb fontos ipari alapanyagunknál — amint erre már utaltunk — mennyiségi emelkedés mutatkozik, ami a legfontosabb tételünk-nél, a nyers és megmunkált fánál igen tekintélyes. E 43%-os növekedés elsősorban annak tulajdonítható, hogy a kemény, hosszú tél következtében tűzifából csaknem háromszor annyit importáltunk, mint tavaly. Figyelemreméltó azonban a gömbfa 16%-os, s a bárdolt, fűrészelt áru 12%-os emelkedése is. A textilipar nyersanyag ellátása is általában zavartalan volt. Legfontosabb anyagából, a nyers pamutból 4%-kal, a műselyemből 11%-kal vásárolt többet, a műrostimport fokozása pedig a „celluloid és más műanyagok“ tételét a mult évinek csaknem háromszorosára duzzasztotta meg. A nyers gyapjúnál mutatkozó 7%-os (mintegy 200 q-s) visszaesést bőven kiegyenlítette a fésült gyapjú 28%-os, több, mint 600 q-s emelkedése. A jutaimport 50%-kal több a tavalyinál. Ezek az adatok azt valószínűsítik, hogy textiliparunk termelése a tavalyi szint felett alakult ki. E megállapítás helyességét nem befolyásolhatja az a körülmény, hogy rongyból, ebből a válság éve alatt megnövekedett fontosságú pótanyagból, 25%-kal kevesebb jött be az országba a nyersanyaghiánnyal küzdő Németország szállításainak kiesése folytán. Nehéziparunk megsínylette a nyers- és ócskavasnak a világpiacon beállott hiányát: a mult évi mennyiségnek nem egészen a negyedét tudta külföldön beszerezni. Az itt előállott kiesést — legalább részben — a kohók termelésének fokozásával iparkodott kiegyenlíteni. Erre mutat a vasérc 57%-os, a koks 26%-os importemelkedése. Kedvezően alakult viszont a nyersfémek behozatala, amely 43%-kal haladta meg a tavalyit. Jól tudta megoldani a nyersanyag való ellátását a bőrgyártás: 46%-kal fokozta a nyersbőr importját. A szűcsipar

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1936. és 1937. év január—március hónapjaiban.
Commerce extérieur de la Hongrie en janvier—mars 1936 et 1937.

A) Behozatal — A) Importations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Marchandises et groupes de marchandises</i>	Egység <i>Unités</i>	Mennyiség q-ban, db-ban vagy párokban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %ában <i>En % de la valeur totale</i>	
		1936	1937	1936	1937	1936	1937
		I—III.					
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	q	33.028	48.081	5.146	8.822	4.86	8.99
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	"	1,150.351	1,639.401	6.442	7.385	6.09	7.53
Ebből — <i>Dont</i> : { Tüzifa — <i>Bois à brûler</i>	"	210.088	575.020	372	999	0.35	1.02
{ Nyers épület- és szerfa — <i>Bois bruts de construction et d'oeuvre</i>	"	350.492	404.840	1.479	1.191	1.40	1.21
{ Bárdolt és fűrészelt fa — <i>Bois équarris et sciés</i>	"	589.771	659.541	4.591	5.195	4.34	5.30
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	"	63.974	66.572	6.438	7.086	6.08	7.22
Papiros és papirosáruk — <i>Papier et articles en papier</i>	"	207.927	188.618	6.016	5.372	5.68	5.47
Ebből — <i>Dont</i> : { Papirosanyag — <i>Pâtes à papier</i>	"	112.115	90.256	2.378	1.919	2.25	1.96
{ Papiroslemez — <i>Cartons</i>	"	10.384	14.132	387	496	0.36	0.50
{ Papiros — <i>Papiers</i>	"	84.820	83.430	3.092	2.790	2.92	2.84
{ Papirosáruk — <i>Articles en papier</i>	"	608	800	159	167	0.15	0.17
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	"	49.234	70.521	3.825	5.321	3.61	5.42
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	16.905	16.918	3.835	3.924	3.63	4.00
Szén — <i>Charbon</i>	"	1,138.726	1,259.565	3.461	3.637	3.27	3.71
Ebből — <i>Dont</i> : { Kőszén — <i>Houille</i>	"	508.550	464.200	1.543	1.367	1.46	1.39
{ Koksiz — <i>Coke</i>	"	629.526	793.965	1.916	2.268	1.81	2.31
Selyem és selyemfonál — <i>Soie et fils de soie</i>	"	8.487	9.434	3.031	2.876	2.86	2.93
Ebből — <i>Dont</i> : Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	"	8.365	9.254	2.832	2.670	2.68	2.72
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	"	481.851	427.322	2.857	2.373	2.70	2.42
Ebből — <i>Dont</i> : Nyers ásványolaj — <i>Huile minérale brute</i>	"	458.005	335.040	2.428	1.906	2.29	1.94
Kátrányfestőanyagok — <i>Teintures deriv. du goudron</i>	"	3.236	3.057	2.491	2.340	2.35	2.38
Déligyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	"	113.400	101.352	3.004	2.250	2.84	2.29
Prémibőr, kikészített — <i>Pelleteries apprêtées</i>	"	207	312	1.297	1.748	1.23	1.78
Automobil és automobil alváz — <i>Automobiles et châssis d'automobiles</i>	"	5.145	6.951	1.549	1.691	1.46	1.72
Vasérc — <i>Minerai de fer</i>	"	563.836	886.790	956	1.675	0.90	1.71
Celluloid és más műanyagok — <i>Celluloïde et autres matières artificielles</i>	"	3.779	10.783	911	1.644	0.86	1.68
Nyers dohány — <i>Tabac brut</i>	"	3.803	4.219	1.519	1.560	1.44	1.59
Gyapjúszövet — <i>Tissus de laine</i>	"	1.081	1.027	1.686	1.520	1.59	1.55
Nyers- és ócskavas — <i>Fonte brute de moulage et ferraille</i>	"	624.547	150.524	3.790	1.517	3.58	1.55
Fésült gyapjú — <i>Laine peignée</i>	"	2.224	2.856	795	1.328	0.75	1.35
Vasáruk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	32.122	12.924	1.693	1.252	1.60	1.28
Nyers juta — <i>Jute brut</i>	"	26.679	39.955	867	1.220	0.82	1.24
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appa- reils électriques</i>	db - unité	1 087	4.434	878	1.201	0.83	1.22
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	q	3.422	3.756				
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	1.632	1.693	1.013	1.092	0.96	1.11
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	1.250	1.842	888	1.041	0.84	1.06
Cserzőanyagkivonatok — <i>Extraits de matières tan- nantes</i>	"	34.981	27.370	978	977	0.93	1.00
Technikai zsiradékok — <i>Graisses techniques</i>	"	26.426	27.801	834	914	0.79	0.93
Rongy — <i>Chiffons</i>	"	21.526	19.887	817	860	0.77	0.88
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils et fils à coudre, de coton</i>	"	15.525	11.659	1.050	853	0.99	0.87
Kikészített bőr — <i>Peaux ouvrées</i>	"	3.263	2.893	925	777	0.87	0.79
Nyers és előmunkált rizs — <i>Riz simplement préparé</i>	"	643	666	579	777	0.55	0.79
Vasfélgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	58.050	36.186	1.625	766	1.54	0.78
	"	9.243	8.937	722	726	0.68	0.74
Összesen — <i>Total</i>	db - pièces	1.087	4.434	71.918	76.525	67.95	77.98
	q	4,706.503	5,089.872				
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises.</i>	db - pièces	115.280	82.337	33.930	21.603	32.05	22.02
	pár - paires	1.756	2.379				
	q	2,012.581	869.748				
Behozatal összesen — <i>Importations totales</i>	db - pièces	116.367	86.771	105.848	98.128	100.00	100.00
	pár - paires	1.756	2.379				
	q	6,719.084	5,959.620				

B) Kivitel. — B) Exportations.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Marchandises et groupes de marchandises</i>	Egység <i>Unité</i>	Mennyiség q-ban, db-ban vagy párokban <i>Quantité en q, en pièces ou en paires</i>		Érték ezer P-ben <i>Valeur en milliers de p.</i>		Az összérték %ában <i>En % de la valeur totale</i>	
		1936	1937	1936	1937	1936	1937
		I—III.					
Búza — <i>Froment</i>	q	589.375	1.424.119	9.499	24.811	8.32	16.54
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db <i>tête</i>	85.528	65.145	15.297	14.435	13.40	9.62
Ebből — <i>Dont</i> : Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	19.086	25.836	5.688	8.781	4.98	5.85
Sertés — <i>Porcs</i>	"	48.634	22.027	6.627	3.510	5.81	2.34
Ló — <i>Chevaux</i>	"	5.785	3.833	2.718	1.903	2.38	1.27
Juh — <i>Moutons</i>	"	12.007	13.443	256	240	0.22	0.16
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	q	32.260	77.649	3.193	7.895	2.80	5.26
Rozs — <i>Seigle</i>	"	—	449.182	—	7.604	—	5.04
Villamosgépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	db- <i>pièce</i>	419.033	604.040	6.709	6.668	5.88	4.45
Tengeri — <i>Maïs</i>	q	5.850	6.226	6.709	6.668	5.88	4.45
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	1.588	507.438	33	5.791	0.03	3.86
Toll — <i>Plumes</i>	"	56.122	55.878	6.283	5.374	5.50	3.58
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	7.115	9.145	2.733	4.649	2.39	3.10
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	"	28.002	48.501	2.717	4.117	2.38	2.74
Disznózsír, szalonna — <i>Saindoux et lard</i>	"	14.882	14.455	3.787	4.088	3.32	2.73
Vasárak — <i>Ouvrages en fer</i>	"	68.497	39.106	7.455	3.667	6.53	2.44
Vaj, friss — <i>Beurre frais</i>	"	78.353	88.320	2.860	3.226	2.51	2.15
Vasfélgártmányok — <i>Demi-produits en fer</i>	"	8.486	17.152	1.323	3.148	1.16	2.10
Maláta — <i>Malt</i>	"	212.427	236.022	3.079	2.910	2.70	1.94
Sinató — <i>Autorails</i>	"	68.263	118.136	1.286	2.724	1.13	1.82
Kikészített bőr — <i>Peaux ouvrées</i>	"	—	7.350	—	2.575	—	1.72
Prémbőr, kikészített — <i>Pelletteries apprêtées</i>	"	3.025	2.400	2.443	2.456	2.14	1.64
Selyem-, félselyem- és műselyemszövet — <i>Tissus de soie, de mi-soie et de soie artificielle</i>	"	554	957	735	2.269	0.64	1.51
Női- és leányfelsőruházat — <i>Vêtements de des- sus pour femmes et jeunes filles</i>	"	1.924	2.765	1.480	2.099	1.30	1.40
Bor — <i>Vin</i>	"	548	1.006	1.092	1.807	0.96	1.21
Liszt — <i>Farine</i>	"	42.540	94.387	1.172	1.779	1.03	1.19
Szesz — <i>Alcool</i>	"	47.971	85.905	1.031	1.773	0.90	1.18
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	"	2.468	52.963	81	1.469	0.07	0.98
Olajos magvak — <i>Graines oléagineuses</i>	"	3.175	4.132	1.010	1.444	0.88	0.96
Leölt vad — <i>Gibier tué</i>	"	29.833	45.696	683	1.229	0.60	0.82
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	11.920	13.566	932	1.170	0.82	0.78
Bab, száraz — <i>Haricots secs</i>	"	59.873	318.733	598	1.067	0.52	0.71
Len-, kender- és jutafonál — <i>Fils de lin, de chanvre et de jute</i>	"	9.089	29.625	316	834	0.28	0.56
Trágyasók — <i>Sels pour engrais</i>	"	3.688	4.231	715	827	0.63	0.55
Könyv, folyóirat — <i>Livres et périodiques</i>	"	76.342	87.460	690	796	0.60	0.53
Szén — <i>Charbon</i>	"	3.209	3.253	734	789	0.64	0.53
Veteménymag — <i>Semences de légumes</i>	"	407.699	490.142	592	709	0.52	0.47
Borsó, száraz, hántolatlan — <i>Pois secs, non décortiqués</i>	"	1.723	5.282	214	697	0.19	0.46
Friss és elkészített hús — <i>Viandes fraîches ou préparées</i>	"	3.658	32.850	106	689	0.09	0.46
Bükköny — <i>Vescés</i>	"	108.268	4.702	12.848	679	11.26	0.45
Összesen — <i>Total</i>	db- <i>pièces</i>	7	28.325	1	630	0.00	0.42
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	q	504.621	669.185	93.727	128.894	82.12	85.90
	db- <i>pièces</i>	1.988.734	4.407.059				
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	pár- <i>paires</i>	233.806	324.004	20.402	21.147	17.88	14.10
	q	124.722	242.138				
Kivitel összesen — <i>Exportations totales</i>	db- <i>pièces</i>	658.868	779.711				
	pár- <i>paires</i>	738.427	993.189	114.129	150.041	100.00	100.00
	q	124.722	242.138				
		2.647.602	5.186.770				

51%-kal magasabb kikészített prémiorbeszerzése a belső piac vásárlóképességének a növekedését jelzi. Jelentős visszaesés állapítható meg a papírosanyagánál, amiből *papírosgyáraink* 19%-kal kevesebbet hoztak be. A nagy nemzetközi kereslet egyrészt a cellulóze árát hajtotta fel, másrészt bizonyos relációkban hiányt is előidézett. E fontos félgyártmánynál tehát beszerzési nehézségek okozták a kiesést. A *nyers ásványolajnál* mutatkozó 27%-os hanyatlás előidézésében azoknak a nehézségeknek van szerepük, amelyek a szállító országgal, Romániával szemben mind a kereskedelmi megállapodások létrehozásánál, mind azok gyakorlati végrehajtásánál rendszeresen előállanak. A *nyers kaucsuknál* mutatkozó hiány nem jelentékeny, a 8%-os visszaesés csak átmeneti jellegű volt. Nem érinti *gázzsén-ellátásunkat* sem az a 9%-os hiány, ami a kőszénél mutatkozik, mert tavaly november óta a Székesfőváros Gázművei 15% erejéig magyar kőszén adagolnak a külföldi származású szénhez. — A behozott *készárúk* közül két tétel érdemes említésre: az autók és autóalvázak tétele, amelynél a belső fogyasztás erősödése 35%-os mennyiségi emelkedést idézett elő. (Tisztán a személyszállító autókat véve számba, ott még nagyobb a növekedés: a behozott mennyiség 4.400 q-ról 6.355 q-ra emelkedett, ami 44%-os emelkedésnek felel meg). A pamutszövetek importjánál pedig az olasz áruk okozták a 47%-os emelkedést; az olasz kontingens jobb kihasználása mellett aktív kikészítésre nagyobb mennyiségű nyers szövet került ebben a viszonylatban behozatalra.

Kivitelnk kedvező alakulását a múlt évi jó termés, s a világpiaci árak emelkedése tette lehetővé. A belföldi *búzaár*, amely az első negyedévben általában a világpiaci nívó felett mozgott, ebben a negyedévben, január közepén érte el a világgazdasági válság bekövetkezése óta a maximumát, amikor is a 80 kg-os tiszavidéki búzáért budapesti paritásban 22·35 P-t fizettek. E magas ár létrehozásában exportunk is szerepet játszott: az olasz és svájci kontingensek leszállítását megelőző vásárlások összehozása erősen megnövelte a keresletet a tartózkodó kínálattal szemben. A belső árak magas volta egyébként a távolabbi exkliring-piacok felé az export kialakulását akadályozta úgy, hogy tulajdonképpen csak az államközi megállapodásokkal vállalt mennyiségeket szállítottuk ki. A búzaexport

révén 15·3 millió pengővel volt nagyobb a magyar közgazdaság bevétele, mint tavaly. Erős kereslet mutatkozott a magyar *rozs* iránt is: Ausztria gyenge termése jelentős rozsimportot tett szükségessé, amellyel Finnországban is lehetővé vált e jóminőségű magyar gabona elhelyezése. Tavaly rozst — exportfeleslegek híján — nem tudtunk kivinni; az idei kivitel 7·6 millió pengővel javította mérlegünket. *Tengeriből*, mint már említettük, tavaly kereken 8.600 vgnal kellett behoznunk, az idén — csaknem kizárólag Németországba — 5.074 vgnal adtunk el, ami 5·8 millió pengővel emelte a kiviteli oldalt. E három gabonaféleségnél a jobb termés így 28·7 millió pengős exportnövekedést tett lehetővé. Ugyancsak Németország vette fel *lóhere*- és *lucernamag*-kivitelünk túlnyomó részét is. E magvaknál 4·7 millió a többlet. De kedvező volt a *hüvelyesek* (bab, borsó, bükköny) külföldi elhelyezése is, s 1·7 millió pengővel növelte kivitelünket. Az *olajosmagvaknál* és a *burgonyánál* mintegy fél-fél millió pengővel értünk el nagyobb bevételt.

Az imént felsorolt agrárcikkeknel bekövetkezett s együttvéve 36·1 millió pengőt tevő kiviteli értékelkedés egy részét lerontotta az *élő állatok*, de különösen egyes *állati eredetű termékek* kivitelében beállott rendkívül jelentékeny visszaesés, ami főként arra vezethető vissza, hogy a belföldi sertésárak, s ezzel a hús- és zsiradékárak alakulása nem kedvezett a kivitelnek. Az élő állatoknál végeredményében csak 860 ezer pengő a hiány, mert a sertésexport 3·1 millió pengős visszaesését, a szarvasmarhákivitel fejlődése — amit a kedvezőbb takarmányozási körülmények segítettek elő — éppen kiegyenlítette, úgy, hogy az említett kiesésre a ló-kivitel kedvezőtlenebb alakulása is hatással volt. A friss és elkészített húsnál a németországi vágott sertés-export elmaradása, a disznózsír- és szalonnánál pedig főként az a körülmény, hogy az angol piac nem vásárolt tőlünk, 16 millió pengővel rontotta mérlegünket. A baromfiexportnál mintegy 900 ezer P-s a visszaesés. Az idetartozó termékek közül a vaj, tojás és toll javuló kiviteli helyzete, amit főként Németország vásárlásai idéztek elő, mégis jelentékeny mértékben, 5·1 millió pengővel enyhítette az előbbi nagy veszteségeket, amelyek így 12·7 millió pengőre redukálódtak.

Ha még tekintetbe vesszük, hogy a

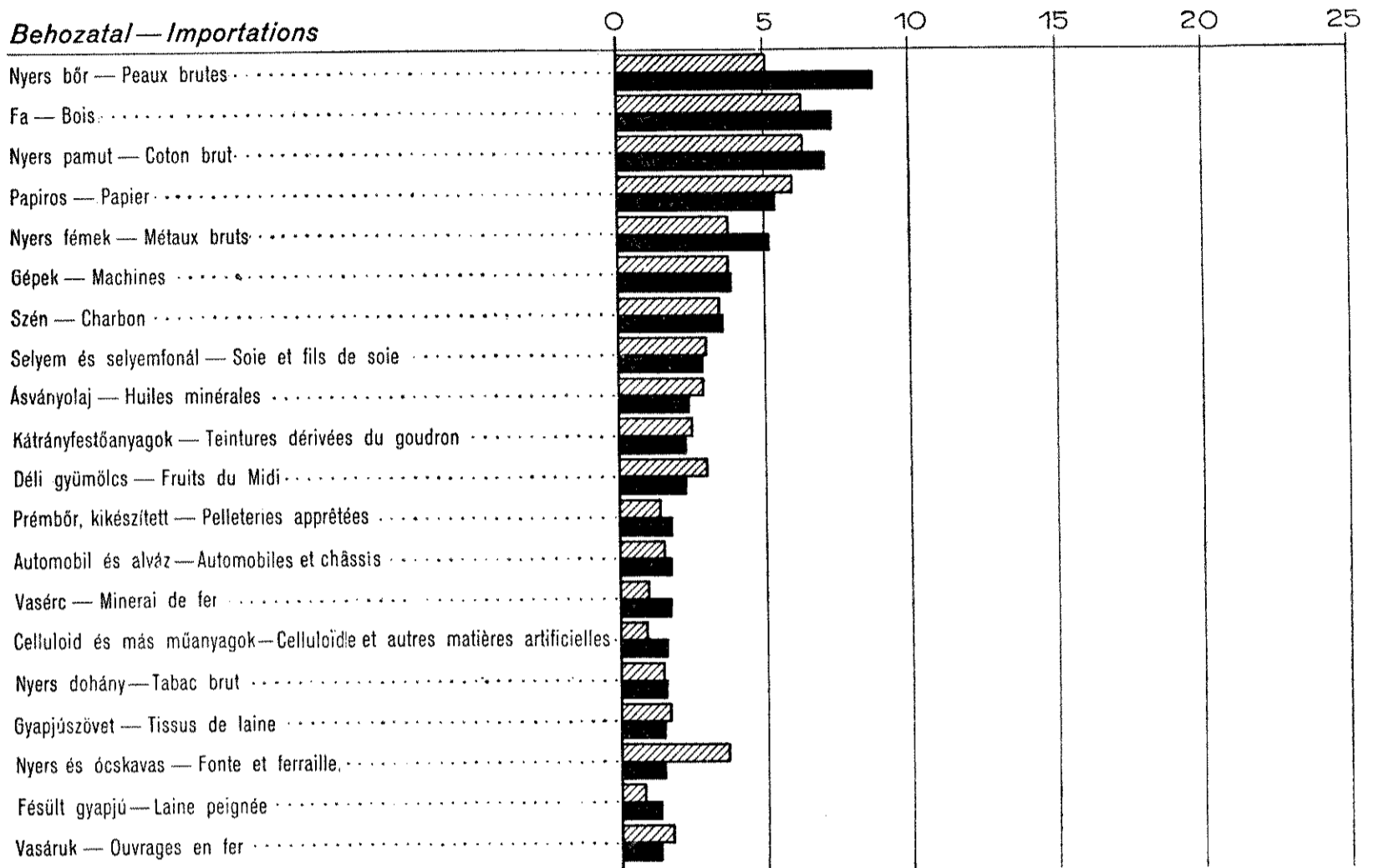
A FONTOSABB ÁRUK FORGALMÁNAK ALAKULÁSA.

VARIATION DU COMMERCE EXTÉRIEUR DES MARCHANDISES IMPORTANTES.

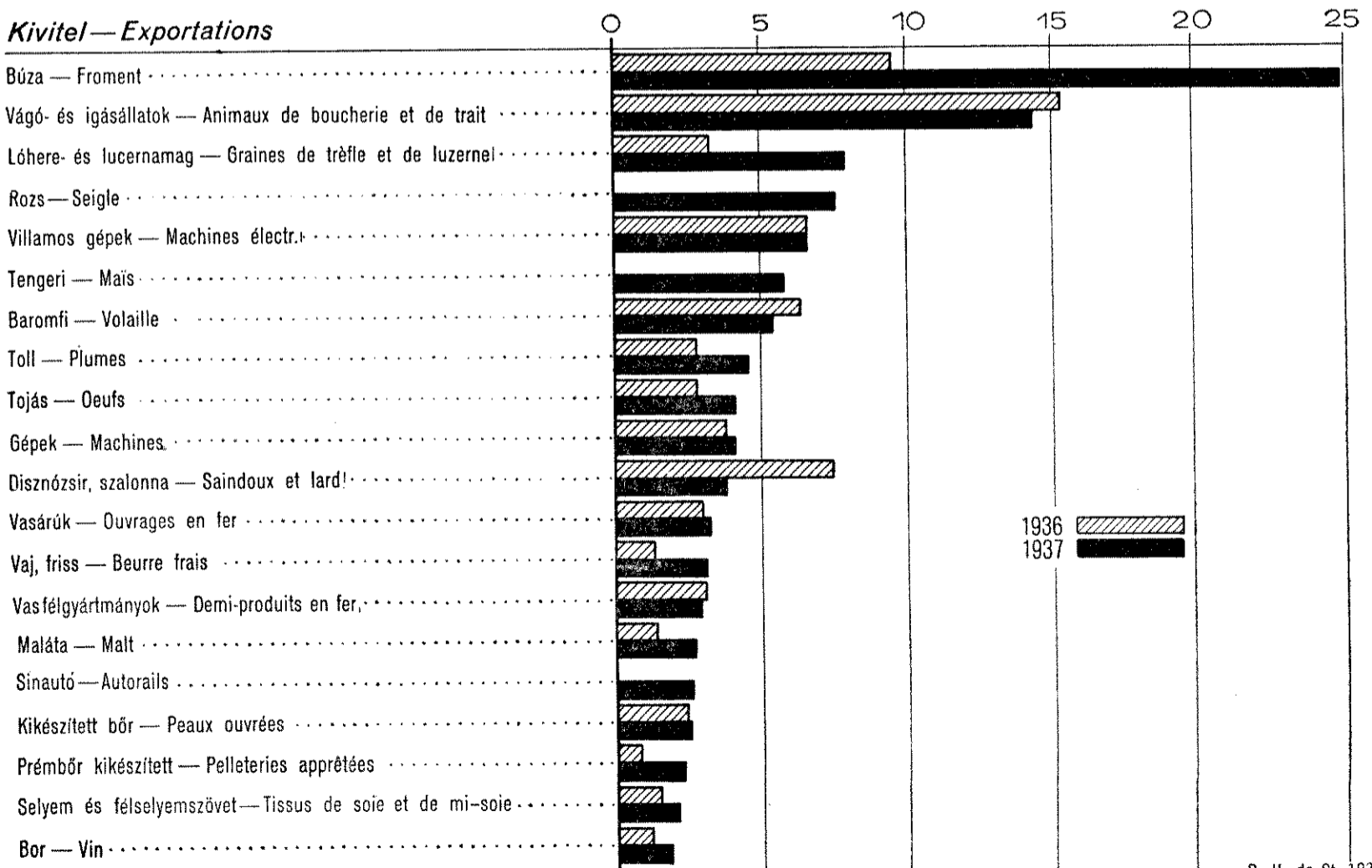
1936 I—III. és et 1937 I—III.

Millió pengőben—En millions de pengős.

Behozatal—Importations

Kivitel—Exportations

friss főzelékfélék exportja 760 ezer pengővel zárult kedvezőtlenebbül a vöröshagymánál bekövetkezett visszaesés folytán, viszont a bornál 600 ezer pengős emelkedés konstatálható, úgy tisztán állanak előttünk a fontosabb agrárcikkek exportjánál előállott változások, amelyek együttvéve 23·2 millió pengő értékkel javították meg nemzetközi árucserénket.

Kedvezően befolyásolta exporthelyeztünket a *mezőgazdasági ipari* termékek-nél (maláta, szesz, liszt, cukor) előállott 3·9 millió pengős emelkedés is. A *textilipar* a szövetek exportját emelte 1·3 millió pengővel, a *konfekciós ipar* pedig a női és leányfelsőruházatokat 700 ezer pengővel. A *kikészített prémőrök* elhelyezése 1·5 millió pengővel javult, a *bőripar* pedig a kikészített bőrök helyett a cipészárúk és kesztyűk exportját tudta mintegy 500 ezer pengő értékkel fejleszteni. *Nehéziparunk* is jelentősen hozzájárult kereskedelmi mérlegünk kedvezőbbé tételéhez: a sínautók exportja, amely főként Egyiptomba, kisebb részben Argentínába irányult, 2·6 millió pengő bevételt jelentett. A fontosabb iparcikkek kivitele ezek szerint együttvéve 10·5 millió pengős többletet eredményezett.

A 3. sz. táblában a külkereskedelmi forgalmunk összetételére vonatkozóan közölt adatok tömören szemléltetik az előadottak forgalomkialakító hatását. A behozatalban — a tengeri elmaradásának

eredményeképpen — a nyersanyagok értéke 8·6 millió pengővel visszaesett, míg a félgyártmányoké (megjegyzendő, hogy itt szerepelnek egyebek között a nyers vas, a nyers fémek, mint kohászati produktumok, továbbá a műselyem, a papirosanyag) és a készárúké jelentéktelen mértékben 300, illetőleg 600 ezer pengővel nőtt. A kivitelünkben a nyersanyagoké az értékemelkedés nagy része: 22·6 millió P, de jelentős a félgyártmányok 2·6, különösen pedig a gyártmányok 10·7 millió pengős hányada is. Tekintettel arra, hogy a behozatali összérték jelentékenyen visszaesett, a kiviteli pedig nagy mértékben emelkedett, a behozatalban a félgyártmányoknál és készárúknál mutatkozó csekély értékemelkedés a részesedési hányadot nagy mértékben (26·85-ről 29·24-re, ill. 23·59-ről 26·09-re) növelte, míg a kivitelben ugyanezen árukegóriák közül a félgyártmányok részesedése 9·72-ről 9·14-re visszaesett, s a készárúké 27·44-ről csak 28·01-re emelkedett. Mindenesetre örvendetes, hogy a készárúk részesedése az importban (26·09%) kisebb, mint a kivitelben (28·01%).

*

A forgalomnak *országok szerint* való megoszlását ismertető adatok (4. sz. tábla) néhány jelentős változásról számolnak be. A három, velünk legszorosabb gazdasági kapcsolatot fenntartó ország közül *Németország* áll az első helyen, amennyiben az összforgalomban 26·25%-kal részesedik,

3. Magyarország külkereskedelmi forgalma gazdasági ágak és rendeltetés szerint az 1936. és 1937. évek január—március hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie, suivant les branches économiques et la destination, en janvier—mars 1936 et 1937.

A nyersanyagok, félgyártmányok és gyártmányok megnevezése <i>Matières premières, demi-produits et objets fabriqués</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>			
	1936		1937		1936		1937	
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%
	I—III							
I. Élelmezési és élvezeti cikkek — <i>Articles d'alimentation, y compris les boissons</i>	9.076	8·57	7.086	7·22	50.952	44·64	66.404	44·26
II. Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i>	39	0·04	67	0·07	16.406	14·38	15.452	10·30
III. A mezőgazdaság és ipar segédanyagai — <i>Matières nécessaires à l'agriculture et à l'industrie</i> . . .	17.672	16·70	5.946	6·06	4.710	4·13	17.880	11·91
IV. Ipar — <i>Industrie</i>	79.061	74·69	85.029	86·65	42.061	36·85	50.305	33·53
Összes áruforgalom — Total . . .	105.848	100·00	98.128	100·00	114.129	100·00	150.041	100·00
Ebből — <i>Dont</i> :								
Nyersanyagok — <i>Mat. premières</i> .	52.454	49·56	43.836	44·67	71.706	62·84	94.301	62·85
Félgyártmányok — <i>Demi-produits</i>	28.421	26·85	28.693	29·24	11.098	9·72	13.713	9·14
Gyártmányok — <i>Objets fabriqués</i>	24.973	23·59	25.599	26·09	31.325	27·44	42.027	28·01

4. Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1936. és 1937. évek január—március hónapjaiban.

Répartition, par pays, du commerce extérieur de la Hongrie, en janvier—mars 1936 et 1937.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance et de destination</i>	Behozatal — <i>Importations</i>				Kivitel — <i>Exportations</i>				Behozatali (—), ill. kiviteli (+) többlet <i>Excédent des impor- tations sur les exp. (—) ou des export. sur les imp. (+)</i>	
	1936		1937		1936		1937		1936	1937
	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1.000 P	%	1936	1937
	1.000 P									
Ausztria — <i>Autriche</i>	14.354	13·56	15.070	15·36	15.975	14·00	25.696	17·13	+ 1.621	+10.626
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	3.708	3·50	4.796	4·89	4.490	3·93	3.132	2·09	+ 782	— 1.664
Románia — <i>Roumanie</i>	17.793	16·81	6.420	6·54	5.785	5·07	4.806	3·21	—12.008	— 1.614
Jugoszlávia — <i>Yougoslavie</i>	4.886	4·62	4.558	4·64	2.023	1·77	2.446	1·63	— 2.863	— 2.112
Németország — <i>Allemagne</i>	26.701	25·23	26.535	27·04	36.405	31·90	38.607	25·73	+ 9.704	+12.072
Svájc — <i>Suisse</i>	1.998	1·89	2.868	2·92	1.789	1·57	7.898	5·26	— 209	+ 5.030
Olaszország — <i>Italie</i>	9.815	9·27	7.753	7·90	16.781	14·70	25.716	17·14	+ 6.966	+17.963
Franciaország — <i>France</i>	1.145	1·08	579	0·59	2.211	1·94	3.161	2·11	+ 1.066	+ 2.582
Belgium — <i>Belgique</i>	627	0·59	1.322	1·35	1.327	1·16	1.220	0·81	+ 700	— 102
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	3.578	3·38	4.248	4·33	1.342	1·18	1.922	1·28	— 2.236	— 2.326
Nagy-Britannia — <i>Grande- Bretagne</i>	4.939	4·67	6.114	6·23	11.352	9·95	9.676	6·45	+ 6.413	+ 3.562
Svédország — <i>Suède</i>	423	0·40	368	0·38	1.435	1·26	1.640	1·09	+ 1.012	+ 1.272
Lengyelország — <i>Pologne</i>	1.432	1·35	1.304	1·33	631	0·55	1.233	0·82	— 801	— 71
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	671	0·63	448	0·46	746	0·65	82	0·05	+ 75	— 366
Görögország — <i>Grèce</i>	140	0·13	1.442	1·47	411	0·36	527	0·35	+ 271	— 915
Törökország — <i>Turquie</i>	926	0·88	306	0·31	176	0·15	807	0·54	— 750	+ 501
Amerikai Egyesült Államok — <i>États-Unis d'Amérique</i>	5.472	5·17	4.927	5·02	1.696	1·49	4.337	2·89	— 3.776	— 590
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	7.240	6·84	9.070	9·24	9.554	8·37	17.135	11·42	+ 2.314	+ 8.065
Összesen — Total	105.848	100·00	98.128	100·00	114.129	100·00	150.041	100·00	+ 8.281	+51.913

de részesedése a múlt év azonos szakával szemben, amikor az 28·69% volt, valamelyest visszaesett. A római egyezmény aláíróinak viszont, tehát mind Ausztriának, mind Olaszországnak emelkedett a hányada, még pedig az előbbi 13·79%-ról 16·43%-ra, az utóbbi pedig 12·09%-ról 13·49%-ra. Közös jellemző tulajdonsága ezekkel az országokkal való forgalmunknak, hogy kivitelünk mindhárom irányban emelkedett, s a mérlegegyenleg aktív. A forgalom növekedése azt eredményezte, hogy a behozatal és kivitel aránya Ausztriával szemben végre a másfeles arányt meghaladó 100:171 viszonyszám szerint alakult ki, míg a múlt évben 100:111 volt az arány. E három ország összforgalmunkban való együttes részesedése egyébként 56·17% volt a múlt évi 54·57%-hoz képest.

Az 5. sz. táblából megállapítható, hogy mindhárom országgal szemben elsősorban a gabonaneműek kivitelének emelkedése, vagy megindulása idézte elő a forgalom növekedését. A behozatal oldalán általában nem mutatkoznak olyan nagymérvű változások, mint a kivitelnél: fontos ipari alapanyagaink és segédanyagaink többé-kevésbé ugyanazok között a keretek kö-

zött kerülnek szállításra, míg az exportban az agrárcikkek dominálnak, a terméviszonyoktól függő, tehát évről-évre erősen hullámzó mennyiségben.

Meg kell említeni, hogy kereskedelmi mérlegünk 51·9 millió pengős aktív szaldójából 40·7 millió, vagyis 78% e három országgal való forgalomnál keletkezett. Ez a 78% tehát át nem váltható, nem transferálható devizában állott elő.

A három *kisantant*-állammal való forgalmunk együttvéve nem jelent akkora értéket, mint az előbbi államok bármelyikével külön-külön. Együttes részesedésük az előző évi 17·59%-ról — a román tengeri-import megszűnése folytán — 10·54%-ra esett vissza. A mérleg egyenlege mindhárom országgal szemben passzív, a passzívum összege 5·4 millió a múlt évi 14·1 millió pengővel szemben.

Cseh-Szlovákiából származó importunknak kb. a fele kocszból (4.308 vg., 1·2 millió P), nyers bőrből (42 vg., 730 ezer P), valamint nyers és megmunkált fából (1.147 vg., 450 ezer P) állott. Kivitelünkben alig van nagyobb tétel, hanem a végeredményében csekély összérték sokféle áru értékéből tevődik össze. Disznósír és szalonna

(78 vg., 700 ezer P), élő sertés (4.523 db., 590 ezer P), barnaszén (2.037 vg., 240 ezer P), könyvek, folyóiratok (8.4 vg., 210 ezer P) a legnagyobb tételek. — Romániai behozatalunk 88%-a nyers és megmunkált fára (8.468 vg., 3.7 millió P) és nyers ásványolajra esik (3.350 vg., 1.9 millió P). Kivitelünknek pontosan kétharmadát a nehézipar következő termelvényei szolgáltatották: vasárak, főként kovácsolt vascsövek (308 vg., 1.1 millió P), vasszékelymágyok (589 vg., 840 ezer P), villamosgépek és készülékek (9 vg., 600 ezer P), egyéb gépek és készülékek (28 vg., 570

ezer P). — Jugoszláviai importunk felét vasérc (6.341 vg., 1.4 millió P), valamint nyers és megmunkált fa (2.350 vg., 910 ezer P) tette, míg kivitelünk 63%-át ebben a viszonylatban is a nehézipar kis mennyiségekből összetevődő áruai adják. Ezek szerint az adatok szerint közvetlen szomszédainkkal az árucsera a minimumra zsugorodott, s míg a behozatalunkban mindhárom viszonylatban még szerepel egy-két nagyobb jelentőségű tétel, addig a kivitel számára csak a legnagyobb nehézségekkel lehet összeválogatni a kompenzáló árukat. A három állam egyébként

5. Külkereskedelmi forgalmunk Ausztriával, Németországgal és Olaszországgal fontosabb áruk szerint az 1936. és 1937. év első negyedében

Le commerce de la Hongrie avec l'Autriche, l'Allemagne et l'Italie dans le premier trimestre de 1936 et de 1937, suivant les principales marchandises.

A) Behozatal. — Importations.

Árumegevezés Marchandises	Egység Unités	Mennyiség Quantité		Érték 1000 P Valeur en milliers de pengős	
		1936	1937	1936	1937
I. negyedév — 1er trimestre					
I. Ausztria — Avec l'Autriche					
Papiros és papirosárak — <i>Papiers et articles en papier</i>	vg. wagon	1.566	1.328	4.214	3.525
Ebből: — <i>Dont</i> : Papirosanyag — <i>Pâtes à papier</i>	"	855	634	1.687	1.168
Papiros — <i>Papiers</i>	"	612	557	2.164	1.881
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois bruts et ouvrés</i>	"	3.169	4.399	1.702	2.277
Ebből: — <i>Dont</i> : Bárdolt, fűrészelt, fa — <i>Bois équarris et sciés</i>	"	1.570	2.479	1.154	1.829
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	"	35	68	523	701
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	"	27	30	443	634
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	"	—	—	7.473	7.933
Összes behozatal — Importations totales	—	—	—	14.355	15.070
II. Németország — Avec l'Allemagne					
Gépek, készülékek — <i>Machines et appareils</i>	vg. wagon	118	107	2.718	2.903
Köszén, koks — <i>Charbon et coke</i>	"	7.605	7.464	2.379	2.266
Festékek — <i>Couleurs</i>	"	43	61	2.455	2.015
Kikészített prémbőr — <i>Pelletteries apprêtées</i>	q	191	237	1.254	1.629
Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	vg.	34	38	1.304	1.497
Finomított vegyi készítmények — <i>Articles chimiques raffinés</i>	vg. wagon	72	44	1.565	1.476
Automobil és alkatrésze — <i>Automobiles et accessoires pour automobiles</i>	"	26	47	768	1.126
Papiros, -árak — <i>Papiers et articles en papier</i>	"	318	315	1.093	1.125
Savak, alkáliák, gázok, stb. — <i>Acides, alcalis, gaz, etc.</i>	"	202	247	916	902
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	"	—	—	12.249	11.596
Összes behozatal — Importations totales	—	—	—	26.701	26.535
III. Olaszország — Avec l'Italie					
Déli gyümölcs — <i>Fruits du Midi</i>	vg. wagon	1.042	960	2.743	2.057
Celluloid és más műanyagok — <i>Celluloïdes et autres matières artificielles</i>	"	16	93	356	1.275
Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	"	45	45	1.386	903
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	"	7.7	7.6	298	492
Rizs — <i>Riz</i>	"	581	320	1.625	682
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	"	—	—	3.407	2.344
Összes behozatal — Importations totales	—	—	—	9.815	7.753

B) Kivitel. — *Exportations.*

Á r u m e g n e v e z é s <i>M a r c h a n d i s e s</i>	Egység <i>Unités</i>	Mennyiség <i>Quantité</i>		Érték 1000 P <i>Valeur en milliers de pengős</i>	
		1936	1937	1936	1937
		I. negyedév — <i>1er trimestre</i>			
I. Ausztria — <i>Avec l'Autriche</i>					
Gabona — <i>Céréales</i>	vg. wagon	2.108	8.159	3.635	15.167
Ebből: — <i>Dont</i> : Búza — <i>Froment</i>	"	2.102	4.414	3.623	8.617
Rozs — <i>Seigle</i>	"	—	3.466	—	6.199
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db — <i>têtes</i>	44.205	21.268	6.422	3.860
Ebből: — <i>Dont</i> : Sertés — <i>Porcs</i>	"	38.449	17.400	5.215	2.901
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	"	1.991	1.540	765	699
Ló — <i>Chevaux</i>	"	2.645	1.467	422	242
Tojás — <i>Oeufs</i>	vg. wagon	95	141	952	1.342
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	62	107	619	1.217
Liszt — <i>Farines</i>	"	405	346	940	869
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	"	—	—	3.420	3.241
Összes kivitel — <i>Exportations totales</i>	—	—	—	15.988	25.696
II. Németország — <i>Avec l'Allemagne</i>					
Tengeri — <i>Maïs</i>	vg. wagon	75	4.959	17	5.642
Lóhere- és lucernamag — <i>Graines de trèfle et de luzerne</i>	"	285	537	2.855	5.083
Toll — <i>Plumes</i>	"	55	73	2.270	3.834
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de boucherie et de trait</i>	db — <i>têtes</i>	5.624	5.418	2.963	2.862
Tojás — <i>Oeufs</i>	vg. wagon	104	328	890	2.661
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux et lard</i>	"	321	273	3.936	2.528
Vaj — <i>Beurre</i>	"	33	94	655	2.107
Hüvelyesek — <i>Légumineuses</i>	"	5	633	23	1.418
Vill. izzótámpa — <i>Lampes électriques à incand.</i>	"	7	10	770	1.132
Vad — <i>Gibier</i>	"	123	127	1.015	1.104
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	231	82	2.948	1.071
Kikészített prémbőr — <i>Pelletteries apprêtées</i>	q	89	231	173	1.051
Friss és elkészített hús — <i>Viandes fraîches ou préparées</i>	vg. wagon	1.007	3	11.971	75
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	"	—	—	5.919	8.039
Összes kivitel — <i>Exportations totales</i>	—	—	—	36.405	38.607
III. Olaszország — <i>Avec l'Italie</i>					
Búza — <i>Froment</i>	vg. wagon	3.791	6.646	5.876	11.637
Szarvasmarha — <i>Bêtes à cornes</i>	db — <i>têtes</i>	13.168	19.398	3.262	6.010
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	vg. wagon	25	26	618	1.794
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	598	2.560	597	877
Vaj — <i>Beurre</i>	"	7	61	143	848
Baromfi — <i>Volaille</i>	"	80	68	1.018	627
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i>	"	—	—	5.267	3.923
Összes kivitel — <i>Exportations totales</i>	—	—	—	16.781	25.716

a következő mértékben részesedett össz-forgalmunkban: Cseh-Szlovákia 3·20% (1936. I. negyedév: 3·73%), Románia 4·52 (10·72) és Jugoszlávia 2·82 (3·14) %.

A nyugati államok csoportjával (Svájc, Franciaország, Belgium, Hollandia és Nagy-Britannia) össz-forgalmunk 15·72 %-át bonyolítottuk le az előző évi 13·79% helyett. A mérleg az öt országgal szemben együttvéve 8·7 millió pengővel volt aktív (1936: 5·7 millió). Közülük Nagy-Britanniával alakult ki ez évben is a legnagyobb

forgalom; ez az ország 6·36%-os részesedésével (1936: 7·41%) Olaszország után a negyedik helyet foglalja el. Behozatalunkban a nyers bőr (80 vg., 1·3 millió P), nyers fémek (86 vg., 880 ezer P), nyers gyapjú (13 vg., 390 ezer P) és fésült gyapjú (14 vg., 490 ezer P), valamint a gyapjuszövet (3 vg., 490 ezer P) emelhetők ki. Ezek az áruk teszik az import 59 %-át. Kivitelünk legfontosabb cikkei a következők voltak: leölt baromfi (298 vg., 2·4 millió P), cipő és kesztyű (204 ezer

pár, 910 ezer P), selyem- és félselyemszövet (11 vg., 870 ezer P), női és leányfelsőruházat (5·3 vg., 820 ezer P), kikészített bőr (5·6 vg., 650 ezer P), rádió és alkatrészei, rádióvevőcsövek (161 ezer db és 1·6 vg., 600 ezer P). E cikkek kivitelünk 65%-át tették. — Legkedvezőbbben a svájci forgalom alakult: a múlt évi 200 ezer pengős passzív egyenleget 5 milliós kiviteli többlet váltotta fel. Az emelkedő behozatalban textilipari termékek mellett (pamutfonál: 11 vg., 320 ezer P, pamutszövet: 3 vg., 280 ezer P, rongy: 34 vg., 220 ezer P, műselyem: 7 vg., 200 ezer P), a textilipari gépek (13 vg., 250 ezer P) és a textilipar segédanyagai: a kátrányfestőanyagok (3·5 vg., 230 ezer P) emelhetők ki, mint amely árukra az összbehozatalnak kb. 50%-a esett. Kivitelünkben a búza 57%-os részesedése (3·154 vg., 4·5 millió P) emelkedik ki. Ha még a malátát (225 vg., 580 ezer P), a bort (409 vg., 550 ezer P), cukrot (546 vg., 380 ezer P), továbbá a vágó- és igásállatokat, még pedig a szarvasmarhát (849 db., 320 ezer P), lovat (463 db., 240 ezer P) is megemlít-

jük, úgy kivitelünk további 27%-át is kiemeltük.

Svájc összforgalmunkban 4·34 (tavalyi 1·72) %-kal részesedett. A többi három ország közül a franciaországi forgalomban behozatalunk — emelkedő kivitel mellett — már teljesen jelentéktelen; Hollandiával és Belgiummal viszont a forgalom eléggé megelégnék.

Az egyéb országok közül az Amerikai Egyesült Államokkal való kereskedelmünk összforgalmunk 3·73 (1936:3·26) %-át tette, a passzivum nagymértékű (3·8 millióról 600 ezer P-re való) csökkenése mellett. A behozatalt csaknem teljes egészében a nyers pamut (334 vg., 3·6 millió P) és a nyersfémek (96 vg., 710 ezer P) tették ez évben is, míg kivitelünk útján a maláta (621 vg., 1·3 millió P), toll (8·5 vg., 570 ezer P), jutaszövet (87 vg., 460 ezer P), húskonzerv (28 vg., 370 ezer P), paprika (39 vg., 370 ezer P), lóhere- és lucernamag (44 vg., 350 ezer P) elhelyezését sikerült fokoznunk.

vitéz Pap László dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

Struktur und Verfassung der ungarischen Landwirtschaft.

Herausgegeben vom Internationalen Ausschuss der Ungarischen Agrarwissenschaftlichen Gesellschaft zugleich als Ungarische Gruppe der Internationalen Konferenz für Agrarwissenschaft.

Budapest, 1937. 272 l. — p.

A nemzetközi mezőgazdasági konferencia 1934-ben Bad-Eilsen-ben (Németország) tartott ülésén felkérte az egyes államokat képviselő bizottságokat, hogy országuk mezőgazdasági viszonyait egységes rendszer szerint külön kiadványban ismertessék. Ezt a feladatot Magyarországra nézve a Darányi Ignác Agrártudományos Társaság vállalta magára s ezt a célkitűzést valósította meg a közelmúltban a fenti címmel megjelent tanulmánygyűjtemény.

Igen nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk ennek a kiadványnak, amely szakszempontról rendkívül gondos összeállításban átfogó képet ad a magyar mezőgazdálkodás viszonyairól s azt — német nyelven való megjelenésénél fogva — a külföldi szakkörök részére is könnyen hozzáférhetővé teszi.

A kiadvány 16 szakíró tanulmányát foglalja magában, amelyek teljes áttekintést nyújtanak a természeti adottságokról, tehát az éghajlati és talajviszonyokról, a mezőgazdasággal foglalkozó népesség fontosabb viszonyairól, gazdálkodásának módjáról s eredményéről, valamint a föld és az ember egymáshoz való jogviszonyáról és általában a mezőgazdasági munkakifejtést rendező jogszabályokról.

Ezek a tanulmányok — bár összeségükben szerkesztés képeznek — önmagukban a mezőgazdaság egyes viszonylatának alapvető ismertetései. Éppen ezért a rendelkezésre álló hely nem nyújt módot az egyes tanulmányok megállapításainak részletesebb ismertetésére, hanem csupán tartalmi utalásokkal a vizsgált problémák témakörére hívhatjuk fel a figyelmet.

Csiky János dr. Magyarország talajviszonyait ismerteti, területnagyság szerint is feltüntetve a különböző eredetű és összetételű talajféléseket.

pár, 910 ezer P), selyem- és félselyemszövet (11 vg., 870 ezer P), női és leányfelsőruházat (5·3 vg., 820 ezer P), kikészített bőr (5·6 vg., 650 ezer P), rádió és alkatrészei, rádióvevőcsövek (161 ezer db és 1·6 vg., 600 ezer P). E cikkek kivitelünk 65%-át tették. — Legkedvezőbbben a svájci forgalom alakult: a múlt évi 200 ezer pengős passzív egyenleget 5 milliós kiviteli többlet váltotta fel. Az emelkedő behozatalban textilipari termékek mellett (pamutfonál: 11 vg., 320 ezer P, pamutszövet: 3 vg., 280 ezer P, rongy: 34 vg., 220 ezer P, műselyem: 7 vg., 200 ezer P), a textilipari gépek (13 vg., 250 ezer P) és a textilipar segédanyagai: a kátrányfestőanyagok (3·5 vg., 230 ezer P) emelhetők ki, mint amely árukra az összbehozatalnak kb. 50%-a esett. Kivitelünkben a búza 57%-os részesedése (3.154 vg., 4·5 millió P) emelkedik ki. Ha még a malátát (225 vg., 580 ezer P), a bort (409 vg., 550 ezer P), cukrot (546 vg., 380 ezer P), továbbá a vágó- és igásállatokat, még pedig a szarvasmarhát (849 db., 320 ezer P), lovat (463 db., 240 ezer P) is megemlít-

jük, úgy kivitelünk további 27%-át is kiemeltük.

Svájc összforgalmunkban 4·34 (tavalyi 1·72) %-kal részesedett. A többi három ország közül a franciaországi forgalomban behozatalunk — emelkedő kivitel mellett — már teljesen jelentéktelen; Hollandiával és Belgiummal viszont a forgalom eléggé megelégnék.

Az egyéb országok közül az Amerikai Egyesült Államokkal való kereskedelmünk összforgalmunk 3·73 (1936:3·26) %-át tette, a passzivum nagymértékű (3·8 millióról 600 ezer P-re való) csökkenése mellett. A behozatalt csaknem teljes egészében a nyers pamut (334 vg., 3·6 millió P) és a nyersfémek (96 vg., 710 ezer P) tették ez évben is, míg kivitelünk útján a maláta (621 vg., 1·3 millió P), toll (8·5 vg., 570 ezer P), jutaszövet (87 vg., 460 ezer P), húskonzerv (28 vg., 370 ezer P), paprika (39 vg., 370 ezer P), lóhere- és lucernamag (44 vg., 350 ezer P) elhelyezését sikerült fokoznunk.

vitéz Pap László dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

Struktur und Verfassung der ungarischen Landwirtschaft.

Herausgegeben vom Internationalen Ausschuss der Ungarischen Agrarwissenschaftlichen Gesellschaft zugleich als Ungarische Gruppe der Internationalen Konferenz für Agrarwissenschaft.

Budapest, 1937. 272 l. — p.

A nemzetközi mezőgazdasági konferencia 1934-ben Bad-Eilsen-ben (Németország) tartott ülésén felkérte az egyes államokat képviselő bizottságokat, hogy országuk mezőgazdasági viszonyait egységes rendszer szerint külön kiadványban ismertessék. Ezt a feladatot Magyarországra nézve a Darányi Ignác Agrártudományos Társaság vállalta magára s ezt a célkitűzést valósította meg a közelmúltban a fenti címmel megjelent tanulmánygyűjtemény.

Igen nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk ennek a kiadványnak, amely szakszempontról rendkívül gondos összeállításban átfogó képet ad a magyar mezőgazdálkodás viszonyairól s azt — német nyelven való megjelenésénél fogva — a külföldi szakkörök részére is könnyen hozzáférhetővé teszi.

A kiadvány 16 szakíró tanulmányát foglalja magában, amelyek teljes áttekintést nyújtanak a természeti adottságokról, tehát az éghajlati és talajviszonyokról, a mezőgazdasággal foglalkozó népesség fontosabb viszonyairól, gazdálkodásának módjáról s eredményéről, valamint a föld és az ember egymáshoz való jogviszonyáról és általában a mezőgazdasági munkakifejtést rendező jogszabályokról.

Ezek a tanulmányok — bár összeségükben szerkesztés képeznek — önmagukban a mezőgazdaság egyes viszonylatának alapvető ismertetései. Éppen ezért a rendelkezésre álló hely nem nyújt módot az egyes tanulmányok megállapításainak részletesebb ismertetésére, hanem csupán tartalmi utalásokkal a vizsgált problémák témakörére hívhatjuk fel a figyelmet.

Csiky János dr. Magyarország talajviszonyait ismerteti, területnagyság szerint is feltüntetve a különböző eredetű és összetételű talajféleségeket.

Réthy Antal dr. Magyarország klimatikus viszonyait tárgyalja. Több évtizedes megfigyelés alapján hónapok szerint részletezve ismerteti az ország különböző pontjain a hőmérséklet és csapadékmennyiség ingadozását.

Thirring Lajos dr. a mezőgazdasági népesség viszonylagos számerejét ismerteti három évtized változásainak figyelembevételével. Kimutatja, hogy az őstermelő népesség aránya 1900-tól 1930-ig 60·8%-ról 51·8%-ra csökkent az ország erőteljes iparosodása következtében. Részletes adatokat közöl arra nézve, hogy a mezőgazdasági népesség kedvező szaporodása milyen mértékben ellensúlyozza az egyéb foglalkozású népesség szaporodásának hanyatlását s a városok (a nem őstermelő foglalkozások) mint szívják fel a falvak népfelcseslegét.

Tátray István dr. a magyar települési rendszer fejlődéstörténetét ismerteti, rámutatva azokra az okokra, amelyek a tanyarendszer és a zárt település különböző formáit kialakították. Behatóan foglalkozik országrészek szerint a telephelyekhez (községekhez) tartozó földterületek átlagos nagyságával, valamint a kisbirtok elaprózódásával és annak okaival.

Konkoly Thege Gyula dr. Magyarország földbirtok- és üzemi viszonyait tárja fel rendkívül gazdag statisztikai adatok segítségével. Tanulmánya három főfejezetre tagozódik, úgymint a területnek művelési ágak szerint való ismertetésére, a földbirtokviszonyokra, tehát a földtulajdon megoszlására területnagyság és művelési ágak szerint való részletezésben, a szabad és korlátolt forgalmú birtokokra, valamint a birtokok kezelési módjára nézve, a harmadik fejezet pedig a gazdaságok üzemi viszonyait tárja fel.

Ez utóbbi részben szerző a gazdaságok területnagyságcsoport szerint való megoszlását ismerteti, majd pedig az intenzív és extenzív gazdálkodás egymáshoz való arányát világítja meg.

A magyar földbirtokpolitikára vonatkozó részben *Mattyasovszky Miklós* dr. a háború előtti magyar földbirtokpolitika irányelveiről értekezik. Részletesen ismerteti az ősi földbirtoklási viszonyokat, majd behatóan tárgyalja az 1848-ban kezdődő liberális és az 1909-től 1918-ig terjedő demokratikus (népies irányú) földbirtokpolitikai törekvések céljait és eredményeit.

Kenéz Béla dr. tanulmánya a háború utáni földbirtokreform végrehajtását és annak eredményét tárja elénk. A nép-, majd pedig a tanácsköztársaság földosztási terveinek ismertetése után szerző a földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó 1920. évi XXXVI. alaptörvény és az ehhez fűződő kiegészítő törvények rendelkezéseit tárgyalja. Végül tömör összefoglalásban a földreform eredményeire vonatkozó adatokat közli.

Czettler Jenő dr. a földbirtokreformmal kapcsolatos pénzügyi vonatkozású rendelkezéseken kívül részletesen kiterjed azokra a jogalkotásokra, amelyek a reform során földhöz juttatott birtokok gazdasági megerősödését biztosítják, illetőleg elősegítik.

Matolcsy Mátyás dr. az 1928—1935. években adás-vétel és öröklés útján bekövetkezett birtokforgalom nagyságát és jelentőségét tárja elénk s ezzel kapcsolatban kritikailag ismerteti a földbirtok-öröklésre vonatkozó jogszabályokat, valamint az öröklés különböző formáinak elterjedtségét.

Halács Ágoston dr. a mezőgazdasági munkavállalás rendszeréről, a munkásszerződések formáiról, valamint a munkanélküliség nagyságáról és annak enyhítésére vonatkozó törekvésekről értekezik.

Takács Imre dr. a mezőgazdasági munkásokra vonatkozó jogszabályokat, a munkásközvetítést és a munkásbiztosítás ügyét ismerteti.

A kiadványban külön fejezet tárgyalja a mezőgazdasági népesség életviszonyait, amelynek keretében *Juhos Lajos* dr. a kisbirtokosok üzemeinek jövedelmezőségével foglalkozik reprezentatív adatfelvételek eredményeinek alapján s ezzel kapcsolatban behatóan vizsgálja a kisbirtokos háztartások pénzügyi eredményeit. *Leopold Lajos* a technika vívmányainak, tehát a munkaeszközök fokozottabb igénybevételének, a munkakerők helyesebb kihasználásának és a munkaidő megfelelőbb beosztásának jelentőségéről értekezik. *Kerék Mihály* dr. a mezőgazdasági munkásság életnívójáról, a munkabérek nagyságáról, a munkások ételmezési és lakásviszonyairól, valamint egészségügyi gondozásáról ad részletes tájékoztatást.

Koós Zoltán dr. tanulmánya a magyar mezőgazdaság eladósodását és az annak enyhítésére vonatkozó intézkedéseket ismerteti.

Nizsalovszky Endre dr. végül az újabb agrár vonatkozású jogszabályokat ismerteti, különösképpen pedig a földhaszonbérletre, valamint az ingatlan és ingó zálogjogra vonatkozó rendelkezéseket.

J. Gy. dr.

Gesammelte Gesundheitsstatistische Abhandlungen und Kurzberichte.

Folge I (1936). Bearbeitet von K. Pohlen.

Arbeiten aus dem Reichsgesundheitsamte. 71. Band, 1. Heft.
Berlin, 1936. 159 l. — p.

A Németbirodalom egészségügyi hivatala mérlegelve azt a tényt, hogy német földön a „Reichsgesundheitsblatt“-on kívül egy kifejezetten orvostatisztikai folyóirat sem hagyja el a sajtót, a „Reichsgesundheitsblatt“ egészségi statisztikai részének kiegészítése céljából mostanában indította

Réthy Antal dr. Magyarország klimatikus viszonyait tárgyalja. Több évtizedes megfigyelés alapján hónapok szerint részletezve ismerteti az ország különböző pontjain a hőmérséklet és csapadékmennyiség ingadozását.

Thirring Lajos dr. a mezőgazdasági népesség viszonylagos számerejét ismerteti három évtized változásainak figyelembevételével. Kimutatja, hogy az őstermelő népesség aránya 1900-tól 1930-ig 60·8%-ról 51·8%-ra csökkent az ország erőteljes iparosodása következtében. Részletes adatokat közöl arra nézve, hogy a mezőgazdasági népesség kedvező szaporodása milyen mértékben ellensúlyozza az egyéb foglalkozású népesség szaporodásának hanyatlását s a városok (a nem őstermelő foglalkozások) mint szívják fel a falvak népfelcseslegét.

Tátray István dr. a magyar települési rendszer fejlődéstörténetét ismerteti, rámutatva azokra az okokra, amelyek a tanyarendszer és a zárt település különböző formáit kialakították. Behatóan foglalkozik országrészek szerint a telephelyekhez (községekhez) tartozó földterületek átlagos nagyságával, valamint a kisbirtok elaprózódásával és annak okaival.

Konkoly Thege Gyula dr. Magyarország földbirtok- és üzemi viszonyait tárja fel rendkívül gazdag statisztikai adatok segítségével. Tanulmánya három főfejezetre tagozódik, úgymint a területnek művelési ágak szerint való ismertetésére, a földbirtokviszonyokra, tehát a földtulajdon megoszlására területnagyság és művelési ágak szerint való részletezésben, a szabad és korlátolt forgalmú birtokokra, valamint a birtokok kezelési módjára nézve, a harmadik fejezet pedig a gazdaságok üzemi viszonyait tárja fel.

Ez utóbbi részben szerző a gazdaságok területnagyságcsoport szerint való megoszlását ismerteti, majd pedig az intenzív és extenzív gazdálkodás egymáshoz való arányát világítja meg.

A magyar földbirtokpolitikára vonatkozó részben *Mattyasovszky Miklós* dr. a háború előtti magyar földbirtokpolitika irányelveiről értekezik. Részletesen ismerteti az ősi földbirtoklási viszonyokat, majd behatóan tárgyalja az 1848-ban kezdődő liberális és az 1909-től 1918-ig terjedő demokratikus (népies irányú) földbirtokpolitikai törekvések céljait és eredményeit.

Kenéz Béla dr. tanulmánya a háború utáni földbirtokreform végrehajtását és annak eredményét tárja elénk. A nép-, majd pedig a tanácsköztársaság földosztási terveinek ismertetése után szerző a földbirtok helyesebb megoszlását szabályozó 1920. évi XXXVI. alaptörvény és az ehhez fűződő kiegészítő törvények rendelkezéseit tárgyalja. Végül tömör összefoglalásban a földreform eredményeire vonatkozó adatokat közli.

Czettler Jenő dr. a földbirtokreformmal kapcsolatos pénzügyi vonatkozású rendelkezéseken kívül részletesen kiterjed azokra a jogalkotásokra, amelyek a reform során földhöz juttatott birtokok gazdasági megerősödését biztosítják, illetőleg elősegítik.

Matolcsy Mátyás dr. az 1928—1935. években adás-vétel és öröklés útján bekövetkezett birtokforgalom nagyságát és jelentőségét tárja elénk s ezzel kapcsolatban kritikailag ismerteti a földbirtok-öröklésre vonatkozó jogszabályokat, valamint az öröklés különböző formáinak elterjedtségét.

Halács Ágoston dr. a mezőgazdasági munkavállalás rendszeréről, a munkásszerződések formáiról, valamint a munkanélküliség nagyságáról és annak enyhítésére vonatkozó törekvésekről értekezik.

Takács Imre dr. a mezőgazdasági munkásokra vonatkozó jogszabályokat, a munkásközvetítést és a munkásbiztosítás ügyét ismerteti.

A kiadványban külön fejezet tárgyalja a mezőgazdasági népesség életviszonyait, amelynek keretében *Juhos Lajos* dr. a kisbirtokosok üzemeinek jövedelmezőségével foglalkozik reprezentatív adatfelvételek eredményeinek alapján s ezzel kapcsolatban behatóan vizsgálja a kisbirtokos háztartások pénzügyi eredményeit. *Leopold Lajos* a technika vívmányainak, tehát a munkaeszközök fokozottabb igénybevételének, a munkakerők helyesebb kihasználásának és a munkaidő megfelelőbb beosztásának jelentőségéről értekezik. *Kerék Mihály* dr. a mezőgazdasági munkásság életnívójáról, a munkabérek nagyságáról, a munkások élelmezési és lakásviszonyairól, valamint egészségügyi gondozásáról ad részletes tájékoztatást.

Koós Zoltán dr. tanulmánya a magyar mezőgazdaság eladósodását és az annak enyhítésére vonatkozó intézkedéseket ismerteti.

Nizsalovszky Endre dr. végül az újabb agrár vonatkozású jogszabályokat ismerteti, különösképpen pedig a földhaszonbérletre, valamint az ingatlan és ingó zálogjogra vonatkozó rendelkezéseket.

J. Gy. dr.

Gesammelte Gesundheitsstatistische Abhandlungen und Kurzberichte.

Folge I (1936). Bearbeitet von K. Pohlen.

Arbeiten aus dem Reichsgesundheitsamte. 71. Band, 1. Heft.
Berlin, 1936. 159 l. — p.

A Németbirodalom egészségügyi hivatala mérlegelve azt a tényt, hogy német földön a „Reichsgesundheitsblatt“-on kívül egy kifejezetten orvostatisztikai folyóirat sem hagyja el a sajtót, a „Reichsgesundheitsblatt“ egészségi statisztikai részének kiegészítése céljából mostanában indította

meg a fenti című közleménysorozatot. Az előttünk fekvő első kiadvány mindazokat a cikkeket, rövidebb közleményeket, sőt egészen rövid közléseket egyesíti, amelyek a birodalmi egészségügyi hivatal fémjelzésével láttak napvilágot. A sokfelé megjelent tanulmányokat és kis cikkeket egybefogó mű első (1936. évi) folyamának anyaga egészen heterogén, de éppen sokoldalúságánál fogva becses és a külföldi számára is figyelemreméltó. Összesen 41 közlés lelt az első füzetben helyet. Egyes cikkek kutatási területe túlterjed a német határokon; így például az öngyilkossági morbiditással és letalitással foglalkozó dolgozat igen behatóan méltatja a magyar öngyilkossági statisztika adatait, hangsúlyozva, hogy az öngyilkossági kísérletekre vonatkozólag a legmesszebbmenő felvilágosításokat éppen a magyar statisztika produkálja. Találunk ezenkívül cikket (természetesen túlnyomóan német adatanyaggal) az iskolásgyermek tápláltsági állapotáról, a

nemi betegségekről, az új telepesek egészségügyi vizsgálatainak eredményéről, az értelmi fogyatkozásokban szenvedőkről, a házasságkötésekről az esketés helye és lakóhely szerint, a fertőzőbetegségek bejelentésének teljességéről, Németország halellátásáról, a csecsemőhalandóság okairól, a halvaszületettek nemi arányáról, a válások gyakoriságáról, az alkoholfogyasztásról, az iskolai mulasztások statisztikájáról, a birodalmi egészségügyi statisztika 60 évéről, a gyermekhűdésekről és így tovább. A cikkek lazasága egyáltalában nem zavaró; viszont igen hasznos, hogy a sokfelé szétszórta értékes anyag egy kötetben, könnyen kezelhetően áll most rendelkezésre.

A tartalmas forrásmű szerkesztője a német egészségügyi statisztika szakavatott és legdolgosabb munkása, *Pohlen K. dr.*; az összes cikkek és közlések is az ő tollából fakadtak.

Th. L. dr.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — Comité d'experts statisticiens. Rapport au conseil sur les travaux de la sixième session. (Tenue à Genève du 19 au 24 avril 1937.) Société des nations. Genève.

Conférence internationale du travail. 23. Session. Genève, 1937. Résumé des rapports annuels présentés en exécution de l'article 22 de la constitution de l'organisation internationale du travail. Bureau international du travail. Genève.

International student service. Annual report, 1935/6. Geneva.

Le premier recensement agricole mondial. 22. Bulletin. Maurice. 23. Bulletin. Grèce. 24. Bulletin. Norvège. 26. Bulletin. Kénia. 27. Bulletin. Grande-Bretagne et Irlande du Nord. I. Angleterre et Pays de Galles. II. Écosse. 31. Bulletin. Pays-Bas. 32. Bulletin. Espagne. Institut international d'agriculture. Rome.

Statistique générale du service postal, 1935. Bureau international de l'Union postale universelle. Berne.

Teilweise Abänderung des Übereinkommens über das Mindestalter für die Zulassung von Kindern zur gewerblichen Arbeit 1919. (Nr. 5.) Internationales Arbeitsamt. Genf.

The statesman's year-book. Statistical and historical annual of the states of the world, 1937. Edited by M. Epstein. London.

Beiträge zur Konjunkturlehre. Festschrift zum zehnjährigen Bestehen des Instituts für Konjunkturforschung. 324 l. Hamburg. 1936.

Andreich-Rostás: Konjunktúraelmélet és konjunktúrakutatás. I. köt. Rostás László dr.: Konjunktúraelmélet és konjunktúrapolitika. Kiadja a Magyar tudományos akadémia. VII + 339 l. Budapest. 1937.

Bauer, Dr. Viktor: Zentraleuropa. Ein lebendiger Organismus. 254 l. + 1 térkép. Brünn. 1936.

Linders, F. J.: Formulas, tables, and graphs concerning the addition of two normal frequency curves. 39 l. Uppsala. 1936. (Uppsala universitets årsskrift. 1936. III.)

Wilzin, Dr. Leo: Musikstatistik. Logik und Methodik. Gesellschaftsstatistischer Musikforschung. 119 l. Wien. 1937. (Schriften des Instituts für Statistik insbes. der Minderheitsvölker a. d. Universität. Wien. C/1.)

Magyarország. (Hongrie.) — Adóstatistika, 1935. Kiadja a m. kir. pénzügyminiszter. Budapest.

A Magyar nemzeti bank közgyűlésének XIII. rendes évi ülése 1937. évi február hó 1-én. Budapest.

A m. kir. országos közegészségügyi intézet és intézményeinek összegyűjtött közleményei, 1935. Budapest.

A székesfőváros multja és jelene számokban. Kiadja Budapest székesfőváros statisztikai hivatala. Budapest. 1934. (Statisztikai közlemények. 87/l.)

Budapest székesfőváros statisztikai évkönyve, 1936. Kiadja Budapest székesfőváros statisztikai hivatala. Budapest.

Financial position of Hungary in the first quarter of 1937. Twenty-second quarterly report by Mr. Royall Tyler, the representative in Hungary of the Financial committee. League of nations. Geneva.

Kereskedelmünk és iparunk az 1936. évben. Kiadja a budapesti kereskedelmi és iparkamara. Budapest.

Magyarország földbirtokosai és földbérlői. (Gazdacímtár.) A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok és földbérlések az 1935. évi adatok alapján. Összeállította és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

Magyarország helységnévtára, 1937. Szerk. és kiadja a magyar kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

Die Wahlen zum Reichstag am 29. März 1936. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 497.)

Landwirtschaftliche Betriebszählung, 1933. Ergänzungsheft. Hauptergebnisse nach Grössenklassen der landwirtschaftlich benutzten Fläche; weitere nachträglich ausgezählte Ergebnisse. Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 459/III.)

Statistisches Jahrbuch der Stadt Berlin, 1936. Statistisches Amt der Reichshauptstadt. Berlin.

Volkszählung. (Volks-, Berufs- und Betriebszählung, 1933.) *Die Bevölkerung des Deutschen Reichs nach dem Ergebnissen der Volkszählung.* 5. füzet. *Die Glaubensjuden im Deutschen Reich.* Statistisches Reichsamt. Berlin. (Statistik des Deutschen Reichs. 451/V.)

Norvégia. (Norvège.) — *Aperçu du pâturage en Norvège basé sur un recensement représentatif.* Bureau central de statistique, Oslo. (Norges offisielle statistikk. IX. 110.)

Grandes pêches maritimes, 1935. Fiskeridirektoeren. Oslo. (Norges offisielle statistikk. IX. 108.)

Statistiques des télégraphes et des téléphones de l'État, 1935/6. Telegrafstyret. Oslo. (Norges offisielle statistikk. IX. 109.)

Spanyolország. (Espagne.) *Els pressupostos municipals de Catalunya.* I. köt. Servei central d'estadística. Barcelona.

Produccions agro-pecuàries de Catalunya. 3. rész. *Plantes hortícoles, vinya i olivar.* Servei central d'estadística. Barcelona.

Minlos, B.: Spaniens Bauern im Kampf um Boden und Freiheit. Internationales Agrarinstitut. 93 l. Moskau. 1937.

Svájc. (Suisse.) — *Archiv für das schweizerische Unterrichtswesen, 1936.* Hrsg. von der Konferenz der kantonalen Erziehungsdirektoren. Aarau.

Bundessubventionen und gesetzliche Anteile, 1935. Eidgenössisches statistisches Amt. Bern. (Statistische Quellenwerke. 76.)

Schweizerische Handelsstatistik, 1936. I. rész. Eidgenössische Oberzolldirektion. Bern.

Sterblichkeit in der Stadt Zürich, 1893/1933. Statistisches Amt der Stadt. Zürich. (Statistik der Stadt. 45.)

Svédország. (Suède.) — *Enskilda försäkringsanstalter, 1935.* Försäkringsinspektionen. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Industri. Berättelse för år 1935. Kommerskollegium. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Jordbruk och boskapskötsel, 1935. Statistiska centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Olyckor vid trafik med motorfordon, 1935. Statistiska centralbyrå. Stockholm. (Statistiska meddelanden. V. 2.)

Skogsbygdens arbets-och levnadsvillkor. II. rész. Önskemål och förslag. K. socialstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Uruguay. — *Anuario estadístico de la República oriental del Uruguay, 1935.* II. rész. Dirección general de estadística. Montevideo.

Folyóiratszemle. — Revues.

Correspondance Économique Roumaine (18. évf. 4. sz., Bukarest 1936, fr., ang.).

— *Mihailescu:* Románia ásványvizei, gyógy- és iszapfürdői. — (19. évf. 1. sz., 1937.) — *Dumitrescu G. T.:* Románia széntermelése 1935-ben. — *Ghetzu C.:* A szövetségi gabonahitel és -kereskedelem. — *Roceric A.:* A kiállításokra és vásárookra vonatkozó román törvényhozás. — Az ipar- és kereskedelemügyi minisztérium tevékenysége az utolsó években.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (28. évf. 8. sz., Lipsze-Drezda 1936, ném.).

— *Blind A.:* A túlszűfolt lakások fogalma és statisztikai megfogása. — *Hecke W.:* A nagyvárosokéhoz hasonló kedvezőtlen természetes népmozgalom Észak-Csehországban.

Közgazdasági Szemle (61. évf. 3-4. sz., Budapest 1937, m.). — *Pongrácz K.:* Az agrárválság a Tiszántúl. — *Major R.:* Pénzérték és állambáztartás. — *Rácz J.:* A távolabbi piacok jelentősége a magyar kivitelben.

Magyar Gazdák Szemléje (42. évf. 3. sz., Budapest 1937, m.). — *Tóth J.:* Önellátás és külforgalmi korlátozások. — *Kesztyüs L.:* Számtartás és üzemszervezés. II. — (4. sz.). — *Reichenbach B. és Jankó J.:* Alföldi kis- és középüzemek vagyoni helyzete és jövedelmi eredményei az 1935.

évben. — *Lipták L.:* Adózás, drágaság és a mezőgazdaság. — *Kesztyüs L.:* Számtartás és üzemenőrzés.

Magyar Kisebbség (16. évf. 4. sz., Budapest 1937, m.). — *Prokopy I.:* Beszélő számok. — *Kovács Á.:* Bírák, ügyészek és egyéb igazságügyi alkalmazottak nemzetiségi megoszlása Erdélyben 1936 november 1-én. — (5-6. sz.). — *Kovács Á.:* Etnikai aránytalanság a közjegyzői kamarákban. — (7. sz.). — *Páll Gy.:* A Bánát fővárosának nemzetiségi és gazdasági helyzete. — *Jakabffy E.:* Magyarok és németek Romániában. — Számok a romániai zsidóságról.

Magyar Szemle (29. köt. 2. [114.] sz., Budapest 1937, m.). — *Pongrácz K.:* A dunai államok gazdasági kapcsolatai. — (29. köt. 3. [115.] sz.). — *Á. Nagy J.:* Ifjúságunk a gyakorlati életpályákon. — *Ruisz R.:* A kisszakasz és más közlekedési kérdések. — *Bálint S.:* A szegedi paprika útja. — (4. [116.] sz.). — *Matolcsy M.:* A New-Deal mérlege. — (30. köt. 1. [117.] sz.). — *Fodor F.:* A falukutató mozgalom kritikája. — *Kovács I.:* Az értelmiségi és a parasztfjúság.

Mezőgazdasági Közlöny (10. évf. 3. sz., Budapest 1937, m.). — *Kecső I.:* Új iparfejlesztés és mezőgazdaság. — *Fekete F.:* A magyar lóhere értékesítése és értéke az Egyesült Államok-

ban. — *Kovátsits L.*: A silózás igazi jelentősége mezőgazdaságunkban. — (4. sz.). — *Valkó L.*: Mezőgazdasági értékesítő szövetkezetek az Egyesült Államokban. — *Réthly A.*: Magyarország időjárás- és éghajlatkutató intézete. — *Takách Gy.*: Burgonyatermésünk felhasználása és a budapesti piac.

Statistische Nachrichten (15. évf. 3. sz., Bécs 1937, ném.). — Bécs város üzemei az 1929—1935-ig terjedő években. — A gépjárművek Ausztriában 1936-ban. — A természetes népmozgalom 1936-ban. — A házasságon kívüli szülöttek számának csökkenése a halálozások és törvényesítések folytán az 1929—1934-ig terjedő években. — (4. sz.). — A kriminalitás 1935-ben. — A gyermektelenség elterjedtsége Ausztriában az 1890 óta kötött házasságokban a közigazgatási beosztás szerint. — Az ipari alkalmazottak fizetése Bécsben 1936-ban. — Az idegenforgalom Ausztriában 1936-ban.

Városok Lapja (32. évf. 8. sz., Budapest 1937, m.). — Nagy-Párizs fejlődése. — *Sebestyén L.*: Városaink bevételi gazdálkodásának bírálata. — (9. sz.). — *Sebestyén L.*: Városaink bevételi gazdálkodásának bírálata.

Wirtschaft und Statistik (17. évf. 6. sz., Berlin 1937, ném.). — A közsegélyezés a Németbirodalomban. — A bőripar 1935-ben. — A tartományok és a hansavárosok tisztviselői és alkalmazottai 1936 március 31-én. — Az értékpapír-kibocsátás 1936-ban. — A külföldi tőkepiacok 1936-ban. — Az aranykészletek és az aranykészletek megoszlása 1936 végén. — A születések 1935-ben. — Területi változások a Németbirodalomban a Nagy-Hamburgról szóló törvényjavaslat következtében. — (7. sz.). — A munkabérvédelem 1936-ban. — Németország tengeri-hal ellátása 1936-ban. — A zöldségtermelés az 1936. évi földhasználati felvétel alapján. — Németország külkereskedelme 1936-ban élelmi és élvezeti cikkekből. — A cipőipar 1935-ben. — A közművek és a közlekedési vállalatok jelentősége a községi háztartásokban. — A dohányáru nagy- és kiskereskedelem üzemgazdasági átnézete. — Házasságkötések, születések és halálozások a Németbirodalomban 1936-ban. — A tengerentúli kivándorlás és utazási forgalom 1936-ban. — (8. sz.). — A német közgazdaság a nemzeti szocialista uralom alatt. — A gabonatermés 1936-ban. — A garagebérletek 1936 decemberében. — A sportpályák a Németbirodalomban.

◎ K Ü L Ö N F É L E ◎

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal ügyköre és személyzete.

Organisation et personnel de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Budapest, II. ker. Keleti Károly-u. 7. és 18. Telefonszámok: *1-500-20 és *1-560-90. — Budapest, IIe, Keleti Károly-u. 7 et 18. Téléphone: *1-500-20 et *1-560-90.

Elnök: — Président:

Konkoly Thege Gyula dr. miniszteri osztályfőnök, a Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság, az Országos Községi Törzskönyvbizottság, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság elnöke, az Országos Statisztikai Tanács ügyvezetője, a Statisztikai Vizsgabizottság helyettes elnöke, a Magyar Gazdaságkutató Intézet ügyvezető alelnöke, a Védett Birtokok Főfelügyeleti Hatóságának tagja, egyetemi magántanár. (Közvetlenül az elnök alá rendelve az elnöki, az 5. és 6. osztály.) — *Chef de Section Ministériel; président: de la Commission mixte chargée de rédiger le rapport annuel du gouvernement, de la Commission générale de la matricule des communes et de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale; gérant du Conseil Général de Statistique; vice-président de la Commission d'examen de statistique; vice-*

président-gérant de l'Institut hongrois pour les recherches économiques; membre de la Surveillance des propriétés foncières placées sous la protection de l'Etat; professeur agrégé à l'Université. (Le Président à sous sa direction immédiate la section présidentielle et les 5e et 6e sections).

**Felülvizsgálati hatáskörrel megbízva:
Chargés de contrôle supérieur d'affaires:**

Szigeti Gyula dr. miniszteri tanácsos, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság helyettes elnöke, az Országos Statisztikai Tanács tagja, a Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság előadója. (Felülvizsgálata és irányítása alá tartozik a 2., a 7. és 8. osztály.) — *Conseiller ministériel, vice-président de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale, membre du Conseil Général de Statistique, rapporteur de la Commission mixte chargée de rédiger le rapport annuel du gouvernement (contrôlant et dirigeant les 2e, 7e et 8e sections).*

pozsonyligetfalvai **Dobrovits Sándor dr.** miniszteri tanácsos, a Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság helyettes elnöke, az Országos Statisztikai Tanács főtitkára, az Országos Községi Törzskönyvbizottság és a Statisztikai Vizs-

ban. — *Kovátsits L.*: A silózás igazi jelentősége mezőgazdaságunkban. — (4. sz.). — *Valkó L.*: Mezőgazdasági értékesítő szövetkezetek az Egyesült Államokban. — *Réthly A.*: Magyarország időjárás- és éghajlatkutató intézete. — *Takách Gy.*: Burgonyatermésünk felhasználása és a budapesti piac.

Statistische Nachrichten (15. évf. 3. sz., Bécs 1937, ném.). — Bécs város üzemei az 1929—1935-ig terjedő években. — A gépjárművek Ausztriában 1936-ban. — A természetes népmozgalom 1936-ban. — A házasságon kívüli szülöttek számának csökkenése a halálozások és törvényesítések folytán az 1929—1934-ig terjedő években. — (4. sz.). — A kriminalitás 1935-ben. — A gyermektelenség elterjedtsége Ausztriában az 1890 óta kötött házasságokban a közigazgatási beosztás szerint. — Az ipari alkalmazottak fizetése Bécsben 1936-ban. — Az idegenforgalom Ausztriában 1936-ban.

Városok Lapja (32. évf. 8. sz., Budapest 1937, m.). — Nagy-Párizs fejlődése. — *Sebestyén L.*: Városaink bevételi gazdálkodásának bírálata. — (9. sz.). — *Sebestyén L.*: Városaink bevételi gazdálkodásának bírálata.

Wirtschaft und Statistik (17. évf. 6. sz., Berlin 1937, ném.). — A közsegélyezés a Németbirodalomban. — A bőripar 1935-ben. — A tartományok és a hansavárosok tisztviselői és alkalmazottai 1936 március 31-én. — Az értékpapír-kibocsátás 1936-ban. — A külföldi tőkepiacok 1936-ban. — Az aranykészletek és az aranykészletek megoszlása 1936 végén. — A születések 1935-ben. — Területi változások a Németbirodalomban a Nagy-Hamburgról szóló törvényjavaslat következtében. — (7. sz.). — A munkabérvédelem 1936-ban. — Németország tengeri-hal ellátása 1936-ban. — A zöldségtermelés az 1936. évi földhasználati felvétel alapján. — Németország külkereskedelme 1936-ban élelmi és élvezeti cikkekből. — A cipőipar 1935-ben. — A közművek és a közlekedési vállalatok jelentősége a községi háztartásokban. — A dohányáru nagy- és kiskereskedelem üzemgazdasági átnézete. — Házasságkötések, születések és halálozások a Németbirodalomban 1936-ban. — A tengerentúli kivándorlás és utazási forgalom 1936-ban. — (8. sz.). — A német közgazdaság a nemzeti szocialista uralom alatt. — A gabonatermés 1936-ban. — A garagebérletek 1936 decemberében. — A sportpályák a Németbirodalomban.

◎ K Ü L Ö N F É L E ◎

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal ügyköre és személyzete.

Organisation et personnel de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Budapest, II. ker. Keleti Károly-u. 7. és 18. Telefonszámok: *1-500-20 és *1-560-90. — Budapest, IIe, Keleti Károly-u. 7 et 18. Téléphone: *1-500-20 et *1-560-90.

Elnök: — Président:

Konkoly Thege Gyula dr. miniszteri osztályfőnök, a Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság, az Országos Községi Törzskönyvbizottság, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság elnöke, az Országos Statisztikai Tanács ügyvezetője, a Statisztikai Vizsgabizottság helyettes elnöke, a Magyar Gazdaságkutató Intézet ügyvezető alelnöke, a Védett Birtokok Főfelügyeleti Hatóságának tagja, egyetemi magántanár. (Közvetlenül az elnök alá rendelve az elnöki, az 5. és 6. osztály.) — *Chef de Section Ministériel; président: de la Commission mixte chargée de rédiger le rapport annuel du gouvernement, de la Commission générale de la matricule des communes et de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale; gérant du Conseil Général de Statistique; vice-président de la Commission d'examen de statistique; vice-*

président-gérant de l'Institut hongrois pour les recherches économiques; membre de la Surveillance des propriétés foncières placées sous la protection de l'Etat; professeur agrégé à l'Université. (Le Président à sous sa direction immédiate la section présidentielle et les 5e et 6e sections).

**Felülvizsgálati hatáskörrel megbízva:
Chargés de contrôle supérieur d'affaires:**

Szigeti Gyula dr. miniszteri tanácsos, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság helyettes elnöke, az Országos Statisztikai Tanács tagja, a Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság előadója. (Felülvizsgálata és irányítása alá tartozik a 2., a 7. és 8. osztály.) — *Conseiller ministériel, vice-président de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale, membre du Conseil Général de Statistique, rapporteur de la Commission mixte chargée de rédiger le rapport annuel du gouvernement (contrôlant et dirigeant les 2e, 7e et 8e sections).*

pozsonyligetfalvai **Dobrovits Sándor dr.** miniszteri tanácsos, a Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság helyettes elnöke, az Országos Statisztikai Tanács főtitkára, az Országos Községi Törzskönyvbizottság és a Statisztikai Viz-

gabizottság tagja. (Felülvizsgálata és irányítása alá tartozik az 1., 3. és 4. osztály.) — *Conseiller ministériel, vice-président de la Commission mixte chargée de rédiger le rapport annuel du gouvernement, secrétaire général du Conseil Général de Statistique, membre de la Commission générale de la matricule des communes et de la Commission d'examen de statistique (contrôlant et dirigeant les 1re, 3e et 4e sections).*

Elnöki osztály. — Section présidentielle.

Személyzeti ügyek. Költségvetési ügyek. Munkaterv elkészítése. Az ügyintézés és ügykezelés ellenőrzése. Az Országos Községi Törzskönyvbizottság ügyei. A Helységnévtár és a Tiszti Cím- és Névtár szerkesztése. Statisztikai kihágások ügyei. Gazdasági hivatal: házipénztár, kiadó, iktató, házgondnokság, gazdasági ügyek, a hivatal kiadványainak szétküldése és könyvkereskedői úton való terjesztése, sokszorosító üzem. — *Affaires de personnel. Budget. Établissement du programme de travail. Contrôle de la marche des affaires soumises à l'Office. Affaires de la Commission de la matricule des communes. Rédaction du Dictionnaire des communes et de l'Annuaire des fonctionnaires. Contraventions en matière de statistique. Economat: caisse, bureau auxiliaire, surveillance des bâtiments de l'Office, affaires matérielles, expédition et diffusion des publications de l'Office, service de polygraphie.*

Osztályvezető — Chef:

stósi **Dubravszky László dr.** miniszteri segédtitkár, az Országos Községi Törzskönyvbizottság tagja, az Országos Statisztikai Tanács jegyzője. — *sous-secrétaire ministériel, membre de la Commission générale de la matricule des communes, rédacteur des procès-verbaux du Conseil Général de Statistique.*

Beosztva — Personnel:

Donáth György dr. miniszteri segédfogalmazó, az elnök személyi titkára — *sous-rédacteur ministériel, secrétaire particulier du Président.*

Turzay József statisztikai főosztályvezető — *officier supérieur de statistique.*

Hensler Ferenc statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

3 irodakezelési tisztviselő, 1 kezelő, 4 egyéb alkalmazott — *3 fonctionnaires de bureau; 1 employé appelé classeur; 4 autres employés.*

Gazdasági hivatal. — Economat.

Vezető — Chef: **Szentirmay Emil** statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Kiadó — Expéditionnaire: **Sárdi Péter** statisztikai főosztályvezető — *officier supérieur de statistique.*

Pénztáros — Caissier: **Várady Pál** statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

3 irodakezelési tisztviselő, 1 kezelő, 10 egyéb alkalmazott. — *3 fonctionnaires de bureau; 1 classeur; 10 autres employés.*

Országos Községi Törzskönyvbizottság Irodája. Bureau de la Commission générale de la matricule des communes.

Vezetéssel megbízva — Chargé des affaires du bureau: **Somogyi László** statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*
1 alkalmazott — *1 employé.*

1. osztály. — 1re section.

Általános és szerkesztési ügyek.
Affaires générales et de rédaction.

Az Országos Statisztikai Tanács ügyei. A Kormányjelentés Szerkesztésére Alakított Vegyesbizottság ügyei. A Magyar Statisztikai Évkönyv és Zsebkönyv szerkesztése. A Magyar Statisztikai Szemle szerkesztése. Folyóiratarchívum. Nemzetközi statisztika és érintkezés. Fordítási munkálatok. Időszaki sajtóstatistika. Konjunktúrakutatás. Térképészet. — *Affaires du Conseil Général de Statistique. Celles de la Commission mixte chargée de rédiger le rapport annuel du gouvernement. Rédaction de l'Annuaire hongrois de statistique et du Manuel de statistique. Rédaction de la Revue Hongroise de Statistique. Collection de revues et bulletins. Statistique internationale, rapports avec l'étranger. Traductions. Statistique des périodiques. Recherches sur les conjonctures. Cartographie.*

Osztályvezető — Chef:

pozsonyligetfalvai **Dobrovits Sándor dr.** miniszteri tanácsos — *conseiller ministériel.*

Beosztva — Personnel:

szentkatolnai **Elekes Dezső dr.** miniszteri titkár, osztályvezető-helyettes — *secrétaire ministériel, sous-chef de section.*

Fogarasi Zoltán dr. statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

2 irodakezelési tisztviselő, 14 egyéb alkalmazott — *2 fonctionnaires de bureau et 14 autres employés.*

Konjunktúrakutatás és térképészet. Recherches sur les conjonctures et cartographie.

Vezetéssel megbízva — Chargé de la direction: **Sipos Sándor dr.** kormánytanácsos, szerződéses alkalmazott — *conseiller du gouvernement, employé par contrat.*

7 egyéb alkalmazott — *7 autres employés.*

Fordítócsoporth. — Bureau des traductions.

1 irodakezelési tisztviselő-fordító, 1 kezelő-fordító, 3 egyéb alkalmazott-fordító — *1 traducteur fonctionnaire de bureau; 1 traducteur-classeur; 3 autres employés traducteurs.*

Sajtóelőadói teendők ellátásával megbízva — *Chargé des rapports sur la presse:*

Móricz Miklós dr.

2. osztály. — 2e section.

Tanügyi és hitéleti statisztika.
Statistiques scolaires et des cultes.

Népoktatási statisztika. Középfokú iskolák statisztikája. Felsőfokú oktatás statisztikája. Szakoktatási statisztika. Egyéb közoktatás statisztikája.

Egyházi és hitéleti statisztika. Egyéb kultúrstatiztika. — *Statistique de l'enseignement primaire. Statistique de l'enseignement secondaire. Statistique de l'enseignement supérieur. Statistique de l'enseignement professionnel. Statistique des autres institutions d'enseigne. public. Statistique des cultes et de la vie religieuse. Autres statistiques culturelles.*

O s z t á l y v e z e t ő — C h e f :

Asztalos József dr. miniszteri tanácsos — *conseiller ministériel.*

B e o s z t v a — P e r s o n n e l :

Jánki Gyula dr. miniszteri segédtitkár, osztályvezető-helyettes — *sous-secrétaire ministériel, sous-chef de section.*

Jeszenszky István statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Doroszló Gyula dr. statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Ambrus Domokos dr. statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Kibédy Zoltán statisztikai gyakornok — *stagiaire de statistique.*

2 irodakezelési tisztviselő, 4 kezelő, 4 egyéb alkalmazott. — *2 fonctionnaires de bureau; 4 classeurs; 4 autres employés.*

3. osztály. — 3e section.

Szociális és közegészségügyi statisztika.

Statistiques sociales et sanitaires.

Társadalombiztosítási statisztika. Munkanélküliségi statisztika. Munkabérstatisztika. Munkaviszonyok és munkásjóléti intézmények statisztikája. Munkaviszállystatisztika. Lakóházépítkezési statisztika. Állami gyermekmenhelyek statisztikája. Mentőegyesületek statisztikája. Öngyilkossági esetek statisztikája. Halálos kimenetelű balesetek statisztikája. Árvaházak statisztikája. Egyesületek és sportlétesítmények statisztikája. Közegészségügyi statisztika. — *Statistique des assurances sociales. Statistique du chômage. Statistique des salaires. Statistique des conditions de travail et des institutions ayant pour but d'améliorer le sort des travailleurs. Statistique des conflits du travail. Statistique des constructions d'habitations. Statistique des asiles pour enfants, créés par l'Etat. Statistique des associations pour secours médicaux rapides. Statistique des suicides. Statistique des accidents mortels. Statistique des orphelins. Statistique des établissements de sport et des créations sportives. Statistique sanitaire.*

O s z t á l y v e z e t ő — C h e f :

Mozolovszky Sándor dr. miniszteri osztálytanácsos — *conseiller de section ministériel.*

B e o s z t v a — P e r s o n n e l :

Hollós István dr. miniszteri fogalmazó, osztályvezető-helyettes — *rédacteur ministériel, sous-chef de section.*

Tóth Lajos statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Bencsevich Imre statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Krátky József dr. statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

1 irodakezelési tisztviselő, 1 kezelő, 8 egyéb alkalmazott — *1 fonctionnaire de bureau; 1 classeur; 8 autres employés.*

Közegészségügyi statisztika. *Statistique sanitaire.*

Vezetéssel megbízva — *Chargé de la direction: Szél Tivadar dr.* miniszteri titkár — *secrétaire ministériel.*

1 alkalmazott — *1 employé.*

4. osztály. — 4e section.

Népességi, bűnügyi statisztika; könyvtár.

Statistiques démographiques et criminelles; bibliothèque.

Népmozgalmi statisztika. Népszámlálás. Vándorlási statisztika. — *Statistique du mouvement de la population. Recensement général de la population. Statistique des migrations.*

Büntetőperek statisztikája. Közigazgatási kihágások, házassági perek, javítóintézeti növendékek statisztikája. — *Statistique des procès criminels. Statistique des contraventions administratives, des instances en divorce, des enfants élevés dans les maisons de correction.*

A Hivatal nyilvános könyvtára és térképgyűjteménye szolgálatának ellátása. A nyomdák nyilvántartása és a Hivatalt megillető sajtótermékek kötelezpéldányok beszolgáltatásának ellenőrzése. A kiadványcsere intézése — *Bibliothèque publique; service de cartes géographiques de l'Office. Tenue à jour du registre des imprimeurs et contrôle des dépôts légaux. Service de l'échange de publications.*

O s z t á l y v e z e t ő — C h e f :

Szabó Béla dr. miniszteri tanácsos, a könyvtár igazgatója — *conseiller ministériel, directeur de la bibliothèque.*

Népességi csoport. — Classe de démographie.

Vezetéssel megbízva — *Chargé de la direction: Thirring Lajos dr.* miniszteri segédtitkár, osztályvezető-helyettes — *sous-secrétaire ministériel, sous-chef de section.*

Maslowski Károly statisztikai főtanácsos — *conseiller supérieur de statistique.*

Sas Béla statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Ozsdolay Oszkár statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Sulyok János statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

4 irodakezelési tisztviselő, 1 kezelő, 9 egyéb alkalmazott — *4 fonctionnaires de bureau; 1 classeur; 9 autres employés.*

Bűnügyi csoport. — Classe d'affaires criminelles.

Bódy György statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

2 irodakezelési tisztviselő, 1 egyéb alkalmazott — 2 *fonctionnaires de bureau; 1 autre employé.*

Könyvtár. — Bibliothèque.

Gombás Géza dr. statisztikai ellenőr, könyvtáros — *contrôleur de statistique, bibliothécaire.*

Ivánfy János statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

1 kezelő, 8 egyéb alkalmazott — 1 *classeur; 8 autres employés.*

5. osztály. — 5e section.

Mezőgazdasági statisztika. — *Statistique agricole.*

Mezőgazdasági statisztika. Cséplési statisztika. Birtokforgalmi statisztika. Földbirtokterhek telekkönyvi statisztikája. Szüreti statisztika. Fatermelés és fakészletek statisztikája. Állatvásári statisztika. Tejüzemi statisztika. Vadászati statisztika. Mezőgazdasági üzemi statisztika. — *Statistique agricole. Statistique des battages. Statistique des mutations de propriétés foncières. Statistique des charges hypothécaires des propriétés foncières. Statistique des vendanges. Statistiques de la production de bois et des stocks de bois. Statistique des marchés aux bestiaux. Statistique des exploitations laitières. Statistique de la chasse. Statistique des exploitations agricoles.*

Osztályvezető. — Chef:

Sajóhelyi István miniszteri osztálytanácsos — *conseiller de section ministériel.*

Beosztva — Personnel:

Szőllősy Zoltán dr. miniszteri segédtitkár, osztályvezető-helyettes — *sous-secrétaire ministériel, sous-chef de section.*

Soós Imre dr. miniszteri fogalmazó — *rédauteur ministériel.*

Kubányi Rezső statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Andrásházi Kálmán statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Eggenberger Lajos statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Jécsy Károly statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Keresztes Vilmos statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Henter László statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Szentgyörgyi Ernő dr. statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Zsarnóczay Béla statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Lázár József dr. statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Molcsányi Endre dr. statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

6 irodakezelési tisztviselő, 12 kezelő, és 209 egyéb alkalmazott — 6 *fonctionnaires de bureau; 12 classeurs; 209 autres employés.*

6. osztály. — 6e section.

Ipari és közlekedési statisztika.

Statistiques industrielles, des transports et des voies de communication.

Bányászati, kohászati statisztika. Ipari és kereskedelmi kamarák statisztikája. Ipartestületi, gyáripari üzemi és termelési, nem gyári jellegű üzemi és termelési statisztika. Részvénytársasági, közszállítási statisztika. Kereskedői készletstatisztika. — *Statistique des mines et des hauts fourneaux. Statistique des Chambres d'Industrie et de Commerce. Statistique des corps industriels; statistique des exploitations manufacturières et de leur production. Statistique des exploitations industrielles n'ayant pas un caractère manufacturier et de leur production. Statistique des sociétés anonymes et des transports en public. Statistique des stocks de marchands.*

Közúti statisztika, városi és községi vasúti statisztika. Géperejű járművek statisztikája. Benzinfogyasztás statisztikája. Vasúti statisztika. Hajózható víziutak, hajózási vállalatok, folyami kikötők, téli kikötők statisztikája. Tengerhajózási vállalatok statisztikája. Nemzetközi viszonylatban lebonyolódó hajó- és áruforgalom statisztikája. Légiforgalmi statisztika. Posta-, távíró-, távbeszélő- és rádió-statisztika. Közúti forgalmi balesetek statisztikája. — *St. des routes et des tramways de villes et de communes. Statistique des véhicules à moteur mécanique. Statistique de la consommation d'essence. Statistique ferroviaire. Statistique des voies d'eau navigables, des entreprises de navigation, des ports fluviaux et des ports d'hiver. Statistique des entreprises de navigation maritime. Statistique du trafic des bateaux et du mouvement des marchandises par voies d'eau entre la Hongrie et l'étranger. Statistique de la navigation aérienne. Statistique des postes, télégraphes, téléphones et de la radio. Statistique des accidents de la circulation.*

Osztályvezető. — Chef:

Farkasfalvi Sándor dr. miniszteri osztálytanácsos — *conseiller de section ministériel.*

Beosztva — Personnel:

atkári **Szalay Zoltán** miniszteri segédfogalmazó — *sous-rédacteur ministériel.*

L'Eplattenier Lajos statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Nagy József statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Sass Leó statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Deák Zsigmond statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Semjén László statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Bessenyei István dr. statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Pál K. György statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

3 irodakezelési tisztviselő, 4 kezelő, 14 egyéb alkalmazott — 3 *fonctionnaires de bureau; 4 classeurs; 14 autres employés.*

Közlekedési statisztika.
Statistique des transports et des voies de communication.

Vezetéssel megbízva — *Chargé de la direction*: **Várszeghy János dr.** miniszteri titkár, osztályvezető-helyettes — *secrétaire ministériel, sous-chef de section.*

2 kezelő, 6 egyéb alkalmazott — *2 classeurs et 6 autres employés.*

7. osztály. — 7e section.

Külkereskedelmi és vámstatisztika.

Statistiques du commerce extérieur et des douanes.

Külkereskedelmi statisztika. Budapest gabona- és lisztforgalmának statisztikája. Nyilvános áru-raktárak és a szövetkezeti gabonarakktárak gabona- és örleményforgalmi statisztikája. Búza-, rozs-, búzaliszt és rozslisztkészletstatisztika. — *Statistique du commerce extérieur. Statistique de la circulation du blé et de la farine à Budapest. Statistique des entrées et sorties de blé et grains moulus pour les entrepôts et les silos de coopératives. Statistique des stocks de froment, de seigle, de farines de froment et de seigle.*

O s z t á l y v e z e t ő — C h e f :

Farkas János dr. miniszteri tanácsos, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság helyettes elnöke — *conseiller ministériel, vice-président de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.*

B e o s z t v a — P e r s o n n e l :

Meszlényi Emil dr. miniszteri titkár, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság titkára, osztályvezető-helyettes — *secrétaire ministériel, secrétaire de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale, sous-chef de section.*

vitéz **Pap László dr.** miniszteri segédtitkár, a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság titkára — *sous-secrétaire ministériel, secrétaire de la Commission pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.*

széplaki **Petrichevich-Horváth Miklós Emil báró dr.** miniszteri fogalmazó — *rédacteur ministériel.*

Szabó Mihály statisztikai főtanácsos — *conseiller supérieur de statistique.*

Pernesz Károly statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Bakos Jenő statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Mike Árpád statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Doleschall Lajos statisztikai tanácsos — *conseiller de statistique.*

Ehrenreich András statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Földes Adolf statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Feketits József statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Antal József statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

vitéz **Jánossa Zoltán** statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Szatmári Ármán statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Égető Béla statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Augusztiny Béla statisztikai főtitkár — *officier supérieur de statistique.*

Kokas Sándor statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Pénzes Károly statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

Bártfai Aladár statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Hegedüs Károly statisztikai gyakornok — *stagiaire de statistique.*

7 irodakezelési tisztviselő, 9 kezelő, 32 egyéb alkalmazott — *7 fonctionnaires de bureau; 9 classeurs; 32 autres employés.*

8. osztály. — 8e section.

Pénzügyi és árstatisztika.

Statistiques des finances et des prix.

Hitelintézeti statisztika. Községi háztartási statisztika. Kézizálogkölcsonök statisztikája. Hitelválságstatisztika. Biztosításügyi statisztika. Tűzkárstatisztika. — *Statistique des établissements de crédit. Statistique des finances communales. Statistique des prêts sur gages. Statistique de la crise du crédit. Statistique des affaires d'assurances. Statistique des dommages par incendies.*

O s z t á l y v e z e t ő — C h e f :

Szigeti Gyula dr. miniszteri tanácsos — *conseiller ministériel.*

B e o s z t v a — P e r s o n n e l :

Mári László dr. statisztikai felügyelő — *inspecteur de statistique.*

Abaffy Lajos statisztikai ellenőr — *contrôleur de statistique.*

3 irodakezelési tisztviselő, 9 egyéb alkalmazott — *3 fonctionnaires de bureau; 9 autres employés.*

Árstatisztika. — Statistique de prix.

Vezetéssel megbízva — *Chargé de la direction*: **Szönyi Gyula dr.** miniszteri titkár, osztályvezető-helyettes — *secrétaire ministériel, sous-chef de section.*

Czintula László statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

Nemes Elek dr. statisztikai tiszt — *officier de statistique.*

1 irodakezelési tisztviselő — *1 fonctionnaire de bureau.*

A Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatalon kívül teljesít szolgálatot:

En service en dehors de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique:

vitéz **Mike Gyula dr.** miniszteri titkár, a statisztikai ügyek előadói teendőinek ellátására a M. kir. Miniszterelnökséghez berendelve — *secrétaire ministériel, attaché, comme rapporteur des affaires statistiques, à la Présidence du Conseil.*

Hajdrik Sándor dr. miniszteri segédtitkár, a M. kir. Pénzügyminisztériumba berendelve — *sous-secrétaire ministériel, attaché au ministère des Finances.*

1 kezelő és 1 egyéb alkalmazott a M. kir. Miniszterelnökségen, 2 egyéb alkalmazott a Kereskedelmi Minisztériumban — *1 classeur et 1 autre employé attachés à la Présidence du Conseil; 2 autres employés attachés au ministère du Commerce.*

Kimutatás a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal alkalmazottainak létszámáról.

Personnel de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Szak — Branches	Létszám Effectif
Fogalmazói szak — <i>Personnel de rédacteurs</i>	26
Statisztikai szak — <i>Personnel de statistique</i>	62
Irodakezelési szak — <i>Bureaux auxiliaires:</i>	
Tisztviselő — <i>Fonctionnaires</i>	39
Kezelő — <i>Classeurs</i>	39
Egyéb alkalmazott — <i>Autres employés</i>	343
Összesen — <i>Total</i>	509

Altisztek és szolgák — <i>garçons de bureau et hommes de service</i>	56
Mindössze — <i>Au total</i>	565

Számológépek száma.

Nombre des machines à calculer.

Összegelőgép — <i>Totalisateurs</i>	23
Szorzó-osztógép — <i>Machines à multiplier et à diviser</i>	30
Számolóhenger — <i>Cylindres compteurs</i>	16
Villamos lyukasztógépek — <i>Perforateurs électriques</i>	6
Lyukasztógép kézierőre — <i>Perforateurs à la main</i>	3
Összetett rendszerű Powers rendezőgép — <i>Machine Powers, système complexe</i>	1
Egyszerű rendszerű Powers rendezőgép — <i>Machine Powers, système simple</i>	1

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadói ülések. — *Séances d'études.*

Résumé. Dans la séance tenue le 4 mai 1937, sous la présidence de M. Alojse Kovács, président de la Société, M. Cornélius Kőrösy, membre ordinaire, prononça son discours de réception, portant pour titre: *Les théories de l'hérédité, la statistique et la physique, illustrant de projections ses développements.* Ensuite, le Président prit la parole, exposant ses idées à propos du discours de réception.

Dans la séance du 14 mai 1937, présidée par M. Alojse Kovács, M. Ivan Nagy, membre ordinaire, prononça son discours de réception, intitulé: *Les Hongrois du Canada.* Puis, M. Alojse Kovács, président de la Société, exposa ses observations.

*

A Magyar Statisztikai Társaság 1937. évi május hó 4-én Kovács Alajos elnöklésével tartott előadói ülésén Kőrösy Kornél dr. r. tag tartotta meg székfoglaló előadását „Örökléstan, statisztika, fizika“ címen, vetített képekkel.

Kovács Alajos elnök köszönetet mondott a nagyértékű előadásért. A Statisztikai Társaság megismerésnek tekinti, hogy előadó mélyreható búvárkodásának eredményét először a Társaság előtt mutatta be. A Kőrösy név előadó atyját, a demográfia úttörőjét, a nemzetközileg is elismert nagy statisztikust állítja elének, de a mai előadás dokumentálta, hogy a Kőrösy nevet méltán képviseli az előadó is, aki megtalálta a kapcsolatot azzal a tudománnyal, amelyet atyja oly nagyszerű ered-

ménnyel művelt. Üdvözölte az előadót, aki székfoglalójával a Társaság teljes jogú tagjai sorába lépett.

A Magyar Statisztikai Társaság 1937. évi május hó 14-én Kovács Alajos elnöklésével tartott előadói ülésén vitéz Nagy Iván r. tag tartotta meg székfoglaló előadását „Magyarok Kanadában“ címen.

Kovács Alajos elnök köszönetet mondott az értékes és alapos előadásért, üdvözölvén az előadót, aki székfoglalójával a teljes jogú tagok sorába lépett. Előadónak, aki lelkes kutatója a külföldi magyarság viszonyainak, sok hasonló tárgyú munkája van. Statisztikai szempontból legértékesebb „A magyarság világstatisztikája“ című tanulmánya. A külföldi magyarok számontartása sokkal fontosabb, mint a háború előtti időkben, amikor csak a kivándorlás nemzetsorvasztó folyamatáról volt szó. A mai előadás egyik részlete az előadó minden országra kiterjedő vizsgálódásainak. Kanada nemzetiségi statisztikája elég részletes és kombinatív, de nem követi tisztán azt a helyes elvet, hogy e statisztikának az anyanyelv tudakolásán kell alapulnia. A kanadai statisztikai hivattal a hazai hivatalos statisztika tárgyalásokat is folytatott az említett metodikai zavarok kiküszöbölésére. Elszomorító, hogy a kanadai magyarság ivadéka a második-harmadik generációban elvesz számunkra, amit előmozdít, hogy a túlnyomóan férfinenemhez tartozó kivándorlók idegen nőt vesznek feleségül. Az előadó dicséretreméltó munkájához továbbra is sok sikert kíván.

Hajdrik Sándor dr. miniszteri segédtitkár, a M. kir. Pénzügyminisztériumba berendelve — *sous-secrétaire ministériel, attaché au ministère des Finances.*

1 kezelő és 1 egyéb alkalmazott a M. kir. Miniszterelnökségen, 2 egyéb alkalmazott a Kereskedelmi Minisztériumban — *1 classeur et 1 autre employé attachés à la Présidence du Conseil; 2 autres employés attachés au ministère du Commerce.*

Kimutatás a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal alkalmazottainak létszámáról.

Personnel de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Szak — Branches	Létszám Effectif
Fogalmazói szak — <i>Personnel de rédacteurs</i>	26
Statisztikai szak — <i>Personnel de statistique</i>	62
Irodakezelési szak — <i>Bureaux auxiliaires:</i>	
Tisztviselő — <i>Fonctionnaires</i>	39
Kezelő — <i>Classeurs</i>	39
Egyéb alkalmazott — <i>Autres employés</i>	343
Összesen — <i>Total</i>	509

Altisztek és szolgák — <i>garçons de bureau et hommes de service</i>	56
Mindössze — <i>Au total</i>	565

Számológépek száma.

Nombre des machines à calculer.

Összegelőgép — <i>Totalisateurs</i>	23
Szorzó-osztógép — <i>Machines à multiplier et à diviser</i>	30
Számolóhenger — <i>Cylindres compteurs</i>	16
Villamos lyukasztógépek — <i>Perforateurs électriques</i>	6
Lyukasztógép kézierőre — <i>Perforateurs à la main</i>	3
Összetett rendszerű Powers rendezőgép — <i>Machine Powers, système complexe</i>	1
Egyszerű rendszerű Powers rendezőgép — <i>Machine Powers, système simple</i>	1

Magyar Statisztikai Társaság.

Société Hongroise de Statistique.

Előadói ülések. — *Séances d'études.*

Résumé. Dans la séance tenue le 4 mai 1937, sous la présidence de M. Alojse Kovács, président de la Société, M. Cornélius Kőrösy, membre ordinaire, prononça son discours de réception, portant pour titre: *Les théories de l'hérédité, la statistique et la physique, illustrant de projections ses développements.* Ensuite, le Président prit la parole, exposant ses idées à propos du discours de réception.

Dans la séance du 14 mai 1937, présidée par M. Alojse Kovács, M. Ivan Nagy, membre ordinaire, prononça son discours de réception, intitulé: *Les Hongrois du Canada.* Puis, M. Alojse Kovács, président de la Société, exposa ses observations.

*

A Magyar Statisztikai Társaság 1937. évi május hó 4-én Kovács Alajos elnöklésével tartott előadói ülésén Kőrösy Kornél dr. r. tag tartotta meg székfoglaló előadását „Örökléstan, statisztika, fizika“ címen, vetített képekkel.

Kovács Alajos elnök köszönetet mondott a nagyértékű előadásért. A Statisztikai Társaság megismerésnek tekinti, hogy előadó mélyreható búvárkodásának eredményét először a Társaság előtt mutatta be. A Kőrösy név előadó atyját, a demográfia úttörőjét, a nemzetközileg is elismert nagy statisztikust állítja elének, de a mai előadás dokumentálta, hogy a Kőrösy nevet méltán képviseli az előadó is, aki megtalálta a kapcsolatot azzal a tudománnyal, amelyet atyja oly nagyszerű ered-

ménnyel művelt. Üdvözölte az előadót, aki székfoglalójával a Társaság teljes jogú tagjai sorába lépett.

A Magyar Statisztikai Társaság 1937. évi május hó 14-én Kovács Alajos elnöklésével tartott előadói ülésén vitéz Nagy Iván r. tag tartotta meg székfoglaló előadását „Magyarok Kanadában“ címen.

Kovács Alajos elnök köszönetet mondott az értékes és alapos előadásért, üdvözölvén az előadót, aki székfoglalójával a teljes jogú tagok sorába lépett. Előadónak, aki lelkes kutatója a külföldi magyarság viszonyainak, sok hasonló tárgyú munkája van. Statisztikai szempontból legértékesebb „A magyarság világstatisztikája“ című tanulmánya. A külföldi magyarok számontartása sokkal fontosabb, mint a háború előtti időkben, amikor csak a kivándorlás nemzetsorvasztó folyamatáról volt szó. A mai előadás egyik részlete az előadó minden országra kiterjedő vizsgálódásainak. Kanada nemzetiségi statisztikája elég részletes és kombinatív, de nem követi tisztán azt a helyes elvet, hogy e statisztikának az anyanyelv tudakolásán kell alapulnia. A kanadai statisztikai hivattal a hazai hivatalos statisztika tárgyalásokat is folytatott az említett metodikai zavarok kiküszöbölésére. Elszomorító, hogy a kanadai magyarság ivadéka a második-harmadik generációban elvesz számunkra, amit előmozdít, hogy a túlnyomóan férfinenemhez tartozó kivándorlók idegen nőt vesznek feleségül. Az előadó dicséretreméltó munkájához továbbra is sok sikert kíván.

A Társaság kiadványai. — *Publications de la Société.*

Legutoljára a Szemle 1936. évi 5. számában¹⁾ számoltunk be a Magyar Statisztikai Társaság publikációiról. Azóta a Társaságnak mind rendszertelen nagyobb időközökben a sajtó alól kikerülő *kiadványsorozata*, mind idegennyelvű *folyóirata* bővült új kötettel, illetőleg újabb számokkal.

„A Magyar Statisztikai Társaság kiadványai“ c. sorozatban az 1936. évi közgyűlésig 10 szám (kötet) jelent meg, ú. m. 7 magyar nyelven,²⁾ 2 német³⁾ és 1 angol nyelven. Ezekhez nyolcadik magyar nyelvű kiadványként sorakozott a következő:

11. sz. *Földes Béla*: Statisztikai előadások. Új sorozat. Budapest, 1936. 254 l.

Ezt a művet és egyben e könyv megjelenése alkalmából *Földes Bélának*, a magyar statisztikusok nesztorának, a Társaság tiszteletbeli tagjának kivételes munkásságát a Magyar Tudományos Akadémia éppen legutóbbi nagygyűlésén a Chorin Ferenc-jutalom 1937. évi kamatainak odaítélésével tüntette ki.

A Társaság „*Journal de la Société Hongroise de Statistique*“ c., évente négy számban megjelenő francia nyelvű, amellet azonban angol, német és olasz tanulmányokat is közreadó folyóirata nagyobb tanulmányokon és cikkeken kívül rendszeresen vizsgálatérő rovatokban ismerteti a Társaság működését, beszámol a statisztikai mozgalmakról és eseményekről, személyi híreket, megemlékezéseket közöl, behatóan taglalja a hazai statisztikai és rokonirodalom önálló termékeit és folyóiratanyagát (cikkeit), kritikailag méltatja az országot ismertető és a magyar kérdéssel (is) foglalkozó külföldi szakirodalmat, végül Magyarország közállapotait időszakos jelzőtáblákban, valamint évi helyzetjelentésben tárja a külföldi szakkörök és érdeklődők elé. Anyagát grafikonok, statisztikai térképek, jelzőrajzok is tarkítják. — A legutolsó közlésünk óta megjelent számok a következő cikkeket hozták:

XIV. 1936. évf. 2—3. sz. *Földes Béla*: La statistique considérée au point de vue de la statistique sociale. — *Laky Dezső*: Les enseignements de la statistique des sociétés anonymes de Hongrie dans les années 1928—30 et 1931—34. — *Kovács Alajos*: Effets observés de la dénatalité due à la guerre. — *Konkoly Thege Gyula*: The Land and its Owners. The Management of Farms in Hungary. — *Varga István*: Problèmes démographiques. — *Thirring Lajos*: Zur Methodik der Statistik der menschlichen Anhäufungsverhältnisse. — *Mike Gyula*: Les ouvra-

ges sportifs de la Hongrie en 1935. — *Bene Lajos*: Les enseignements de la statistique des finances des villes de Hongrie. — *Szél Tivadar*: Sur les indices standard naturels complétant le calcul des standard. — *Hollós István*: The Cultural Weight and Social Position of the Hungarians in Former Hungary.

XIV. 1936. évf. 4. sz. *Konkoly Thege Gyula* és *Kovács Alajos*: La XXIIIe Session (à Athènes) de l'Institut International de Statistique et la XIIIe Assemblée générale (à Rome) de l'Institut International d'Agriculture. — *Fréchet Maurice* (Párizs): Au sujet de la détermination de la variation séculaire. — *Szél Tivadar*: La consommation des boissons alcooliques et l'ivrognerie.

XV. 1937. évf. 1—2. sz. Numéro du jubilé de M. Gustave Thirring. *Kovács Alajos*: Préface. — *Illyefalvi I. Lajos*: Hommage à M. Gustave Thirring. — *Methorst Henri Willem* (Hága): The International Institute of Statistics and Municipal Statistics. — *Giusti Ugo* (Róma): La Statistique municipale en Italie. — *Lesoir Edmond* (Bruxelles): La statistique municipale en Belgique. — *Morgenroth Wilhelm* (München): Organisation und Aufgaben der Gemeindestatistik in Deutschland. — *Balás Károly*: The Necessity of Theoretical Points of View and of the Establishment of Theoretical Aims of Modern Demography. — *Dobrovits Sándor*: L'élargissement du champ du service statistique hongrois. — *Elekes Dezső*: La statistique des collections publiques et les collections publiques de la Hongrie. — *Fodor Ferenc*: Statistik der Redemption Jazygiens i. J. 1745. — *Jordan Károly*: On Approximation and on Test Criteria by the χ Test and by Bayes' Theorem. — *Konkoly Thege Gyula*: Quelques questions démographiques d'actualité à la lumière de la statistique. — *Kovács Alajos*: Les connaissances de langue des industriels et commerçants de Transylvanie dans l'ancienne Hongrie. — *Melly József*: La mortalité cancéreuse dans les grandes villes. — *vitéz Nagy Iván*: Hungarians in Canada. — *Schneller Károly*: Il bilancio del recente miglioramento della mortalità europea. — *Surányi-Unger Tivadar*: Le rôle de Budapest dans la vie économique de la Hongrie pendant les années 1925—1934. — *Szádeczky-Kardoss Tibor*: Les méthodes de mesure des charges publiques. — *Thirring Lajos*: Les grandes agglomérations, comme unités de la division statistique, en particulier de la division territoriale.

A Társaság tiszteletbeli tagjának és volt elnökének 75. születési fordulója (1936 december 25.) alkalmából a választmány határozata alapján szerkesztett „Thirring Gusztáv jubileumi szám“: az 1937. évi 1—2. szám *Thirring Gusztáv* fényképével díszítve, önálló kötetszerű ünnepi köntösben is nap-

¹⁾ L. 1936. évf. 469—470. l.

²⁾ Közülük azonban az egyik egy német nyelvű tanulmányt is felölelt, tehát magyar-német nyelvűnek számítható.

³⁾ A 2. sz. jegyzetben említett magyar-német nyelvű kiadvány nélkül.

világot látott. Az ünnepi számot a benne tanulmányokkal szereplő munkatársak és a választmány tagjai jelenlétében 1937 június 1-én Kovács Alajos, a Társaság elnöke nyújtotta át, a jubiláns nagy ér-

demeit méltató meleg szavak kíséretében Thirring Gusztávnak, aki a Társaság megemlékezésének szép dokumentumát meghatott szavakkal köszönte meg.

Összefoglaló helyzetjelentés. *Résumé de la situation en Hongrie.*

1937. április. — Avril 1937.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données statistiques relatives au mois d'avril 1937:

Le nombre des mariages contractés en avril dernier (5.444) dépassait légèrement le chiffre de l'année précédente (5.251); la nuptialité a été de 7.4 pour 1.000. La natalité a représenté 19.4 pour 1.000 habitants; on a noté 14.318 enfants nés vivants, soit un peu moins qu'en avril 1936 (14.582). Pour cette raison et à cause du fait que la mortalité a légèrement augmenté (11.163 décès, soit 15.1 pour 1.000, contre 11.046 en avril 1936), l'accroissement dit naturel (3.155 unités, soit 4.3 pour 1.000) a été inférieur au chiffre de l'année dernière.

Les syndicats ouvriers n'ont enregistré que 15.927 chômeurs, 962 (—5.7%) de moins qu'à la fin de mars et bien moins (—2.227, —12.0%) qu'en avril 1936. Par rapport au moment le plus grave du chômage, le nombre des sans-travail a baissé de près de 50%. La régression tient, en dehors d'une certaine amélioration de la situation économique, à ce fait que, en raison de la baisse de la natalité pendant la guerre, il y a moins de jeunes ouvriers qu'autrefois.

La production de houille, ainsi que celle de lignite, accusent une augmentation notable sur celles du mois correspondant de l'année précédente (+17.6% et 17.1%).

La production de minerai de fer et de scorie de fer a baissé de 12% comparativement au mois précédent et de près de 22% par rapport au chiffre de l'année dernière. Pour la production de la fonte à affiner, on constate une diminution de 11% sur celle du mois précédent; par rapport au chiffre de l'année dernière, il y eut là une régression insignifiante.

En avril dernier, les importations ont représenté 41.1 millions de pengős; les exportations, 49.7 millions; ainsi donc, la balance commerciale s'est soldée par un excédent de 8.6 millions. Par rapport au mois correspondant de l'année dernière, où la balance avait accusé un déficit notable (7.4 millions),

les importations ont augmenté de 0.8 million de pengős et les exportations, de 16.8 millions.

En ce qui concerne les marchandises importées, on constate une régression croissante pour certaines matières premières et demi-produits. Cette régression a été due aux difficultés d'avoir de telles marchandises (pour les articles en question, les besoins intérieurs n'ont pas diminué). Parmi les produits où l'importation a baissé pour ladite cause, figurent l'huile minérale brute, la cellulose, la fonte, la ferraille, les métaux bruts, le coton et jute bruts, les chiffons. Pour les autres grandes matières de base nécessaires à l'industrie (bois bruts et ouvrés, minerais de fer, coke, matières artificielles, soie artificielle, peaux brutes, caoutchouc brut), l'importation a progressé.

L'exportation accuse une augmentation, les circonstances ayant favorisé la vente de céréales et de produits d'industrie agricole. Par rapport aux chiffres de l'année dernière, les exportations de céréales ont augmenté en valeur de 9.5 millions de pengős; celles de produits d'industrie agricole, de 3.4 millions de p. Mais celles d'animaux de boucherie et de trait ont baissé de 1.5 million de p. L'exportation de l'industrie textile a légèrement progressé; pour celle de l'industrie lourde, on voit peu de changement par rapport au mois d'avril de l'année dernière. Les exportations de pelleteries apprêtées ont monté notablement (+1.1 million de pengős).

A cette époque de l'année, le trafic ferroviaire accuse en général une diminution. Cette année, il a augmenté; l'augmentation est attribuée à l'amélioration de la situation économique. La quantité des marchandises transportées a été de 1.4 million de tonnes contre 1.3 million au mois précédent et 1.2 million en avril 1936. Le nombre des wagons à marchandises chargés a monté de 3.5% par rapport au mois précédent et de 17.7% comparativement au chiffre de l'année dernière.

Le trafic postal a baissé pour des causes sai-

világot látott. Az ünnepi számot a benne tanulmányokkal szereplő munkatársak és a választmány tagjai jelenlétében 1937 június 1-én Kovács Alajos, a Társaság elnöke nyújtotta át, a jubiléum nagy ér-

demeit méltató meleg szavak kíséretében Thirring Gusztávnak, aki a Társaság megemlékezésének szép dokumentumát meghatott szavakkal köszönte meg.

Összefoglaló helyzetjelentés. *Résumé de la situation en Hongrie.*

1937. április. — Avril 1937.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données statistiques relatives au mois d'avril 1937:

Le nombre des mariages contractés en avril dernier (5.444) dépassait légèrement le chiffre de l'année précédente (5.251); la nuptialité a été de 7·4 pour 1.000. La natalité a représenté 19·4 pour 1.000 habitants; on a noté 14.318 enfants nés vivants, soit un peu moins qu'en avril 1936 (14.582). Pour cette raison et à cause du fait que la mortalité a légèrement augmenté (11.163 décès, soit 15·1 pour 1.000, contre 11.046 en avril 1936), l'accroissement dit naturel (3.155 unités, soit 4·3 pour 1.000) a été inférieur au chiffre de l'année dernière.

Les syndicats ouvriers n'ont enregistré que 15.927 chômeurs, 962 (—5·7%) de moins qu'à la fin de mars et bien moins (—2.227, —12·0%) qu'en avril 1936. Par rapport au moment le plus grave du chômage, le nombre des sans-travail a baissé de près de 50%. La régression tient, en dehors d'une certaine amélioration de la situation économique, à ce fait que, en raison de la baisse de la natalité pendant la guerre, il y a moins de jeunes ouvriers qu'autrefois.

La production de houille, ainsi que celle de lignite, accusent une augmentation notable sur celles du mois correspondant de l'année précédente (+17·6% et 17·1%).

La production de minerai de fer et de scorie de fer a baissé de 12% comparativement au mois précédent et de près de 22% par rapport au chiffre de l'année dernière. Pour la production de la fonte à affiner, on constate une diminution de 11% sur celle du mois précédent; par rapport au chiffre de l'année dernière, il y eut là une régression insignifiante.

En avril dernier, les importations ont représenté 41·1 millions de pengős; les exportations, 49·7 millions; ainsi donc, la balance commerciale s'est soldée par un excédent de 8·6 millions. Par rapport au mois correspondant de l'année dernière, où la balance avait accusé un déficit notable (7·4 millions),

les importations ont augmenté de 0·8 million de pengős et les exportations, de 16·8 millions.

En ce qui concerne les marchandises importées, on constate une régression croissante pour certaines matières premières et demi-produits. Cette régression a été due aux difficultés d'avoir de telles marchandises (pour les articles en question, les besoins intérieurs n'ont pas diminué). Parmi les produits où l'importation a baissé pour ladite cause, figurent l'huile minérale brute, la cellulose, la fonte, la ferraille, les métaux bruts, le coton et jute bruts, les chiffons. Pour les autres grandes matières de base nécessaires à l'industrie (bois bruts et ouvrés, minerais de fer, coke, matières artificielles, soie artificielle, peaux brutes, caoutchouc brut), l'importation a progressé.

L'exportation accuse une augmentation, les circonstances ayant favorisé la vente de céréales et de produits d'industrie agricole. Par rapport aux chiffres de l'année dernière, les exportations de céréales ont augmenté en valeur de 9·5 millions de pengős; celles de produits d'industrie agricole, de 3·4 millions de p. Mais celles d'animaux de boucherie et de trait ont baissé de 1·5 million de p. L'exportation de l'industrie textile a légèrement progressé; pour celle de l'industrie lourde, on voit peu de changement par rapport au mois d'avril de l'année dernière. Les exportations de pelleteries apprêtées ont monté notablement (+1·1 million de pengős).

A cette époque de l'année, le trafic ferroviaire accuse en général une diminution. Cette année, il a augmenté; l'augmentation est attribuée à l'amélioration de la situation économique. La quantité des marchandises transportées a été de 1·4 million de tonnes contre 1·3 million au mois précédent et 1·2 million en avril 1936. Le nombre des wagons à marchandises chargés a monté de 3·5% par rapport au mois précédent et de 17·7% comparativement au chiffre de l'année dernière.

Le trafic postal a baissé pour des causes sai-

sonnières. Le nombre des correspondances y montre une diminution de près de 19%. — A la fin d'avril, il y avait en Hongrie 104.775 postes téléphoniques principaux, soit 10 mille de plus qu'au mois correspondant de l'année précédente. — Le nombre des concessionnaires de postes récepteurs de T. S. F., montant à 376.569, a dépassé de 15.361 le chiffre de l'année dernière.

L'indice général des prix de gros s'éleva à 94 (+1 point), dépassant de 6 points celui du mois correspondant de l'année précédente. Pour l'indice de la catégorie „agriculture et élevage“, on constate une régression de 1 point. Le niveau des prix industriels a peu changé. Par rapport au mois d'avril 1936, l'indice de la catégorie „autres industries“ s'éleva de 1 point; comparativement au mois précédent, il n'a pas changé. L'indice du coût de la vie est descendu à 106·7 (—0·4 point) par suite de la diminution de certains prix alimentaires.

D'après les chiffres de la Banque Nationale de Hongrie, la circulation des billets de banque monta à 435 millions de pengős, s'élevant de 18 millions par rapport au mois précédent et de 45·6 millions par rapport au chiffre de l'année dernière. Le montant des effets, représentant 421 millions de pengős, a baissé comparativement au mois précédent et au mois d'avril de l'année dernière (—29·8 millions et —65·8 millions).

Les dépôts en banque, accusant une augmentation (3·1 millions) sur ceux du mois précédent, ont monté à 1.411·6 millions de pengős.

A la Bourse de Budapest, après une période de prospérité de près de deux ans et demi, où l'indice d'actions, montant de 117·5 points, s'éleva à 185·5, cet indice a baissé de 30·2 points en avril. Les transactions ont été nombreuses: on a vendu plus de 700 mille actions, contre 672 mille au mois précédent et 247 mille en avril 1936.

Le nombre des nouvelles insolvabilités a été de 72, dépassant de 13 (+22·0%) celui du mois précédent; par rapport au mois d'avril 1936, on y voit une augmentation représentant également 22%.

*

Népmozgalom.

Az 1937. évi április hó népmozgalmát a házasságkötések számának némi emelkedésétől eltekintve kedvezőtlenebb tünetek jellemezték: az elveszületések száma az előző áprilissal szemben megapadt, a halálozásoké viszont valamivel megnövekedett, úgyhogy a természetes szaporulat sem érte el az 1936 áprilisi — meglehetősen szerény — méreteket.

Az új házasságok száma 1937 áprilisában 5.444, aránya (ezer lélekre) 7·4 volt. A házasságkötési számnak az előző év áprilisában kimutatott számmal (5.251) szemben mutatkozó enyhe emelkedé-

sében a nagybőjt alatt elmaradt házasságok ezidén igen nagy számának és nemcsak márciusra, hanem még áprilisra áttolódásának is lehet része. Kedvezőtlen tünet, hogy az *élveszületések* száma márciushoz hasonlóan az előző év megfelelő hónapjában kimutatott adatot a most elmúlt áprilisban sem érte el: az 1936 áprilisi 14.582-vel szemben csak 14.318, az ezer lakosra számított arány pedig 19·4 volt; igaz viszont, hogy különösen a múlt év júniusában sokkal kevesebb házasság került megkötésre, mint egy esztendővel azelőtt és a most mutatkozó visszaesést részben ez is magyarázhatja. A *halálozások* száma (11.163 = 15·1‰) egy árnyalattal meghaladta az 1936 áprilisban elhaltakét (11.046). Tekintettel arra, hogy a csecsemőhalottak 1.817-es száma kisebb az egy évnél fiatalabb korban elhaltak előző évi számánál (1.972) és az 1—6 éves halottak száma is megfogyott, az emelkedést egyedül az idősebb korú halottak számának megnagyobbodása idézte elő. Minthogy az *élveszületések* száma megfogyott, a *halálozásoké* pedig, ha kis mértékben is, de növekedett, a *természetes szaporulat* (3.155 fő, ezer lélekre 4·3) az egyébként meglehetősen alacsony előző április havi (3.536) alatt maradt.

Munkapiac.

A munkanélküliek számának a szokottnál is erőteljesebb hanyatlása a gazdasági viszonyok javulásáról és a fejlődő konjunktúráról tesz tanúságot. Nem szabad azonban elfelejtenünk azt sem, hogy az a nagy kiesés, amely a születések számában a háborús esztendők alatt jelentkezett, a kereső rétegekben most már erősen érezteti hatását. A munkapiaci helyzet gyökeres javulásában tehát ennek is nagy szerepe van.

Magyarországon az 1937. évi április hónapban a keresztényszocialista és a szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma jóval az idényszerű kereteket meghaladó módon hanyatlott. A hó végén a szakszervezeti munkanélküliek száma mindössze csak 15.927 volt, 962-vel (—5·7%) kevesebb, mint a megelőző hóban. A munkanélküliek száma egy év leforgása alatt 2.227-tel, több mint 12%-kal hanyatlott. A megelőző gazdasági fellendülés tetőpontjának idején, 1928 áprilisában 15.043, 1929 áprilisában pedig 15.333 volt a munkanélküliek száma, tehát nem sokkal kevesebb, mint a tárgyalt hó végén. Ha pedig a legváltóságosabb esztendő, 1932 áprilisához képest vizsgáljuk a munkanélküliség enyhülését, azt látjuk, hogy a munkanélküliek száma már közel 50%-kal csökkent; 1932 áprilisában ugyanis a szakszervezetek még 31.018 munkanélkülit tartottak nyilván.

Korábbi jelentéseinkben már több ízben rámutattunk arra, hogy a munkapiaci feszültség

enyhülésében a gazdasági helyzet javulásán kívül nagy része van annak is, hogy a háborús születésű gyérebb évjáratok most jutnak be a kereső rétegek soraiba.

A kimutatott munkanélküliek 87·0%-a férfi, 13·0%-a pedig nő volt. Az előző hónappal szemben a férfi munkanélküliek száma 6·1%-kal, a nőké pedig 2·2%-kal csökkent. A kimutatott munkanélküliek 55·7%-a Budapestre, 44·3%-a pedig vidékre esett. Budapesten a munkanélküliek száma 8·6%-kal, vidéken pedig 1·8%-kal csökkent a megelőző hó végéhez képest. Foglalkozás szerint csökkent a munkanélküliek száma az előző hónappal szemben a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (—30·8%), a bőriparban (—11·6%), az építőiparban (—8·8%), a faiparban (—9·2%), a sokszorosító iparban (—7·8%), a vasiparban (—0·5%) és végül a szellemi munkásoknál (—0·1%). Emelkedett a munkanélküliek száma a ruházati iparban (+3·4%) és az élelmezési iparban (+0·9%).

Termelés.

Jóllehet a barnaszénttermelés idényszerű behatásokra csökkent, az irányzat továbbra is emelkedő. Nagyobb figyelemre kell méltatni azonban a vasérc és a vassalak, valamint a finomításra való nyers vas termelésére vonatkozó adatok alakulását. Az ideai vasérctermelés nem mondható kielégítőnek, mert az lényegesen a múlt évi alatt mozog. A finomításra való nyers vasnál jelentkező csökkenés még nem nagyarányú. Az elektromos áramtermelés az idényszerű hanyatlás képét mutatja.

Február és március hónapokban Magyarország *kőszéntermelése* aránylag alacsony szinten mozgott, április hóban ellenben lényegesen, kereken 29%-kal emelkedett s a múlt évvel szemben is 17·6% volt a javulás. A *barnaszénttermelés* évszaki erők hatása alatt hanyatlott. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a termelés az év eddig lefolyt időszakának minden hónapjában magasabb szinten mozgott a múlt évinél. Április hóban 5·5 millió q barnaszéntet termeltünk, a múlt évi 4·7 millió q-val szemben. A megelőző havival szemben mutatkozó 8·9%-os csökkenés nem haladta meg a szokásos idényszerű kereteket. A múlt évihez képest jelentkezett 17·1%-os gyarapodás pedig a gazdasági élet fejlődéséről tesz tanúságot.

A nehézipari termelés alapanyagát szolgáltató *vasérc- és vassalaktermelésünk* a folyó évben stagnációs képet mutat. A márciusi átmeneti javulás után áprilisban a termelés ismét visszaesett. A hanyatlás meghaladta a 12%-ot és a múlt év azonos hónapjával szemben is 21·5% a visszaesés. Az év eddig lefolyt szakában a termelés jelentős visszaesést mutat a múlt évihez képest. A *finomításra való nyers vashól* is 37 ezer q-val (—11·0%) kevesebbet termeltünk, mint márciusban s a termelés a múlt évinél is árnyalatilag alacsonyabb volt.

Budapest székesfőváros *elektromos áramtermelése* a megelőző havihoz képest mindössze csak 2·8%-kal csökkent, de a múlt évvel szemben 8·6%-os emelkedés mutatkozik. A *magánvilágítási célokra elosztott áram* mennyiségének idényszerű hanyatlását a *motorikus célokra elosztott áram* mennyiségének emelkedése ellensúlyozta. Az ily célokra elosztott áram mennyisége 8·1%-kal emelkedett a megelőző és 5·7%-kal nőtt a múlt év azonos hónapjával szemben. A *magánvilágítási célokra elosztott áram* mennyiségének hanyatlása 11·8%-ot tett. A múlt évvel szemben azonban itt is növekedés mutatkozik (+6·2%). Az *elektromos áramfogyasztók* száma áprilisban is csökkent, a hanyatlás azonban nem volt nagyarányú. Az áramfogyasztók száma február hó végén 259.100-zal tetőpontot ért el, április hó végén pedig Budapestnek 258.905 áramfogyasztója volt.

Kereskedelem és közlekedés.

Beszerzési nehézségek miatt egyes fontos ipari alapanyagaink behozatala visszaesett. A kivített főként a gabonaneműek s a mezőgazdasági ipar termékei kedvezően alakítják ki.

A vasúti forgalom emelkedő irányzatot mutat s az év eddig lefolyt részében is kedvezően alakult. A forgalom növekedése arányban áll a gazdasági helyzet javulásával. A postaforgalmi adatsorok alakulása már nem oly kedvező.

Külkereskedelem. Az áprilisi kereskedelmi mérlegben 41·1 millió pengős behozatallal 49·7 milliós kivitel áll szemben, így 8·6 milliós aktív egyenleg állott elő. A múlt év áprilisában a behozatali oldal 0·8 millió, a kiviteli 16·8 millió pengővel volt alacsonyabb, s a mérleg 7·4 millió pengős behozatali többlettel zárult.

Behozatalunk alakulása — amelynek elbírálásánál még figyelembe kell venni, hogy a tengeriimport tavaly 2.929 vg-t tett 2·8 millió pengő értékben, az idén pedig exportunk volt ebből az áruból — a múlt évinél jobb mérlegeredmények ellenére sem mondható kedvezőnek. Egyre több lesz ugyanis azoknak a nyersanyagoknak és félgyártmányoknak a száma, amelyekből — reméljük, átmenetileg — az import visszaesik. A visszaesésben nem a belföldi foglalkoztatottság hanyatlása, hanem a beszerzési nehézségek fokozódása játszik szerepet, ami viszont annak következménye, hogy a nyersanyagok világmegoszlása ránk, valamint azokra az államokra nézve, amelyekkel a forgalmunknak több mint 50%-át lebonyolítjuk, kedvezőtlen. Mennyiségi visszaesést, mégpedig helyenkint jelentőset szenvedtek ugyanis a következő nélkülözhetetlen alapanyagaink: nyers ásványolaj (2.038 vg, — 23%), papirosanyag (346 vg, — 43%), nyers- és ócskavas (a múlt évi 980 vg-nal szemben csak 160 vg, — 84%), nyers fém (282 vg, — 12%), nyers pamut (232 vg, — 14%), azonfelül

kevesebbet hoztunk be nyers gyapjúból (5·6 vg, — 66%), nyers jutából (71 vg, — 40%) és rongyból (34 vg, — 43%). Fokoztuk viszont a külföldi beszerzéseket a következő fontos alapanyagainknál: nyers és megmunkált fa (8.885 vg, + 40·9%), vasérc (5.384 vg, + 8%), kokszt (3.322 vg, + 35%), műanyagok (42 vg, a múlt évinek több mint háromszorosa), műselyem (39 vg, +20%), fésült gyapjú (11 vg, +7%), nyers bőr (132 vg, +15%), nyers kaucsuk (34 vg, +59%), kikészített prém-bőr (165 q, +76%), végül a kőszén (1.683 vg, +15%).

Kivitelünk javulása főként a gabonaneműek, s a mezőgazdasági ipari termékek kedvező külföldi elhelyezésének tudható be. Az előbbieknél (búza, rozs, árpa és tengeri) együttvéve 9·5 millió pengő a múlt évvel szemben mutatkozó többlet (amiből a búzára 6·1 millió pengő jut), az utóbbiaknál (liszt, korpaliszt, maláta, szesz, cukor, paradicsomlé) összesen 3·4 millió pengő, amihez a liszt-export emelkedése 2·2 millió pengővel járult hozzá. Agrárcikkeink közül megemlítenéd még a hüvelyeseknél (száraz bab, száraz hántolatlan borsó, bükköny) bekövetkezett 870 ezer pengős javulás, az olajosmagvaknál a 410 ezer, a burgonyánál a 400 ezer pengős többlet, végül egyes állati termékeknél (tojás, vaj, toll) az 1·2 millió pengős emelkedés. Vágó- és ígásállatkivitelünk, főként pedig sertésexportunk kedvezőtlenebb volt a tavalyinál: az e címen elő álló visszaesés 1·5 milliót tett. Ennek a veszteségnek $\frac{2}{3}$ része az élő sertés-exportnál állott elő. A disznósír és szalonna tételénél 800 ezer pengő a visszaesés. A fontos agrárcikkek közül még a lóhere- és lucernamagnál mutatkozik 450 ezer pengős csökkenés. Ami az egyes iparágakat illeti, a textilipar valamelyest fokozta a kivitelét, a nehézipar exportja viszont a tavalyi szinten alakult ki. Kedvező volt a kikészített prém-bőrök kivitele (+1·1 millió P), javult a kikészített bőroké (+350 ezer P), valamint a női és leányfelsőruházatoké (+270 ezer P).

A *vasúti forgalom* rendes körülmények között április hóban idényszerűleg hanyatlak. Az idei április hóban ezzel ellentétben elég jelentős arányú növekedés következett be, ami a forgalom ütemének fokozódásáról tanuskodik. A szállított áruk mennyisége április hóban 9·1%-kal emelkedett. A múlt évvel szemben 25·2%-os növekedés jött létre. A megrakott teherkocsik száma az egy hó előttihez 3·5%-kal, a tavalyihoz képest pedig 17·7%-kal nőtt. A szállított utasok száma ellenben csökkent (—6·4%), azonban még így is 6·0%-os gyarapodás mutatkozik a múlt évhez képest.

A *postaforgalmi* adatok alakulása áprilisban nem mutatott egyöntetű képet. A levélküldemények számánál jelentős, 18·7%-os visszaesés mutatkozik.

Ez a hanyatlás jóval meghaladta a szokásos idényszerű kereteket. A postautalványok darabszáma 1·8 %-kal esett, azok összege pedig csak árnyalati emelkedést mutat a megelőző havihoz képest. A postaforgalmi adatsorokban tehát a konjunkturális fejlődés igen különböző mértékben jelentkezik. A levélküldemények darabszámánál a múlt évhez képest 2·1%-os növekedés jött létre. A postautalványok száma árnyalatilag visszaesett, azok összege ellenben 10%-kal nőtt. Figyelemreméltó az a növekedés, mely úgy a megelőző havihoz, mint a múlt évhez képest a helyközi beszélgetések számánál mutatkozik. A távbeszélő főállomások száma egy hó leforgása alatt 415-tel 104.775-re emelkedett és ezzel újabb tetőpontot ért el. Egy év leforgása alatt a növekedés meghaladta a 10 ezret. Április hóban a rádióvevőberendezések száma is gyarapodott s a vonatkozó számsor újabb tetőpontot dolgozott ki. A hó végén 376.569 rádióvevőberendezés volt használatban, 481-gyel több, mint márciusban és 15.361-gyel több, mint egy évvel azelőtt.

Áralakulás.

Az április havi árlemorzsolódások nem terjedtek messzire. Az irányzat továbbra is emelkedő. Az átlagos árnívó egy év leforgása alatt közel 7%-kal emelkedett. A mezőgazdasági termékek átmeneti árhanyatlásával szemben az iparcikkek ára szilárd maradt.

A múlt év április havában megindult árjavulások folytán a nagykereskedelmi árindex ezidei január hó végén 96-os állásával kulminált, ekkor az index csak 1 ponttal állott alacsonyabban, mint 1935 végén, amikor is az új fellendülési időszak első tetőpontját dolgozta ki. A februári átmeneti hanyatlás után — melyet a mezőgazdasági termékek árváltozása idézett elő — márciusban az árak ismét megszilárdultak. A tárgyalt hóban pedig csak kisebb arányú lemorzsolódás következett be, mely a nagykereskedelmi főindex 1 pontos hanyatlását vont maga után. A hó végén az árindex 94-en állott, 6 ponttal magasabban, mint egy évvel azelőtt. Az árnívó április havi, lényegtelen süllyedését a mezőgazdasági termékek és a gyarmatárak áresése idézte elő. A „*mezőgazdaság és állattenyésztés*“ csoportindexe 1 ponttal 79-re esett, de még így is 4 ponttal állott magasabban, mint 1936 április végén, a „*gyarmatárak*“ indexe pedig 3 ponttal 172-re süllyedt. Itt az egy év előtti álláshoz képest 4 pontos hanyatlás mutatkozik. Az iparcikkek árszintje változatlanul az egy hó előtti nívón állott, egy év leforgása alatt azonban az „*egyéb ipar*“ indexe 12 ponttal emelkedett. Az agrárrolló valamivel (0·8 pont) széjjelebb nyílt, a tavalyi álláshoz képest pedig 3 ponttal javult.

A mezőgazdasági termékek közül árhanyatlásával első helyen a búza áll, melynek méter-

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1935	1936	1935		1937						
		átlag <i>Moyennes</i>		nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>	január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	
Népmozgalom.¹⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.253	6.357	12.035	5.595	5.388	9.200	4.089	5.251	8.535	4.838
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·5	8·5	16·5	7·4	7·1	13·0	5·4	7·2	11·2	6·6
3	Élvezületés	"	15.452	14.946	13.226	12.451	13.926	14.427	16.072	14.582	15.483	14.727
4	Élvezületés 1000 lélekre	"	20·9	20·0	18·1	16·5	18·3	20·4	21·2	19·9	20·4	20·1
5	Halálozás	"	11.304	10.580	10.460	10.571	10.312	11.071	11.983	11.046	10.840	10.102
6	Halálozás 1000 lélekre	"	15·2	14·2	14·3	14·0	13·6	15·7	15·8	15·1	14·3	13·8
7	Egy éven aluli elhalt	"	2.381	2.097	1.928	1.742	1.808	1.952	2.172	1.972	2.088	2.072
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	15·4	14·0	14·6	14·0	13·0	13·5	13·5	13·5	13·5	14·1
9	Gümőkórban elhalt	"	1.133	1.098	839	910	1.097	1.246	1.479	1.437	1.438	1.150
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·53	1·47	1·15	1·20	1·44	1·76	1·95	1·95	1·89	1·57
11	Természetes szaporodás	"	4.147	4.366	2.766	1.880	3.614	3.356	4.089	3.536	4.643	4.625
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·6	5·9	3·8	2·5	4·7	4·7	5·4	4·8	6·1	6·3
13	Kivándorolt	"	92	90	111	79	85	42	98	81	110	93
14	Visszavándorolt	"	119	83	125	117	169	131	52	99	86	65
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.002·9	928·4	951·0	968·4	1.012·9	1.013·3	1.031·8	1.025·4
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	645·0	584·7	597·0	607·6	643·4	650·6	664·5	665·9
17	Nő	"	—	—	357·9	343·7	354·0	360·8	369·5	362·7	367·3	359·5
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	18.315	15.637	14.976	18.318	18.480	18.521	17.887	17.350	16.718	15.771
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	10.307	8.270	7.952	9.529	9.835	9.699	9.561	9.225	8.627	8.008
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	967	800	1.068	1.068	953	944	882	804	795	655
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	19.282	16.437	16.044	19.386	19.433	19.465	18.769	18.154	17.513	16.426
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	4.985	16.426	15.976	14.655	16.339	14.973	18.937	17.559	17.902	15.534
23	Munkakereső	"	52.048	52.114	52.674	52.225	57.916	57.199	58.177	54.421	52.932	47.738
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	349	319	329	356	354	382	307	310	295	307
25	Munkaközvetítés	"	13.787	13.981	14.773	13.707	14.724	13.406	16.675	15.046	15.212	12.938
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	91·9	85·1	92·4	93·5	90·1	89·7	88·0	85·6	84·9	83·2
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·47	0·51	0·48	0·50	0·58	0·44	0·50	0·49	0·50	0·51
28	Asztalos	"	0·43	0·46	0·46	0·42	0·46	0·45	0·44	0·46	0·52	0·44
29	Szabó	"	0·38	0·39	0·39	0·36	0·36	0·38	0·39	0·38	0·36	0·47
30	Kőműves	"	0·50	0·56	0·55	0·50	0·54	0·40	0·60	.	0·58	0·57
31	Napszámos	"	0·30	0·31	0·31	0·29	0·30	0·33	0·27	0·30	0·32	0·32
32	Gyári munkásnő	"	0·19	0·20	0·19	0·18	0·21	0·23	0·19	0·19	0·21	0·23
33	Napszámosnő	"	0·28	0·27	0·30	0·30	0·25	0·30	0·26	0·30	0·26	0·25
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	685·7	689·0	695·6	719·9	699·5	680·6	684·8	654·5	626·1	652·2
35	Barnaszén	"	5.598·0	5.920·8	7.494·9	7.012·3	6.620·8	5.715·3	5.227·9	4.733·0	4.521·0	4.421·7
36	Vasérc és vassalak	"	160·3	233·0	296·6	181·6	266·1	225·7	223·6	280·1	228·6	241·5
37	Finomításra való nyers vas	"	154·9	255·2	222·4	169·6	241·2	249·5	266·7	300·2	235·8	262·4
38	Szesz	1.000 hl.	25·6	31·3	47·2	48·5	36·6	45·8	34·0	23·4	30·5	5·9
39	Cukor	1.000 q	97·4	119·9	619·3	14·0	0·0	0·0	0·0	0·1	0·1	0·0
Budapest szífv. Elektromos Művei:												
40	Vilamosáram	1.000 kw. óra	25.597	28.084	29.011	29.837	30.189	27.902	27.362	25.244	25.483	24.116
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	11.128	12.782	12.347	11.617	11.334	11.462	11.460	12.081	11.937	12.299
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.344	5.436	5.628	7.019	7.959	7.574	6.794	5.783	4.976	4.146
43	Egyéb célokra elosztott áram ²⁾	"	3.875	4.202	4.266	4.426	4.465	4.312	4.202	3.806	3.787	3.822
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	248.251	249.987	250.921	251.645	251.964	252.430	251.043	250.876

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztika-adatok 1926—32). — ¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique.*)

1 9 3 6						1937				Unités	Désignation	
július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril			
Mouvement de la population.¹⁾												
3.174	5.057	5.612	8.010	11.181	5.950	7.237	6.017	5.129	5.444	nombre	Mariages	1
4·2	6·7	7·6	10·5	15·2	7·8	9·5	8·7	6·7	7·4	"	Mariages pour 1.000 habitants	2
15.771	15.993	16.475	15.180	13.545	13.173	14.958	14.114	15.978	14.318	"	Nés vivants	3
20·8	21·0	22·5	20·0	18·5	17·3	19·6	20·4	20·9	19·4	"	Nés vivants pour 1.000 habitants	4
10.704	10.452	9.537	10.571	9.467	10.876	11.468	10.832	11.805	11.163	"	Décès	5
14·1	13·7	13·0	13·9	12·9	14·3	15·0	15·7	15·4	15·1	"	Décès pour 1.000 habitants	6
2.813	2.549	2.150	1.930	1.703	1.954	2.053	1.938	2.052	1.817	"	Décédés au-dessous d'un an	7
17·8	15·9	13·1	12·7	12·6	14·8	13·7	13·7	12·8	12·7	"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
1.027	879	812	844	839	933	1.129	1.151	1.386	1.426	"	Décès par tuberculose	9
1·35	1·16	1·11	1·11	1·14	1·23	1·48	1·66	1·81	1·93	"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
5.067	5.541	6.938	4.609	4.078	2.297	3.490	3.282	4.182	3.155	"	Accroissement naturel	11
6·7	7·3	9·5	6·1	5·6	3·0	4·6	4·7	5·5	4·3	"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants	12
93	85	124	89	106	69	85	56	110	106	"	Émigrés	13
57	51	61	69	72	79	37	46	55	38	"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.												
1.027·1	1.053·4	1.052·2	1.063·5	1.048·3	997·7	1.001·8	1.026·1	.	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15
Dont :												
672·7	694·3	693·3	703·9	693·1	637·3	638·5	659·2	.	.	"	Sexe masc.	16
354·4	359·1	358·9	359·6	355·2	360·4	363·3	366·9	.	.	"	Sexe fémin.	17
Chômeurs :												
14.651	13.690	12.876	12.838	13.815	15.044	15.640	16.148	15.878	14.984	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
7.515	7.368	7.083	6.965	7.323	8.025	8.251	8.786	8.697	7.933	"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
645	747	710	699	841	923	969	1.012	1.011	943	"	Aux syndicats chr.-soc. de Budapest	20
15.296	14.437	13.586	13.537	14.656	15.967	16.609	17.160	16.889	15.927	"	Chômeurs syndiqués au total	21
Bureaux de placem, offic. et privés grat. :												
15.379	15.948	17.396	18.202	14.705	14.239	17.069	19.071	21.159	19.404	nombre	Offres d'emploi	22
46.713	48.221	50.166	50.655	50.371	50.863	54.407	56.192	56.782	53.865	"	Demandes d'emploi	23
303	302	288	278	342	357	318	294	268	277	"	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
12.817	13.161	14.155	15.097	12.229	12.313	14.686	16.097	17.403	15.910	"	Placements	25
83·3	82·5	81·3	82·9	83·1	86·4	86·0	84·4	82·2	82·0	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
Salaires horaires offerts												
0·46	0·53	0·52	0·50	0·51	0·53	0·52	0·55	0·53	0·57	pengös	Ferblantiers	27
0·45	0·46	0·45	0·46	0·46	0·46	0·47	0·44	0·44	0·51	"	Ménisiers	28
0·40	0·38	0·36	0·41	0·41	0·40	0·38	0·47	0·61	0·57	"	Tailleurs	29
0·56	0·62	0·56	0·58	0·59	—	—	0·56	0·60	0·60	"	Maçons	30
0·30	0·30	0·34	0·32	0·33	0·33	0·36	0·31	0·31	0·39	"	Journaliers	31
0·22	0·18	0·19	0·18	0·18	0·21	0·23	0·21	0·21	0·28	"	Ouvrières de fabrique	32
0·27	0·28	0·30	0·32	0·23	0·26	0·25	0·30	0·29	0·21	"	Journalières	33
Production.												
659·1	661·8	715·3	730·0	752·5	752·1	742·1	589·6	596·7	769·4	1.000 q	Houille	34
4.842·4	5.153·5	6.444·5	8.111·0	7.756·4	7.502·5	7.555·6	6.741·5	6.085·5	5.543·7	"	Lignite	35
259·2	200·2	252·5	214·7	193·2	210·1	197·6	196·7	250·4	219·8	"	Minerai de fer et scorie de fer	36
227·6	236·2	285·1	228·6	288·9	240·9	203·7	264·3	334·7	298·0	"	Fonte à affiner	37
5·2	9·3	15·2	27·0	65·3	77·6	63·1	71·0	41·1	.	1.000 hl	Alcool	38
0·0	0·5	13·5	487·4	862·8	74·1	—0·02	0·0	0·0	—0·11	1.000 q	Sucre	39
Usines Electr. de la V. de Budapest:												
26.790	26.666	27.900	31.807	31.184	32.361	30.232	27.403	28.206	27.403	1.000 kWh	Energie électrique	40
12.239	15.380	13.925	14.059	14.062	13.149	12.892	11.686	11.819	12.771	"	Energie él. pour moteurs ²⁾	41
3.634	3.101	3.367	4.621	5.906	7.372	8.450	8.215	6.967	6.141	"	Energie él. distrib. pour l'éclairage privé ³⁾	42
4.069	4.102	3.985	4.494	4.560	4.819	3.995	3.806	3.719	3.537	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ³⁾	43
250.776	250.559	252.180	254.217	255.827	257.956	258.573	259.100	259.054	258.905	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1935								
		átlag <i>Moyennes</i>		nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>	január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>	
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:¹⁾												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	33·1	36·1	43·7	48·5	40·6	30·2	35·0	40·3	38·8	34·7
E b b ő l:												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	657·6	797·8	881·6	547·9	287·2	400·9	462·3	595·0	971·1	1.038·0
47		1.000 P	3.053	3.962	3.713	2.773	1.372	2.547	2.523	3.262	5.317	5.530
48	Szén	1.000 q	306	387·7	423·4	367·8	399·3	362·7	376·8	393·6	372·4	377·6
49		1.000 P	926	1.148	1.241	1.120	1.207	1.107	1.148	1.197	1.130	1.139
50	Papíros és papírosárak	q	54.651	69.490	54.490	67.764	93.722	52.302	61.903	93.216	62.483	60.942
51		1.000 P	1.705	2.015	1.738	2.108	2.656	1.623	1.736	2.616	1.706	1.864
52	Nyers pamut	q	20.338	23.986	26.620	28.719	28.224	13.896	21.854	26.944	25.976	21.540
53		1.000 P	2.153	2.475	2.771	3.174	2.801	1.427	2.210	2.763	2.622	2.238
54	Gépek és készülékek	q	4.215	5.899	5.921	5.580	3.450	5.130	8.325	4.105	5.595	3.890
55		1.000 P	976	1.458	1.263	1.345	1.157	1.032	1.646	1.185	1.532	1.176
56	Nyers bőr	q	11.048	11.434	12.673	10.760	10.642	10.670	11.716	11.478	9.975	9.269
57		1.000 P	1.480	1.795	1.760	1.537	1.561	1.560	2.025	1.750	1.404	1.527
58	Nyers dohány	q	902	976	717	905	2.494	732	577	1.385	591	3.478
59		1.000 P	286	337	250	315	960	315	243	525	174	1.061
60	Selyem és selyemfonál	q	2.492	2.995	2.635	3.748	2.945	2.325	3.217	3.290	3.322	2.384
61		1.000 P	956	1.058	1.044	1.408	1.013	812	1.206	1.176	1.230	892
62	Ásványolaj	1.000 q	145·0	214·9	215·4	277·5	243·7	120·9	117·1	272·4	163·5	167·3
63		1.000 P	874	1.251	1.329	1.732	1.453	710	688	1.640	1.061	1.053
64	Pamutszövet	q	539	613	603	661	285	430	535	471	544	599
65		1.000 P	399	393	443	456	193	314	381	393	466	425
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	38·1	42·2	53·0	51·4	34·9	41·2	38·0	32·9	31·8	37·3
E b b ő l:												
67	Szarvasmarha	drb	5.801	6.454	7.588	7.021	4.141	5.317	9.628	13.404	8.018	7.354
68		1.000 P	1.615	2.024	2.279	2.162	1.233	1.591	2.864	3.967	2.625	2.592
69	Baromfi	q	21.120	17.147	43.746	51.839	24.396	20.600	11.126	11.884	8.404	7.254
70		1.000 P	2.224	1.855	4.653	4.954	2.602	2.378	1.303	1.291	1.003	896
71	Búza	1.000 q	275·7	476·0	331·7	219·6	112·4	215·4	261·6	156·3	172·4	691·4
72		1.000 P	4.394	6.713	5.115	3.441	1.841	3.471	4.187	2.512	2.607	7.652
73	Liszt	1.000 q	44·0	45·2	76·6	39·2	8·6	8·4	31·0	34·9	50·2	31·5
74		1.000 P	921	837	1.598	899	197	194	640	521	776	505
75	Villamos gépek és készülékek	q	1.781	2.115	3.090	2.571	2.010	1.939	1.901	1.891	1.681	1.768
76		1.000 P	2.624	2.275	3.936	3.110	2.079	2.163	2.466	2.099	1.716	2.076
77	Sertés	drb	15.262	14.619	17.715	19.219	17.900	15.967	14.767	10.646	10.789	13.260
78		1.000 P	2.125	2.084	2.582	2.715	2.338	2.278	2.010	1.466	1.434	1.773
79	Prémbőr, kikészített	q	300	387	318	151	72	273	209	393	364	429
80		1.000 P	333	632	304	193	86	324	325	533	537	664
81	Tojás	q	6.880	5.778	5.950	3.929	8.612	9.019	10.371	12.749	12.475	3.984
82		1.000 P	649	505	728	558	1.216	771	729	938	914	288
83	Toll	q	2.181	2.343	2.909	2.586	1.697	2.862	2.556	2.598	2.945	2.114
84		1.000 P	878	863	1.289	1.168	695	976	1.062	945	1.094	701
85	Friss gyümölcs	1.000 q	15·4	48·7	2·6	0·3	0·1	0·1	*)	*)	1·1	36·0
86		1.000 P	477	1.214	97	16	4	1	1	**)	41	1.527
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 5·0	+ 6·1	+ 9·3	+ 2·9	— 5·7	+ 11·0	+ 3·0	— 7·4	— 7·0	+ 2·6
Vasúti forgalom:¹⁾												
88	Szállított áru ²⁾ ³⁾	1.000 t.	1.342	1.361	1.841	1.288	1.067	1.053	1.179	1.154	1.309	1.274
89	Árutonna-kilométer ²⁾ ³⁾	1,000.000 km	178·5	192·0	242·2	180·9	142·0	138·6	156·8	152·3	171·5	168·0
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	91.907	100.584	117.802	82.618	73.717	73.336	86.303	82.180	90.976	90.607
91	Szállított utas ³⁾	1.000	5.235·4	5.742·3	5.331·3	5.928·2	5.068·4	4.736·0	5.437·7	5.512·1	5.849·3	5.468·9
92	Utaskilométer ²⁾ ³⁾	1,000.000 km	163·5	180·0	156·2	173·7	138·6	129·5	152·2	176·4	187·2	191·0

*) 50 q-n alul. — **) 500 pengőn alul. — 1) Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — 2) Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — 3) Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek.

1 9 3 6						1937				Unités	Désignation	
július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril			
Commerce et transports.												
Commerce extérieur:¹⁾												
36·8	31·9	33·5	36·4	35·8	39·0	28·1	32·3	37·9	41·1	1,000.000 p	Importations totales	45
<i>D o n t :</i>												
990·8	885·5	945·7	968·9	1.128·2	899·4	486·7	522·0	630·7	888·5	1.000 q	Bois bruts et ouvrés	46
5.610	4.070	3.896	4.386	5.133	4.688	2.077	2.332	2.976	4.919	1.000 p	Charbon	48
366·7	335·9	384·3	440·3	460·0	382·8	416·8	423·5	419·3	501·3	1.000 q	Papier et articles en papier	50
1.111	1.020	1.173	1.306	1.329	1.124	1.218	1.214	1.205	1.423	1.000 p	Coton brut	52
61.373	58.826	58.224	71.396	76.441	83.051	62.978	54.201	71.439	73.954	q	Machines et appareils	54
1.978	1.756	1.646	1.994	2.131	2.471	1.753	1.550	2.069	2.277	1.000 p	Peaux brutes	56
28.397	19.287	23.657	24.866	24.772	28.419	21.377	20.736	24.459	23.160	q	Tabacs bruts	58
2.824	2.044	2.448	2.600	2.640	3.080	2.234	2.246	2.606	2.560	1.000 p	Soie et fils de soie	60
5.888	9.203	8.737	4.140	6.124	6.278	2.880	4.731	9.307	3.697	q	Huile minérale	62
1.173	1.881	1.824	1.306	1.714	1.899	931	1.253	1.740	1.236	1.000 p	Tissus de coton	64
13.293	9.721	8.330	11.916	13.102	17.094	17.547	17.211	13.223	13.239	q	Exportations totales	66
2.219	1.569	1.315	1.791	1.888	2.926	2.874	2.973	2.975	2.671	1.000 p	<i>D o n t :</i>	
513	616	499	658	—	170	—	2.970	1.249	1.053	q	Bêtes à cornes	67
143	216	175	146	—	88	—	1.070	490	316	1.000 p	Volaille	70
3.414	2.512	2.846	3.574	3.288	2.821	2.873	2.649	3.912	3.949	q	Froment	71
1.214	889	1.012	1.191	1.101	958	880	831	1.164	1.234	1.000 p	Farine	73
249·6	185·4	351·7	244·1	226·6	236·7	159·7	112·3	155·3	211·3	1.000 q	Machines et appareils électriques	75
1.409	1.029	1.949	1.357	1.270	1.391	859	606	908	1.614	1.000 p	Porcs	77
723	711	715	1.082	727	531	529	510	803	641	q	Pelleteries apprêtées	79
433	399	438	488	447	341	224	315	503	390	1.000 p	Oeufs	81
40·7	49·4	53·9	45·8	49·5	51·2	45·8	50·7	53·5	49·7	1,000.000 p	Plumes	83
5.330	5.570	5.155	3.121	5.235	5.175	7.649	8.504	9.683	10.699	tête	Fruits frais	85
1.760	1.834	1.642	991	1.618	1.576	2.689	2.854	3.238	3.655	1.000 p	Excédent des import. (—) ou des export. (+)	87
7.081	8.974	13.869	14.271	29.601	48.307	30.413	11.861	13.604	11.776	q	Trafic des chemins de fer:¹⁾	
907	1.164	1.572	1.486	3.090	4.565	3.016	1.150	1.208	1.267	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)}	88
716·2	818·7	931·8	605·7	599·9	429·8	517·9	440·5	465·7	483·1	1.000 q	Tonnes-kilom. ^{2), 3)}	89
8.636	11.716	14.296	8.633	8.370	6.635	8.640	7.864	8.308	8.593	1.000 p	Wagons à marchand. chargés ²⁾	90
65·8	40·2	48·9	68·9	63·1	90·5	28·1	32·3	25·5	101·2	1.000 q	Voyageurs transportés ³⁾	91
931	803	861	1.305	1.162	2.146	599	655	519	2.680	1.000 p	Kilomètres-voyageurs ^{2), 3)}	92
1.471	1.548	2.192	2.866	3.375	2.798	2.384	2.175	1.667	1.494	q		
2.036	2.028	2.700	3.175	3.217	2.867	2.621	2.566	1.481	1.640	1.000 p		
15.507	16.114	15.015	16.255	17.145	12.064	9.404	8.178	4.445	3.308	tête		
2.090	2.380	2.297	2.467	2.659	1.811	1.535	1.231	744	510	1.000 p		
438	678	688	744	371	150	73	322	562	592	q		
701	1.074	1.043	1.310	957	354	206	827	1.236	1.634	1.000 p		
1.216	2.231	2.758	1.678	1.697	2.541	7.843	13.658	27.000	18.769	q		
86	188	268	165	187	307	659	1.262	2.196	1.370	1.000 p		
1.972	1.642	1.559	2.431	2.754	2.932	2.035	3.794	3.316	2.945	q		
623	608	531	948	1.054	1.118	976	1.861	1.813	1.288	1.000 p		
156·4	185·8	136·4	53·2	14·7	0·8	1·7	0·9	0·3	0·3	1.000 q		
4.629	4.326	2.522	1.150	333	34	58	48	16	6	1.000 p		
+ 3·9	+ 17·5	+ 20·4	+ 9·4	+ 13·7	+ 12·2	+ 17·7	+ 18·4	+ 15·6	+ 8·6	1,000.000 p		
1.343	1.507	1.770	2.129	2.094	1.487	1.330	1.316	1.325	1.445	1.000 t.		
166·3	201·9	244·3	277·5	268·0	213·9	178·6	178·0	178·3	186·8	1,000.000 km		
97.122	108.124	122.784	143.289	139.118	99.460	92.138	86.597	93.490	96.762	nombre		
5.462·4	6.177·9	6.191·0	6.060·5	6.100·0	6.139·9	5.633·4	5.380·4	6.241·2	5.868·3	1.000		
196·6	222·4	222·9	175·8	176·9	178·1	152·1	145·3	168·5	179·0	1,000.000 km		

*) Au-dessous de 50 q. — **) Au-dessous de 500 pengős. — 1) Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — 2) Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — 3) Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1935		1937						
		átlag Moyennes		nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	
Postaforgalom:¹⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	33.740	37.149	34.544	40.382	34.797	34.569	39.811	36.586	34.948	31.903
94	Csomagküldemény	"	734.4	781.1	804.1	1.028.6	679.4	665.6	727.4	747.2	732.9	695.6
95	Postautalvány	1.000 db	814.0	836.5	807.1	893.8	820.9	812.8	771.9	845.1	817.1	753.0
96		1.000.000 P	72.2	78.1	79.5	78.8	61.7	61.7	58.2	71.3	80.8	60.9
97	Távirat	1.000 db	214.4	217.2	212.3	213.3	183.9	183.8	196.3	191.2	218.7	226.8
98	Helyközi beszélgetés	1.000	331.2	343.2	345.6	312.9	288.9	282.4	291.4	301.4	313.1	338.7
99	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	91.565	92.150	92.656	93.193	93.880	94.582	95.600	96.495
100	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	349.213	352.907	357.457	359.915	361.363	361.208	360.033	357.465
101	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	121.055	122.676	124.126	124.945	125.526	125.554	125.250	124.725
Gépjárművek:												
102	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	12.881	12.529	12.409	12.590	13.050	13.626	14.031	14.408
103	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	25.727	25.087	24.575	24.783	25.509	26.731	27.581	28.311
E b b ő l:												
104	Személykocsi	"	—	—	9.156	8.915	8.691	8.803	9.231	9.842	10.296	10.707
105	Bérautó	"	—	—	2.904	2.892	2.880	2.901	2.929	2.962	2.994	3.047
106	Autobusz	"	—	—	539	536	534	531	534	548	563	581
107	Teherkocsi	"	—	—	3.114	3.064	2.960	2.973	2.995	3.021	3.066	3.113
108	Egyéb gépkocsi	"	—	—	691	675	667	673	679	706	713	715
109	Motorkerékpár	"	—	—	9.323	9.005	8.843	8.902	9.141	9.652	9.949	10.148
Benzinkutak forgalma:												
110	Kimért benzin	1.000 lit.	117.5	102.9	79.8	67.0	71.5	64.7	77.3	101.6	119.6	124.1
111	Kimért benzinszeszkeverék	"	1.542.8	2.153.4	1.322.5	1.207.0	1.426.8	1.373.9	1.698.6	1.893.8	2.251.2	2.447.6
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
112	Összes áruk átlaga	1913 = 100	89.7	89.0	95	97	94	93	91	88	86	85
113	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	79.2	75.4	86	88	84	82	79	75	72	70
114	Gyarmatárúk	"	170.4	177.0	176	174	176	175	175	176	177	177
115	Malomipar és cukoripar	"	106.3	105.2	110	110	110	109	107	105	102	99
116	Egyéb ipar	"	110.3	117.3	112	114	115	116	116	116	117	116
117	Agrárrolló ³⁾	"	28.2	35.7	23.2	22.9	27.0	29.3	31.9	35.3	38.5	39.7
Megélhetési index:												
118	Összesen lakbérrel	1913 = 100	91.2	96.2	92.7	93.3	95.0	95.5	95.8	96.4	96.3	95.4
119	Összesen lakbér nélkül	"	92.7	99.4	94.7	95.5	97.7	98.3	98.8	99.6	99.4	98.2
120	Élelmezés	"	81.3	87.3	83.6	84.9	85.8	86.7	87.3	88.5	88.2	86.4
121	Ruházat	"	102.3	117.9	104.2	103.8	114.0	114.6	114.6	114.6	115.0	115.0
122	Fűtés, világítás	"	133.4	133.5	134.6	134.2	133.3	133.1	133.1	133.1	133.1	133.3
123	Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3
Nagykereskedelmi árak:												
124	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	17.02	16.84	18.23	18.45	18.33	17.93	16.90	16.08	14.88	14.83
125	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	13.44	14.00	16.30	16.20	15.75	15.45	14.45	13.70	12.08	12.05
126	0-ás liszt	P/kg	0.34	0.33	0.36	0.36	0.35	0.34	0.33	0.32	0.31	0.30
127	2-es "	"	0.33	0.32	0.35	0.35	0.34	0.33	0.32	0.31	0.30	0.29
128	6-os "	"	0.27	0.27	0.30	0.30	0.29	0.28	0.27	0.26	0.25	0.24
129	Tengeri, dunántúli származású	P/q	13.92	12.37	16.13	14.45	14.08	13.83	12.85	12.08	11.50	11.78
130	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.29	1.46	1.29	1.26	1.20	1.29	1.31	1.46	1.48	1.44
131	Borjú	P/kg élőszul	0.73	0.97	0.81	0.88	0.92	0.95	0.80	0.89	0.95	0.78
132	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	0.85	1.04	0.96	0.95	0.89	0.94	1.05	1.01	1.02	1.03
133	Sertézsír	P/kg	1.44	1.60	1.74	1.76	1.64	1.52	1.57	1.68	1.56	1.53
134	Tojás, friss teatojás	P/kg	1.45	1.59	1.97	2.51	1.60	1.31	1.20	1.30	1.21	1.37
135	Borjúbőr	P/kg	1.65	2.17	2.00	2.05	2.15	2.15	2.15	2.00	1.95	1.95
136	Marhabőr	"	0.97	1.29	1.15	1.15	1.15	1.20	1.20	1.10	1.05	1.10
137	Nyers gyapjú	"	1.73	1.87	1.78	1.78	1.78	1.78	1.91	1.91	1.91	1.82
138	Nyers pamut, amerikai	"	1.73	1.91	1.75	1.86	1.85	1.84	1.82	1.84	1.88	1.96
139	Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22
140	Kőszén, porosz	"	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80

¹⁾ Az 1936. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bentfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari áruk ára közötti diszparitást jelzi.

1 9 3 6						1937				Unités	Désignation	
július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril			
Trafic postal :¹⁾												
35.424	33.609	40.237	41.373	37.353	45.180	36.928	34.493	45.947	37.370	1.000 unités	Correspondances ²⁾	93
756·0	701·5	831·5	914·9	807·6	1.113·7	711·1	705·6	844·9	706·3	"	Colis	94
862·0	826·7	821·2	955·8	772·9	978·4	799·3	799·0	859·4	843·8	1.000 unités	} Mandats-poste	95
77·5	91·0	83·5	101·0	63·5	101·5	66·9	75·1	78·0	78·5	1.000.000 p		
240·8	254·1	238·0	241·8	211·5	220·0	201·3	188·3	218·4	212·2	1.000 pièces	Télégrammes	97
372·1	405·4	401·2	405·7	367·7	350·6	329·9	314·7	327·7	343·2	1.000	Conversations interurbaines	98
97.092	97.382	98.182	98.879	98.969	99.687	100.254	103.685	104.360	104.775	nombre	Postes téléphoniques principaux	99
355.069	354.456	354.596	357.054	361.343	365.354	371.198	374.164	376.088	376.569	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie	100
123.901	123.846	123.548	124.590	126.230	127.540	129.593	130.553	131.388	131.629	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest	101
Effectif des véhicules à moteur :												
14.518	14.844	14.457	14.281	14.201	14.017	13.727	13.825	14.308	14.885	nombre	Véhicules à moteur à Budapest	102
28.697	29.456	29.158	28.691	28.366	28.087	27.306	27.426	28.173	29.423	"	Véhicules à moteur en Hongrie	103
D o n t :												
10.937	11.354	11.321	11.164	11.026	10.910	10.633	10.763	11.213	11.889	"	Automobiles de ville et de tourisme	104
3.067	3.090	3.097	3.082	3.075	3.077	3.045	3.053	3.074	3.107	"	Autom. de louage	105
578	594	589	586	585	587	557	550	560	577	"	Autobus	106
3.128	3.222	3.248	3.287	3.299	3.276	3.162	3.166	3.186	3.240	"	Camions automobiles	107
724	728	722	730	723	725	724	727	735	747	"	Autres automob.	108
10.263	10.468	10.181	9.842	9.658	9.512	9.185	9.167	9.405	9.863	"	Motocyclettes	109
Distributeurs d'essence :												
137·2	158·2	143·8	98·1	174·0	64·3	60·1	54·0	.	.	1.000 l.	Essence débitée	110
2·678·5	2·867·6	2738·0	2·502·9	2·075·5	1·886·2	1·745·6	1·657·1	.	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débité	111
Mouvement des prix.												
Indice des prix de gros :												
86	86	87	91	89	92	96	93	95	94	1913 = 100	Moyennes pour l'ensemble des marchandises	112
71	71	72	77	74	78	83	78	80	79	"	Agriculture et élevage	113
178	179	178	178	177	178	177	177	175	172	"	Denrées coloniales	114
102	102	103	107	107	110	113	110	112	110	"	Minoterie et industrie sucrière	115
117	117	118	119	120	121	124	125	128	128	"	Autres industries	116
39·3	39·3	39·0	35·3	38·3	35·5	33·1	37·6	37·5	38·3	"	"Ciseaux agricoles" ³⁾	117
Indice du coût de la vie :												
95·1	96·8	97·0	97·4	96·6	97·7	101·4	102·2	102·1	101·8	1913 = 100	Au total, y compris le loyer	118
97·8	100·1	100·4	100·8	99·9	101·3	106·2	107·2	107·1	106·7	"	Au total, non compris le loyer	119
85·8	87·5	88·0	88·1	86·7	88·5	93·2	93·6	93·4	92·6	"	Alimentation	120
115·0	121·4	121·2	122·7	122·7	123·9	133·9	136·9	136·9	136·9	"	Vêtement	121
133·3	133·3	133·5	134·4	134·4	134·4	134·4	136·0	136·4	137·1	"	Chauffage et éclairage	122
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement	123
Prix de gros :												
15·00	14·95	16·68	17·93	18·48	20·10	21·10	18·75	21·35	19·70	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg	124
12·10	12·45	12·70	14·55	15·50	17·25	18·78	17·18	19·63	20·25	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest	125
0·31	0·31	0·32	0·35	0·35	0·38	0·40	0·38	0·40	0·38	1 kg, en pengós	Farine No 0	126
0·30	0·30	0·31	0·34	0·34	0·37	0·39	0·37	0·39	0·37	"	" No 2	127
0·25	0·25	0·26	0·28	0·28	0·31	0·32	0·30	0·30	0·28	"	" No 6	128
13·33	12·95	12·45	12·63	9·83	11·10	13·05	11·15	11·93	11·25	1 q, en pengós	Maïs, de Transdanubie	129
1·48	1·62	1·61	1·59	1·51	1·51	1·54	1·64	1·65	1·65	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér.	130
0·84	1·09	1·11	1·07	1·03	1·16	1·22	1·13	0·98	0·96	1 kg de poids vif, en p.	Veau	131
1·06	1·11	1·09	1·06	1·08	1·14	1·24	1·23	1·21	1·18	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg	132
1·53	1·70	1·60	1·64	1·65	1·65	1·68	1·76	1·76	1·76	1 kg, en pengós	Saindoux	133
1·35	1·51	1·52	2·85	2·35	2·05	1·42	1·42	1·20	1·02	1 kg, en pengós	Oeufs frais à thé	134
1·90	1·95	2·15	2·40	2·60	2·65	2·78	2·78	2·83	2·80	1 kg, en pengós	Cuir de veau	135
1·18	1·25	1·45	1·55	1·55	1·65	1·75	1·70	1·75	1·75	"	Cuir de boeuf	136
1·82	1·82	1·84	1·85	2·01	2·04	2·04	2·04	2·15	2·17	"	Laine brute	137
2·01	1·89	1·98	1·91	1·96	2·03	2·07	2·06	2·31	2·09	"	Coton brut, américain	138
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène	139
6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	"	Houille, prussienne	140

¹⁾ Les moyennes relatives à l'année 1936 sont provisoires. — ²⁾ Y compris les lettres recommandées. — ³⁾ Indique la disparité entre les prix agricoles et les prix industriels.

Megnevezés	Egység	1935	1936	1935		1937					
		átlag <i>Moyennes</i>		nov. <i>Nov.</i>	dec. <i>Déc.</i>	január <i>Janvier</i>	február <i>Février</i>	márc. <i>Mars</i>	április <i>Avril</i>	május <i>Mai</i>	június <i>Juin</i>
141 Vörösréz	P/kg	1·00	1·25	1·15	1·20	1·20	1·20	1·20	1·20	1·15	1·15
142 Ólom	"	0·40	0·52	0·54	0·54	0·50	0·50	0·52	0·52	0·50	0·49
143 Ón	"	6·46	6·13	6·70	6·70	6·50	6·50	6·50	6·20	6·00	5·80
Pénz és hitel.											
144 Állami bevételek bruttó eredménye . . .	1,000.000 P	—	—	81·1	79·9	63·3	69·3	61·1	55·4	73·4	74·2
145 Állami kiadások bruttó előirányzata . .	"	—	—	60·7	63·6	65·7	62·4	60·0	64·1	60·2	60·4
Magyar Nemzeti Bank:											
146 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	393·2	417·4	390·8	392·6	391·0	389·7	384·9	393·2
147 Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	547·1	574·4	506·3	513·8	502·0	486·8	493·4	499·4
É r c k é s z l e t :											
148 Arany	1,000.000 P	—	—	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9
149 Deviza és valuta	"	—	—	28·0	33·3	34·4	33·4	32·9	30·7	26·3	26·4
150 Összesen	"	—	—	115·9	121·2	125·8	124·7	124·5	122·2	116·7	116·1
151 Ércfedezeti arány	%	26·9	26·6	25·8	24·9	29·4	28·7	28·8	29·2	27·5	26·6
152 Leszámitolási kamatláb	"	4·25	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
153 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele . . .	"	4·33-7·33	4·0-6·54	4-7	4-7	4-7	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5
154 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3·33	3·0	3	3	3	3	3	3	3	3
155 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2·33-2·33	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:											
T a k a r é k b e t é t :											
156 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	100·6	101·6	104·4	109·3	107·9	108·9	109·3	109·3
157 A PK. budapesti intézeténél ³⁾	"	—	—	505·8	525·6	529·2	528·3	526·7	527·3	577·2	593·2
158 Összesen ³⁾	"	—	—	606·4	627·2	633·6	637·6	634·6	636·2	686·5	702·5
F o l y ó s z á m l a b e t é t :											
159 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	49·3	50·9	44·2	43·8	43·5	43·3	45·0	46·1
160 A PK. budapesti intézeténél ³⁾	"	—	—	644·5	635·8	636·2	630·3	633·5	644·9	640·6	625·6
161 Összesen ³⁾	"	—	—	693·8	686·7	680·4	674·1	677·0	688·2	685·6	671·7
B e t é t e k e g y ü t t :											
162 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	149·9	152·5	148·6	153·1	151·4	152·2	154·2	155·5
163 A PK. budapesti intézeténél ³⁾	"	—	—	1.150·3	1.161·4	1.165·3	1.158·6	1.160·2	1.172·2	1.217·8	1.218·8
164 Összesen ³⁾	"	—	—	1.300·2	1.313·9	1.313·9	1.311·7	1.311·6	1.324·4	1.372·0	1.374·3
165 A 33 legn. vidéki pénzint. betétállománya	"	26·5	26·6	100·7	105·3	105·1	104·7	104·7	105·4	102·2	103·4
Tőzsde:											
166 Részvényindex ¹⁾	1926 = 100	98·6	130·6	99·7	104·7	109·7	115·4	115·3	115·4	118·5	121·7
167 Eladott részvény	szám	184.115	337.058	148.618	164.828	257.554	325.953	272.182	247.091	241.983	170.154
168 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	10·9	25·4	9·8	12·5	19·4	27·0	19·3	17·4	19·3	13·1
Hitelbiztonság:											
169 Csőd ²⁾	szám	3	4	3	4	1	2	5	—	9	4
170 Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	62	59	70	84	121	52	55	59	40	50
171 Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz.	"	65	62	73	88	122	54	60	59	49	54
Ebből:											
172 Új fizetésképtelenség Budapesten	"	18	20	22	23	36	17	12	15	9	26
173 Magán- és kényszeregyesség (aktíva	1.000 P	1.092	1.053	1.353	1.307	1.862	730	628	711	595	650
174 Magyarországon (passzíva	"	1.710	1.796	1.954	2.010	3.249	1.172	1.104	1.248	942	1.260
175 Magán- és kényszeregyesség (aktíva	"	441	477	661	540	754	369	161	181	251	417
176 Budapesten (passzíva	"	689	849	949	823	1.335	537	342	354	361	856
177 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	3.371	2.975	3.289	3.151	2.908	2.516	2.524	2.942	2.974	2.857
178 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.721	1.505	1.513	1.339	1.520	1.374	1.254	1.665	1.704	1.382
179 Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.401	1.365	1.438	1.310	1.202	1.093	1.147	1.326	1.354	1.278
180 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	857	824	818	714	663	797	667	1.008	1.013	783
Z á l o g h á z i f o r g a l o m :											
181 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	227	245	237	222	257	233	246	254	256	255
182 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	4.745	4.942	4.916	4.562	5.082	4.662	4.949	5.029	5.189	5.200
183 Zalogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	215	241	233	225	225	220	240	229	244	217
184 Zalogkiváltás Budapesten	1.000 P	4.583	4.897	5.063	4.808	4.890	4.629	4.680	4.525	4.881	4.508
185 Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.217	1.215	1.247	1.261	1.267	1.293	1.305	1.343
186 Zalogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	25.893	25.647	25.840	25.872	26.142	26.646	26.954	27.646
187 Kényszerárverésre került Budapesten . .	tétel	6.872	7.779	6.872	4.823	9.658	6.751	7.871	7.769	7.812	7.266

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. — ³⁾ Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénzügyintézet Központ kötetébe tartozó budapesti pénzügyintézeteknél elhelyezett betétállományt jelzi.

1 9 3 6						1937				Unités	Désignation	
július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février	márc. Mars	április Avril			
1·20	1·20	1·25	1·35	1·40	1·45	1·60	2·00	2·10	1·70	1 kg, en pengós	Cuivre	141
0·50	0·48	0·48	0·55	0·60	0·65	0·83	1·00	0·95	0·78	"	Plomb	142
5·80	5·80	5·80	6·00	6·20	6·50	6·50	6·80	7·80	6·80	"	Étain	143
Monnaie et crédit.												
57·0	74·1	69·4	74·8	85·1	85·3	64·5	75·4	62·7	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État . . .	144
66·3	67·1	62·0	67·3	64·1	66·6	70·5	67·5	64·7	.	"	Dépenses brutes de l'État (prév. budg.) .	145
Banque Nationale de Hongrie .												
396·3	410·2	417·4	427·4	402·2	436·4	414·6	418·3	417·1	435·3	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . . .	146
476·2	505·1	512·5	507·7	507·8	535·1	474·8	461·8	450·8	421·0	"	Effets escomptés et avances	147
Encaisse métallique :												
78·9	78·9	78·9	78·9	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	84·1	1,000.000 p	Or	148
24·1	26·2	31·2	35·7	31·5	42·4	44·4	46·6	47·4	48·5	"	Devises et monnaies	149
112·7	112·5	115·9	119·8	122·4	132·6	138·0	140·8	141·1	141·9	"	Total	150
27·1	25·1	24·2	24·4	24·4	24·1	26·9	27·6	28·2	28·5	‰	Proportion de la couvert. métallique . .	151
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	152
4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	153
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois . .	154
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	155
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
110·8	112·0	112·4	107·7	109·1	107·6	113·2	119·5	118·3	119·2	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	156
593·3	591·9	589·2	572·7	576·0	602·7	602·5	605·1	605·1	605·6	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	157
704·1	703·9	701·6	680·4	685·1	710·3	715·7	724·6	723·4	724·8	"	Total	158
Dépôts en compte courant :												
42·3	44·1	45·4	48·0	49·7	52·0	46·5	50·0	47·5	45·1	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	159
633·5	634·5	641·3	647·4	643·0	630·9	628·4	637·0	637·6	641·7	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	160
675·8	678·6	686·7	695·4	692·7	682·8	674·8	687·0	685·1	686·8	"	Total	161
Ensemble des dépôts :												
153·1	156·1	157·8	155·8	158·9	159·6	159·7	169·5	165·8	164·2	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	162
1.226·8	1.226·4	1.230·5	1.220·0	1.218·9	1.233·5	1.230·9	1.242·2	1.242·7	1.247·4	"	Etablissement. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	163
1.379·9	1.382·5	1.388·3	1.375·9	1.377·8	1.393·1	1.390·5	1.411·7	1.408·5	1.411·6	"	Total	164
103·6	104·5	105·6	104·3	105·4	109·7	109·5	110·2	111·4	108·8	"	Dép. dans les 33 princip. établ. dec. de prov.	165
Bourse :												
127·2	136·4	138·7	155·1	153·9	160·0	170·7	183·3	185·5	155·3	1926 = 100	Indice d'actions ¹⁾	166
379.957	185.508	299.126	675/578	687.219	302.394	393.122	516.478	672.459	700.371	nombre	Actions vendues	167
25·5	13·7	25·2	51·6	46·0	27·7	33·0	41·0	42·6	44·7	1,000.000 p	Montant des livraisons et des acceptations	168
Sécurité du crédit :												
6	3	3	3	4	4	5	6	4	4	nombre	Faillites ²⁾	169
45	38	33	59	62	88	92	62	55	68	"	Concordats privés et judiciaires ²⁾ . .	170
51	41	36	62	66	92	97	68	59	72	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie . .	171
Dont :												
20	16	18	20	29	26	31	20	19	23	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest	172
1.832	620	367	1.866	1.449	1.330	1.488	1.035	2.338	1.905	1.000 p	Concord. privés et judiciaires { actifs	173
2.662	1.317	747	2.835	2.425	2.592	2.674	1.677	3.013	3.212	"	en Hongrie { passifs	174
594	275	249	1.095	902	479	865	427	425	1.295	"	Concord. privés et judiciaires { actifs	175
1.067	526	524	1.525	1.623	1.143	1.531	692	879	1.877	"	à Budapest { passifs	176
3.163	3.124	3.249	3.317	3.108	3.013	2.748	2.499	2.757	2.738	nombre	} Lettres de change protestées en Hongrie	177
1.667	1.541	1.377	1.519	1.882	1.172	1.799	1.249	1.077	1.283	1.000 p	} Lettres de change protestées à Budapest	178
1.364	1.432	1.548	1.547	1.583	1.505	1.357	1.340	1.419	1.311	nombre	} Lettres de change protestées à Budapest	179
862	788	678	748	1.270	612	1.083	651	615	639	1.000 p	} Lettres de change protestées à Budapest	180
Mouvement des monts-de-piété :												
259	235	234	244	238	233	262	232	249	265	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	181
5.110	4.756	4.740	5.045	4.799	4.747	5.138	4.748	5.107	5.226	1.000 p	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	182
237	241	256	293	240	247	227	220	255	241	1 000 reconn.	} Dégagem. " " " "	183
4.807	4.725	5.068	5.948	4.997	5.101	4.872	4.633	4.959	4.676	1.000 p	} Dégagem. " " " "	184
1.365	1.359	1.337	1.288	1.287	1.273	1.307	1.139	1.313	1.337	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	185
27.948	27.980	27.651	26.749	26.551	26.194	26.462	26.577	26.725	27.276	1.000 p	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	186
9.805	7.539	9.277	8.464	7.348	4.289	9.452	8.810	7.260	7.478	reconnais.	Ventes par contrainte aux m.-d.-p. de Bpest	187

¹⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — ²⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ³⁾ A partir de mai 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières.

mázsánkinti ára egy hó leforgása alatt 1·65 pengővel hanyatlott. A lisztműveknél kg-onként 2 filléres áresés következett be, csökkent még a borjú és a sertés ára is. A tojás árának nagyobb arányú hanyatlásában évszaki erők játszottak közre.

A *megélhetési költségek indexe* az élelmiszerek árának hanyatlása folytán 0·4 ponttal 106·7-re esett. Az élelmezési cikkek csoportindexénél 0·8 pontos csökkenés következett be.

Pénz és hitel.

A jegyforgalom növekedésével szemben feltűnő a leszámított váltók állományának nagyarányú hanyatlása. A betétképződés a javuló konjunktúra ellenére még mindig nem indult meg. A közel két és fél évig tartó tőzsdei hosszmozgalom megállott. A részvényárfolyamok emelkedő irányzata megtört s jelentős arányú árfolyamveszteségek jöttek létre. A hitelbiztonsági viszonyok kielégítőek. A váltóóvásoknál még mindig hanyatlás mutatkozik, a fizetéseképtelenségek száma ellenben lényegesen emelkedett.

Április hó folyamán a *jegyforgalom* 435·3 millió pengőt tett s 18 millióval állott magasabban, mint egy hóval ezelőtt. Az egy év előtti állományhoz képest a növekedés 45·6 millió pengőt tett. A *leszámított váltók* állaga ellenben 29·8 millióval 421·0 millió pengőre hanyatlott s a tavalyinál is 65·8 millióval állott alacsonyabban. A bank érckészlete változatlan maradt. A kamatlábadatok is változatlanul az előző havi szinten állottak.

Betéttállomány. Magyarországon a betétképződés a javuló gazdasági viszonyok ellenére is igen lassú. A tárgyalt hóban a postatakarékpénztárnál és a Pénzügyintézetek Központ kötelékébe tartozó pénzügyintézeteknél elhelyezett takarékbetétek összege 1·4 millióval, a folyószámlabetéteké pedig csak 1·7 mil-

lióval nőtt. Az összes betéttállomány így a hó végéig mindössze 3·1 millióval 1·411·6 millió pengőre emelkedett.

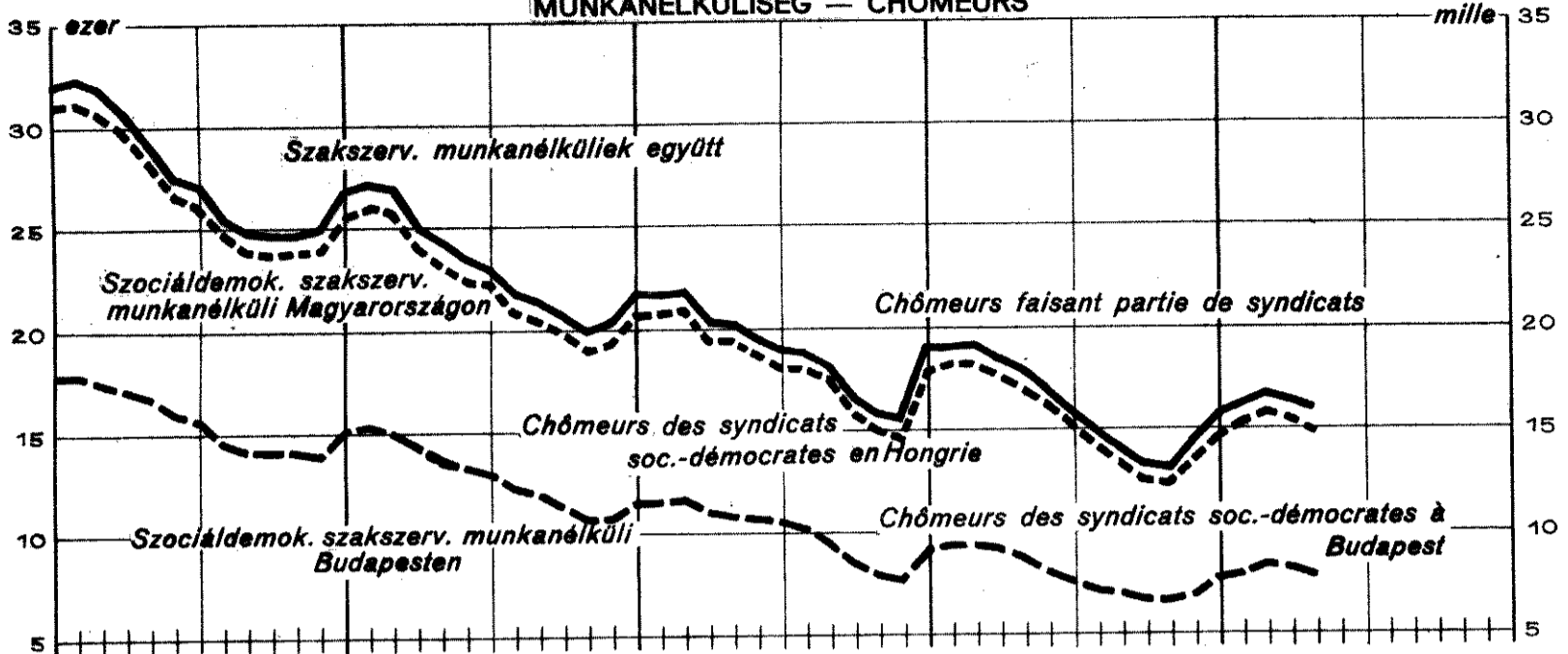
Tőzsde. Az 1927—1934. évi besszperiódus lezajlása után az 1934. év szeptemberében megindult tőzsdei hosszmozgalom március végével végetért. Ezideig azonban a részvényindex 117·5 ponttal 185·5-re emelkedett. Az idei január-márciusi időszakban az árfolyamok már viszonylagosan igen magas szinten mozogtak s aránylag nagy mennyiségű részvény cserélt kezét. A tetőpont körül jelentkező feszültség azonban március folyamán már érezhető volt. Áprilisban azután az emelkedő irányzat megtört és nagyarányú árfolyamesések jöttek létre. Egy hó leforgása alatt a részvényindex 30·2 pontot esett s a hó végén 155·3-en állott. Az árfolyamhanyatlások ellenére a forgalom igen erőteljes volt, úgyannyira, hogy az új tőzsdei fellendülésben az eladott részvények darabszáma áprilisban volt a legnagyobb. Összesen több, mint 700 ezer darab részvény cserélt kezét, az előző havi 672 ezerrel és a múlt évi 247 ezerrel szemben. A szállítások és átvételek összege 44·7 millió pengőre rúgott, 2·1 millióval haladva meg az előző havit.

Hitelbiztonság. A tárgyalt hóban az új fizetéseképtelenségek száma 13-mal 72-re emelkedett (+22·0%) és a múlt évivel szemben is 22%-os növekedés volt észlelhető. A magán- és kényszer-egyeségek passzíváinál 6·6% volt a növekedés, a tavalyihoz képest pedig a passzívák összege kerekén 2 millió pengővel (+157·4%) emelkedett. Az óvatolt váltók számánál árnyalati hanyatlás, azok összegénél ellenben 19·1%-os növekedés mutatkozik, a megelőző havihoz képest. A múlt évivel szemben úgy az óvatolt váltók száma, mint azok összege elég jelentős arányú visszaesést mutat (—6·9%, —22·9%).

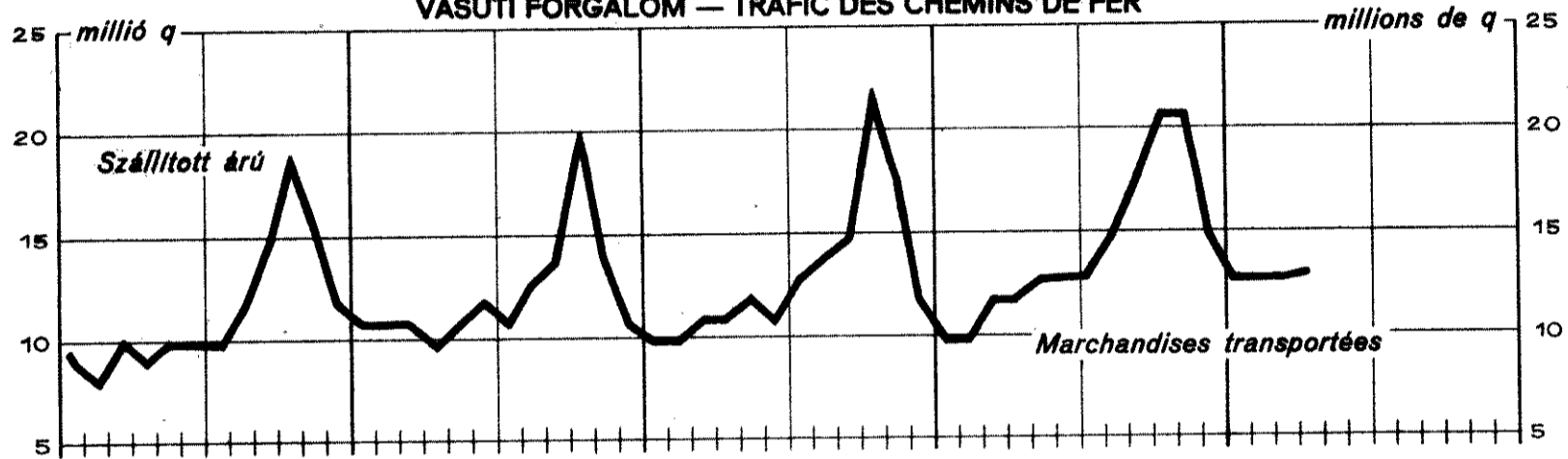

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE.

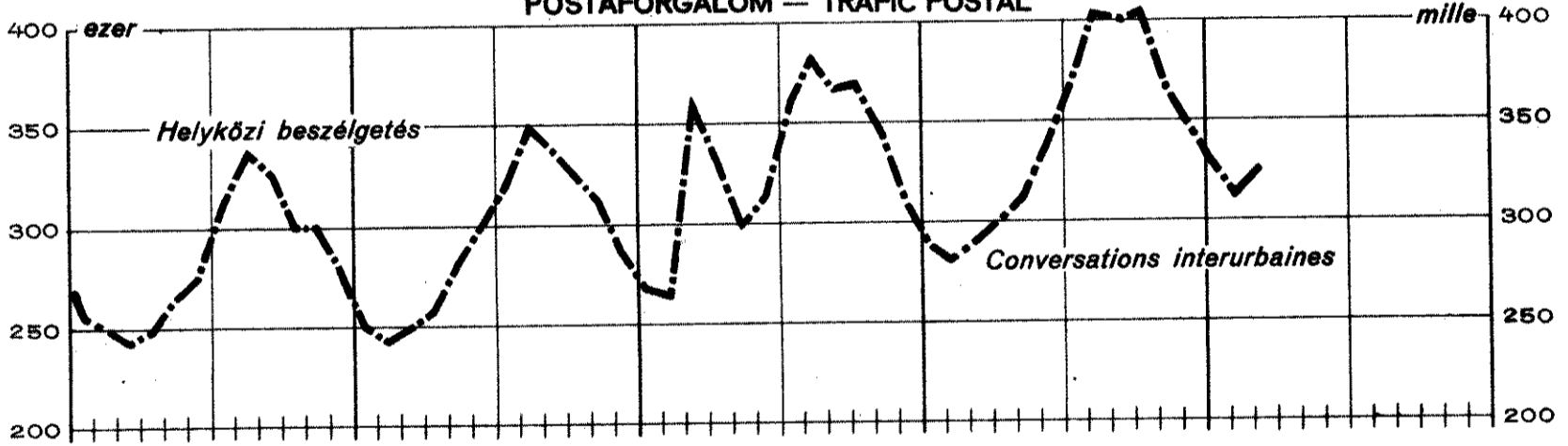
MUNKANÉLKÜLISÉG — CHOMEURS

VASUTI FORGALOM — TRAFIC DES CHEMINS DE FER

POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

MAGYAR NEMZETI BANK — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE

